

Lagrådsremiss

En ny strafftidslag

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 8 mars 2018

Peter Hultqvist

Gunilla Berglund
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår en ny strafftidslag som bättre svarar mot dagens krav på en effektiv och ändamålsenlig verksamhet och ett rättssäkert förfarande. Lagen innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas. Förslaget innebär en modernisering och omarbetning av regelverket för att göra det tydligt och enklare att förstå och tillämpa. Den nya lagen innebär även en anpassning till systemet med överförande av straff mellan olika länder.

Förslaget innebär bl.a. följande sakliga nyheter:

- Det införs ett nytt sätt att beräkna strafftid enligt vilket strafftiden ska beräknas enbart i dagar. Ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar så att med en månad avses trettio dagar och ett år trehundra sextiofem dagar. På det sättet minskar risken för misstag och felaktigheter när strafftiden räknas ut och lika fall behandlas lika.
- Bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande samlas i en ny lag.
- Det införs tydligt angivna tidsramar för att hålla en dömd i häkte i samband med placering i kriminalvårdsanstalt.
- Möjligheten för en dömd att lämna nöjdförklaring utökas och förenklas.
- Möjligheten att återkalla ett beviljat uppskov med verkställigheten av ett fängelsestraff utökas, t.ex. om den dömd lagförs för nytt brott.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2019.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till strafftidslag	6
2.2	Förslag till lag om tillgodoräkning av tid för frihetsberövande	12
2.3	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	14
2.4	Förslag till lag om ändring i brottsbalken.....	16
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m	21
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	23
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.....	25
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll	27
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård	31
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.....	32
2.11	Förslag till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)	33
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.....	37
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.....	38
3	Ärendet och dess beredning	39
4	Gällande rätt.....	39
4.1	Verkställighet av fängelse	39
4.1.1	Strafftidslagen	39
4.1.2	Verkställighet av fängelse i kriminalvårdsanstalt	41
4.1.3	Verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll	42
4.2	Verkställighet av sluten ungdomsvård	43
5	Reformbehov och utgångspunkter	44
5.1	Strafftidslagen behöver reformeras	44
5.2	Grundläggande principer och allmänna utgångspunkter	45

6	En ny strafftidslag	46
7	Inledande av verkställighet av fängelsestraff	48
7.1	När får ett fängelsestraff verkställas?	48
7.1.1	Grundläggande förutsättningar för verkställighet	48
7.1.2	Prövning enligt 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken ska inte längre hindra verkställighet	56
7.1.3	Omedelbar verkställighet vid skärpt straff i högre rätt	60
7.2	Hur ska verkställigheten inledas?	62
7.2.1	Rätten att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff lagregleras	62
7.2.2	Systemet med föreläggande om inställelse behålls för dömda som inte är frihetsberövade	65
7.2.3	Dömda som är frihetsberövade	68
7.3	Intagning i häkte	72
7.3.1	Intagna som avvikit	80
8	Nöjdförklaring	82
8.1	Nuvarande reglering	82
8.2	Reglerna om nöjdförklaring moderniseras och förtydligas	84
8.2.1	Befogenheten att ta emot nöjdförklaring	92
9	Uppskov	95
9.1	Regleringen om uppskov moderniseras och förtydligas	95
9.2	Möjligheten till återkallelse utvidgas	99
9.3	Hinder mot verkställighet vid ansökan om uppskov	100
9.4	Bestämmelsen om hinder mot verkställighet vid ansökan om intensivövervakning ändras	102
10	Straffidsberäkning	103
10.1	Nuvarande reglering i huvuddrag	103
10.1.1	Bestämmelser om beräkning av strafftid	103
10.1.2	Bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande	104
10.2	Den praktiska hanteringen	107
10.3	Regelverket renodlas	108
10.4	Tidpunkten för strafftidens början	111
10.5	Beräkningsgrunder	117
10.6	Straffidsbeslut	123
10.7	Ändring av straffidsbeslut	126
10.8	Möjligheten att i vissa fall besluta om att vistelse utanför anstalt inte ska inräknas i verkställigheten tas bort	129
10.9	Avbrott i verkställigheten	131
10.10	En ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande	134

11	Övriga bestämmelser	144
11.1	Bemyndigande.....	144
11.2	Beslutsbefogenhet, omprövning och överklagande.....	145
12	Villkorlig frigivning efter överförande för verkställighet i Sverige	146
13	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	154
13.1	Ikraftträdande	154
13.2	Övergångsbestämmelser.....	155
14	Konsekvenser.....	161
15	Författningskommentar.....	162
15.1	Förslaget till ny strafftidslag.....	162
15.2	Förslaget till lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande	189
15.3	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	195
15.4	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken.....	195
15.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.	203
15.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	203
15.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.....	204
15.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll	205
15.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård	209
15.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.....	210
15.11	Förslaget till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)	211
15.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.....	216
15.13	Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.....	217
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En ny strafftidslag (SOU 2016:18).....	219
Bilaga 2	Betänkandets författningsförslag.....	227
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna (SOU 2016:18).....	257

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. strafftidslag (2018:000),
2. lag (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i brottsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,
6. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
7. lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom,
8. lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll,
9. lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,
10. lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder,
11. lag om ändring i fängelselagen (2010:610),
12. lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder,
13. lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till strafftidslag

Häri genom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas.

Inledande av verkställighet

Förutsättningar för verkställighet

2 § Ett fängelsestraff får verkställas när

1. en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömd, eller
2. ett beslut om verkställighet i Sverige av ett motsvarande utländskt straff fått laga kraft.

Om ett beslut enligt första stycket 2 innebär att en ny påföljd ska bestämmas genom svensk dom får verkställighet ske först när den domen fått laga kraft.

3 § Ett fängelsestraff får, om det följer av särskilda bestämmelser, även i andra fall än som anges i 2 § verkställas utan att en dom eller ett beslut som där avses fått laga kraft.

4 § Kriminalvården ska kontrollera om ett fängelsestraff är verkställbart.

Rätten att påbörja verkställighet

5 § En dömd har rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon begär det och straffet är verkställbart.

Dömda som inte är frihetsberövade

6 § Om en dömd inte är frihetsberövad när fängelsestraffet är verkställbart ska han eller hon utan dröjsmål föreläggas att senast en viss dag inställa sig vid den kriminalvårdsanstalt där fängelsestraffet ska verkställas.

Om den dömd inte följer eller inte kan nås av ett föreläggande enligt första stycket eller om det finns risk för det, ska Polismyndigheten på begäran av Kriminalvården förpassa honom eller henne till ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt.

Om det bedöms kunna ske utan risk för att den dömd undandrar sig verkställighet, får Polismyndigheten förelägga honom eller henne att

inställa sig vid en kriminalvårdsanstalt i stället för att förpassa honom eller henne dit.

7 § Kriminalvården får skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff

1. för domar eller beslut på fängelse i högst tre månader om syftet är att åstadkomma en jämnare beläggning i kriminalvårdsanstalterna,

2. i avvaktan på ett ställningstagande om överförande av verkställighet av en svensk dom eller ett svenskt beslut på fängelse till en annan stat, eller

3. i avvaktan på regeringens beslut i ett ärende om nåd.

I de fall som avses i första stycket 1 får verkställigheten skjutas upp under högst sex månader från den dag fängelsestraffet är verkställbart.

Dömda som är frihetsberövade

8 § Om en dömd är häktad, omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål när fängelsestraffet är verkställbart, ska verkställigheten påbörjas omedelbart där han eller hon förvaras.

Om den dömd inte förvaras i kriminalvårdsanstalt när verkställigheten enligt första stycket påbörjas och inte heller samtidigt är häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken i ett annat mål, ska han eller hon överföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet.

Intagning i häkte

9 § En dömd som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff får i anslutning till det tas in i häkte

1. i avvaktan på anstaltsplacering, eller

2. om det behövs med hänsyn till transportförhållandena.

Den dömd får i de fall som avses i första stycket tillfälligt tas in i polisarrest. Är den dömd under arton år får han eller hon tas in i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt.

10 § Tiden i häkte med stöd av 9 § första stycket får inte vara längre än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns särskilda skäl för en längre tid. Även om det finns särskilda skäl får tiden inte vara längre än trettio dagar.

Vid tillämpning av första stycket ska tid i polisarrest räknas som tid i häkte.

Nöjdförklaring

11 § En dömd får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff (nöjdförklaring).

En nöjdförklaring får inte tas emot utan att domen, beslutet eller rättsens bevis om utgången i målet som rör den dömd (domsbevis) finns tillgängligt både för den som tar emot förklaringen och för den dömd.

Innan en nöjdförklaring lämnas ska den som tar emot förklaringen på lämpligt sätt ha klargjort innebörden och verkan av nöjdförklaringen för den dömd.

12 § En nöjdförklaring får inte tas tillbaka.

13 § En nöjdförklaring innebär att domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff får laga kraft mot den dömd.

Uppskov

Förutsättningar för uppskov

14 § På ansökan av en dömd och i den utsträckning som intresset av samhällsskydd medger det, får uppskov med verkställigheten av ett fängelsestraff beviljas under högst sex månader från den dag fängelsestraffet är verkställbart, om det finns särskilda skäl med hänsyn till den dömdes hälsa, familje-, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra liknande omständigheter. Om det finns synnerliga skäl, får uppskov beviljas under ytterligare högst sex månader.

En ansökan om uppskov får inte bifallas om den dömd är berövad friheten som häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål.

Återkallelse

15 § Ett beslut om uppskov får återkallas om

1. det väsentligen brister i de förutsättningar som legat till grund för beslutet, eller
2. den dömd lagförs för nytt brott.

Hinder mot verkställighet innan en första ansökan prövats

16 § Om en dömd har ansökt om uppskov senast den dag han eller hon enligt föreläggande som avses i 6 § första stycket skulle ha inställt sig i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet och har uppskov inte tidigare sökts i ärendet, får den dömd inte tas in i kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan Kriminalvården prövat ansökan.

Beräkning av strafftid

Tidpunkten för strafftidens början

17 § Vid beräkning av strafftiden ska, om inte annat framgår av särskilda bestämmelser, tidpunkten för strafftidens början vara den dag fängelsestraffet är verkställbart och

1. den dömd av den anledningen berövas friheten, eller
2. den dömd berövas friheten eller redan är berövad friheten som häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken.

Om ett fängelsestraff redan har avtjänats före den dag som avses i första stycket, ska tidpunkten för strafftidens början i stället anses vara

den dag domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft.

Beräkningsgrunder

18 § När ett fängelsestraff på viss tid verkställs ska strafftiden beräknas i dagar. Ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar. Med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundra sextiofem dagar.

19 § Om flera fängelsestraff på viss tid verkställs samtidigt, ska den sammanlagda fängelsetiden i dagar läggas till grund för beräkningen av strafftiden.

20 § I lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande finns bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd.

I 26 kap. brottsbalken finns bestämmelser om villkorlig frigivning och prøvotid efter villkorlig frigivning.

Strafftidsbeslut

21 § En dömd ska meddelas ett strafftidsbeslut som fastställer

1. dagen för strafftidens början,
2. fängelsestraffets längd i dagar,
3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande,

och

4. dagen för strafftidens slut.

Om fängelsestraffet uppgår till mer än trettio dagar, ska beslutet även fastställa

1. tidigaste dag för villkorlig frigivning,
2. återstående strafftid i dagar, och
3. dagen för prøvotidens utgång.

Om ett beslut enligt första stycket avser ett fängelsestraff på livstid ska beslutet fastställa

1. dagen för strafftidens början, och
2. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande om straffet tidsbestäms.

Beslutet ska meddelas utan dröjsmål.

Ändring av strafftidsbeslut

22 § Ett strafftidsbeslut ska ändras när omständigheterna ger anledning till det. Beslutet ska meddelas utan dröjsmål.

Övriga bestämmelser

Konkurrens

23 § Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst eller

sluten ungdomsvård, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång en dom på fängelse på viss tid i minst två år och en dom på böter eller förvandlingsstraff för böter som har meddelats innan den förstnämnda påföljden har börjat verkställas, ska fängelsestraffet träda i stället för den andra påföljden.

Bemyndigande

24 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om inledande av verkställighet, nöjdförklaring, uppskov och beräkning av strafftid.

Beslutsmyndighet

25 § Beslut enligt denna lag fattas av Kriminalvården.

Beslut enligt denna lag gäller omedelbart om inte något annat beslutas.

Överklagande

26 § Kriminalvårdens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Ett beslut överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte eller det frivårdskontor är beläget där den klagande var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

27 § Ett beslut får inte överklagas enligt 26 § första stycket innan beslutet har omprövats av Kriminalvården. En sådan omprövning får begäras av den som beslutet angår om det har gått honom eller henne emot. Ett överklagande av ett beslut som inte har omprövats ska anses som en begäran om omprövning.

Vid omprövning enligt första stycket får beslutet inte ändras till den klagandes nackdel.

28 § En begäran om omprövning ska vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet. I begäran om omprövning ska den klagande ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär.

Kriminalvården prövar om skrivelsen med begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent ska den avvisas, om inte förseningen beror på att myndigheten lämnat den klagande felaktig underrättelse om hur man begär omprövning.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
  2. Genom lagen upphävs lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.
  3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande
    - a) i fråga om sådan tillfällig förvaring i häkte eller polisarrest som pågår vid ikraftträdandet,

- b) för prövning av en nöjdförklaring som har lämnats före ikraftträdandet,
  - c) för omprövning och överklagande av beslut i ärenden eller mål om uppskov som har meddelats före ikraftträdandet, och
  - d) vid beräkning av strafftid för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut. Dock ska vid tillämpningen av bestämmelsen i 22 § i den upphävda lagen med 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Avser strafftidsbeslutet ett fängelsestraff på livstid ska beslutet dock anses ha meddelats enligt den nya lagen.
4. Ett beslut om återkallelse enligt 15 § får endast grundas på förhållanden som har inträffat efter ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Häri genom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om när tid för frihetsberövande i Sverige och utomlands ska eller får tillgodoräknas som verkställighet av påföljd.

Tillgodoräknande av tid för frihetsberövande i Sverige och utomlands

2 § Om någon har dömts till fängelse på viss tid eller till slutet ungdomsvård och den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, ska tiden för frihetsberövandet tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljden.

Tillgodoräknande ska dock inte ske om

1. tiden för frihetsberövandet redan tillgodoräknats den dömde, eller
2. den dömde samtidigt avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål.

Beslut om att påföljd ska anses helt eller delvis verkställd

3 § Om någon döms till fängelse på viss tid eller till slutet ungdomsvård och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt verkställd genom frihetsberövandet. En förutsättning för ett sådant beslut är att den tid som den utdömda påföljden överstiger frihetsberövandet med är ringa.

Om någon döms till böter eller ungdomstjänst och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

Övriga bestämmelser

4 § Vid prövning i högre rätt av ett överklagande av utdömd påföljd får beslut i en fråga som avses i 3 § ändras även om det beslutet inte överklagats.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för frihetsberövanden som ägt rum före ikraftträdandet.

2.3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Häri genom föreskrivs att 49 kap. 5 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

49 kap.

5 §¹

En tingsrätts beslut får överklagas särskilt, om tingsrätten i beslutet

1. avvisat ett ombud, ett biträde eller en försvarare eller ogillat ett yrkande om detta,

2. ogillat ett yrkande av tredje man att få delta i rättegången som intervenient eller målsägande eller prövat fråga enligt 13 kap. 7 § om övertagande av ett käromål,

3. förelagt en part eller någon annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

4. prövat en fråga om utdömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för forseelse i rättegången eller om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnad,

5. prövat en fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller enskild part eller om ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller någon annan,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

7. avslagit en begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag utsett någon annan än parten föreslagit,

8. prövat en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619) i annat fall än som avses i 5 eller 7,

9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part *skall utgå* av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket *eller*

10. prövat en fråga enligt 33 kap. brottsbalken om avräkning av tiden för vissa frihetsberövanden.

8. prövat en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619) i annat fall än som avses i 5 eller 7, *eller*

9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part *ska betalas* av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket.

¹ Senaste lydelse 1998:601.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2.4 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken¹
dels att 33 kap. ska upphöra att gälla,
dels att nuvarande 26 kap. 5 § ska betecknas 26 kap. 4 §,
dels att 26 kap. 6–11, 18 och 23 §§, 34 kap. 6 § och 38 kap. 2 a § ska
ha följande lydelse,
dels att det ska införas två nya paragrafer, 26 kap. 5 och 6 a §§, av
följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

5 §

Pågår verkställigheten av ett fängelsestraff när hovrätten skärper fängelsestraffet, ska hovrättens dom eller beslut gälla omedelbart, om inte rätten beslutar något annat.

Första stycket ska dock inte gälla i fråga om verkställighet som pågår enligt lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

6 §²

När två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst en månad, har avtjänats skall den dömda frigis villkorligt, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning skall den skjutas upp enligt vad som framgår av 7 §. Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning skall det särskilt beaktas om den dömda på ett allvarligt sätt har brutit mot de

När två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst trettio dagar, har avtjänats ska den dömda frigis villkorligt.

Om en utländsk dom verkställs i Sverige och det framgår att den dömda kommer att vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställighet hade skett i den andra staten, ska villkorlig frigivning ske vid en tidigare tidpunkt än vad som följer

¹ Senaste lydelse av
26 kap. 5 § 1998:604
33 kap. 5 § 2000:175
33 kap. 6 § 2016:491
33 kap. 7 § 2003:1157
33 kap. 8 § 2000:175.

² Senaste lydelse 2006:431.

*föreskrifter och villkor som gäller av första stycket.
för verkställigheten.*

Villkorlig frigivning får inte ske från fängelse som har dömts ut enligt 28 kap. 3 § eller från ett förvandlingsstraff för böter.

6 a §³

Om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning, ska den skjutas upp enligt vad som framgår av 7 §. Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning ska det särskilt beaktas om den dömda på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten.

7 §⁴

Om den villkorliga frigivningen skjuts upp, *skall* det i beslutet anges en ny tidpunkt för när den dömda skall friges villkorligt. Vid denna tidpunkt skall villkorlig frigivning ske, om det inte även då finns sådana synnerliga skäl som avses i 6 § andra stycket.

När den nya tidpunkten för villkorlig frigivning bestäms skall arten och omfattningen av de överträdelser som föranleder att den villkorliga frigivningen skjuts upp särskilt beaktas. Den villkorliga frigivningen får skjutas upp högst sex månader åt gången.

Om den villkorliga frigivningen skjuts upp, *ska* det i beslutet anges med hur många dagar det ska ske.

När antalet dagar som den villkorliga frigivningen ska skjutas upp med bestäms ska arten och omfattningen av de överträdelser som föranleder att den villkorliga frigivningen skjuts upp särskilt beaktas. Den villkorliga frigivningen får skjutas upp med högst *ett*hundraåttio dagar åt gången.

8 §⁵

Om flera fängelsestraff verkställs samtidigt, *skall* vid tillämpning av 6 § hänsyn tas till den sammanlagda fängelse tiden. *Vad nu sagts* gäller dock inte tid för fängelse som dömts ut enligt 28 kap. 3 § eller förvandlingsstraff för böter.

Om flera fängelsestraff verkställs samtidigt, *ska* vid tillämpning av 6 § *första stycket* hänsyn tas till den sammanlagda fängelse tiden. *Detta* gäller dock inte tid för fängelse *som verkställs med tillämpning av 6 § andra stycket* eller som dömts ut enligt

³ Tidigare 6 a § upphävd genom 1998:604.

⁴ Senaste lydelse 2006:431.

⁵ Senaste lydelse 2000:175.

28 kap. 3 § eller förvandlingsstraff för böter.

Såsom avtjänad tid räknas även tid *varunder* straffet *skall* anses verkställt enligt bestämmelserna i 33 kap. 6 och 7 §§ och lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Såsom avtjänad tid räknas även tid *under vilken* straffet *ska* anses verkställt enligt bestämmelserna i lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

9 §⁶

Kriminalvården fattar beslut om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 6 och 7 §§. Sådana beslut gäller omedelbart om inte något annat *förordnas*.

Kriminalvården fattar beslut om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 6 a och 7 §§. Sådana beslut gäller omedelbart om inte något annat *beslutas*.

10 §⁷

Efter den villkorliga frigivningen gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst *ett år*.

Efter den villkorliga frigivningen gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst *trehundra sextio fem dagar*.

11 §⁸

Det kan i anslutning till att villkorlig frigivning äger rum eller senare beslutas att den villkorligt frigivne *skall* stå under övervakning, om det bedöms som påkallat. Beslut om övervakning meddelas av Kriminalvården. Har övervakning beslutats men bedöms därefter att övervakningen inte längre är påkallad, får övervakningsnämnden besluta att övervakningen *skall* upphöra. Övervakningen *skall* utan något särskilt beslut upphöra sedan *ett år* av prøvotiden har förflutit, om inte annat följer av 18 §.

Det kan i anslutning till att villkorlig frigivning äger rum eller senare beslutas att den villkorligt frigivne *ska* stå under övervakning, om det bedöms som påkallat. Beslut om övervakning meddelas av Kriminalvården. Har övervakning beslutats men bedöms därefter att övervakningen inte längre är påkallad, får övervakningsnämnden besluta att övervakningen *ska* upphöra. Övervakningen *ska* utan något särskilt beslut upphöra sedan *trehundra sextio fem dagar* av prøvotiden har förflutit, om inte annat följer av 18 §.

18 §⁹

Iakttar den frigivne inte vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, får

⁶ Senaste lydelse 2006:431.

⁷ Senaste lydelse 1998:604.

⁸ Senaste lydelse 2005:967.

⁹ Senaste lydelse 1983:240.

övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 15 § eller fatta beslut i fråga som avses i 37 kap. 7 § första stycket,

1. besluta att varning *skall* meddelas den frigivne, eller

2. besluta om övervakning av den frigivne under viss tid efter det att *ett år* av prøvotiden har förflutit, dock längst till prøvotidens utgång.

1. besluta att varning *ska* meddelas den frigivne, eller

2. besluta om övervakning av den frigivne under viss tid efter det att *trehundrasextiofem dagar* av prøvotiden har förflutit, dock längst till prøvotidens utgång.

23 §¹⁰

Förklaras villkorligt medgiven frihet helt eller delvis förverkad, *skall* med avseende på frågan om ny villkorlig frigivning vad som förverkats anses *såsom straff genom ny dom*.

Förklaras villkorligt medgiven frihet helt eller delvis förverkad, *ska* med avseende på frågan om ny villkorlig frigivning vad som förverkats anses *som nytt fängelsestraff. Detsamma ska gälla vid beräkning av strafftid enligt strafftidslagen (2018:000)*.

34 kap.

6 §¹¹

Om rätten med tillämpning av 3 § genom dom som fått laga kraft har beslutat att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, sluten ungdomsvård, ungdomsvård eller ungdomstjänst som dömts ut i tidigare mål ska avse ytterligare brott, och om den tidigare påföljden ändras av högre rätt genom dom som får laga kraft, ska frågan om påföljd för den tillkommande brottsligheten efter anmälan av åklagare prövas på nytt. Detsamma ska gälla, när påföljd avseende fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller sluten ungdomsvård bestämts med tillämpning av 2 § och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid eller sluten ungdomsvård ska verkställas, att den dömda begått brottet före det att en påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, ska, sedan domarna fått laga kraft, rätten efter anmälan av åklagare med tillämpning av 2 § bestämma vad den dömda ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid eller sluten ungdomsvård ska verkställas, att den dömda begått brottet före det att en påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, ska, sedan domarna fått laga kraft, rätten efter anmälan av åklagare med tillämpning av 2 § bestämma vad den dömda ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. *En sådan prövning hindrar inte att domen*

¹⁰ Senaste lydelse 1983:240.

¹¹ Senaste lydelse 2016:491.

*får verkställas, om inte rätten
beslutar något annat.*

38 kap.

2 a §¹²

Har vid straffmätning eller val av påföljd enligt vad som framgår av domen särskilt beaktats huruvida den tilltalade till följd av brottet kan komma att drabbas av avskedande eller uppsägning från arbetsanställning och har det antagande som i detta hänseende legat till grund för domen visat sig felaktigt, får den rätt som först dömt i målet efter ansökan av åklagaren eller den dömde undanröja den ådömda påföljden och döma till ny påföljd för brottet. Detta gäller dock endast om den tidigare ådömda påföljden inte har till fullo verkställts. Görs en sådan ansökan, får rätten förordna att den tidigare ådömda påföljden tills vidare inte får verkställas.

Är den tidigare påföljden villkorlig dom eller skyddstillsyn och bestäms den nya påföljden till fängelse, *skall* vid straffets bestämmande skälig hänsyn tas till vad den dömde undergått till följd av den villkorliga domen eller domen på skyddstillsyn. Härvid får dömas till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet. *Undanröjs fängelse eller sluten ungdomsvård och dömer rätten till ny påföljd av nu angivet slag, skall den tid under vilken den tidigare påföljden verkställts anses som verkställighet av den nya påföljden. Rätten skall i beslutet ange den redan verkställda tiden.*

Är den tidigare påföljden villkorlig dom eller skyddstillsyn och bestäms den nya påföljden till fängelse, *ska* vid straffets bestämmande skälig hänsyn tas till vad den dömde undergått till följd av den villkorliga domen eller domen på skyddstillsyn. Härvid får dömas till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2. Bestämmelserna i 26 kap. 6–11, 18 och 23 §§ i den äldre lydelsen gäller fortfarande för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffidsbeslut enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Dock ska vid tillämpningen av 26 kap. 8 § andra stycket i den äldre lydelsen med 33 kap. 6 och 7 §§ och lagen om beräkning av strafftid m.m. även avses lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

¹² Senaste lydelse 1998:604.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Häri genom föreskrivs att 5 c § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 c §¹

Beslut om tvångsmedel gäller till dess att ärendet om överförande av verkställighet har avgjorts eller, om framställningen bifalls, till dess att påföljden har börjat verkställas i Sverige, om beslutet inte hävs dessförinnan.

Åklagaren eller rätten *skall* häva ett beslut om anhållande, häktning, reseförbud eller anmälningsskyldighet, om inte en framställning om överförande av verkställighet görs inom fyrtio dagar från det att den dömde anhölls eller häktades eller beslut om reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades.

Åklagaren eller rätten *skall* också häva ett beslut om anhållande eller häktning senast när det finns skäl att anta att den sammanlagda tid som den dömde har varit berövad friheten här i landet med stöd av 5 a § och i den andra staten uppgår till den tid som den dömde skulle ha varit berövad friheten för det fall verkställighet av påföljden hade skett i den andra staten.

Den tid som den dömde har varit berövad friheten enligt 5 a § skall enligt bestämmelserna i 19 a § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid avräknas från det straff som skall verkställas.

Åklagaren eller rätten *ska* häva ett beslut om anhållande, häktning, reseförbud eller anmälningsskyldighet, om inte en framställning om överförande av verkställighet görs inom fyrtio dagar från det att den dömde anhölls eller häktades eller beslut om reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades.

Åklagaren eller rätten *ska* också häva ett beslut om anhållande eller häktning senast när det finns skäl att anta att den sammanlagda tid som den dömde har varit berövad friheten här i landet med stöd av 5 a § och i den andra staten uppgår till den tid som den dömde skulle ha varit berövad friheten för det fall verkställighet av påföljden hade skett i den andra staten.

---

¹ Senaste lydelse 2000:459.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §²

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärder som endast avser måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,
3. vid beslut som endast avser rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och

4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttен rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om en uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller någon annan skatteförfattning,
3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 2017:543.

enligt 34 § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt *lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.*, mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

enligt 34 § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt *strafftidslagen (2018:000)*, mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål om preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

Häriigenom föreskrivs att 25 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §¹

Skall enligt förordnande som avses i 2 § fjärde stycket eller 3 § verkställighet ske här i landet av påföljd för brott, för vilket lagföring ägt rum i främmande stat, gäller i fråga om sådan verkställighet vad som är föreskrivet om verkställighet av påföljd som ådömts genom svensk domstols lagakraftgående dom, om *ej* annat följer av vad nedan sägs.

Skall verkställigheten ske i Sverige utan att ny påföljd bestämts här i landet av domstol eller annan myndighet enligt svensk lag, får verkställighet äga rum utan hinder av att påföljden är strängare än som enligt svensk lag kunnat följa på brotten. Ådömda böter får verkställas, även om bötesbeloppet överstiger det högsta bötesbelopp som kunnat *å dömas* enligt svensk lag. Innebär den ådömda påföljden frihetsberövande, gäller bestämmelserna i svensk lag om verkställighet av påföljd av närmast motsvarande art.

Verkställighet i fall som avses i denna paragraf får *icke* i något fall ske på sådant sätt att påföljden blir att anse som strängare än den påföljd som ådömts i den främmande staten. *Vid*

Ska enligt förordnande som avses i 2 § fjärde stycket eller 3 § verkställighet ske här i landet av påföljd för brott, för vilket lagföring ägt rum i främmande stat, gäller i fråga om sådan verkställighet vad som är föreskrivet om verkställighet av påföljd som ådömts genom svensk domstols lagakraftgående dom, om *inte* annat följer av vad *som anges* nedan.

Ska verkställigheten ske i Sverige utan att ny påföljd bestämts här i landet av domstol eller annan myndighet enligt svensk lag, får verkställighet äga rum utan hinder av att påföljden är strängare än som enligt svensk lag kunnat följa på brotten. Ådömda böter får verkställas, även om bötesbeloppet överstiger det högsta bötesbelopp som kunnat å dömas enligt svensk lag. Innebär den ådömda påföljden frihetsberövande, gäller bestämmelserna i svensk lag om verkställighet av påföljd av närmast motsvarande art.

Verkställighet i fall som avses i denna paragraf får *inte* i något fall ske på sådant sätt att påföljden blir att anse som strängare än den påföljd som ådömts i den främmande staten.

¹ Senaste lydelse 2000:460.

verkställighet enligt andra stycket skall, i den mån det kan ske och följer av den överenskommelse med främmande stat som är i fråga, den dömda räknas till godo vad han kan ha utstått av påföljden i den främmande staten samt tid varunder han med anledning av brott som avses med påföljden varit anhållen eller häktad i den främmande staten eller här i landet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll

Härigenom föreskrivs att 11, 12, 14, 15 och 17 §§ lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §²

Har den dömda ansökt om att få undergå verkställighet av dom på fängelse utanför anstalt, får han inte tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan ansökan *slutligt prövats*. Den dömda får dock dessförinnan tas in i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet, om

1. ansökan har gjorts efter den dag han enligt föreläggande som avses i 10 § första stycket *lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.* senast skulle ha inställt sig vid en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet,

2. han tidigare har gjort en ansökan om att få undergå verkställighet av straffet utanför anstalt,

3. det är uppenbart att ansökan inte gäller ett fall som avses i 1 § denna lag,

4. det är uppenbart att ansökan inte kan bifallas på grund av bestämmelsen i 2 § andra stycket, eller

5. han är häktad.

Har den dömda ansökt om att få undergå verkställighet av dom på fängelse utanför anstalt, får han *eller hon* inte tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan *Kriminalvården* *prövat* ansökan. Den dömda får dock dessförinnan tas in i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet, om

1. ansökan har gjorts efter den dag han *eller hon* enligt föreläggande som avses i 6 § första stycket *strafftidslagen (2018:000)* senast skulle ha inställt sig vid en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet,

2. han *eller hon* tidigare har gjort en ansökan om att få undergå verkställighet av straffet utanför anstalt,

5. han *eller hon* är häktad.

12 §³

Bestämmelser om *hur en dom ska befordras till verkställighet* och *hur tid för sådan verkställighet ska beräknas* finns i *lagen (1974:202) om beräkning av*

Bestämmelser om *när fängelsestraff får verkställas* och *hur strafftid ska beräknas* finns i *strafftidslagen (2018:000)*. Bestämmelserna i 6 § *andra och*

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1998:618.

² Senaste lydelse 2005:42.

³ Senaste lydelse 2013:653. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

strafftid m.m. Bestämmelserna i 10 § andra–femte styckena och 12 § i den lagen om förpassning till kriminalvårdsanstalt *m.m.* och om uppskov med verkställighet ska dock inte gälla i fråga om verkställighet utanför anstalt enligt denna lag.

Vid tillämpning av 10 § första stycket *lagen om beräkning av strafftid m.m.* på verkställighet utanför anstalt enligt denna lag ska den dömde föreläggas att påbörja verkställigheten i sin bostad en viss dag. Strafftiden ska räknas från den dagen. Bestämmelsen i 25 § *lagen om beräkning av strafftid m.m.* om sammanläggning av *strafftider* ska inte tillämpas under verkställigheten utanför anstalt, om *det* sammanlagda *straffet* då kommer att överstiga *sex månader*.

Av 15 § första stycket tredje meningen framgår att övervakningsnämnden i visst fall ska fastställa hur många dagar av fängelsestraffet som verkställts utanför anstalt.

tredje styckena, 7 § första stycket 1 och 2 och andra stycket samt 14–16 §§ i den lagen om förpassning, *anstånd* och uppskov med verkställighet ska dock inte gälla i fråga om verkställighet utanför anstalt enligt denna lag.

Vid tillämpning av 6 § första stycket *strafftidslagen* på verkställighet utanför anstalt enligt denna lag ska den dömde föreläggas att påbörja verkställigheten i sin bostad en viss dag. Strafftiden ska räknas från *och med* den dagen. Bestämmelsen i 19 § *strafftidslagen* om sammanläggning av *fängelsestraff* ska inte tillämpas under verkställigheten utanför anstalt om *den* sammanlagda *fängelsetiden* då kommer att överstiga *ett hundraåttio dagar*.

I fråga om *avbrott i verkställigheten utanför anstalt* ska 12 a kap. 1–3 §§ *fängelselagen* (2010:610) tillämpas.

14 §⁴

Beslutet om verkställighet utanför anstalt ska upphävas, om den elektroniska kontroll som avses i 3 § annat än tillfälligt blir omöjlig att upprätthålla. Vistelse på sjukhus eller därmed jämförlig inrättning ska dock inte föranleda upphävande av beslut om verkställighet utanför anstalt.

Beslut om verkställighet utanför anstalt ska upphävas om den dömde

1. åsidosätter vad som åligger honom eller henne enligt denna lag eller enligt en föreskrift som meddelats med stöd av lagen och det som ligger honom eller henne till last inte är av mindre betydelse,

2. begär att så ska ske,

3. inte följer föreläggandet att påbörja verkställigheten eller, när verkställigheten ska påbörjas, är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som beslutet avser, eller

4. innan verkställigheten har 4. innan verkställigheten har

⁴ Senaste lydelse 2016:494.

påbörjats, antingen döms på nytt till fängelse eller får villkorligt medgiven frihet förverkad enligt 26 kap. 19 § eller 34 kap. 5 § brottsbalken på sådan tid att han eller hon ska avtjäna fängelse i mer än *sex månader*.

påbörjats, antingen döms på nytt till fängelse eller får villkorligt medgiven frihet förverkad enligt 26 kap. 19 § eller 34 kap. 5 § brottsbalken på sådan tid att han eller hon ska avtjäna fängelse i mer än *ett hundraåttio dagar*.

15 §⁵

Övervakningsnämnden prövar, efter anmälan av Kriminalvården, frågan om upphävande av beslut om verkställighet utanför anstalt. Nämnden får också självmant ta upp frågan till prövning. *Om beslutet upphävs, skall nämnden fastställa hur många dagar av fängelsestraffet som verkställts utanför anstalt. Den tid sådan verkställighet har pågått skall därvid räknas som verkställd tid, om inte särskilda skäl talar mot det.* Om det finns synnerliga skäl, får nämnden besluta om återbetalning av avgift enligt 5 § som belöper på tid efter det att verkställigheten utanför anstalt upphört.

Övervakningsnämnden prövar, efter anmälan av Kriminalvården, frågan om upphävande av beslut om verkställighet utanför anstalt. Nämnden får också självmant ta upp frågan till prövning. Om det finns synnerliga skäl, får nämnden besluta om återbetalning av avgift enligt 5 § som belöper på tid efter det att verkställigheten utanför anstalt upphört.

Beslutet om verkställighet utanför anstalt får inte upphävas efter den fastställda dagen för strafftidens slut.

17 §⁶

Om övervakningsnämnden bestämmer att beslutet om verkställighet utanför anstalt ska upphävas eller om det bestäms att beslutet tills vidare inte ska gälla, ska den dömde, om verkställigheten har påbörjats, föras till en kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska förpassa den dömde till en sådan anstalt.

Om det bedöms kunna ske utan fara för att den dömde *avviker*, får Polismyndigheten förelägga honom eller henne att inställa sig vid kriminalvårdsanstalten i stället för att förpassa honom eller henne dit.

Om det bedöms kunna ske utan fara för att den dömde *undandrar sig verkställighet*, får Polismyndigheten förelägga honom eller henne att inställa sig vid kriminalvårdsanstalten i stället för att förpassa honom eller henne dit.

---

⁵ Senaste lydelse 2005:981.

⁶ Senaste lydelse 2014:622.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Bestämmelserna i 11 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för ansökningar som getts in före ikraftträdandet.
3. Bestämmelserna i 12 och 15 §§ i den äldre lydelsen gäller fortfarande för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffrättsbeslut enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Dock ska vid tillämpningen av bestämmelsen i 22 § den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. med 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård¹

*dels att 10 a § ska upphöra att gälla,
dels att 11 § ska ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

I fråga om beräkning av den tid som verkställigheten *skall* pågå, *skall 19, 21–23 och 25 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. tillämpas på motsvarande sätt.*

Så snart domen på sluten ungdomsvård har börjat verkställas, *skall* Statens institutionsstyrelse fastställa dagen för verkställighetens slut. Styrelsen *skall* fastställa en ny sådan slutdag om omständigheterna ger anledning till det.

I fråga om beräkning av den tid som verkställigheten *ska* pågå, *ska 17–19 §§ och 20 § första stycket strafftidslagen (2018:000) tillämpas. Detsamma ska gälla beträffande 12 a kap. 1 § fängelselagen (2010:610).*

Så snart domen på sluten ungdomsvård har börjat verkställas, *ska* Statens institutionsstyrelse fastställa dagen för verkställighetens slut. Styrelsen *ska* fastställa en ny sådan slutdag om omständigheterna ger anledning till det.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2. Bestämmelserna i 11 § första stycket i den äldre lydelsen gäller fortfarande för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffrättsbeslut enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Dock ska vid tillämpningen av bestämmelsen i 22 § den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. med 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen (2018:000) om tillgodoräkning av tid för frihetsberövande.

¹ Senaste lydelse av 10 a § 2016:495.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 4 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §

Om den som skall överlämnas avger en förklaring om att han eller hon avstår från överklagande och medger att beslutet om överlämnande får verkställas, får verkställighet ske utan hinder av att beslutet inte har vunnit laga kraft. I fråga om sådan nöjdförklaring tillämpas 4 och 6–8 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Den som ska överlämnas får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av beslutet om överlämnande. I fråga om sådan nöjdförklaring tillämpas 11 § andra och tredje styckena och 12 och 13 §§ strafftidslagen (2018:000).

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
  2. Bestämmelserna i 6 kap. 4 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för prövning av en nöjdförklaring som lämnats före ikraftträdandet.

2.11 Förslag till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)

Härigenom föreskrivs i fråga om fängelselagen (2010:610)

dels att 1 kap. 2 och 3 §§ och 12 kap. 2, 3 och 5 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 12 a kap., tre nya paragrafer, 2 kap. 4 a och 4 b §§ och 15 kap. 2 a §, och närmast före 2 kap. 4 a § och 15 kap. 2 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Den som är intagen i anstalt får *medges att vistas utanför anstalten enligt 9 kap. 1 §, 10 kap. 1–4 §§ och 11 kap. 1 §.*

Den som är intagen i anstalt får *under verkställigheten vistas utanför anstalten i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag. En intagen får under verkställigheten även vistas utanför anstalten om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat.*

Som vistelse utanför anstalt anses inte att en intagen, genom Kriminalvårdens försorg, transporteras utanför en anstalt med anledning av att ett beslut enligt lagen ska verkställas.

Vid vistelse utanför anstalt enligt 11 kap. 1 § första stycket 2–4 gäller inte 2–10 kap.

3 §

Bestämmelser om när *ett* fängelsestraff får verkställas och hur *tiden för verkställigheten* ska beräknas finns i *lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.*

Bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur *strafftid* ska beräknas finns i *strafftidslagen (2018:000).*

2 kap.

Placering i häkte

4 a §

I anslutning till omplacering får en intagen placeras i häkte

1. i avvaktan på anstaltsplacering, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten, eller

2. om det behövs med hänsyn till transportförhållandena.

Den intagne får i de fall som avses i första stycket tillfälligt placeras i polisarrest. Är den intagne under arton år får han eller hon placeras i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt.

4 b §

Tiden i häkte med stöd av 4 a § första stycket får inte vara längre än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns särskilda skäl för en längre tid. Även om det finns särskilda skäl får tiden inte vara längre än trettio dagar.

Vid tillämpning av första stycket ska tid i polisarrest räknas som tid i häkte.

12 kap.

2 §

Bestämmelser om att den villkorliga frigivningen kan skjutas upp finns i 26 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken.

Bestämmelser om att den villkorliga frigivningen kan skjutas upp finns i 26 kap. 6 a och 7 §§ brottsbalken.

3 §

Frågor om varning enligt 1 § eller uppskjutande av villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken ska avgöras skyndsamt.

Frågor om varning enligt 1 § eller uppskjutande av villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 a och 7 §§ brottsbalken ska avgöras skyndsamt.

5 §

I mål och ärenden om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken ska ett offentligt

I mål och ärenden om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 a och 7 §§ brottsbalken ska ett offentligt

biträde förordnas för den intagne, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Innan ett beslut om uppskjuten villkorlig frigivning meddelas ska den intagne *beredas* tillfälle att yttra sig.

biträde förordnas för den intagne, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Innan ett beslut om uppskjuten villkorlig frigivning meddelas ska den intagne *ges* tillfälle att yttra sig.

12 a kap.

Avbrott i verkställigheten

1 §

Om verkställigheten avbryts ska den tid under vilken avbrottet varat inte räknas som verkställd tid.

Verkställigheten anses inte avbruten om en intagen häktas med anledning av misstanke om brott eller med anledning av brott som prövats i ett mål eller som en påföljd avser.

2 §

Frågor om avbrott i verkställigheten med anledning av att en intagen avvikit ska prövas utan dröjsmål.

3 §

Innan ett beslut om avbrott i verkställigheten enligt 2 § meddelas ska förhör hållas med den intagne.

15 kap.

Förpassning

2 a §

Påträffas en intagen som avvikit ska han eller hon återföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska förpassa den intagne till ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt.

Vad som sägs i 2 kap. 4 a § första stycket 2 och andra stycket samt 4 b § ska gälla också beträffande den som enligt första stycket ska återföras till den kriminalvårdsanstalt från vilken han eller hon avvek.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
  2. Den upphävda lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. gäller dock fortfarande i fråga om tillfällig placering i häkte eller polisarrest som med tillämpning av 11 § den lagen pågår vid ikraftträdandet.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 3 § lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

3 §

Om den som ska överlämnas avger en förklaring om att han eller hon avstår från överklagande och medger att beslutet om överlämnande får verkställas, får verkställighet ske även om beslutet inte har vunnit laga kraft. I fråga om en sådan förklaring tillämpas 4 och 6–8 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Den som ska överlämnas får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av beslutet om överlämnande. I fråga om en sådan förklaring tillämpas 11 § andra och tredje styckena och 12 och 13 §§ strafftidslagen (2018:000).

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2. Bestämmelserna i 5 kap. 3 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för prövning av en nöjdförklaring som lämnats före ikraftträdandet.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen dels att 3 kap. 22 § ska upphöra att gälla, dels att 2 kap. 10 § och 3 kap. 21 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

10 §

Om verkställigheten av den påföljd som avses i domen pågår i Sverige när den sänds över till den andra medlemsstaten för att där erkännas och verkställas, får verkställigheten fortsätta här till dess den dömde transporterats till den andra staten enligt 12 §.

Om den dömde, efter det att domen har sänts över till den andra staten, häktas i ett annat mål, tillämpas 9 § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Om den dömde, efter det att domen har sänts över till den andra staten, häktas i ett annat mål, tillämpas 8 § strafftidslagen (2018:000).

Om Kriminalvården enligt 8 § har upphävt ett beslut om att sända över en dom eller om en behörig myndighet i den andra medlemsstaten beslutat att inte erkänna och verkställa domen, får verkställighet av påföljden fortsätta eller påbörjas i Sverige. Detsamma gäller om myndigheten i den andra staten har underrättat Kriminalvården om att verkställighet av andra skäl inte kan äga rum i den staten.

3 kap.

21 §

Verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av fängelse, sluten ungdomsvård eller överlämnande till rättspsykiatrisk vård, om inte annat följer av denna lag.

Verkställighet får ske även om påföljden är strängare än vad som enligt svensk lag hade kunnat följa på brottet eller brotten.

Den tid som den dömde varit frihetsberövad i den andra staten och i Sverige med anledning av de brott som påföljden avser ska tillgodoräknas honom eller henne vid verkställigheten.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2. Den upphävda bestämmelsen i 3 kap. 22 § gäller dock fortfarande för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffidsbeslut enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 4 september 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. och presentera en ny, användarvänlig och modern lagstiftning som bättre svarar mot dagens krav på en effektiv och ändamålsenlig verksamhet och ett rättssäkert förfarande. I uppdraget ingick även att föreslå hur lagstiftningen kan förändras så att det tydligare framgår när och hur verkställighet får eller ska inledas, under vilka förutsättningar omedelbar verkställighet ska ske och vilka skäl som ska utgöra hinder mot verkställighet. Vidare ingick att föreslå hur bestämmelserna om beräkning av den tid verkställigheten ska pågå kan utformas på ett mer ändamålsenligt och rättssäkert sätt samt så att de är lättare att förstå och tillämpa. I uppdraget ingick också att bedöma vilka förändringar som behövs för att anpassa bestämmelserna till de krav som ställs i det internationella straffrättsliga samarbetet.

Utredningen, som antog namnet Straffutredningen, överlämnade i februari 2016 betänkandet *En ny strafftidslag* (SOU 2016:18). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1* och utredningens lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju2016/01870/KRIM).

4 Gällande rätt

4.1 Verkställighet av fängelse

4.1.1 Strafftidslagen

Inledning

I lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. (strafftidslagen) finns bestämmelser om när ett fängelsestraff får verkställas och hur tiden för verkställigheten ska beräknas. Lagen kompletteras av förordningen (1974:286) om beräkning av strafftid m.m. Kriminalvården har också meddelat föreskrifter och allmänna råd om de frågor som berörs i lagen (KVFS 2011:3).

De frågor som regleras i strafftidslagen reglerades tidigare i 2 och 3 kap. lagen (1964:541) om behandling i fängelseanstalt. I samband med 1973 års kriminalvårdsreform ersattes 1964 års lag med två särskilda lagar, dels strafftidslagen, dels lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Den senare ersattes år 2011 av fängelselagen (2010:610).

Tillämpningsområde

Strafftidslagen gäller för domar på fängelse (1 §). Med dom avses i detta sammanhang även domstols beslut, t.ex. då en domstol på grund av den

dömdes misskötsamhet under prövotiden undanröjer en dom på skyddstillsyn och bestämmer en annan påföljd för brottet (prop. 1974:20 s. 109). Lagen är också tillämplig vid verkställighet av domar som dömts ut i något annat land eller som har meddelats av internationella tribunaler eller specialdomstolar och som efter överförande hit ska verkställas som fängelse (se t.ex. 3 kap. 21 § lagen [2015:96] om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen). Den gäller också för fängelse som har ålagts någon som förvandlingsstraff för böter (1 § andra stycket).

Förutsättningar för verkställighet

Grundprincipen är att en dom på fängelse får verkställas när den har fått laga kraft i påföljdsdelen i förhållande till den dömde (2 §). Det innebär att verkställighet kan ske även om åklagaren eller målsäganden har överklagat domen. Att en dom på fängelse även i andra fall får verkställas trots att den inte har fått laga kraft framgår av särskilda bestämmelser (2 § andra stycket). En dom på fängelse får även verkställas om den dömde lämnar en nöjdförklaring (3 §). En nöjdförklaring innebär att den dömde avstår från att överklaga domen i påföljdsdelen och medger att påföljden får verkställas innan överklagandetiden löpt ut.

Befordran av dom till verkställighet

Är den dömde frihetsberövad när domen får verkställas ska domen omedelbart befordras till verkställighet (9 §). Det är anstalten eller häktet där den dömde befinner sig som har ansvaret för att befordra domen till verkställighet. Är den dömde intagen på en enhet där rättspsykiatriska undersökningar utförs är det i stället verksamhetschefen där som ska befordra domen till verkställighet. Om den som är häktad i målet inte förvaras i anstalt när verkställigheten ska inledas ska han eller hon förpassas till en anstalt. Är den dömde häktad i annat mål när domen får verkställas och förvaras han eller hon inte i anstalt får verkställigheten påbörjas där den dömde förvaras.

Är den dömde på fri fot när domen får verkställas ska Kriminalvården förelägga honom eller henne att senast en viss dag inställa sig vid en viss angiven kriminalvårdsanstalt (10 §). Om den dömde inte följer eller inte kan nås av ett sådant föreläggande eller om fara föreligger för det kan Kriminalvården begära att Polismyndigheten ska förpassa den dömde till anstalten. Avger den dömde en nöjdförklaring gäller i stället att domen omedelbart ska befordras till verkställighet.

Den som ska förpassas till kriminalvårdsanstalt för att verkställa fängelse får i anslutning till det tillfälligt förvaras i häkte eller polisarrest i avvaktan på beslut om anstaltsplacering (11 §). En sådan förvaring får även ske om det behövs med hänsyn till transportförhållandena.

Uppskov med verkställighet

Uppskov med verkställigheten kan beviljas under viss tid, högst sex månader, om det finns särskilda skäl med hänsyn till den dömdes hälsotillstånd, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra omständigheter (12 §). Finns det synnerliga skäl får uppskov beviljas

under ytterligare sex månader. Uppskov får inte beviljas om det finns skäl原因 anledning att anta att den dömda avviker. Om uppskov har beviljats och det därefter framkommer något som ger anledning till sådant antagande ska beslutet om uppskov återkallas. Visar den dömda att han eller hon har gett in en ansökan om uppskov senast den dag då han eller hon skulle ha inställt sig vid kriminalvårdsanstalt och har uppskov inte tidigare sökts i målet, ska verkställigheten anstå i avvaktan på Kriminalvårdens beslut (12 § tredje stycket).

Beräkning av strafftid

För den som har börjat avtjäna fängelse på viss tid ska Kriminalvården så snart det kan ske fastställa dagen för strafftidens slut (20 §). Om strafftiden uppgår till mer än en månad ska myndigheten samtidigt även fastställa tidpunkten då villkorlig frigivning tidigast kan komma i fråga samt tidpunkten för prøvotidens utgång. Ett strafftidsbeslut ska ändras när omständigheterna ger anledning till det (20 § andra stycket). En sådan omständighet kan t.ex. vara att ett avbrott ägt rum i verkställigheten (23 §). Vid beräkning av strafftiden ska strafftid som understiger två månader omräknas till dagar där med en månad ska avses trettio dagar, medan strafftid överstigande två månader ska räknas efter månad eller år. Om flera fängelsestraff sammanträffar ska sammanläggning ske för bestämmande av slutdagen (25 §). Ska den dömda tillgodoräknas tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd (19 § tredje stycket, 19 a – c §§ och 33 kap. 7 § brottsbalken) ska först slutdag beräknas innan avräkning för sådan tid sker (22 §).

Övriga bestämmelser

Kriminalvården meddelar beslut enligt strafftidslagen. Beslut som meddelas enligt lagen gäller omedelbart om inte något annat beslutas och får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (28 och 29 §§). Ett beslut får inte överklagas innan det har omprövats av Kriminalvården (30 §).

4.1.2 Verkställighet av fängelse i kriminalvårdsanstalt

Den som döms till fängelse ska enligt huvudregeln avtjäna straffet i kriminalvårdsanstalt. Verkställighet av fängelse i kriminalvårdsanstalt regleras i fängelselagen och fängelseförordningen (2010:2010).

Verkställigheten i anstalt ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och negativa följder av frihetsberövandet motverkas (1 kap. 5 §). Vidare ska den, i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott. För varje intagen ska det också upprättas en individuellt utformad verkställighetsplan.

En intagen får inte placeras så att han eller hon underkastas mer ingripande övervakning och kontroll än som är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas (2 kap. 1 §). Under vissa förutsättningar får en intagen placeras på en s.k. säkerhetsavdelning (2 kap. 4 §). Det gäller om det finns en varaktig risk för att den intagne rymmer eller fritas och det kan antas att han eller hon är särskilt benägen att fortsätta allvarlig brottslig verksamhet, eller det finns särskild

anledning att anta att det behövs för att hindra den intagne från allvarlig brottslig verksamhet under vistelsen i anstalt.

En intagen i kriminalvårdsanstalt har i princip samma rätt till sjukvård som andra medborgare. Det innebär att en intagen som inte kan undersökas eller behandlas på ett lämpligt sätt i anstalten och som behöver sjukhusvård, ska beviljas tillstånd att vistas utanför anstalt för sådan vård (9 kap. 1 §). Ett sådant tillstånd ska förenas med de villkor som behövs. Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl ska den intagne stå under bevakning.

För att underlätta anpassningen i samhället får en intagen under vissa förutsättningar beviljas tillstånd att vistas utanför anstalt för viss kort tid (permission/särskild permission) (10 kap. 1 och 2 §§). En intagen får också beviljas tillstånd att tillfälligt vistas utanför anstalt för att inställa sig vid t.ex. domstol (10 kap. 3 och 4 §§). Ett tillstånd till vistelse utanför anstalt ska förenas med de villkor som behövs (10 kap. 5 §). Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl ska den intagne stå under bevakning. Vid vissa vistelser utanför anstalt får en intagen tillfälligt placeras i häkte (10 kap. 6 §).

En intagen får under vissa förutsättningar, för att minska risken för återfall i brott eller för att på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning i samhället, beviljas tillstånd till vistelse utanför anstalt genom utslussningsåtgärderna frigång, vårdvistelse, vistelse i halvvägshus och utökad frigång (11 kap. 1 §). En utslussningsåtgärd ska förenas med de villkor som behövs för att syftet med åtgärden ska uppnås eller för att Kriminalvården ska kunna utöva nödvändig kontroll (11 kap. 6 §). Om den intagne inte rättar sig efter villkoren eller annars fullgör de skyldigheter som gäller för utslussningsåtgärden ska tillståndet till åtgärden upphävas och den intagne omedelbart föras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av straffet i anstalt (11 kap. 8 och 9 §§). Beslut om upphävande av utslussningsåtgärderna vårdvistelse, vistelse i halvvägshus och utökad frigång fattas av övervakningsnämnd (13 kap. 3 §).

4.1.3 Verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll

Efter ansökan av den dömda kan Kriminalvården besluta att den som ska avtjäna fängelse om högst sex månader ska verkställa straffet utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Verkställighetsformen, som regleras i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll, innebär att den dömda förbjuds att vistas utanför sin bostad annat än på särskilt angivna tider och för bestämda ändamål, som t.ex. arbete och utbildning. Att förbudet följs kontrolleras genom elektroniska hjälpmedel, s.k. elektronisk fotboja. Till lagen finns en förordning (1994:1060) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Den dömda ska under verkställigheten iakttä skötsamhet, efter förmåga försöka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som gäller enligt lagen och enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen

(4 §). Den dömde ska vidare avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel som t.ex. narkotika.

Har den dömde ansökt om att få verkställa straffet utanför anstalt får han eller hon inte tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan ansökan slutligt prövats och det föreligger ett beslut som fått laga kraft (11 §). Den dömde får dock dessförinnan tas in i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet bl.a. om ansökan har gjorts efter den dag han eller hon enligt föreläggande skulle ha inställt sig vid en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet eller om han eller hon är häktad.

Strafftidslagen gäller även när ett fängelsestraff verkställs utanför anstalt (12 §). En viss anpassning till den särskilda verkställighetsformen har dock skett. Således gäller t.ex. bestämmelserna i strafftidslagen om förpassning och uppskov inte i fråga om verkställighet utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Om den dömde åsidosätter vad som åligger honom eller henne enligt lagen eller enligt en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen och överträdelsen inte är av mindre betydelse ska beslutet om verkställighet utanför anstalt upphävas (14 §). Den intagne ska då omedelbart föras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av straffet. Beslut om upphävande fattas av övervakningsnämnd (15 §).

4.2 Verkställighet av slutna ungdomsvård

Lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård innehåller bestämmelser om verkställighet för den som döms till slutna ungdomsvård. Till lagen finns en förordning (1998:641) om verkställighet av slutna ungdomsvård. Verkställigheten av slutna ungdomsvård sker vid sådana särskilda ungdomshem som avses i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Ansvaret för verkställigheten ligger på Statens institutionsstyrelse (SiS).

Verkställighet av slutna ungdomsvård får inledas när domen har fått laga kraft i påföljdsdelen gentemot den dömde eller när den dömde har lämnat en nöjdförklaring (5 och 6 §§). Om den dömde är på fri fot när domen får verkställas, ska SiS förelägga den unge att inställa sig en viss dag vid det särskilda ungdomshem där verkställigheten ska äga rum (9 §). Om den dömde inte följer föreläggandet eller inte kan nås av ett sådant föreläggande, kan SiS begära att Polismyndigheten ska förpassa den dömde till hemmet. Vidare får den som ska förpassas till ett särskilt ungdomshem tillfälligt förvaras i häkte eller polisarrest om det är nödvändigt för att förpassningen ska kunna genomföras.

Om den dömde är häktad eller intagen på ett särskilt ungdomshem med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga när domen på slutna ungdomsvård får verkställas, ska häktet eller det särskilda ungdomshemmet omedelbart se till att domen börjar verkställas och att den dömde omedelbart förpassas till det särskilda ungdomshem som SiS bestämmer (10 §).

När det gäller beräkning av den tid som verkställigheten ska pågå hänvisar lagen till strafftidslagens bestämmelser om beräkning av

strafftid (10 a och 11 §§). Det innebär att verkställighetstiden vid dom på sluten ungdomsvård ska räknas på samma sätt som vid dom på fängelse.

Vidare innehåller lagen bestämmelser om vad som närmare gäller beträffande genomförandet av verkställigheten. Av dessa följer bl.a. att den dömde under vissa förutsättningar ska ges möjlighet att vistas utanför det särskilda ungdomshemmet (18 §). Beträffande bestämmelserna om hälso- och sjukvård motsvarar dessa i huvudsak vad som gäller enligt fängelselagen och fängelseförordningen, se ovan.

5 Reformbehov och utgångspunkter

5.1 Strafftidslagen behöver reformeras

Lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. (strafftidslagen) bygger i stor utsträckning på den tidigare regleringen i lagen (1964:541) om behandling i fångvårdsanstalt. Någon allmän översyn av lagen har inte skett och de lagändringar som gjorts under åren sedan ikraftträdandet år 1974 har till övervägande del gällt detaljfrågor eller varit följdändringar till annan lagstiftning. De förarbeten som utgör vägledning för lagens tillämpning är i många fall över fyrtio år gamla.

Under den tid som lagstiftningen varit i kraft har såväl Kriminalvården som samhället i övrigt genomgått stora förändringar. Inom Kriminalvården har ett flertal organisationsförändringar genomförts, bl.a. 2006 års enmyndighetsreform och sedan år 2011 styrs verkställigheten av fängelse av en ny lag, fängelselagen (2010:610). Kraven på att Kriminalvården ska bedriva en effektiv verksamhet med en flexibel häktes- och anstaltsorganisation och ett effektivt återfallsförebyggande arbete har också förtydligats. Vidare har det internationella straffrättsliga samarbetet utvecklats väsentligt under senare år och fått en helt annan omfattning och betydelse än vid den tid då den nuvarande strafftidslagen tillkom. Genom EU-samarbetet och utgångspunkten i ömsesidigt erkännande och verkställighet av varandras domar och beslut kan fler personer i dag förväntas dömas i ett land och sedan avtjäna straffet i ett annat land. Förändringarna har påverkat förutsättningarna för lagens tillämpning.

Behovet av en översyn av strafftidslagen har aktualiserats i flera olika sammanhang. Kriminalvården har vid flera tillfällen framhållit att regelverket brister i olika avseenden, är svårtillämpat och ger upphov till omfattande tolknings- och tillämpningssvårigheter som ytterst riskerar att leda till felaktiga frihetsberövanden (se bl.a. Ju2012/8024/L5). Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern (JK) har vid flera tillfällen påtalat behovet av en översyn och förtydliganden av bestämmelserna i lagen (se bl.a. JO-beslut dnr 3020-2012 och JK-beslut dnr 6671-13-22). Frågan om behovet av en översyn har även behandlats i samband med proposition om en ny fängelse- och häkteslagstiftning (prop. 2009/10:135 s. 69) och propositionen om bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter enligt strafftidslagen (prop. 2012/13:176 s. 8).

Sammantaget anser regeringen att det står klart att lagen blivit föråldrad, svåröverskådlig och svår att tillämpa, vilket skapar problem för de tillämpande myndigheterna. Det finns därför behov av att reformera lagen.

5.2 Grundläggande principer och allmänna utgångspunkter

Det svenska straffsystemet kan i stor utsträckning sägas vila på principer om humanitet, proportionalitet, förutsebarhet och likabehandling. Reglerna om inledande av verkställighet och beräkning av strafftid utgör en integrerad del av straffsystemet och ska vila på dessa principer. Det innebär att regelverket i grunden bör präglas av humanitet och respekt för individen. Dömda personer ska på samma sätt som andra medborgare respekteras för sin person och sitt människovärde och behandlas därefter. Regelverket får inte utformas så att det framstår som orättvist eller godtyckligt.

Vidare måste vid utformningen av regelverket, med hänsyn till proportionalitetsprincipen, behovet av en åtgärd alltid vägas mot den skada eller men som åtgärden kan medföra för den som berörs av den och åtgärden får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till målet med den. Kan målet med åtgärden tillgodoses med en mindre ingripande åtgärd ska i stället den väljas.

Därutöver bör regelverket mot bakgrund av likabehandlingsprincipen och kravet på förutsebarhet utformas så att lika fall om möjligt behandlas på samma sätt vid tillämpningen av det och att reglerna är tydliga och därmed tillämpas på ett enhetligt och förutsebart sätt.

Frågor om inledande av verkställighet och hur tiden för sådan verkställighet ska beräknas rör ytterst frihetsberövandet av enskilda. Det ligger i sakens natur att regleringen därför har stor betydelse för enskildas rättssäkerhet.

Kriminalvårdens verksamhet bedrivs i dag vid 32 häkten, 48 anstalter och 34 frivårdskontor. Under 2016 hanterade Kriminalvården drygt 16 000 klienter varje dag. Av dessa var ca 1 600 intagna i häkte, 3 800 intagna i anstalt och cirka 11 000 verkställde kriminalvårdspåföljd i frivård. Antalet nyintagna i anstalt under 2016 uppgick till 8 495 personer. Det innebär att Kriminalvården dagligen hanterar ett stort antal ärenden och beslut som rör frihetsberövandet av enskilda och beräkning av strafftid. Kriminalvården fattar t.ex. drygt 12 000 strafftidsbeslut per år. För den enskilde rör det ett ingripande beslut. Ett felaktigt strafftidsbeslut kan ytterst få som konsekvens att en dömd hålls felaktigt frihetsberövad eller att han eller hon frigges för tidigt. Det är därför med hänsyn till såväl den dömda som till det ansvar som åligger den enskilde beslutsfattaren angeläget att besluten blir sakligt riktiga och att förfarandet är rättssäkert.

En grundläggande utgångspunkt för regeringen är att skapa en reglering som tillgodoser och förenar krav på både effektivitet och rättssäkerhet. Det innebär bl.a. att den nya lagen bör utformas så att den blir så tydlig och enkel som möjligt att förstå och tillämpa. För att lagen

ska vara enkel att förstå är det viktigt att den ges en överskådlig och tydlig struktur. På så sätt skapas förutsättningar för en mer ändamålsenlig och lättillgänglig reglering samtidigt som en tydlig och enkel reglering minskar risken för misstag och felaktigheter vid tillämpningen. En sådan reglering ökar också förutsebarheten för den dömda i fråga om när han eller hon får eller ska påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff och under vilken tid han eller hon ska avtjäna ett fängelsestraff.

Vidare bör regelverket vara modernt och utformas så att det kan stå sig över tid. Det innebär att regelverket bör anpassas till dagens förhållanden samt att hänsyn ska tas till såväl samhällsutvecklingen och utvecklingen inom Kriminalvården som till den utveckling som skett på påföljds- och verkställighetsområdet. Det är vidare självklart att en anpassning bör ske till det internationella samarbete som numera dagligen sker på det straffrättsliga området. Även den tekniska utvecklingen och de möjligheter den kan erbjuda på området ska beaktas. I kravet på modernisering ligger också att regelverket så långt möjligt ska utformas köns-, teknik och organisationsneutralt. Vidare måste utgångspunkten för en modern reglering vara att lagen inte onödigtvis ska tyngas med bestämmelser som kan meddelas i författningar på lägre nivå.

En annan utgångspunkt för regleringen är att verkställighet av ett fängelsestraff ska påbörjas utan onödigt dröjsmål så att tiden mellan dom och verkställighet blir så kort som möjligt. För såväl det allmänna som för den enskilde måste det generellt sett anses vara en fördel att tiden mellan straff och verkställighet begränsas. I många fall är den dömda också särskilt motiverad att fullgöra åtgärder som åläggs honom eller henne med anledning av en dom i omedelbar anslutning till domstolsförhandlingen. Till det nu sagda ska även läggas att kravet på samhällsskydd fått en ökad betydelse över tid. Samtidigt måste det av såväl humanitetsskäl som av praktiska skäl finnas ett visst utrymme för flexibilitet när det gäller frågan om inledande av verkställighet.

6 En ny strafftidslag

Regeringens förslag: En ny strafftidslag ersätter den nuvarande lagen om beräkning av strafftid m.m. Lagen, som ska benämnas strafftidslag, ska innehålla bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att det ska införas en bestämmelse som upplysningsvis hänvisar till fängeslagen (2010:610) och lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag

En ny strafftidslag bör införas

Redan i samband med införandet av lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. (strafftidslagen) behandlades frågan om en samordning av lagens bestämmelser med reglerna om behandling av dem som är intagna i anstalt (se prop. 1974:20 s. 69). Frågan berördes också i samband med propositionen om en ny fängelse- och häkteslagstiftning (prop. 2009/10:135 s. 69). En samordning av bestämmelserna med den nya fängelselagens bestämmelser bedömdes då möjlig först efter en språklig och systematisk översyn av strafftidslagen. Det angavs därför att frågan om samordning borde övervägas i det sammanhanget.

Regeringen anser i likhet med utredningen att såväl systematiska som praktiska skäl talar mot att låta ny lagstiftning om strafftid m.m. införas i den nu gällande fängelselagen. Bestämmelserna om när fängelsestraff får verkställas och hur tiden för sådan verkställighet ska beräknas är till övervägande del av teknisk natur och skiljer sig i det avseendet väsentligt från bestämmelserna i fängelselagen, vilka i huvudsak reglerar ramarna för verkställighetens innehåll och utformning. En samordning av regelverken skulle vidare som utredningen påpekar förutsätta en mer genomgripande genomgång av bl.a. fängelselagens bestämmelser i syfte att anpassa språk, struktur och begreppsbildning. Någon sådan genomgång har inte skett och kan inte heller anses ha ingått i utredningens uppdrag. Dessutom kan det som utredningen framhåller ifrågasättas om inte frågan om en eventuell samordning även borde inkludera lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Sammantaget anser regeringen därför att en uppdelning av bestämmelserna i separata lagar alltjämt bör bestå. Lagen om beräkning av strafftid m.m. bör därför ersättas med en ny lag.

Den nya lagen bör, som utredningen föreslår, ges benämningen strafftidslag. Fördelen med benämningen strafftidslag är att den är modern och kortfattad. Enligt regeringen kan även argumenteras för att frågor om inledande av verkställighet ytterst har med strafftiden att göra. Till det kommer att den nu gällande lagen om beräkning av strafftid m.m. allmänt kallas strafftidslagen. Regeringen föreslår därför att lagen nu formellt får den sedan länge allmänt vedertagna benämningen strafftidslag.

Lagens innehåll och tillämpningsområde

Den nya strafftidslagen ska reglera frågor om inledande av verkställighet av fängelsestraff, dvs. när och hur verkställighet av fängelsestraff får eller ska inledas och hur strafftiden ska beräknas. Det innebär att lagen bör vara tillämplig på alla fängelsestraff som enligt lag dömts ut eller bestämts som påföljd för brott. Det bör för tillämpningen sakna betydelse om straffet dömts ut eller bestämts genom en dom eller ett beslut. Det innebär t.ex. att fängelse som förvandlingsstraff för böter ska omfattas, liksom fängelsestraff som bestämts i beslut i samband med undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn (jfr 27 kap. 6 § och 28 kap. 9 § brottsbalken). Vidare bör också fängelsestraff som efter förverkande av villkorligt medgiven frihet, genom dom eller beslut, ska avtjänas av den dömda omfattas. Lagen bör också vara tillämplig på frihetsberövande

påföljder som har dömts ut eller bestämts i ett annat land och som ska verkställas som fängelsestraff här efter överförande hit enligt t.ex. lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottsmålsdom och lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen. Även fängelsestraff som dömts ut av internationella domstolar och tribunaler och som Sverige åtagit sig att verkställa ska omfattas av lagens tillämpningsområde (se t.ex. lagen [1994:569] om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt och lagen [2002:329] om samarbete med Internationella brottsmålsdomstolen).

Till skillnad från utredningen anser regeringen att det saknas anledning att som utredningen föreslår införa en bestämmelse som upplysningsvis hänvisar till fängeslagen och lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

7 Inledande av verkställighet av fängelsestraff

7.1 När får ett fängelsestraff verkställas?

7.1.1 Grundläggande förutsättningar för verkställighet

Regeringens förslag: Som huvudregel ska gälla att ett fängelsestraff får verkställas när en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömde, eller ett beslut om verkställighet i Sverige av ett motsvarande utländskt straff fått laga kraft. Innebär ett sådant beslut om verkställighet i Sverige att en ny påföljd ska bestämmas genom svensk dom får verkställighet ske först när den domen fått laga kraft.

Ett fängelsestraff ska, om det följer av särskilda bestämmelser, även i andra fall än som anges ovan få verkställas utan att en dom eller ett beslut som där avses fått laga kraft (omedelbar verkställighet).

Kriminalvårdens kontroll av om ett fängelsestraff är verkställbart lagregleras.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att det i lagen ska upplysas om att det finns särskilda bestämmelser om hinder mot verkställighet i vissa fall. Utredningen föreslår vidare att det ska införas en ordning enligt vilken Kriminalvården formellt ska pröva om ett fängelsestraff får verkställas.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna, bl.a. *Svea hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige, Örebro tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Luleå tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Karlstad, Förvaltningsrätten i Umeå, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Övervakningsnämnden Luleå, Brottsförebyggande rådet,*

Brottsoffermyndigheten, Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Stockholms universitet (Juridiska fakultetskansliet) och Brottsofferjouren, tillstyrker eller har inget att erinra mot utredningens förslag. *Riksdagens ombudsmän (JO)*, som i och för sig instämmer i utredningens bedömning att kravet på laga kraft är det centrala för verkställighetens inledande, anser dock att det i lagen även bör anges att verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt. Enligt Riksdagens ombudsmän (JO) ökar det bl.a. förståelsen för de skyndsamhetskrav som föreslås gällande den praktiska hanteringen.

Kriminalvården lämnar synpunkter på utformningen av författningsförslaget när det gäller 3 § och ifrågasätter om andra ledet ”när en dom eller ett beslut om verkställighet av ett motsvarande utländskt straff fått laga kraft” är nödvändigt då det följer av särskilda regler när ett sådant straff får verkställas. *Helsingborgs tingsrätt* och *Kriminalvården* anser när det gäller 4 och 5 §§ att det för tydlighetens skull i lagtexten bör specificeras vilken typ av särskilda bestämmelser som avses och i vilka lagar dessa bestämmelser finns.

När det gäller förslaget om att en formell prövning ska ske av om ett fängelsestraff får verkställas anser Riksdagens ombudsmän (JO) att förslaget behöver förtydligas så att det även bör anges vad prövningen ska resultera i. Även *Helsingborgs tingsrätt* delar den uppfattningen. *Kriminalvården* anser att förslaget framstår som främmande och principiellt tveksamt, bl.a. utifrån att ett fängelsestraff döms ut av domstol och det därmed normalt inte är fråga om ett fängelsestraff ska verkställas utan när och var. Vidare framhåller *Kriminalvården* att den prövning som utredningen föreslår är något annat än den faktiska verkställbarhetskontroll som äger rum idag. Om det bedöms nödvändigt att reglera verkställbarhetskontrollen i lag föreslår *Kriminalvården* en bestämmelse som innebär att *Kriminalvården*, liksom idag, ska kontrollera att domen är verkställbar.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande reglering

Bestämmelser om när verkställighet får inledas finns i 2 och 3 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. (strafftidslagen). Har den som dömts till fängelse inte inom föreskriven tid fullföljt talan i målet när det gäller den utdömda påföljden, får domen verkställas i den delen utan hinder av att åklagare eller målsägande fullföljt talan mot domen (2 § första stycket strafftidslagen). Domen behöver alltså inte ha fått laga kraft mot alla parter och i alla delar för att verkställighet ska få ske. Att en dom på fängelse i vissa fall får verkställas trots att den inte har fått laga kraft framgår av bestämmelsens andra stycke. Sådan omedelbar verkställighet kan ske antingen på grund av domstols förordnande (se t.ex. 28 kap. 3 § tredje stycket brottsbalken) eller på grund av särskild föreskrift i lag. En dom på fängelse får även verkställas om den dömde lämnar en nöjdförklaring (3 § strafftidslagen). En nöjdförklaring innebär att den dömde avstår från att överklaga domen i påföljdsdelen och medger att påföljden får börja verkställas innan överklagandetiden löpt ut. Om den dömde har överklagat innebär en nöjdförklaring att överklagandet anses återkallat.

Laga kraft som huvudregel för verkställighetens inledande

Det är både ur ett samhällsperspektiv och för den dömda angeläget att verkställigheten av ett fängelsestraff kan påbörjas i så nära anslutning till domen eller beslutet som möjligt. Samtidigt är det viktigt att skapa en ordning som tillgodoser och förenar både effektivitetshänsyn och rättssäkerhetsintressen. En ordning som innebär att domar eller beslut i sin helhet ska ha fått laga kraft för att få verkställas riskerar att leda till att det går lång tid mellan domens eller beslutets meddelande och att verkställigheten kan inledas, trots att någon ändring i påföljdsdelen inte kan aktualiseras med anledning av överklagandet, t.ex. i ett fall där den dömda överklagar i någon annan del än i frågan om påföljd. En ordning som innebär att domar eller beslut i större utsträckning får verkställas trots att de inte har fått laga kraft i den del som avser straffet riskerar å andra sidan att leda till att den dömda tvingas avtjäna straff som efter överprövning saknar grund.

Utredningen föreslår att som huvudregel ska gälla att ett fängelsestraff får verkställas när en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömda. Det är också den ordning som i grunden gäller enligt den nuvarande regleringen. För att öka tydligheten och underlätta tillämpningen föreslås att kravet på laga kraft ska komma till direkt uttryck i lagtexten. I likhet med flertalet remissinstanser, bl.a. *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Svea hovrätt*, *Örebro tingsrätt*, *Helsingborgs tingsrätt*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Kammarrätten i Jönköping*, *Förvaltningsrätten i Stockholm*, *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Polismyndigheten*, *Kriminalvården och Sveriges advokatsamfund*, anser regeringen att utredningens förslag innebär en lämplig och tydlig avgränsning av när ett fängelsestraff får verkställas och ett befogat förtydligande. En sådan ordning svarar därför väl mot intresset av att skapa en tydlig, ändamålsenlig och rättssäker reglering. Till skillnad från JO gör regeringen dock bedömningen att det saknas anledning att i lagen utöver vad som nu föreslås särskilt ange att verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt. Det är i och för sig riktigt som JO anför att den utgångspunkten är gemensam både för de situationer som nu behandlas och för de situationer som avser omedelbar verkställighet (se nedan) och att ett sådant tillägg på ett sätt kan sägas öka förståelsen för de skyndsamhetskrav som föreslås gällande den praktiska hanteringen (se nedan under avsnitt 7.2.2). Både den nu föreslagna regleringen med laga kraft mot den dömda som grundförutsättning för verkställighetens inledande och förslaget nedan om möjlighet till omedelbar verkställighet i vissa fall ger dock redan i sig genom sin utformning uttryck för den utgångspunkten. Ett tillägg som det JO föreslår riskerar därför att leda till osäkerhet kring betydelsen av en sådan bestämmelse och hur den ska tolkas i förhållande till den reglering som nu diskuteras. Ett sådant tillägg bör därför inte införas.

Sammanfattningsvis föreslås således att som huvudregel ska gälla att ett fängelsestraff får verkställas när en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömda. Att en dom eller ett beslut fått laga kraft innebär att domen eller beslutet inte längre kan angripas med ordinära rättsmedel, dvs. inte längre kan överklagas. Laga kraft mot den dömda kan inträda antingen genom att överklagandetiden

passerats utan att den dömde överklagat domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff eller genom att domen eller beslutet helt enkelt inte kan överklagas som är fallet när det gäller t.ex. domar eller beslut meddelade av Högsta domstolen. Som regeringen föreslår ska laga kraft mot den dömde också kunna inträda genom att den dömde lämnar en nöjdförklaring (se vidare avsnitt 8.2). Att kravet på laga kraft ska gälla endast i förhållande till den dömde och i den del som avser fängelsestraff innebär att fängelsestraffet får verkställas även om åklagaren eller målsäganden har överklagat domen eller beslutet eller den dömde har överklagat men endast avseende annat än sådant som avser fängelsestraffet, t.ex. utvisning, förverkande av egendom, företagsbot eller skadestånd. Har den dömde överklagat domen beträffande skuldfrågan (frågan om den dömde ska dömas för gärningen och hur den ska bedömas) innebär det som regel att även påföljdsfrågan omfattas av prövningen (se Fitger, Rättegångsbalken, kommentarer till 51 kap. 24 §). Regeringen återkommer i författningskommentaren med en närmare redogörelse för bestämmelsens innebörd.

Som framgår av avsnitt 6 föreslår regeringen att lagen även ska omfatta frihetsberövande påföljder som har dömts ut eller bestämts i ett annat land och som ska verkställas som fängelsestraff här efter överförande hit enligt t.ex. lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (NVL), lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (IVL) och lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (EVL). Som utredningen konstaterar är förhållandena dock något annorlunda för dessa fall. Således gäller för dessa fall att verkställighet här i landet kan inledas först efter det att ett överförande av verkställigheten skett. Som utredningen föreslår bör därför i dessa fall som huvudregel i stället gälla, att ett fängelsestraff får verkställas först när ett beslut om verkställighet i Sverige av det motsvarande utländska straffet fått laga kraft. Ett sådant beslut kan dock även innebära att en ny påföljd ska bestämmas genom svensk dom (se t.ex. 3 kap. 9 § andra stycket 2 EVL). Även för dessa fall bör gälla att den utländska domen eller beslutet får verkställas här i landet först sedan den svenska domen om ny påföljd fått laga kraft. Att beslutet eller domen ska ha fått laga kraft innan verkställighet får ske här i landet motiveras bl.a. av den andra statens möjlighet att återkalla t.ex. domen innan verkställigheten har påbörjats i Sverige (se t.ex. 3 kap. 23 § första stycket 1 EVL). Sammanfattningsvis innebär det sagda att ett utländskt fängelsestraff får verkställas här först när överklagandetiden för beslutet om verkställighet av det motsvarande utländska straffet löpt ut utan att någon av parterna har överklagat beslutet eller genom att det helt enkelt inte kan överklagas (t.ex. beslut av regeringen enligt IVL). I de fall ett sådant beslut innebär att en ny påföljd ska bestämmas genom svensk dom får verkställighet ske först när överklagandetiden för den domen löpt ut utan att på motsvarande sätt någon av parterna har överklagat domen. Lagtexten bör förtydligas i enlighet med vad som nu sagts. Att det finns undantag från den huvudregel som föreslås framgår av bl.a. 26 § NVL, enligt vilken Kriminalvårdens beslut enligt 6 § samma lag om att bifalla en framställning om överförande av en nordisk dom för verkställighet här i

landet, gäller omedelbart om inte något annat förordnas, se avsnitt 15.1 förslaget till 3 §.

Genom en ordning med laga kraft mot den dömd som huvudregel för verkställighetens inledande samt förslaget om utökade möjligheter till nöjdförklaring, se avsnitt 8.2, skapas enligt regeringen en tydligare, mer ändamålsenlig och rättssäker struktur för vad som bör gälla ifråga om när verkställighet får inledas.

Frågan om hur verkställigheten av ett fängelsestraff kan eller ska inledas behandlas i avsnitt 7.2.2 och 7.2.3.

Omedelbar verkställighet i vissa fall

I dag gäller att ett fängelsestraff under vissa omständigheter får verkställas trots att en dom eller ett beslut inte fått laga kraft mot någon av parterna. Sådan omedelbar verkställighet kan som framgått ske antingen på grund av domstols förordnande eller på grund av särskild föreskrift i lag. Möjligheten till omedelbar verkställighet syftar till att i olika avseenden undvika negativa effekter av att verkställigheten av fängelsestraffet skjuts upp i avvaktan på att domen eller beslutet ska få laga kraft. Som exempel kan nämnas rättens möjlighet att förordna om att ett fängelsestraff som dömts ut enligt 28 kap. 3 § tredje stycket brottsbalken får verkställas trots att domen inte fått laga kraft, om förhållandena kräver det. Sådana förhållanden kan avse t.ex. en dömds behov av att utan avbrott genomföra påbörjade behandlingsinsatser (se prop. 1982/83:85 s. 100). Ett annat exempel är övervakningsnämndens beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet vid misskötsamhet som enligt särskild föreskrift i lag ska gälla omedelbart om inte något annat förordnas (37 kap. 10 § brottsbalken). I de fallen har det ansetts angeläget att åtgärden kan verkställas snabbt (prop. 1982/83:85 s. 108). Även enligt bestämmelsen i 38 kap. 9 § brottsbalken ska i de fall som där behandlas domstolens beslut gälla omedelbart om inte något annat förordnas. Det gäller bl.a. rättens beslut om åtgärd enligt 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken.

Regeringen delar utredningens bedömning om att de skäl som de i dag gällande reglerna om omedelbar verkställighet vilar på alltjämt framstår som välgrundade. Möjligheten till sådan verkställighet enligt nuvarande ordning bör därför behållas. I avsnitt 7.1.3 lämnar regeringen förslag om att det i ytterligare en situation finns skäl att frångå huvudregeln enligt förslaget till 2 § som grund för verkställighetens inledande. Det gäller en situation när en dömd som, sedan en dom eller ett beslut blivit verkställbart mot honom eller henne, har påbörjat verkställigheten av ett fängelsestraff när hovrätten, efter överklagande av åklagaren eller målsäganden, skärper straffet. I det fallet anser regeringen – till skillnad mot vad som gäller i dag – som en mer ändamålsenlig ordning att det skärpta hovrättsavgörandet som huvudregel ska gälla omedelbart mot den dömd, om inte rätten beslutar något annat beslutas.

Att ett fängelsestraff i vissa fall får verkställas trots att det inte fått laga kraft mot någon av parterna är således på motsvarande sätt som beträffande huvudregeln enligt förslaget till 2 § av grundläggande betydelse för frågan om när ett fängelsestraff får verkställas. Enligt

regeringen bör det därför även fortsättningsvis finnas en materiell bestämmelse med sådan innebörd.

När det gäller utformningen av en sådan bestämmelse kan olika alternativ övervägas. En möjlighet är att i lagtexten specificera vilka fall som avses, vilket skulle bli tydligt för tillämparen och det alternativ som Helsingborgs tingsrätt och Kriminalvården förordar. En annan möjlighet är att i likhet med vad som gäller i dag utforma bestämmelsen mer generellt. Fördelen med en generell utformning är att en sådan i sak skapar förutsättningar för ett heltäckande tillämpningsområde. En sådan utformning överensstämmer också i högre grad med regeringens ambition att skapa ett modernt regelverk som står sig över tid. Vid en sammantagen bedömning anser regeringen det senare alternativet som det mest ändamålsenliga. Bestämmelsen bör därför ges en generell utformning.

I avsnitt 7.2.2 och 7.2.3 behandlar regeringen frågan om hur verkställigheten kan eller ska inledas.

Hinder mot verkställighet i vissa fall

Enligt nuvarande ordning gäller i vissa fall att verkställigheten av ett fängelsestraff inte får påbörjas trots att det fått laga kraft eller annars får verkställas omedelbart. Syftet med bestämmelser av sådant slag är att undvika oskäligen resultat, t.ex. att den prövning som ska göras blir meningslös eller att den dömde drabbas av ett frihetsberövande som han eller hon inte sedan kan tillgodoräknas. Som exempel kan nämnas hinder mot verkställighet i vissa fall innan en första ansökan om uppskov prövats (12 § tredje stycket strafftidslagen) och hinder mot verkställighet i vissa fall sedan framställning gjorts om att ett straff ska verkställas i en annan stat (29 § lagen om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom). Hinder mot verkställighet kan också förekomma till följd av att rätten med stöd av särskilda bestämmelser har beslutat om inhibition, dvs. att vidare åtgärder för verkställighet av en dom eller ett beslut tills vidare inte får ske. Sådana bestämmelser finns i t.ex. 58 kap. rättegångsbalken. Att det finns hinder mot verkställighet innebär att verkställighet inte får ske även om den dömde i och för sig skulle vilja det. I ett sådant fall måste hindret först undanröjas innan den dömde kan påbörja eller fortsätta verkställigheten.

För att undvika oskäligen resultat finns det även fortsättningsvis behov av regler som hindrar verkställighet trots att ett fängelsestraff i och för sig uppfyller en grundförutsättning för att få verkställas. Regeringen delar utredningens bedömning om att de regler om hinder mot verkställighet som finns i dag i huvudsak alltjämt är motiverade och behövs för att undvika oskäligen resultat. I ett avseende finner regeringen dock anledning att begränsa hindrets omfattning. Det gäller i samband med en ansökan om verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Regeringen behandlar den frågan i avsnitt 9.4. Vidare lämnar regeringen i avsnitt 7.1.2 förslag om en ändring i 34 kap. 6 § andra stycket brottbalken som innebär att något generellt hinder mot verkställighet inte längre ska föreligga vid en sådan omprövning som bestämmelsen möjliggör, om inte något annat beslutas.

Till skillnad från utredningen anser emellertid regeringen att det saknas anledning att i den nya lagen införa en bestämmelse som särskilt upplyser om att det finns bestämmelser om att verkställighet i vissa fall inte får inledas trots att ett fängelsestraff fått laga kraft eller annars får verkställas omedelbart. Det är visserligen riktigt som utredningen anför att Kriminalvården i samband med den kontroll som myndigheten genomför för varje dom eller beslut på fängelse som ska verkställas (verkställbarhetskontroll), har att kontrollera och i förekommande fall beakta om det finns hinder mot verkställighet. Inom ramen för verkställbarhetskontrollen ingår dock även andra moment som Kriminalvården är skyldig att kontrollera innan vidare åtgärder för verkställighet vidtas, se nedan. Således ska t.ex. även bestämmelserna om påföljdspreskription i 35 kap. brottsbalken beaktas. Att mot den bakgrunden bryta ut och särskilt upplysa om endast ett av flera viktiga och för verkställighetens inledande avgörande moment framstår inte som motiverat. Som framgår nedan lämnar regeringen förslag om att Kriminalvårdens verkställbarhetskontroll ska lagregleras. Mot den bakgrunden saknas enligt regeringens mening skäl att därutöver särskilt upplysa om de olika moment som Kriminalvården inom ramen för verkställbarhetskontrollen har att beakta. Utredningens förslag i den delen bör därför inte genomföras.

Kriminalvårdens verkställbarhetskontroll lagregleras

Den som dömts till fängelse ska enligt den huvudregel som kommer till uttryck i 26 kap. 5 § brottsbalken tas in i kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet om inte annat är särskilt föreskrivet. Undantaget avser de fall en dömd får en ansökan om att avtjäna fängelsestraffet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll bifallen. Den dömd ska då inte tas in i kriminalvårdsanstalt. Det är Kriminalvårdens ansvar att se till att utdömda påföljder blir verkställda (se bl.a. 4 § förordningen [1974:286] om beräkning av strafftid m.m.). Det ankommer därför på Kriminalvården att se till att en dömd påbörjar verkställigheten av ett utdömt fängelsestraff. Det sker i dag genom att Kriminalvården befordrar domen till verkställighet. Med att domen befordras till verkställighet ska förstås att verkställigheten påbörjas (Ds Ju 1973:9 s. 72 och prop. 1974:20 s. 73).

Innan Kriminalvården befordrar en dom till verkställighet kontrollerar myndigheten att förutsättningarna för verkställighet är uppfyllda. Bland annat kontrolleras att fängelsestraffet får verkställas (t.ex. på grund av att det fått laga kraft mot den dömd), om det finns hinder mot verkställighet eller påföljdspreskription har inträtt samt att det finns tid kvar för den dömd att avtjäna (verkställbarhetskontroll). Dokumentation av vidtagna åtgärder sker normalt i Kriminalvårdens klientadministrativa system, KVR. Visar kontrollen att fängelsestraffet är verkställbart vidtar Kriminalvården vidare åtgärder för att verkställigheten ska kunna påbörjas. Är förutsättningarna för verkställighet inte uppfyllda får verkställigheten inte påbörjas.

Utredningen föreslår en ordning där Kriminalvården innan en verkställighet påbörjas formellt ska pröva frågan om ett fängelsestraff får verkställas och att det bör komma till direkt uttryck i regleringen. Genom

en sådan prövning ska som utgångspunkt kontrolleras att fängelsestraffet fått laga kraft eller på annan grund får verkställas mot den dömde, om det finns hinder mot verkställighet eller påföljdspreskription har inträtt samt att det återstår tid för den dömde att avtjäna. Enligt utredningen ska dokumentation ske, t.ex. genom en anteckning i KVR, om att en prövning gjorts. Vidare föreslås att den dömde ska ges möjlighet att ta del av ett sådant beslut och att beslutet på sedvanligt sätt ska kunna omprövas och överklagas.

Riksdagens ombudsmän (JO), Helsingborgs tingsrätt och Kriminalvården anser att det är oklart vad som avses med förslaget, bl.a. när det gäller vad prövningen ska resultera i och vad som närmare ska gälla i fråga om hur den dömde ska ges möjlighet att ta del av beslutet samt hur ett sådant beslut förhåller sig till ett efterföljande beslut, t.ex. ett straffidsbeslut. Vidare framhåller Kriminalvården att utgångspunkten för myndighetens kontroll är att ett fängelsestraff döms ut av domstol och att kontrollen normalt inte avser om ett fängelsestraff ska verkställas utan när och var det ska ske. Enligt Kriminalvårdens mening framstår utredningens förslag mot den bakgrunden som främmande och principiellt tveksamt och innebär en ny syn på den verkställbarhetskontroll som myndigheten genomför innan verkställigheten av ett fängelsestraff inleds. Enligt myndigheten har några starkt vägande skäl för en sådan förändring inte anförts.

Regeringen vill understryka att ett frihetsberövande är en av de mest ingripande formerna av myndighetsutövning som kan riktas mot en enskild. Höga krav på ett rättssäkert förfarande måste därför uppställas i samband med att ett frihetsberövande inleds. En grundläggande utgångspunkt i ett rättssamhälle är därför att det sker ordentliga kontroller av grunden för ett frihetsberövande innan ett sådant inleds. I sin förlängning syftar sådana kontroller till att motverka att personer blir frihetsberövade utan laglig grund. Det ställer särskilda krav på Kriminalvården som verkställande myndighet när det kommer till att kontrollera att förutsättningarna för verkställighet är uppfyllda innan ytterligare åtgärder eller beslut vidtas för verkställighetens inledande. Det ställer också krav på dokumentation av att dessa viktiga kontroller genomförts.

Enligt regeringens bedömning motsvarar den verkställbarhetskontroll som Kriminalvården i dag genomför väl de krav som kan ställas på en ordentlig och fullgod kontroll av att förutsättningarna för att inleda verkställigheten av ett utdömt fängelsestraff är uppfyllda. I den frågan synes inte heller utredningen göra en annan bedömning. Till skillnad från utredningen anser regeringen dock inte att kontrollen bör resultera i en formell prövning av frågan om ett fängelsestraff är verkställbart. Enligt regeringens bedömning har remissinstansernas invändningar fog för sig. Det är bl.a. oklart hur en formell prövning enligt utredningens förslag skulle förhålla sig till ett senare beslut om inställelse eller strafftid, inte minst med hänsyn till att de frågor som kontrollen avser även direkt eller indirekt omfattas av och kan angripas genom dessa senare beslut. Enligt regeringens bedömning tillgodoses därför rättmätiga krav på rättssäkerhet genom att såväl ett beslut om inställelse som ett senare beslut om strafftid kan både omprövas och överklagas. Ett genomförande av utredningens förslag riskerar även att motverka det grundläggande

kravet på skyndsamhet som regeringen anser bör gälla den verksamhet som bedrivs inom ramen för inledande av verkställighet. Utredningens förslag om införandet av en formell prövning bör därför inte genomföras.

Enligt regeringens bedömning är det dock en brist att frågan om Kriminalvårdens kontroll inte är tydligt reglerad. Som anförts är kontrollen av avgörande betydelse för frågan om verkställighetens inledande. Det är därför rimligt att det införs en reglering om Kriminalvårdens skyldighet att kontrollera att förutsättningarna för verkställighet är uppfyllda innan myndigheten vidtar vidare åtgärder för att verkställigheten av ett utdömt fängelsestraff ska inledas. Regeringen föreslår således att det i regleringen ska föreskrivas att Kriminalvården ska kontrollera om ett fängelsestraff är verkställbart. I det ligger att en kontroll ska ske av att fängelsestraffet får verkställas (se förslaget till 2 och 3 §§), att påföljden inte har preskriberats, att det finns tid kvar för den dömde att avtjäna i de fall det finns tid för frihetsberövande att avräkna för den dömde samt att det inte i övrigt finns hinder mot verkställighet.

7.1.2 Prövning enligt 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken ska inte längre hindra verkställighet

Regeringens förslag: En prövning enligt 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken ska inte hindra att domen får verkställas, om inte rätten beslutar något annat.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens. Utredningens förslag utgår dock från den reglering i 34 kap. brottsbalken som gällde före den 1 juli 2016.

Remissinstanserna: De remissinstanser som uttalat sig i frågan välkomnar en översyn av regleringen och att prövningen inte längre ska utgöra verkställighetshinder. *Göteborgs tingsrätt* och *Kriminalvården* ifrågasätter dock om regleringen längre behövs och förordar att den upphävs.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken har ändrats

Den 1 juli 2016 trädde ny lagstiftning i kraft som innebär att bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken reformerats (se prop. 2015/16:151). Eftersom utredningen lämnade sitt betänkande i februari 2016 utgår utredningens överväganden och förslag från de regleringar som gällde vid tidpunkten för överlämnandet. Den reglering som tidigare återfanns i 34 kap. 10 § andra stycket brottsbalken finns nu i 34 kap. 6 § andra stycket. Tillämpningsområdet för bestämmelsen har ändrats och begränsats på grund av de ändringar som genomförts när det gäller möjligheten till gemensam straffmätning. Den reglering om gemensam straffmätning som tidigare fanns i 34 kap. 3 § andra stycket och 7 § andra stycket brottsbalken och till vilka 34 kap. 10 § andra stycket brottsbalken hänvisade, har flyttats till en särskild bestämmelse i 34 kap. 2 § och inskränkts till att enbart avse nyupptäckt brottslighet, dvs. brott begångna

före en tidigare dom. Det innebär att även tillämpningsområdet för 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken till följd av hänvisningen till 34 kap. 2 § brottsbalken begränsats på motsvarande sätt (se prop. 2015/16:151 s. 54 ff. och 93).

Nuvarande reglering

En särskild fråga om hinder mot verkställighet rör den möjlighet till omprövning efter särskild talan som finns reglerad i 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken. I bestämmelsen regleras vad som gäller när det vid verkställigheten av en dom på fängelse på viss tid eller sluten ungdomsvård visar sig att brottet är begånget före det att en tidigare påföljd har dömts ut och det inte framgår av domarna att den andra påföljden har beaktats. Enligt bestämmelsen ska i ett sådant fall domstolen efter anmälan av åklagare bestämma vad den dömde ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. Det är Kriminalvårdens ansvar att uppmärksamma frågan och i förekommande fall anmäla den till åklagare (17 § strafftidförordningen). Syftet med regleringen i 34 kap. 6 § andra stycket är att åstadkomma ett resultat som i möjligaste mån uppväger följderna av att brotten inte har bedömts i ett sammanhang. Domstolens prövning ska ske sedan båda domarna fått laga kraft och avse den dom som sist ska verkställas. Eftersom prövningen avser endast den dom som sist ska verkställas har det ansetts klart att det inte finns något hinder mot att verkställa den dom som först ska verkställas. Däremot får någon verkställighet inte ske av det fängelsestraff beträffande vilket domstolsprövning ska ske. Enligt ett förarbetsuttalande har det inte ansetts nödvändigt med en uttrycklig bestämmelse om det eftersom det är den domen som ska omprövas (prop. 1962:10 del C s. 403, 1964:76 s. 22 och 1974:20 s. 109–110). Processuella bestämmelser om sådan åtgärd som nu avses finns i 38 kap. 4, 6, 8 och 9 §§ brottsbalken.

En prövning enligt 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken ska inte längre hindra verkställighet

Att en prövning enligt 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken utgör hinder mot verkställighet av den dom som ska omprövas riskerar att leda till oönskade effekter i det enskilda fallet. Det beror på att domstolens nya prövning ska ske sedan båda domarna fått laga kraft och att häktning inte kan komma i fråga i samband med prövningen. Det innebär att den situationen kan uppstå att den dömde inför domstolens nya prövning av påföljden hinner frigges från det fängelsestraff som först börjat verkställas. Detta även om den dom som ska prövas på nytt avser ett längre fängelsestraff och det bedöms föreligga hög risk för återfall i brott. En annan konsekvens av att domen inte får verkställas är att den dömde riskerar att gå miste om sammanläggningseffekter, vilket kan leda till att han eller hon får avtjäna längre tid i anstalt än vad som annars skulle ha varit fallet. Vid en samlad bedömning finner regeringen därför i likhet med utredningen att regleringen i 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken inte längre bör medföra hinder mot verkställighet av den dom som omprövningen avser. För att undvika att den dömde i ett enskilt fall frihetsberövas under en tid som kan komma att överstiga den strafftid

som döms ut bör det dock finnas en möjlighet för domstolen att låta verkställigheten anstå i avvaktan på att frågan prövas.

Göteborgs tingsrätt och *Kriminalvården*, som i och för sig välkomnar en sådan ordning, ifrågasätter dock om regleringen behövs och om det inte vore en bättre lösning att avskaffa den. Regeringen gör följande överväganden.

Det är visserligen riktigt, som Göteborgs tingsrätt noterar, att behovet av att i efterhand kunna ompröva och korrigera domar på sätt som bestämmelsen i 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken medger, minskat genom 2016 års ändringar av 34 kap. brottsbalken. Behovet har också minskat på grund av de ändrade förutsättningar som i dag gäller för domstolarnas möjlighet att erhålla aktuella uppgifter om påföljder som någon genom skilda domar dömts till både i Sverige och i utlandet. I dag hämtas uppgifterna i belastningsregistret i stor utsträckning med automatik från domstolars eller andra myndigheters domar eller beslut där sådana uppgifter ingår. De allmänna domstolarna har dessutom numera direktåtkomst till uppgifterna i belastningsregistret och kan därmed ända fram till dagen för dom eller beslut erhålla dagsaktuella uppgifter om tidigare domar och beslut. Domstolarna har därför i de allra flesta fall i dag vid domstillfället tillgång till sådana nödvändiga uppgifter om tidigare domar som kan aktualisera en tillämpning av bestämmelsen i 34 kap. 2 § brottsbalken om gemensam straffmätning vid nyupptäckt brottslighet. Till detta kan även läggas vad Kriminalvården anför om att det från principiella utgångspunkter kan ses som en udda ordning att ansvaret för att kontrollera att domstolarna i ett specifikt avseende följt och tillämpat viss reglering lagts på en myndighet med ett annat verksamhetsuppdrag. Mot den bakgrunden har således remissinstansernas synpunkter fog för sig. Å andra sidan kan det inte uteslutas att det trots vad som nu sagts även framöver i praktiken kommer att finnas fall där det finns ett behov av att ompröva och korrigera domar på sätt som regleringen i 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken medger. Frågan om och i så fall hur ett sådant behov bör tillgodoses vid ett eventuellt avskaffande av 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken har inte hanterats av utredningen. Det saknas därför beredningsunderlag för att i detta sammanhang överväga och ta ställning till frågan om att avskaffa bestämmelsen. Med hänsyn till att 34 kap. brottsbalken nyligen övervägts och reformerats finns inte heller tillräckliga skäl för att nu på nytt låta överväga bestämmelsen.

Sammantaget föreslår regeringen således att det i 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken införs en bestämmelse enligt vilken det framgår att en prövning enligt bestämmelsen inte hindrar att domen får verkställas om inte rätten beslutar något annat.

Det bör framhållas att regleringen även får konsekvenser för frågan om verkställighet av slutna ungdomsvård. Inte heller i förhållande till den påföljden kommer bestämmelsen längre att medföra hinder mot verkställighet av den dom som prövningen avser, om inte rätten beslutar något annat.

Kriminalvårdens underrättelseskyldighet i förhållande till åklagaren bör behållas

Som framgått är det i dag Kriminalvårdens ansvar att uppmärksamma om det finns anledning att ompröva en dom på fängelse enligt 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken och i förekommande fall anmäla det till åklagaren (17 § strafftidförordningen). Med hänsyn till att det i praktiken är i samband med verkställigheten som behovet av omprövning uppmärksammas framstår det som naturligt att uppgiften även fortsättningsvis bör ligga hos Kriminalvården. Detta bör alltså lämpligen regleras i förordning.

Utredningen uppmärksammar att det saknas en uttrycklig reglering om motsvarande ansvar för Statens institutionsstyrelse (SiS) att uppmärksamma och anmäla till åklagaren när det gäller en dom på sluten ungdomsvård som det på motsvarande sätt finns anledning att ompröva enligt 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken. I syfte att förtydliga att ett sådant ansvar åligger SiS anser regeringen att det även för SiS bör finnas en sådan reglering. Regeringen delar utredningens bedömning om att även det bör regleras i förordning.

Förvandlingsstraff för böter

I 19 § andra stycket bötesverkställighetslagen (1979:189) finns en motsvarighet till bestämmelsen i 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken. Bestämmelsen tar sikte på situationer när mer än ett förvandlingsstraff förekommer till verkställighet samtidigt. Om ett beslut om bötesförvandling avser böter som har ålagts innan ett tidigare förvandlingsstraff har börjat verkställas och framgår det inte av beslutet att det tidigare förvandlingsstraffet har beaktats, ska rätten sedan beslutet fått laga kraft, efter anmälan av åklagare ompröva det beslut som meddelats senast. Vid bestämmande av det nya straffet ska beaktas att straffen tillsammans inte överstiger vad som skulle ha ålagts om böterna hade förvandlats samtidigt. Bestämmelsen ska dock inte tillämpas beträffande sådant förvandlingsstraff som ålagts i annat nordiskt land (se 29 § lagen [1963:193] om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.).

Utredningen uppmärksammar att det saknas en uttrycklig bestämmelse om att Kriminalvården ska uppmärksamma och anmäla till åklagare om det finns anledning till omprövning enligt 19 § andra stycket bötesverkställighetslagen. I syfte att förtydliga Kriminalvårdens ansvar i denna del bör det som utredningen föreslår införas en sådan reglering. Regeringen delar utredningens bedömning om att det lämpligen kan regleras i förordning.

7.1.3 Omedelbar verkställighet vid skärpt straff i högre rätt

Regeringens förslag: Det införs en bestämmelse som innebär att om verkställigheten av ett fängelsestraff pågår när hovrätten skärper fängelsestraffet, ska hovrättens dom eller beslut gälla omedelbart, om inte rätten beslutar något annat. Bestämmelsen ska dock inte gälla i fråga om verkställighet som pågår enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll.
Bestämmelsen placeras i brottsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock inte någon begränsning i fråga om verkställighet som pågår i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Vidare föreslår utredningen en annan lagteknisk lösning i fråga om möjligheten till avsteg från huvudregeln om omedelbar verkställighet.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* ser inga principiella hinder mot förslaget men ifrågasätter att hovrätten ska kunna besluta att dess egen dom tills vidare inte ska få verkställas. *Hovrätten för Västra Sverige* anser inte att det finns tillräckliga skäl för att frångå huvudregeln om att ett fängelsestraff får verkställas först sedan det fått laga kraft mot den dömd. *Sveriges advokatsamfund* ställer sig inte bakom förslaget. Enligt samfundet innebär förslaget ett nytt sätt att se på verkställighetsfrågor och strider mot den hittillsvarande grundläggande utgångspunkten att det krävs ett lagakraftvunnet avgörande för att verkställighet ska kunna påbörjas.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande ordning gäller att om en dömd har påbörjat verkställigheten av ett fängelsestraff innan en dom fått laga kraft, och högre rätt skärper straffet, ska verkställigheten av den första domen fortsätta till dess den dömd avger nöjdförklaring i fråga om den nya domen eller denna på annan grund får verkställas (15 § strafftidslagen). Den situation som avses gäller en dömd som, sedan en dom eller ett beslut blivit verkställbart mot honom eller henne, har påbörjat verkställigheten av fängelsestraffet när hovrätten, efter överklagande av åklagaren eller målsäganden, skärper straffet.

Det har i praktiken visat sig att det med den nuvarande ordningen kan uppkomma avbrott i verkställigheten i det fallet den dömd hinner verkställa klart tingsrättens dom eller beslut innan hovrättens skärpta dom eller beslut fått laga kraft mot honom eller henne.

För att undvika att en pågående verkställighet avbryts när hovrätten skärper straffet mot den som redan verkställer straff enligt tingsrättens dom eller beslut föreslår utredningen en ordning enligt vilken hovrättens dom eller beslut ska gälla omedelbart trots att domen eller beslutet inte fått laga kraft mot den dömd. Vidare föreslås en möjlighet för hovrätten, eller om hovrättens dom eller beslut har överklagats, Högsta domstolen, att om det finns särskilda skäl besluta att hovrättens dom eller beslut tills vidare inte får verkställas.

Enligt regeringens bedömning bör det på motsvarande sätt som i dag finnas en reglering som anger hur länge verkställigheten enligt en tidigare dom eller ett tidigare beslut ska fortgå om fängelsestraffet skärps

i högre rätt. Även om den nuvarande ordningen i och för sig kan sägas ha goda skäl för sig anser regeringen i likhet med utredningen som en mer ändamålsenlig ordning att ett skärpt hovrättsavgörande blir direkt gällande mot den som redan verkställer straff enligt tingsrättens dom eller beslut. Med en sådan ordning säkerställs att det inte uppstår något avbrott i det fall verkställigheten pågår när hovrätten skärper straffet, vilket utifrån ett samhällsskyddsperspektiv framstår som angeläget. *Sveriges advokatsamfund* anser dock att förslaget strider mot den grundläggande utgångspunkten att det krävs ett lagakraftvunnet avgörande för att verkställighet ska kunna påbörjas. Samfundet anser vidare att även om ändringsfrekvensen av hovrättsavgöranden på detta sätt normalt är låg, kan följden av den föreslagna ordningen bli att ett inte lagakraftvunnet avgörande verkställs, trots att det sedermera ändras till den dömdes förmån. Även *Hovrätten för Västra Sverige* anför som skäl mot förslaget risken för att den dömda verkställer för lång tid i det fall Högsta domstolen lindrar påföljden. Regeringen gör följande överväganden. Det är visserligen riktigt som Sveriges advokatsamfund framhåller att den föreslagna ordningen i och för sig innebär ett avsteg från den grundläggande huvudregeln om att ett fängelsestraff får verkställas först när en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömda. Å andra sidan gäller, som framgått, redan i dag att ett fängelsestraff under vissa omständigheter får verkställas trots att en dom eller ett beslut inte fått laga kraft mot någon av parterna (omedelbar verkställighet). Regeringen anser därför i likhet med *Svea hovrätt* att det inte finns några principiella hinder mot att genomföra förslaget. Däremot anser regeringen i likhet med utredningen att det för att undvika att det uppstår orimliga resultat i det enskilda fallet bör införas en möjlighet för domstol att besluta om avsteg från den föreslagna ordningen. Enligt *Svea hovrätt* kan det emellertid med utredningens förslag framstå som något egenartat att hovrätten ska kunna besluta att dess egen dom tills vidare inte ska få verkställas. Regeringen delar inte den bedömningen. Redan i dag finns exempel på motsvarande ordning i fråga om t.ex. övervakningsnämndens beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet på grund av misskötsamhet (se 37 kap. 10 och 11 §§ brottsbalken) eller rättsens beslut om åtgärd enligt 34 kap. 6 § andra stycket brottsbalken (se 38 kap. 9 § brottsbalken). Till skillnad från utredningen föreslår regeringen dock i stället att bestämmelsen utformas med de nuvarande bestämmelserna om omedelbar verkställighet som förebild (se avsnitt 7.1.1). Således föreslås att om verkställigheten av ett fängelsestraff pågår när hovrätten skärper fängelsestraffet, ska hovrättens dom eller beslut gälla omedelbart, om inte rätten beslutar något annat. Enligt regeringens bedömning bör den föreslagna ordningen dock inte gälla i fråga om verkställighet som pågår enligt lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Ett undantag för dessa fall motiveras av behovet av viss anpassning till den särskilda verkställighetsformen. Bestämmelsen bör, som utredningen föreslår, lämpligen placeras i 26 kap. brottsbalken.

En särskild fråga i sammanhanget gäller det fallet att en dömd redan har avtjänat tingsrättens dom och frigivits från det straffet när högre rätt skärper straffet. Även i ett sådant fall får verkställigheten anses pågå när hovrättens avgörande meddelas (jfr dock förslaget till 12 a kap. 1 § första

stycket fängeselagen om avbrott i verkställigheten). Det innebär således att det nya avgörandet även i en sådan situation blir omedelbart gällande, om inte rätten beslutar något annat. Det bör dock framhållas att det under den tidsperiod som den dömd är frigiven, dvs. från det att han eller hon frigives från anstalten fram till dess att han eller hon återintas för fortsatt verkställighet, inte löper någon prøvotid (jfr Zeteo, Berggren m.fl., Brottsbalken, En kommentar, 26 kap. 8 § första stycket). Det innebär att om den dömd begår nya brott under den tiden något förverkande med stöd av 34 kap. 5 § brottsbalken inte kan ske i samband med lagföringen för de nya brotten.

I det fallet verkställigheten av tingsrättens dom pågår när straffet sänks eller fastställs i hovrätten behövs inte någon särskild reglering. Enligt processrättsliga grunder bör en dömd i en sådan situation anses förhindrad att överklaga domen eller beslutet till högre rätt. Det innebär att den nya domen eller det nya beslutet därmed genast får laga kraft mot den dömd. Utgångspunkten i dessa fall är att verkställigheten fortsätter med den nya domen eller det nya beslutet som grund.

7.2 Hur ska verkställigheten inledas?

7.2.1 Rätten att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff lagregleras

Regeringens förslag: En bestämmelse införs som ger den dömd rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon begär det och straffet är verkställbart.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget. *Sveriges advokatsamfund* framhåller att det är positivt att den dömdes rätt att påbörja verkställigheten tydliggörs och lagregleras men ifrågasätter utredningens förslag om att i vissa fall genom föreskrifter ge regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att besluta om särskilda undantag från bestämmelsen.

Skälen för regeringens förslag

Rätten att påbörja verkställighet förtydligas och lagregleras

Sedan länge gäller att en dömd som inte är frihetsberövad har rätt att på eget initiativ inställa sig i häkte eller anstalt för att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff. Skälen till att vissa dömda väljer ett sådant alternativ varierar. Således kan det för en del vara svårt att gå vidare i livet med ett fängelsestraff hängande över sig. För andra handlar det om att det passar bättre i livet just då.

Det finns enligt nuvarande ordning inte någon särskild bestämmelse i strafftidslagen som reglerar frågan om den dömdes rätt till inställelse. Däremot följer det av 13 § strafftidsförordningen att den dömd, i de fall Kriminalvården med hänsyn till beläggningssituationen beslutat att låta verkställigheten anstå under viss tid, alltid ska erinras om att han eller hon har rätt att inställa sig dessförinnan. Även av Kriminalvårdens

föreskrifter och allmänna råd för häkte och anstalt följer att en dömd som inte är frihetsberövad och som inställer sig i häkte eller anstalt för att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff alltid har rätt att bli mottagen i häktet eller anstalten och inte får avvisas för att det inte finns någon plats där (1 kap. 7 § FARK Häkte [KVFS 2011:2] och 1 kap. 8 § FARK Anstalt [KVFS 2011:1]).

En grundläggande utgångspunkt är som framgått att verkställigheten av ett fängelsestraff ska påbörjas så snart som möjligt och utan onödigt dröjsmål efter det att straffet blivit verkställbart. I praktiken fungerar det i de flesta fall så att en dömd som vill börja avtjäna ett fängelsestraff och som inställer sig i häkte eller anstalt också ges den möjligheten. Utredningen har emellertid uppmärksammat att det finns en osäkerhet om hur man bör se på frågan i de fall en dömd visserligen inte är frihetsberövad i strafftidslagens mening men ändå av olika skäl är förhindrad att inställa sig personligen i häkte eller anstalt. Det kan t.ex. handla om en dömd som hålls i förvar enligt utlänningslagen och som har ett verkställbart fängelsestraff som han eller hon vill börja avtjäna. Det kan också avse en person som är dömd till rättspsykiatrisk vård och som under tiden vården pågår döms på nytt för brott till fängelse som han eller hon vill börja avtjäna.

Enligt regeringens bedömning bör som princip gälla att en dömd alltid ska ha rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon vill det och straffet är verkställbart. Det är därför otillfredsställande att det kan uppstå tveksamhet om huruvida Kriminalvården har laglig grund att tillmötesgå en dömds vilja att börja avtjäna ett i och för sig verkställbart fängelsestraff. Ytterst innebär det att den dömden riskerar att hamna i en situation där Kriminalvården anser sig sakna förutsättningar att låta honom eller henne påbörja verkställigheten trots att han eller hon vill det och trots att straffet är verkställbart. Enligt regeringens bedömning finns det därför behov av att på ett tydligare sätt än i dag lyfta fram och reglera vad som bör gälla i fråga om rätten till egen inställelse. Det bör därför i likhet med vad utredningen föreslår i det syftet införas en särskild bestämmelse enligt vilken en dömd ska ha rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon begär det och straffet är verkställbart. En sådan bestämmelse bör med hänsyn till att den avser frihetsberövandet av enskild tas in i lag.

För att undvika att Kriminalvården ställs inför orimliga krav i exceptionella situationer, t.ex. vid upplopp på en eller flera anstalter eller vid allvarlig smitta, föreslår utredningen dock att det för sådana situationer bör vara möjligt att genom förordning meddela särskilda undantag från bestämmelsen. *Sveriges advokatsamfund* anser att en sådan reglering bör komma till uttryck i lag. Regeringen anser emellertid att den av utredningen föreslagna ordningen framstår som mer ändamålsenlig. Regeringen återkommer i avsnitt 11.1 till frågan om bemyndigande.

Något om innebörden och den praktiska hanteringen

Den föreslagna bestämmelsen ger således en dömd rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff under förutsättningen att han eller hon begär det och straffet är verkställbart. Det bör för tillämpningen inte

spela någon roll om den dömde är frihetsberövad i någon form eller om han eller hon inte är frihetsberövad. Är det fråga om ett frihetsberövande i sådan form som anges i regeringens förslag till 8 §, se avsnitt 7.2.3, dvs. är den dömde frihetsberövad som häktad, omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i annat mål ska dock i stället som regel den bestämmelsen tillämpas.

För att kunna begära att få påbörja verkställighet ska den dömde normalt inställa sig personligen i ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt. Det innebär att om den dömde t.ex. hålls i förvar enligt utlänningslagen, kan han eller hon behöva hjälp med att inställa sig i ett häkte eller en anstalt. Det är normalt den myndighet där den dömde förvaras som själv ska utföra en sådan transport. Endast om det finns behov av vålds- eller tvångsanvändning vid transporten eller det annars finns synnerliga skäl får handräckning begäras för att utföra transporten (jfr prop. 2016/17:57 s. 44). När det gäller exemplet ovan om den som hålls i förvar enligt utlänningslagen gäller således att det i första hand är Migrationsverket själv som ska utföra transporten och hjälpa den dömde att inställa sig i ett häkte eller en anstalt. I särskilda undantagsfall bör det dock vara möjligt för den dömde att påbörja verkställigheten även utan att han eller hon inställer sig personligen i ett häkte eller en anstalt. Ett exempel på en sådan situation är om någon som dömts till rättspsykiatrisk vård på nytt döms för brott till fängelse som han eller hon vill börja avtjäna. En förutsättning är dock att det bedöms som lämpligt och praktiskt möjligt. Den dömde bör i ett sådant fall med hjälp av modern teknik kunna skrivas in i anstalt utan personlig inställelse (jfr JO-beslut dnr 6940-2012).

För att Kriminalvården ska kunna tillmötesgå den dömdes begäran om att få påbörja verkställigheten måste myndigheten kunna kontrollera att fängelsestraffet är verkställbart (se avsnitt 7.1.1). Om den dömde inte har med sig nödvändiga verkställighetshandlingar, t.ex. dom eller beslut när han eller hon inställer sig får Kriminalvården försöka kontrollera uppgifterna på annat sätt, t.ex. genom kontroll i kriminalvårdsregistret eller genom att inhämta domen eller beslutet från den aktuella domstolen. Går inte det kan den dömdes begäran inte tillmötesgå. Om däremot förutsättningarna är uppfyllda innebär bestämmelsen att Kriminalvården är skyldig att ta emot den dömde. Det ankommer dock på Kriminalvården att bestämma var den dömde därefter ska placeras.

7.2.2 Systemet med föreläggande om inställelse behålls för dömda som inte är frihetsberövade

Regeringens förslag: Det nuvarande systemet med föreläggande om inställelse behålls för dömda som inte är frihetsberövade. Kravet på att ett föreläggande ska utfärdas utan dröjsmål lagregleras.

Kriminalvården ska även fortsättningsvis, för det fall den dömde inte följer eller inte kan nås av ett föreläggande eller om det finns risk för det, kunna begära Polismyndighetens hjälp med förpassning av den dömde till häkte eller kriminalvårdsanstalt. Om det bedöms kunna ske utan risk för att den dömde undandrar sig verkställighet, ska Polismyndigheten i stället få förelägga den dömde att inställa sig vid en kriminalvårdsanstalt.

Kriminalvårdens möjlighet att i vissa fall skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff moderniseras och regleras i lag.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock i fråga om Kriminalvårdens möjlighet att i vissa fall skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff att anståndstiden i samtliga fall ska vara högst sex månader samt att tiden ska räknas från och med den dag som domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff får verkställas.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig utredningens förslag. *Kriminalvården* ifrågasätter dock när det gäller frågan om möjligheten att i vissa fall skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff om det är motiverat att införa en tidsgräns även för ärenden där myndigheten inte styr över handläggningstiden. Vidare anser myndigheten att tidpunkten från vilken anståndstiden bör räknas bör regleras i lag.

Skälen för regeringens förslag

Det nuvarande systemet med föreläggande om inställelse behålls

En av Kriminalvårdens huvuduppgifter är att se till att en dom som innebär att den dömde ska undergå kriminalvård i anstalt, blir verkställd (4 § strafftidslagen). I det fall den dömde är på fri fot gäller enligt nuvarande ordning att Kriminalvården ska förelägga den dömde att senast en viss dag inställa sig vid en viss angiven kriminalvårdsanstalt (10 § första stycket strafftidslagen). Ett sådant föreläggande ska utfärdas utan dröjsmål (13 § strafftidslagen). Om den dömde inte följer eller inte kan nås av ett föreläggande eller om det finns risk för det, kan Kriminalvården begära att Polismyndigheten förpassar den dömde till anstalten (10 § andra stycket). En begäran om förpassning innebär inte att Polismyndigheten måste förpassa den dömde till anstalt. Om det bedöms kunna ske utan fara för att den dömde avviker får Polismyndigheten i stället förelägga den dömde att inställa sig vid anstalten (10 § femte stycket).

Regeringen anser i likhet med utredningen att det nuvarande systemet med föreläggande är ändamålsenligt. Den bedömningen delas även av remissinstanserna. Enligt regeringens bedömning bör därför föreläggande även fortsättningsvis vara den åtgärd som i första hand ska vidtas för att inleda verkställigheten av ett fängelsestraff när den dömde inte är

frihetsberövad. Likaså anser regeringen att Kriminalvården även fortsättningsvis bör ha möjlighet att begära Polismyndighetens hjälp med förpassning av den dömd till häkte eller kriminalvårdsanstalt. En sådan begäran bör kunna ske om den dömd inte följer eller inte kan nås av ett föreläggande om inställelse eller om det finns en risk för det. Det senare innebär att kraven för att kunna vända sig till Polismyndigheten med en sådan begäran är relativt lågt ställda. Det bör t.ex. vara tillräckligt att en dömd inte har hämtat ut ett föreläggande om inställelse och ytterligare kontaktuppgifter saknas. Ett annat exempel när det kan komma i fråga att begära en dömd förpassad är när det framkommit uppgifter om flyktfara i ärendet. Vidare bör det även fortsättningsvis finnas en möjlighet för Polismyndigheten att förelägga den dömd att själv inställa sig vid kriminalvårdsanstalten i stället för att förpassa honom eller henne. En förutsättning bör dock vara att det bedöms kunna ske utan fara för att den dömd undandrar sig verkställigheten av straffet.

Enligt regeringens bedömning bör vidare gälla att ett föreläggande om inställelse ska utfärdas utan dröjsmål. I likhet med utredningen anser regeringen att det bör komma till direkt uttryck i lag. På så sätt tydliggörs det krav som ställs på Kriminalvården om att viss skyndsamhet ska gälla med avseende på handlägningsförfarandet. Kravet medger dock ett visst utrymme för flexibilitet beroende på att ärendets karaktär och omständigheterna i det enskilda fallet kan variera. Avseende tidpunkten för inställelse gäller som en allmän utgångspunkt att tiden mellan dom och verkställighet ska vara så kort som möjligt.

Anstånd med verkställigheten i vissa fall

Enligt nuvarande ordning har regeringen bemyndigats att för andra fall än som avses i bestämmelsen om uppskov meddela bestämmelser om anstånd med verkställighet av fängelse under högst sex månader (14 § strafftidslagen). Bemyndigandet har utnyttjats i två fall genom att Kriminalvården har getts möjlighet att besluta om anstånd med verkställigheten dels i syfte att åstadkomma en jämnare beläggning på kriminalvårdsanstalterna (13 § strafftidsförordningen), dels i avvaktan på regeringens beslut när den dömd ansökt om nåd (12 § strafftidsförordningen). När det gäller anstånd med verkställighet för att åstadkomma en jämnare beläggning i anstalterna får sådant anstånd ske endast beträffande domar på fängelse i högst tre månader. Vidare krävs att den dömd inte kan befaras undandra sig verkställighet eller fortsätta brottslig verksamhet. När det gäller anstånd i avvaktan på regeringens beslut om nåd gäller att Justitiedepartementet ska underrätta Kriminalvården när omständigheterna i ett nådeärende är sådana att de kan antas ha betydelse för frågan om verkställigheten ska skjutas upp i avvaktan på regeringens beslut. Kriminalvården avgör därefter om verkställigheten ska skjutas upp (12 § strafftidsförordningen).

Enligt regeringens bedömning bör det även fortsättningsvis vara möjligt för Kriminalvården att låta verkställigheten av ett fängelsestraff anstå under viss tid för domar eller beslut på fängelse i högst tre månader, om syftet är att åstadkomma en jämnare beläggning i kriminalvårdsanstalterna eller om det sker i avvaktan på regeringens

beslut i ett nådeärende. Utredningen gör samma bedömning och remissinstanserna delar den bedömningen.

Regeringen instämmer vidare i utredningens bedömning om att en sådan möjlighet, till skillnad från vad som gäller i dag, även bör omfatta fall där Kriminalvården har att ta ställning till om ett överförande av verkställighet av en svensk dom eller ett svenskt beslut på fängelse till ett annat land ska ske. Utan en sådan möjlighet måste Kriminalvården annars samtidigt som myndigheten har att ta ställning till frågan om förutsättningar finns för överförande av verkställigheten förelägga den dömda att senast viss dag inställa sig i kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet.

Enligt utredningens förslag knyts möjligheten att låta verkställigheten anstå till föreläggandehanteringens på så sätt att Kriminalvården i de situationer som nu avses får avvakta med att förelägga den dömda att inställa sig i kriminalvårdsanstalt. Enligt regeringens bedömning kan det emellertid även efter det att ett föreläggande utfärdats men innan den dömda inställt sig i kriminalvårdsanstalt uppkomma behov av att låta verkställigheten anstå, t.ex. genom att nya uppgifter framkommer som gör att frågan om överförande av verkställigheten aktualiseras först då. Regeringen föreslår därför att Kriminalvården oberoende av om ett föreläggande har utfärdats eller inte ges möjlighet att skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff i de fall som nu avses.

Vad därefter gäller frågan under hur lång tid verkställigheten ska kunna skjutas upp föreslår utredningen för samtliga fall att så ska kunna ske under en tid om högst sex månader. *Kriminalvården* ifrågasätter lämpligheten av en sådan ordning och anser att en tidsfrist därmed kommer att gälla även för ärenden där myndigheten inte styr över ett ärendes handläggningstid, nämligen dels när det är fråga om ett ställningstagande om överförande av verkställighet av en svensk dom eller ett svenskt beslut på fängelse till en annan stat, dels i ärenden om nåd. Regeringen gör följande överväganden.

Vad först gäller de fall när verkställigheten får skjutas upp i syfte att åstadkomma en jämnare beläggning i kriminalvårdsanstalterna delar regeringen utredningens bedömning om att en tidsfrist om sex månader framstår som rimlig. När det gäller ärenden om överförande av verkställighet till en annan stat och nåd gör regeringen dock en annan bedömning än utredningen. Som Kriminalvården påpekar råder myndigheten inte ensam över handläggningstiden när det gäller dessa typer av ärenden. Således finns det när det gäller ärenden om överförande av verkställighet, t.ex. länder med vilka överförandeprocessen riskerar att dra ut på tiden t.ex. på grund av långa svarstider. En annan faktor som kan påverka Kriminalvårdens handläggningstid i dessa fall är handläggningstiden i domstol i det fall ett beslut om att överföra verkställigheten överklagas till högre instans. Det kan därför inte uteslutas att handläggningstiden i enskilda fall kan komma att överstiga den tidsfrist som utredningen föreslår och att införandet av en sådan frist kan leda till att en pågående överförandeprocess behöver avbrytas på grund av att fristen löper ut. Enligt regeringens mening är det angeläget att ett överförande av verkställighet till en annan stat kan ske när det finns förutsättningar för det. Det bör därför inte gälla någon fastställd tidsfrist för dessa fall. Den

grundläggande utgångspunkten om att verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt innebär dock att verkställigheten inte bör skjutas upp under längre tid än vad som är nödvändigt. Det ankommer på Kriminalvården att med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet avgöra om det framstår som en ändamålsenlig åtgärd att skjuta upp verkställigheten av fängelsestraffet i avvaktan på ett ställningstagande om överförande av verkställigheten till en annan stat.

Vad därefter gäller de s.k. nådefallen innebär förslaget som framgår att Kriminalvården i avvaktan på regeringens beslut får skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff. Det innebär att det är handläggningstiden för nådeärendet som ensamt styr frågan under hur lång tid som det finns behov av att skjuta upp verkställigheten. Även om handläggningstiden i nådeärenden normalt är endast några månader kan det av t.ex. medicinska skäl i särskilt komplicerade fall krävas en längre utredningstid. Mot den bakgrunden framstår det inte som motiverat med en fastställd tidsfrist för dessa fall. Möjligheten att skjuta upp verkställigheten i avvaktan på regeringens beslut i ett ärende om nåd bör därför gälla utan någon sådan frist. Den tid verkställigheten kan skjutas upp begränsas dock av att anståndet sker i avvaktan på regeringens beslut. På motsvarande sätt som i dag bör även fortsättningsvis Justitiedepartementet vara skyldig att underrätta Kriminalvården när omständigheterna i ett nådeärende är sådana att de kan antas ha betydelse för frågan om verkställigheten ska skjutas upp. Den frågan kan liksom i dag regleras i förordning.

Enligt nuvarande ordning återfinns bestämmelserna om anstånd med verkställigheten i strafftidförordningen. Med hänsyn till frågans karaktär samt till den parallell som kan dras till uppskovsbestämmelsen anser emellertid regeringen, liksom utredningen, att regleringen i fortsättningen bör finnas i lag.

När det gäller frågan om hur anståndstiden bör räknas anser regeringen till skillnad från utredningen att den lämpligen bör räknas från den dag domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff är verkställbart.

7.2.3 Dömda som är frihetsberövade

Regeringens förslag: Om en dömd är häktad, omhändertagen eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål när fängelsestraffet är verkställbart, ska verkställigheten påbörjas omedelbart där han eller hon förvaras.

Om den dömd inte förvaras i kriminalvårdsanstalt när verkställigheten påbörjas och inte heller samtidigt är häktad eller omhändertagen i ett annat mål, ska han eller hon överföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna invänder mot förslaget. *Sveriges advokatsamfund* uttrycker särskilt att förslaget utgör en lämplig ordning. *Statens institutionsstyrelse* anser att det finns anledning att överväga om inte även den som dömts till sluten

ungdomsvård ska kunna påbörja verkställigheten om han eller hon är häktad i annat mål.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande reglering

Redan i samband med införandet av strafftidslagen utökades möjligheterna till samtidig verkställighet av häktning och fängelsestraff bl.a. på det sättet att häktning och påföljd i annat mål ska kunna äga rum samtidigt oavsett var den häktade förvaras och oavsett i vilken ordning de olika åtgärderna förekommer till verkställighet (jfr prop. 1974:20 s. 72). Regleringen har sin bakgrund i den fördel för den dömd som samtidig verkställighet innebär bl.a. när det gäller att inte gå miste om verkställd tid. Det kan avse ett fall där den dömd t.ex. blir frikänd i häktningsmålet.

Frågan om hur verkställigheten av ett utdömt fängelsestraff ska påbörjas när den dömd är frihetsberövad regleras i dag i 9 § första stycket strafftidslagen. Om en dömd är häktad, omhändertagen enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i annat mål när domen får verkställas, ska domen omedelbart befordras till verkställighet (9 § första stycket första meningen). Det är anstalten eller häktet där den dömd befinner sig som har ansvaret för att befordra domen till verkställighet. Om den dömd är intagen på en sådan enhet som avses i 5 § lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning (enhet där rättspsykiatriska undersökningar utförs, vare sig det är en inrättning inom hälso- och sjukvården eller en särskild undersökningsenhet) är det i stället verksamhetschefen där som ska befordra domen till verkställighet (9 § första stycket andra meningen). Med att domen befordras till verkställighet ska förstås att verkställigheten påbörjas (Ds Ju 1973:9 s. 72 och prop. 1974:20 s. 73). Om den som är häktad i målet inte redan förvaras i kriminalvårdsanstalt när domen befordras till verkställighet ska han eller hon för verkställighet förpassas till en sådan anstalt (9 § andra stycket). Är den dömd däremot häktad i annat mål när domen befordras till verkställighet och förvaras den dömd inte redan i kriminalvårdsanstalt ska någon förpassning till anstalt inte ske. I ett sådant fall får i stället verkställigheten påbörjas där den dömd förvaras. Det torde även gälla beträffande den som är omhändertagen (se prop. 1986/87:106 s. 83).

En tydligare och mer ändamålsenlig reglering

Regeringen delar utredningens bedömning att det nuvarande systemet med att verkställigheten när en dömd är frihetsberövad ska påbörjas omedelbart där den dömd förvaras alltjämt i huvudsak framstår som en lämplig ordning. I likhet med utredningen och remissinstanserna anser regeringen dock att det finns skäl att utvidga bestämmelsen till att också omfatta fall där den dömd är omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket brottsbalken (i avvaktan på prövning av t.ex. frågan om förverkande av villkorligt medgiven frihet på grund av misskötsamhet) eller enligt 28 kap. 11 § första stycket brottsbalken (i avvaktan på

prövning av t.ex. frågan om undanröjande av en skyddstillsyn på grund av misskötsamhet eller om annan åtgärd ska vidtas på grund av att den dömda undandragit sig övervakningen). Enligt regeringen framstår det som både rimligt och lämpligt att verkställigheten av ett verkställbart fängelsestraff även under sådana förhållanden ska kunna påbörjas omedelbart där den dömda förvaras. Med en sådan reglering skapas förutsättningar för en mer ändamålsenlig och effektiv ordning.

Vad därefter gäller frågan om lagtextens närmare utformning finns det enligt regeringens mening anledning att göra vissa förändringar i syfte att förtydliga och modernisera bestämmelsen. Således föreslår regeringen att om den dömda är häktad, omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i annat mål när fängelsestraffet är verkställbart, ska verkställigheten påbörjas omedelbart där han eller hon förvaras. Det innebär att om en domstol t.ex. beslutat att en dömd ska kvarbli i häkte till dess domen beträffande fängelsestraffet får laga kraft mot den dömda, verkställigheten ska påbörjas omedelbart när domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraffet får laga kraft mot den dömda, förutsatt att fängelsestraffet då även i övrigt är verkställbart. Att fängelsestraffet även i övrigt är verkställbart innebär att det inte finns hinder mot verkställighet, att påföljdspreskription inte inträtt och att det finns tid kvar för den dömda att avtjäna. Bestämmelsen bör emellertid inte enbart gälla om den dömda är häktad eller omhändertagen i samma mål som fängelsestraffet har meddelats i utan även det fallet att den dömda är häktad eller omhändertagen i ett annat mål än det i vilket fängelsestraffet har meddelats bör omfattas. Beträffande det senare fallet bör det inte spela någon roll i vilken ordning de olika åtgärderna förekommer till verkställighet. Således bör även det fallet omfattas att det beträffande någon som häktas eller omhändertas redan föreligger ett verkställbart fängelsestraff i ett annat mål. Det kan t.ex. avse en situation där en dömd häktas med anledning av en nordisk eller europeisk arresteringsorder, en framställning om utlämning eller en framställan om överförande av straffverkställighet till Sverige (se t.ex. 3 kap. 15 § lagen [2015:96] om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen). I sammanhanget bör det vidare noteras att enligt artikel 26 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder ska den utfärdande medlemsstaten avräkna tiden för frihetsberövande som beror på verkställighet av en europeisk arresteringsorder vid verkställighet av det straff som den staten har eller kommer att döma ut. Det åligger därför myndigheten i den verkställande staten att i samband med överlämnandet underrätta den andra myndigheten om sådana frihetsberövanden som skett på grundval av den europeiska arresteringsordern. För svenskt vidkommande är det åklagaren som ska lämna sådan information (20 § förordningen [2003:1179] om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder). För att undvika att samma frihetsberövande tillgodoräknas den dömda såväl i Sverige som i den andra staten är det viktigt att åklagaren också informerar den andra staten om den eftersökte avtjänat ett svenskt fängelsestraff samtidigt som han eller hon varit häktad med anledning av en begäran om överlämnande. Det får förutsättas att den andra staten har regler om att tillgodoräknande i

sådana fall inte ska ske (jfr 2 § andra stycket i den föreslagna lagen [2018:000] om tillgodoräkning av tid för frihetsberövande). Det kan finnas anledning att förtydliga denna upplysningsskyldighet, något som kan ske i förordning.

Att verkställigheten ska påbörjas omedelbart när fängelsestraffet är verkställbart ställer krav på att Kriminalvården har rutiner och administrativa system som säkerställer att nödvändiga kontroller av att fängelsestraffet är verkställbart skett (jfr avsnitt 7.1.1).

En särskild fråga i sammanhanget rör tillämpningen av bestämmelsen när det gäller sådana fall där domstolen i samband med en dom på fängelse enligt 28 kap. 3 § tredje stycket brottsbalken beslutar om omedelbar verkställighet samtidigt som ett beslut om häktning hävs. Enligt regeringen ska bestämmelsen i dessa fall tillämpas på motsvarande sätt som i t.ex. sådana fall där den dömde på grund av domstols förordnande ska kvarbli i häkte till dess att domen får laga kraft mot den dömde. I båda dessa fall är den dömde att anse som "häktad" när fängelsestraffet är verkställbart, varför verkställigheten ska påbörjas omedelbart där den dömde förvaras. Om den dömde inte är frihetsberövad när domstolen i samband med en dom på fängelse enligt 28 kap. 3 § tredje stycket brottsbalken beslutar om omedelbar verkställighet ska i stället förfarandet med föreläggande tillämpas (jfr avsnitt 7.2.2).

Den som dömts till fängelse ska för verkställighet tas in i kriminalvårdsanstalt om inte något annat är särskilt föreskrivet (26 kap. 5 § brottsbalken). Det innebär att, eftersom verkställigheten påbörjas omedelbart där den dömde förvaras, den dömde ska överföras till kriminalvårdsanstalt, om inte han eller hon redan förvaras i sådan anstalt när verkställigheten påbörjas och inte heller samtidigt är häktad eller omhändertagen i annat mål. Undantaget för den som samtidigt är häktad eller omhändertagen i annat mål och som inte redan förvaras i kriminalvårdsanstalt bygger på att det normalt inte finns anledning att i dessa fall påbörja en utredning om anstaltsplacering, eftersom förutsättningarna för placeringen är beroende av utgången i den pågående domstolsprocessen. Mot den bakgrunden föreslår regeringen en bestämmelse enligt vilken den dömde ska överföras till en kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet om han eller hon inte redan förvaras i kriminalvårdsanstalt och inte heller är häktad eller omhändertagen i annat mål när verkställigheten påbörjas.

Det finns enligt *Statens institutionsstyrelse* anledning att överväga om inte även den som dömts till sluten ungdomsvård ska kunna påbörja verkställigheten omedelbart om han eller hon är häktad i annat mål. Utredningen lämnar inga förslag i denna del och det saknas därför förutsättningar att behandla den frågan i detta lagstiftningsärende.

7.3 Intagning i häkte

Regeringens förslag: Det införs en ökad flexibilitet i fråga om möjligheten att ta in en dömd i häkte i samband med att han eller hon ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff. Den dömd ska i sådana fall tillfälligt få tas in i polisarrest. Är den dömd under arton år får han eller hon tas in i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt.

Tiden i häkte ska inte få vara längre än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns särskilda skäl för en längre tid. Även om det finns särskilda skäl ska tiden i häkte inte få vara längre än trettio dagar. Den sammanlagda tiden i polisarrest och häkte får inte överstiga de angivna tidsramarna.

En liknande reglering införs i fängelselagen för den som ska omplaceras från en kriminalvårdsanstalt till en annan sådan anstalt.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock inte någon begränsning i fråga om möjligheten att tillfälligt ta in en dömd under arton år i polisarrest. Vidare föreslår utredningen att bestämmelserna om tillfällig placering i häkte eller polisarrest i anslutning till omplacering ska placeras i 2 kap. fängelselagen som två nya paragrafer 5 a och 5 b §§.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som uttalar sig i frågan är positiva till att det genom lag tydliggörs under vilka förutsättningar och under hur lång tid en dömd tillfälligt får förvaras i häkte. Samtidigt framhålls behovet av en restriktiv tillämpning. *Justitiekanslern (JK)* anser att förslaget tillmötesgår ett faktiskt behov av ökad flexibilitet och att det ger en eftersträvt tydlighet i regleringen. *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Hovrätten för Västra Sverige*, *Förvaltningsrätten i Stockholm* och *Justitiekanslern (JK)* framför synpunkter om att regleringen bör kompletteras med en längsta tid även för förvar i polisarrest. *Barnombudsmannen (BO)* avstyrker förslaget i den del det innebär att barn som dömts för brott även fortsättningsvis ska få hållas i förvar i polisarrest i väntan på överföring eller förpassning till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff. *Sveriges advokatsamfund* motsätter sig ett genomförande av förslaget och anför som skäl att det riskerar att öka förekomsten av tillfälligt förvar i häkten och polisarrest.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande reglering

Enligt nuvarande ordning får den som ska förpassas till kriminalvårdsanstalt för att verkställa fängelse i anslutning till det tillfälligt förvaras i häkte eller polisarrest i avvaktan på beslut om anstaltsplacering (11 § lagen [1974:202] om beräkning av strafftid m.m. [strafftidslagen]). En sådan förvaring får även ske om det behövs med hänsyn till transportförhållandena. Enligt uttalanden i förarbeten och etablerad praxis bör en sådan tillfällig förvaring inte pågå längre än någon eller några få dagar (se prop. 1974:20 s. 77 och 112 och prop. 1975/76:90 s. 75 samt bl.a. JO-beslut dnr 2346-2013 och JK-beslut dnr

4519-12-40). Bestämmelsen tar i första hand sikte på tiden omedelbart innan en dömd tas in i kriminalvårdsanstalt för verkställighet men har i praxis även ansetts tillämplig när en intagen ska omplaceras från en kriminalvårdsanstalt till en annan sådan anstalt (se t.ex. JO 1988/89 s. 99 och JO-beslut dnr 1605-2005). Bestämmelsen anses även tillämplig vid återförande av en intagen till anstalt efter det att han eller hon avvikit (prop. 1974:20 s. 77 och 112). Syftet med bestämmelsen är dels att tillgodose Kriminalvårdens behov av att kunna tillfälligt förvara en dömd i häkte i fall då frågan om anstaltsplacering av praktiska eller sakliga skäl inte kan avgöras omedelbart i samband med att en dömd ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt, dels för att underlätta planeringen av Kriminalvårdens transporter så att möjligheterna till samtransporter ska kunna utnyttjas i större utsträckning utan att den som ska förpassas behöver förlora strafftid (prop. 1974:20 s. 112 och prop. 1975/76:90 s. 54). Bestämmelsen är också enligt 12 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll tillämplig på den situationen att övervakningsnämnden bestämmer att ett beslut om verkställighet utanför anstalt (intensivövervakning) som påbörjats ska upphävas.

Behovet av en mer flexibel och ändamålsenlig reglering

Andelen intagna med långa strafftider, liksom andelen intagna med narkotikamissbruk och intagna med olika former av psykisk ohälsa har ökat. Kriminella gängbildningar har blivit vanligare och den internationella och organiserade brottsligheten har fått en mer framträdande roll. De uppmärksammade rymningar från anstalter med hög säkerhet som skett har visat att Kriminalvården också måste kunna möta risken för omfattande fritagningsförsök och andra sabotageliknande angrepp. Vidare finns en grupp av intagna – inte sällan med medlemskap i kriminella gängbildningar eller annars med kopplingar till den organiserade och gränsöverskridande brottsligheten – som utgör ett avsevärt hot mot personal och medintagna. Sammantaget har Kriminalvårdens uppgift att placera intagna generellt sett blivit mer komplicerad och tidskrävande.

Bestämmelserna om placering i anstalt, som infördes vid tillkomsten av fängelselagen (2020:610), tar sin utgångspunkt i kravet på att ordningen och säkerheten i anstalt ska kunna upprätthållas (2 kap. 1 § första stycket fängelselagen). Enligt 10 § fängelseförordningen (2010:2010) ska vid bedömningen enligt 2 kap. 1 § första stycket fängelselagen särskilt beaktas risken för rymning, fritagning, fortsatt brottslighet, missbruk och annan misskötsamhet. Vidare ska behovet av att undvika en olämplig sammansättning av intagna beaktas och att Kriminalvården i övrigt ska kunna bedriva en ändamålsenlig verksamhet i anstalt. Bestämmelserna ska ses mot bakgrund av bl.a. behovet att ge Kriminalvården förutsättningar att effektivt vidmakthålla frihetsberövanden och tillförsäkra att verkställigheten sker under säkra former (jfr prop. 2009/10:135 s. 124). För att kunna upprätthålla ordningen och säkerheten i anstalt är det därför nödvändigt att vid ett beslut om placering av en intagen beakta bl.a. risken för ordningsstörningar och hot mot säkerheten. Grundläggande för en human

kriminalvård är samtidigt att intagna, inom ramen för de begränsningar av friheten som följer av att det är fråga om ett frihetsberövande, placeras under så öppna förhållanden som möjligt. Regleringen ställer därför krav på att en dömd inte får placeras så att han eller hon underkastas mer ingripande övervakning och kontroll än som är nödvändigt för att ordningen och säkerheten ska kunna upprätthållas.

För vissa grupper av dömda kan den risk- och behovsbedömning och utredning som måste göras för att tillgodose kraven på en säker och i övrigt ändamålsenlig placering vara särskilt tidskrävande. Det gäller t.ex. dömda med ett stort skyddsbehov eller dömda med kopplingar till organiserad brottslighet. Även i de fall där det av säkerhetsskäl är angeläget att undvika att det uppstår olämpliga klientkonstellationer kan det krävas en längre utredningstid. De bedömningar som måste göras i dessa fall innefattar ofta ett antal olika faktorer som rör ett flertal intagna. Även vid en ansträngd beläggningssituation inom en viss säkerhetsklass kan det uppstå situationer då det är förenat med svårigheter att inom ramen för det krav på skyndsamhet som gäller finna en ändamålsenlig placering.

Frågan om tillämpningen av 11 § strafftidslagen har varit föremål för JO:s och JK:s granskning vid flera tillfällen (jfr även JK:s beslut i ärendena 5051-08-40 och 6671-13-22). Kriminalvården har kritiserats på grund av att placeringar och omplaceringar dragit ut på tiden på ett sätt som inte är förenligt med det skyndsamhetskrav som kommer till uttryck i förarbetena till den nuvarande regleringen. Såväl JO som JK har påtalat behovet av att se över regleringen i syfte att med bibehållen rättssäkerhet för den frihetsberövade kunna ge Kriminalvården en realistisk möjlighet att möta kraven på skyndsamhet i förfarandet och en säker samt i övrigt ändamålsenlig placering av intagna i anstalt.

Mot bakgrund av att Kriminalvårdens uppgift att placera intagna har blivit mer komplicerad och tidskrävande de senaste årtiondena, gör regeringen bedömningen att regleringen om när och under hur lång tid en dömd tillfälligt får tas in i häkte eller polisarrest, bör anpassas till dagens mer komplexa förhållanden och de ändrade förutsättningar som gäller för Kriminalvårdens verksamhet. Syftet bör vara att skapa förutsättningar för en fullgod utredning och en säker samt i övrigt ändamålsenlig placering av dömda som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet. Som *Sveriges advokatsamfund* och *Lunds universitet (juridiska fakulteten)* framhåller skiljer sig en förvaring i häkte eller polisarrest i flera avseenden från en placering i kriminalvårdsanstalt bl.a. när det gäller lokaler, säkerhetsrutiner och den dömdes möjlighet till kontakt med omvärlden. Kriminalvårdens behov av att tillfälligt kunna ta in en dömd i häkte måste därför balanseras mot den dömdes berättigade intresse av att så snart det är möjligt få påbörja verkställigheten i anstalt.

Ökad flexibilitet i fråga om möjligheten att tillfälligt hålla en dömd i förvar i häkte

Utredningen föreslår att den som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff i anslutning till det får tas in i häkte i avvaktan på anstaltsplacering eller om det behövs med hänsyn till transportförhållandena. Möjligheten att tillfälligt ta in en

dömd i häkte förutsätter således att det ska ske i avvaktan på anstaltsplacering eller om det behövs med hänsyn till transportförhållandena. Med att förvaringen får ske i avvaktan på anstaltsplacering ska förstås den faktiska placeringen i anstalt. Det innebär, till skillnad från vad som gäller i dag, att förvaringen får bestå på den grunden även sedan placeringsbeslutet har meddelats. Enligt utredningens förslag får tiden i häkte inte vara längre än nödvändigt och inte längre än sju dagar om det inte finns särskilda skäl för en längre tid. Även om det finns särskilda skäl får den dömd inte hållas i förvar i häkte längre än trettio dagar. Vidare föreslår utredningen att den dömd i fall som nu sägs tillfälligt får tas in i polisarrest. Förvaring i polisarrest föreslås vara en lösning som endast bör vara tillfällig och avse en mycket kort tid. Förslaget avser i huvudsak situationen då en dömd ska inleda verkställigheten av ett fängelsestraff.

Sveriges advokatsamfund, som i och för sig ser positivt på att det i lag tydliggörs när och under vilka förutsättningar en dömd får tas in i häkte eller polisarrest, motsätter sig förslaget bl.a. med motiveringen att det i ökad utsträckning möjliggör att dömda förvaras i häkte och polisarrest. Samfundet anser vidare att det i dag finns en överkapacitet när det gäller tillgången till anstaltsplatser och ifrågasätter utifrån den utgångspunkten om det för närvarande föreligger svårigheter av angivet slag.

Regeringen, som gör en annan bedömning än Sveriges advokatsamfund, instämmer i *Justitiekanslerns (JK)* bedömning att förslaget tillmötesgår det behov av ökad flexibilitet som åskådliggjorts i bl.a. den kritik som JO och JK riktat mot Kriminalvården. Enligt regeringen svarar förslaget väl mot kravet att på ett ändamålsenligt sätt anpassa regleringen till dagens förutsättningar och behov utan att berättigade rättssäkerhetsintressen träds förnär. Svårigheterna med att hitta en säker och i övrigt ändamålsenlig placering hänför sig i första hand till den dömdes person. Vidare innebär inte en allmän tillgång till platser att tillgången till platser i en viss säkerhetsklass kan förutsättas. Svårigheten med att placera en dömd med t.ex. ett stort skyddsbehov kan därför kvarstå trots en allmänt god tillgång till platser. Bilden kompliceras ytterligare av att beläggningssituationen vid en viss given tid inte främst styrs av Kriminalvårdens verksamhet utan av bl.a. Polismyndighetens och det övriga rättsväsendets förmåga att upptäcka och klara upp brott. Erfarenheterna visar även att beläggningssituationen snabbt kan förändras. Dessutom är tillgången till platser som framgår endast en faktor som påverkar möjligheten till placering. Den mest tidskrävande faktorn är oftast den utredning som måste göras för att tillgodose krav på bl.a. säkerhet, samhällsskydd och en i övrigt ändamålsenlig placering för de dömda som här avses. Som flera remissinstanser framhåller är det samtidigt angeläget att en sådan bestämmelse tillämpas med viss restriktivitet och att Kriminalvårdens behov av att tillfälligt kunna ta in en dömd i häkte balanseras mot den dömdes intresse av att så snart som möjligt få påbörja verkställigheten i anstalt.

När det särskilt gäller tidsaspekten är det regeringens uppfattning att det finns sakliga skäl att förändra de tidsramar som i dag gäller för möjligheten att tillfälligt ta in en dömd i häkte. Såväl legalitets- som rättssäkerhetsskäl talar för en reglering som tydligt anger de tidsgränser

som ska gälla i fråga om hur länge en dömd tillfälligt får tas in i häkte. Riksdagens ombudsmän (JO), som i och för sig inte har något att invända mot sjudagarsregeln, ger dock uttryck för en betydande oro för att tiden i häkte i många fall kan komma att pågå under det maximala antalet dagar. Sveriges advokatsamfund anser att en förvaring i häkte endast bör kunna användas under en mycket kort tid. JK å sin sida anser att det kan finnas anledning att befara att den föreslagna absoluta tidsfristen om trettio dagar i vissa komplicerade placeringsfall kan visa sig otillräcklig. Riksdagens ombudsmän (JO) och Lunds universitet (juridiska fakulteten) anser att det bör krävas synnerliga skäl för att överskrida sjudagarsfristen.

Regeringen gör följande bedömning. Som utredningen föreslår bör en dömd som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff i anslutning till det få tas in i häkte i avvaktan på anstaltsplacering eller om det behövs med hänsyn till transportförhållandena. Den dömda bör i sådana fall få tillfälligt tas in i polisarrest. Som flera remissinstanser ger uttryck för bör utgångspunkten även fortsättningsvis vara en restriktiv användning av möjligheten att tillfälligt ta in en dömd i häkte i de situationer som här avses. Tiden i häkte bör därför inte vara längre än nödvändigt. Regeringen delar utredningens bedömning att tiden som huvudregel inte bör vara längre än sju dagar. Som JO anför bör i normalfallet sjudagarsfristen kunna möta kraven på en fullgod utredning och en i övrigt ändamålsenlig placering. I vissa fall kan dock en längre tid krävas. En längre tidsfrist bör därför gälla i särskilda undantagsfall. Tiden i häkte bör dock aldrig vara längre än trettio dagar. Även om JK:s oro för att den absoluta tidsfristen kan befaras otillräcklig i vissa komplicerade fall har fog för sig, får som JK också konstaterar det motstående intresset av att få till stånd en skyndsam anstaltsplacering anses väga tyngre. En absolut tidsfrist om trettio dagar bör ge Kriminalvården möjlighet att upprätthålla de fastställda fristerna. Mot bakgrund av vad som ovan redogjorts för när det gäller behovet av att tillfälligt kunna ta in en dömd i häkte, anser regeringen till skillnad från JO och Lunds universitet (juridiska fakulteten), att det ska krävas särskilda och inte synnerliga skäl för möjligheten att överskrida sjudagarsfristen. Med ett krav på synnerliga skäl skulle tillämpningsområdet bli alltför snävt och inte i tillräcklig utsträckning möta de ändrade förutsättningar som gäller för Kriminalvården när det gäller placering av dömda i anstalt. Särskilda skäl kan föreligga när det med hänsyn till ordningen och säkerheten av olika skäl kan vara både tidskrävande och svårt att hitta en säker samt i övrigt ändamålsenlig placering. Det kan avse t.ex. en dömd med ett stort skyddsbehov där det är särskilt angeläget att det inte uppstår en olämplig klientkonstellation i anstalt eller en dömd med kopplingar till den organiserade brottsligheten. Frågan om vad som krävs för att särskilda skäl ska anses föreligga måste dock grunda sig på en helhetsbedömning av omständigheterna i varje enskilt fall.

Utredningen föreslår inte någon tidsfrist eller annan absolut gräns för hur länge en dömd tillfälligt får tas in i polisarrest. Som Sveriges advokatsamfund påpekar är det uppenbart att ett frihetsberövande i polisarrest skiljer sig markant åt från en placering i kriminalvårdsanstalt och att en sådan förvaring är betydligt mer påfrestande för den enskildes

fysiska och psykiska hälsa än den mer omväxlande och varierande tillvaro som kan erbjudas i en kriminalvårdsanstalt. Att tillfälligt ta in en dömd i polisarrest är en lösning som enligt förslaget endast bör användas tillfälligt och aldrig under någon längre tid.

Flera av de remissinstanser som uttalar sig i frågan, bl.a. JO, *Hovrätten för Västra Sverige* och JK, anser att det bör övervägas att införa en uttrycklig tidsgräns även för hur länge en dömd får förvaras i polisarrest. Även i detta fall kan argumenteras för att såväl legalitets- som rättssäkerhetsskäl talar för att en absolut tidsgräns bör införas. Å andra sidan kan argumenteras för att det med en absolut tidsgräns inte blir tillräckligt tydligt att en sådan förvaring endast bör få ske i undantagsfall och under alla omständigheter endast avse en mycket kort tid. Enligt regeringens mening talar sammantaget övervägande skäl för att det inte bör införas någon uttrycklig eller absolut tidsgräns för hur länge en dömd får förvaras i polisarrest. Däremot bör som utredningen föreslår en sådan förvaring endast få vara tillfällig. Det innebär att den endast ska få pågå under mycket kort tid och i princip inte längre än en eller ett par dagar. Vidare bör en sådan förvaring i praktiken endast komma i fråga om en förvaring i häkte inte är möjlig och främst avse situationer när förvaringen behövs med hänsyn till transportförhållandena. För att förtydliga att de fastställda tidsramarna avser den sammanlagda tiden i polisarrest och häkte bör det anges direkt i lagtexten. Det innebär att en dömd som t.ex. först tas in i polisarrest under en dag sedan kan förvaras i häkte i högst sex dagar om det är nödvändigt. Även om det finns särskilda skäl får den dömd i exemplet inte förvaras i häkte längre än under högst tjugonio dagar.

Som enligt nu gällande ordning är bestämmelserna också enligt 12 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll tillämpliga på den situationen att övervakningsnämnden bestämmer att ett beslut om verkställighet utanför anstalt (intensivövervakning) som påbörjats ska upphävas.

Vad därefter gäller frågan om hur man bör se på Kriminalvårdens ställningstagande i en fråga om intagning i häkte eller polisarrest i enlighet med vad som nu föreslås, är det regeringens uppfattning att det närmast är att betrakta som en verkställighetsåtgärd. Detta till skillnad från den situationen när en intagen med stöd av fängelselagen i anslutning till omplacering tillfälligt placeras i häkte eller polisarrest i avvaktan på anstaltsplacering. Hur regeringen anser att Kriminalvårdens ställningstagande i en sådan situation bör hanteras framgår nedan.

Omplaceringsfallen

Som framgår har den nuvarande regleringen om tillfällig förvaring i häkte eller polisarrest (11 § strafftidslagen) i praxis även ansetts tillämplig när en intagen ska omplaceras från en kriminalvårdsanstalt till en annan sådan anstalt (omplacering). Vid en sådan utvidgad tillämpning har ansetts att frågan om ändrad anstaltsplacering ska ha aktualiserats och att förvaringen får ske endast i avvaktan på beslut i den frågan. Efter att ett sådant beslut meddelats har en förvaring i häkte ansetts kunna fortgå endast om det behövs med hänsyn till transportförhållandena (se t.ex. JO 1988/89 s. 99 och JO-beslut dnr 1605-2005). Behovet av att

placera en intagen i häkte eller polisarrest i samband med en omplacering avser framför allt akuta omplaceringssituationer vid t.ex. ordningsstörningar eller risk för rymning eller fritagning. I ett sådant fall kan det uppstå ett akut behov av att med hänsyn till ordningen och säkerheten flytta den intagne från den anstalt där han eller hon är intagen utan att det finns en alternativ säker eller i övrigt ändamålsenlig placering att tillgå. Ett annat exempel på när det kan finnas ett sådant behov är när en intagen som avvikit inte ska återföras till den kriminalvårdsanstalt som han eller hon avvek ifrån, utan omplaceras.

När det gäller omplaceringsfallen föreslår utredningen en ordning som i stora delar motsvarar förslaget om att tillfälligt ta in en dömd i häkte eller polisarrest i samband med att verkställigheten inleds. Det innebär bl.a. att placeringen får ske i avvaktan på den faktiska placeringen och inte som i dag endast fram till att ett placeringsbeslut är fattat. Enligt regeringens bedömning utgör det mot bakgrund av de skäl som redovisas ovan en ändamålsenlig ordning. Utgångspunkten i omplaceringsfallen bör dock även fortsättningsvis vara att anstalten i första hand ska försöka hantera frågan på plats t.ex. genom inre differentiering eller avskildhetsplacering eller om det är möjligt genom omplacering direkt till en annan anstalt. Det bör därför vara först när sådana åtgärder inte är möjliga att vidta som placering i häkte eller polisarrest bör kunna tillgripas. Vid en planerad omplacering, som finns i den dömdes verkställighetsplan, bör en placering i häkte eller polisarrest normalt inte komma i fråga i andra fall än med hänsyn till transporten av den intagne.

När det gäller placering i häkte eller polisarrest i samband med omplacering lämnar utredningen förslag om att Kriminalvårdens ställningstagande, till skillnad från idag, bör komma till uttryck i ett skriftligt beslut som den intagne har möjlighet att överklaga. Förslaget har sin bakgrund i att Kriminalvården, som framgår av bl.a. JO-beslut dnr 2346-2013, gjort bedömningen att en tillfällig placering i häkte i samband med en omplacering utgör ett led i ett faktiskt handlande. Myndigheten har därför inte fattat ett formellt beslut i fråga om sådan placering. Riksdagens ombudsmän (JO) framför synpunkter om att en tillfällig placering i häkte vid omplacering i flera avseenden kan liknas vid en placering i avskildhet enligt bestämmelserna i 6 kap. fängelselagen. När det gäller en sådan placering finns det flera bestämmelser som garanterar den enskildes rättssäkerhet. Bland annat finns det i 6 kap. 7 § fängelselagen en bestämmelse om regelbunden omprövning av om avskildheten ska bestå (minst var tionde dag) och i 6 kap. 8 § en absolut gräns för hur länge avskildheten får pågå (fyra dygn). Alla beslut om placering i avskildhet enligt 6 kap. fängelselagen kan dessutom bli föremål för omprövning och överklagande enligt bestämmelserna i 14 kap. fängelselagen. Vid en sådan jämförelse finner JO det märkligt om en intagen inte ska kunna få till stånd en domstolsprövning av ett beslut om tillfällig placering i häkte i samband med en omplacering.

Enligt regeringens bedömning talar rättssäkerhetsskäl för att Kriminalvårdens ställningstagande i en fråga om en tillfällig placering i häkte eller polisarrest av en intagen i anstalt i avvaktan på en ny anstaltsplacering (omplacering) bör komma till uttryck i ett skriftligt beslut som den intagne har möjlighet att överklaga. Vad däremot gäller

en fråga om en sådan placering som sker med hänsyn till transportförhållandena bör på motsvarande sätt som beträffande en intagning i häkte eller polisarrest med stöd av strafftidslagen Kriminalvårdens ställningstagande närmast vara att anse som en verkställighetsåtgärd.

Regeringen instämmer vidare i utredningens förslag om att frågan om placering i häkte eller polisarrest av en intagen i anstalt i anslutning till omplacering så nära anknyter till frågan om placering att bestämmelserna lämpligen bör placeras i 2 kap. fängelselagen.

Unga dömda till fängelse

Det finns flera olika bestämmelser som syftar till att säkerställa restriktivitet med att döma ungdomar till frihetsberövande påföljder. Ett fåtal unga personer döms dock varje år till fängelse. Utredningens förslag om möjligheten att tillfälligt ta in en dömd i häkte eller polisarrest undantar inte dessa unga dömda. Det innebär att en ung dömd även fortsättningsvis ska kunna tillfälligt tas in i häkte eller polisarrest i väntan på överförande eller förpassning till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff eller i samband med omplacering från en kriminalvårdsanstalt till en annan.

Med hänvisning till sin tidigare rapport ”Från insidan” (2013) anser *Barnombudsmannen (BO)* att inget barn ska placeras i polisarrest i dess nuvarande utformning. I rapporten beskrev barn arrestmiljön som obehaglig, omänsklig och nedbrytande. BO hänvisar också till artikel 37 i barnkonventionen enligt vilken inget barn får utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Enligt FN:s specialrapportör mot tortyr står isolering av unga, oavsett hur länge, i strid med artikel 7 i FN:s konvention om de medborgerliga och politiska rättigheterna samt artikel 16 i FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Mot den bakgrunden avstyrker BO förslaget i den del det innebär att barn som dömts för brott även fortsättningsvis tillfälligt ska få förvaras i polisarrest.

Barnombudsmannens ståndpunkt om att inget barn ska få förvaras i polisarrest i dess nuvarande utformning är en fråga av annat slag än de frågor om tillfällig förvaring i häkte eller polisarrest som utredningen har haft att överväga inom ramen för sitt uppdrag. Det saknas därför förutsättningar att behandla den frågan i detta lagstiftningsärende.

En annan sak är att det i Sverige finns en lång och brett förankrad tradition av att särbehandla unga lagöverträdare i straffrättsligt hänseende och vid verkställighet av straff. Frågan om att bryta isoleringen för häktade är angelägen för regeringen. Vid placering av unga i häkte är det viktigt att uppmärksamma och möta ungas och barns särskilda behov. Regeringen beslutade i juli 2015 om att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som syftar till att minska användningen av häktning och restriktioner (dir. 2015:80). Utredaren gavs i uppdrag att särskilt fokusera på åtgärder för att begränsa användningen av häktning och restriktioner för barn och andra unga lagöverträdare. En målsättning är att isolering av barn i största möjliga utsträckning ska undvikas. Utredningen, som i augusti 2016 överlämnade betänkandet *Färre i häkte och minskad*

isolering (SOU 2016:52), lämnar förslag om att bl.a. som huvudregel ska gälla att en häktad under 18 år inte ska förvaras i häkte utan på särskilt ungdomshem. För att tydliggöra att barn inte bör placeras i polisarrest föreslår utredningen att den som är gripen eller anhållen och som inte fyllt 18 år får förvaras i polisarrest endast när det är absolut nödvändigt. Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet. Regeringen beslutade i december 2017 att ge Kriminalvården, tillsammans med Åklagarmyndigheten och Statens institutionsstyrelse i uppdrag att analysera hur situationen för barn som frihetsberövas kan förbättras inom ramen för Kriminalvårdens verksamhet, samt utifrån denna analys lämna förslag på åtgärder. Uppdraget ska redovisas senast i slutet av augusti 2018.

Regeringens sammantagna bedömning när det gäller förvaring i polisarrest av barn och unga som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff eller som ska omplaceras till annan kriminalvårdsanstalt, är att en sådan förvaring endast bör komma ifråga om det är absolut nödvändigt. Det innebär att särskilda ansträngningar bör göras för att undvika att en ung dömd behöver tas in i polisarrest. Det kan dock inte helt uteslutas att det i ett enskilt fall kan uppstå ett sådant behov t.ex. vid en transport av en ung dömd där den dömdes hälsotillstånd eller en akut situation gör att den dömd inte kan föras direkt till den anstalt som han eller hon ska placeras i. Innan en ung dömd i en sådan situation tas in i polisarrest bör andra alternativ ha uttömts. Till skillnad från utredningen anser regeringen således att det bör införas en bestämmelse som anger att om den dömd är under arton år får han eller hon tas in i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt.

7.3.1 Intagna som avvikit

Regeringens förslag: Påträffas en intagen som avvikit ska han eller hon återföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska förpassa den intagne till ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt.

Bestämmelserna om tillfällig placering i häkte eller polisarrest i anslutning till omplacering ska i delar gälla även beträffande den som avvikit och som ska återföras till den kriminalvårdsanstalt från vilken han eller hon avvek.

Bestämmelserna införs i fängelselagen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock inte någon begränsning i fråga om möjligheten att tillfälligt ta in en dömd under arton år i polisarrest.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna i den nuvarande strafftidslagen om möjligheten till tillfällig förvaring i häkte eller polisarrest i anslutning till att en dömd ska placeras i kriminalvårdsanstalt (11 § strafftidslagen) anses tillämplig även i de fall en intagen ska återföras till anstalt efter det att han eller hon har avvikit

(prop. 1974:20 s. 77 och 112). Enligt nuvarande ordning gäller att den som avvikit från en anstalt eller som i annat fall enligt särskilt beslut ska återföras till en kriminalvårdsanstalt ska förpassas till anstalten av Polismyndigheten (10 § fjärde stycket strafftidslagen, jfr prop. 1983/84:148 s. 38). Om polisman har omhändertagit någon som har avvikit från en kriminalvårdsanstalt är huvudregeln att Polismyndigheten ska återföra den dömda till anstalten.

I likhet med vad som gäller i dag finns det ett behov av en reglering om såväl förpassning av den som avvikit från en kriminalvårdsanstalt som en möjlighet att tillfälligt kunna placera honom eller henne i häkte eller polisarrest i samband med återförande till anstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Som utredningen föreslår bör därför gälla att påträffas en intagen som avvikit ska han eller hon återföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska i ett sådant fall, som enligt gällande ordning, förpassa den intagne till häkte eller anstalt oavsett en begäran om förpassning från Kriminalvården. I de fall den intagne inte ska återföras till den kriminalvårdsanstalt som han eller hon avvek ifrån, utan ska omplaceras, finns det ett behov av att tillfälligt kunna placera honom eller henne i häkte eller polisarrest i avvaktan på ny anstaltsplacering. Den reglering om tillfällig placering i häkte eller polisarrest i samband med omplacering, som regeringen föreslår ska gälla för intagna i kriminalvårdsanstalt, bör därför tillämpas på motsvarande sätt avseende intagna som efter att ha avvikit ska återföras till kriminalvårdsanstalt (se ovan). Även i det fall den intagne ska återföras till den anstalt varifrån han eller hon avvek finns ett behov av att tillfälligt kunna placera den intagne i häkte eller polisarrest. I dessa fall torde placeringen främst avse en placering med hänsyn till transportförhållandena t.ex. om den intagne påträffas långt ifrån den anstalt varifrån han eller hon avvek. Bestämmelserna om tillfällig placering i häkte eller polisarrest i anslutning till omplacering bör därför i delar gälla även beträffande den som avvikit och som ska återföras till den kriminalvårdsanstalt från vilken han eller hon avvek.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen således att en intagen som påträffas efter att ha avvikit ska återföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska förpassa den intagne till häkte eller kriminalvårdsanstalt. Ska den intagne återföras till den anstalt varifrån han eller hon avvek ska han eller hon tillfälligt få placeras i häkte eller polisarrest om det behövs med hänsyn till transportförhållandena.

Som regeringen redogör för i avsnitt 10.3 bör den nya strafftidslagen företrädesvis reglera inledande av verkställighet och beräkning av strafftid. Materiella bestämmelser som t.ex. den nu föreslagna regleringen om förpassning av en intagen, som efter att ha avvikit ska återföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet, bör mot den bakgrunden inte placeras i den nya strafftidslagen. Med hänsyn till sitt innehåll har bestämmelserna ett naturligt och nära samband med regelverket i fängeslagen. Regeringen instämmer mot den bakgrunden i utredningens förslag om att bestämmelserna därför bör placeras i fängeslagen.

8 Nöjdförklaring

8.1 Nuvarande reglering

Inledning

Bestämmelser om nöjdförklaring finns förutom i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. (strafftidslagen) och förordningen (1974:286) om beräkning av strafftid m.m. (strafftidsförordningen) även i brottsbalken, förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder, lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård och i utlänningslagen (2005:716). Även i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder och lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder finns bestämmelser om nöjdförklaring.

Nöjdförklaring enligt strafftidslagen

Bestämmelser om nöjdförklaring finns i 3–8 §§. En nöjdförklaring innebär att den dömden avstår från att överklaga domen när det gäller den utdömda påföljden och medger att den får verkställas (3 §). Det innebär att den dömden därmed inte längre har rätt att överklaga domen vare sig i fråga om att han eller hon ska dömas för den åtalade gärningen (skuldfrågan inbegripet brottsrubriceringen) eller i fråga om hur påföljden för gärningen ska bestämmas (jfr NJA 1970 s. 436 och NJA 2005 s. 291). Däremot hindrar inte en nöjdförklaring den dömden från att överklaga domen i andra delar än när det gäller skuld eller påföljd, t.ex. i fråga om utvisning, förverkande av egendom eller företagsbot.

En nöjdförklaring kan endast lämnas före överklagandetidens utgång, inbegripet den tid under vilken anslutningsöverklagande enligt 51 kap. 2 § rättegångsbalken kan ske (prop. 1964:76 s. 21). Det innebär att en nöjdförklaring som lämnas efter den tiden saknar verkan som nöjdförklaring (NJA 1988 C 109). Enligt praxis anses en nöjdförklaring medföra att domen eller beslutet i den del som avser påföljden, genom förklaringen får laga kraft mot den dömden (NJA 1983 s. 817). En nöjdförklaring får inte tas tillbaka. En annan verkan av en nöjdförklaring är att om den dömden har överklagat domen innan nöjdförklaringen lämnats ska överklagandet när det gäller påföljden genom förklaringen anses återkallad (8 § strafftidslagen).

För att en nöjdförklaring ska bli gällande uppställs delvis olika krav för den som är frihetsberövad när han eller hon vill lämna en nöjdförklaring respektive för den som inte är frihetsberövad. För båda kategorierna av dömda anges i lag inför vem en nöjdförklaring får lämnas (4 § första stycket och 6 § första stycket strafftidslagen).

För den som är häktad i målet eller i ett annat mål när en nöjdförklaring lämnas gäller ett flertal formkrav för att nöjdförklaringen ska bli gällande. Den som får ta emot en nöjdförklaring ska så snart det kan ske erinra den dömden om dennes rätt att avge nöjdförklaring och upplysa honom eller henne om när och hur det kan ske. Vidare ska den som tar emot en nöjdförklaring, den första dagen när nöjdförklaring får

lämnas, fråga den dömde om han eller hon vill lämna en sådan förklaring (4 § tredje stycket). Därutöver krävs vid själva nöjdförklaringen att den som tar emot förklaringen har tillgång till domen eller ett domsbevis och att den dömde haft betänketid till andra dagen efter den då domen avkunnades eller på annat sätt delgavs honom eller henne (4 § andra stycket). Vidare gäller att ett vittne ska finnas närvarande, att den som tar emot förklaringen ska göra en anteckning om den på domen eller domsbeviset samt att förklaringen ska skrivas under av såväl den som mottog förklaringen som den dömde och vittnet (7 §). Dessutom ska den dömde dessförinnan ha getts möjlighet att samråda med sin försvarare (4 § andra stycket). Motsvarande gäller för den som är omhändertagen enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken eller som undergår fängelse eller på annan grund är intagen i kriminalvårdsanstalt (5 §).

För den som inte är frihetsberövad gäller att en nöjdförklaring får avges endast om den dömde överlämnar ett exemplar av domen eller ett domsbevis till den som ska ta emot förklaringen (6 § andra stycket). Någon betänketid krävs dock inte i dessa fall. Vidare gäller även i dessa fall att ett vittne ska finnas närvarande, att den som tar emot förklaringen ska göra en anteckning om den på domen eller domsbeviset samt att förklaringen ska skrivas under av såväl den som mottog förklaringen som den dömde och vittnet (7 §).

När det gäller hur verkställigheten påbörjas efter en lämnad nöjdförklaring gäller något olika regler beroende på om den dömde är frihetsberövad eller om han eller hon inte är frihetsberövad när nöjdförklaringen lämnas. Som framgår ovan innebär en nöjdförklaring enligt gällande ordning bl.a. att den dömde medger att den utdömda påföljden får verkställas. Om en dömd som inte är frihetsberövad avger nöjdförklaring inför en tjänsteman vid kriminalvårdsanstalt eller häkte, ska därför den som tar emot förklaringen omedelbart befordra domen till verkställighet (10 § tredje stycket första meningen strafftidslagen). Lämnas nöjdförklaringen inför Polismyndigheten, ska den som tar emot förklaringen se till att den dömde förpassas till kriminalvårdsanstalt (10 § tredje stycket andra meningen). För den som är frihetsberövad gäller att verkställigheten påbörjas omedelbart där han eller hon förvaras (9 §).

I strafftidsförordningen finns kompletterande bestämmelser om bl.a. underrättelse, upplysningar och dokumentation (2 och 3 §§). Även Kriminalvården har meddelat föreskrifter och allmänna råd på området (KVFS 2011:3 FARK DomB).

8.2 Reglerna om nöjdförklaring moderniseras och förtydligas

Regeringens förslag: Möjligheten att lämna nöjdförklaring utökas genom att nöjdförklaring även ska kunna lämnas om den dömde har överklagat och tiden för att överklaga löpt ut.

En nöjdförklaring ska inte få tas emot utan att domen, beslutet eller rättens bevis om utgången i målet som rör den dömde (domsbevis) finns tillgängligt både för den som tar emot förklaringen och för den dömde. Innan en nöjdförklaring lämnas ska den som tar emot förklaringen på lämpligt sätt ha klargjort innebörden och verkan av nöjdförklaringen för den dömde.

En nöjdförklaring ska innebära att domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff får laga kraft mot den dömde.

Det ska även fortsättningsvis framgå av lag att en nöjdförklaring inte får tas tillbaka.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock en något annorlunda utformning av lagtexten. Enligt utredningens förslag föreslås som enda förutsättning för att en nöjdförklaring ska bli bindande att den som tar emot förklaringen dessförinnan har upplyst den som vill lämna förklaringen om innebörden och verkan av en nöjdförklaring.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som uttalat sig i frågan ser positivt på en förändring med den inriktning som utredningen föreslår. *Hovrätten för Västra Sverige* ställer sig särskilt bakom förslaget om utökad möjlighet till nöjdförklaring. Även *Svea hovrätt* och *Kriminalvården* tillstyrker förslaget i sak men lämnar vissa författningstekniska synpunkter. Enligt *Riksdagens ombudsmän (JO)* bör de grundläggande formella kraven på en nöjdförklaring preciseras och lagfästas. *Helsingborgs tingsrätt*, *Kriminalvården*, *Sveriges advokatsamfund* och *Stockholms universitet* anser att vissa av de nu gällande formkraven bör behållas.

Statens institutionsstyrelse anser att de förslag som lämnas om utökade möjligheter till nöjdförklaring även bör omfatta de ungdomar som döms till sluten ungdomsvård.

Skälen för regeringens förslag

Möjligheten att lämna nöjdförklaring utökas

Syftet med institutet nöjdförklaring är att ge den dömde en möjlighet att, om han eller hon vill det, få påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff redan innan en dom eller ett beslut fått laga kraft. En nöjdförklaring ger därmed den dömde möjligheten att påverka sin situation och att snabbt påbörja verkställighet i anstalt.

Skälen för en dömd att vilja nöjdförklara sig kan vara flera. Ett skäl kan vara att den dömde vill uppnå sammanläggningseffekter om han eller hon har flera verkställbara domar eller beslut. Ett annat kan vara att den dömde i stället för att vistas i häkte vill komma till en anstalt. Att verkställigheten sker i anstalt ger den dömde generellt sett större

möjligheter till deltagande i programverksamhet, behandling, samvaro med andra, fysisk aktivitet och annan sysselsättning. Även i andra fall kan det ligga i den dömdes intresse att få påbörja verkställigheten innan domen eller beslutet fått laga kraft.

Som regelverket är utformat i dag är möjligheten för en dömd att lämna nöjdförklaring begränsad till tiden fram till dess att överklagandetiden, inkluderat tiden för anslutningsöverklagande, går ut. Det innebär att om en dömd har överklagat, självständigt eller anslutningsvis, men sedan ångrar sig och vill börja avtjäna sitt straff, han eller hon sedan tiden för att överklaga gått ut inte längre har möjlighet att genom nöjdförklaring få påbörja verkställigheten. I stället får den dömd i en sådan situation återkalla överklagandet. Enligt praxis blir fängelsestraffet verkställbart redan samma dag som återkallelsen inkommer till domstolen och alltså utan avvaktan på att avskrivningsbeslutet med anledning av återkallelsen får laga kraft (se RÅ 1950 not Ju 23, NJA 1989 s. 382 och 1994 s. 230).

Även i det fallet att åklagaren har överklagat och den dömd anslutningsöverklagat, men åklagaren sedan har återkallat sitt överklagande, anses enligt en utvecklad praxis fängelsestraffet bli verkställbart redan innan avskrivningsbeslutet och därigenom domen eller beslutet fått laga kraft. I det fallet gäller dock att fängelsestraffet blir verkställbart först sedan beslutet om avskrivning fattats. För andra delvis snarlika fall är situationen däremot en annan. Således gäller t.ex. för det fallet att den dömdes överklagande förfallit på grund av att han eller hon inte inställt sig vid huvudförhandling i målet (se 51 kap. 21 § rättegångsbalken) att den dömd, även om han eller hon vill, inte kan påbörja verkställigheten förrän domstolens avskrivningsbeslut och därigenom också domen eller beslutet fått laga kraft. Även i det fallet domstolen, sedan en dömd efter det att hans eller hennes överklagande förfallit ansökt om målets återupptagande (51 kap. 22 § rättegångsbalken), funnit att den dömd inte haft giltigt skäl för sin utelämnelse, får fängelsestraffet, för det fall den dömd inte väljer att överklaga, verkställas först sedan domstolens avslagsbeslut fått laga kraft.

En grundläggande utgångspunkt är som framhålls att domstolens prövning och verkställigheten sker i så nära anslutning till brottet som möjligt. En dömd som vill börja avtjäna ett utdömt fängelsestraff bör därför utan onödiga hinder kunna göra det. Det är mot den bakgrunden angeläget att möjligheten att avge nöjdförklaring omfattar samtliga de situationer då det utifrån bestämmelsernas syfte kan finnas skäl för det. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att möjligheten att lämna en nöjdförklaring bör utökas genom att nöjdförklaring ska kunna lämnas även om den dömd har överklagat, självständigt eller anslutningsvis och tiden för att överklaga har löpt ut. En dömd som överklagat en dom eller ett beslut men sedan ångrar sig och vill börja avtjäna straffet ska alltså kunna göra det genom att lämna en nöjdförklaring. Att tiden för nöjdförklaring inte begränsas till överklagandetidens utgång gör också att regelverket blir mer enhetligt och enklare att förstå och tillämpa.

De remissinstanser som uttalar sig i frågan, bl.a. *JO*, *Svea hovrätt*, *Hovrätten för Västra Sverige*, *Helsingborgs tingsrätt*, *Domstolsverket*,

Kriminalvården och Sveriges advokatsamfund, ställer sig bakom förslaget. Svea hovrätt lämnar dock synpunkter på lagtextens utformning och ifrågasätter om uttrycket ”avstår från att överklaga” även täcker den situationen att den dömde efter att ha överklagat ångrar sig och i stället vill avtjäna det utdömda straffet och föreslår i stället som ett lämpligare uttryckssätt att en dömd får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff. Regeringen delar hovrättens uppfattning att lagtexten på ett tydligare sätt bör ange att nöjdförklaring ska kunna lämnas även efter det att en dom eller ett beslut har överklagats. Regeringen anser i likhet med Sveriges advokatsamfund att en utökad möjlighet till nöjdförklaring ökar den enskildes valfrihet och ger ett mer flexibelt verkställighetssystem.

Nöjdförklaringens innebörd enligt förslaget är således ett avstående från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff. Till skillnad från vad som gäller i dag innebär nöjdförklaringen alltså inte längre att den dömde medger att domen eller beslutet får verkställas omedelbart. Det innebär för den som inte är frihetsberövad när han eller hon lämnar en nöjdförklaring att han eller hon inte längre omedelbart måste börja avtjäna straffet i kriminalvårdsanstalt. Som framgår av tidigare avsnitt (7.2.1) har den dömde dock rätt att påbörja verkställigheten om han eller hon begär det och straffet är verkställbart (jfr regeringens förslag 5 §).

Statens institutionsstyrelse anser att de förslag som lämnas om utökade möjligheter till nöjdförklaring även bör omfatta de ungdomar som dömts till slutet ungdomsvård. Utredningen lämnar inga förslag i denna del och det saknas därför förutsättningar att behandla den frågan i detta lagstiftningsärende.

Formkraven förtydligas och förenklas

Syftet med nöjdförklaring är som framhålls att ge den dömde en möjlighet att få påbörja verkställigheten redan innan en dom eller ett beslut fått laga kraft. Nöjdförklaring är således ytterst något som är till för den dömde och som bygger på en från den dömdes sida frivillig och ensidig handling.

För att en nöjdförklaring enligt nuvarande ordning ska bli gällande uppställs ett flertal formkrav. Således förutsätts när det gäller den som är frihetsberövad att han eller hon så snart det kan ske ska erinras om rätten att avge nöjdförklaring och när sådan förklaring får lämnas tillfrågas om han eller hon önskar göra det. Därutöver krävs vid själva nöjdförklaringen att den som tar emot förklaringen har tillgång till domen eller ett domsbevis och att den dömde haft betänketid till andra dagen efter den då domen avkunnades eller på annat sätt delgavs honom eller henne i sin helhet. Vidare gäller också att ett vittne ska finnas närvarande, att den som tar emot förklaringen ska göra en anteckning om den på domen eller domsbeviset samt att förklaringen ska skrivas under av såväl den som mottog förklaringen som den dömde och vittnet. Dessutom ska den dömde dessförinnan ha getts möjlighet att samråda med sin försvarare.

Även för den som är på fri fot uppställs ett antal krav dock av delvis annan innebörd. Sålunda krävs t.ex. att den dömde vid nöjdförklaringen kan överlämna ett exemplar av domen eller ett domsbevis till den som ska ta emot förklaringen. Därtill ska också på motsvarande sätt som för den som är frihetsberövad ett vittne vara närvarande, anteckning om förklaringen göras på domen eller domsbeviset samt anteckningen underskrivas av de närvarande.

Utredningen föreslår att de i dag gällande formkraven inte längre bör finnas kvar som förutsättning för att en nöjdförklaring ska kunna lämnas med bindande verkan. Enligt utredningen bör i stället fokus riktas mot att skapa en reglering som innebär att en nöjdförklaring är bindande under förutsättning att den som har lämnat förklaringen förstått vad den innebär. För att markera och tydliggöra vad som således bör gälla föreslår utredningen att en giltig nöjdförklaring ska föreligga endast under förutsättning att den som tar emot förklaringen innan nöjdförklaringen lämnas har upplyst den som vill lämna förklaringen om innebörden och verkan av nöjdförklaringen. Beträffande föreskrifter om sättet att lämna nöjdförklaring föreslår utredningen att sådana i fortsättningen ska regleras i förordning.

Riksdagens ombudsmän (JO), som i och för sig delar bedömningen att regelverket behöver moderniseras och struktureras, anser att den föreslagna regleringen framstår som otillräcklig och bör kompletteras i vart fall med ett krav på att den dömde inte bara fått utan också förstått lämnad information och att han eller hon haft betänketid. Vidare ifrågasätter JO utredningens avvägning mellan vad som ska regleras i lag respektive i förordning och anser att de formella kraven på nöjdförklaringens form bör preciseras i lag. Enligt JO går det inte att bortse från att de formkrav som nu föreslås tas bort även utgör ett stöd för myndigheten i dess arbete med att bedöma om en bindande nöjdförklaring föreligger. Även Kriminalvården ifrågasätter förslaget och anser att det kan uppstå svårigheter med att utifrån bestämmelsen avgöra vilka krav som ska ställas på den information som ska lämnas till den dömde och hur den ska anpassas till individens förmåga att ta till sig informationen. Kriminalvården befarar vidare att förslaget kommer att öka risken för att den dömde i efterhand menar att nöjdförklaringen inte gäller med hänvisning till att han eller hon inte fått information på ett sätt som han eller hon kunnat ta till sig eller att han eller hon befann sig i en upprörd sinnesstämning. Under alla förhållanden är det myndighetens uppfattning att kravet på betänketid bör finnas kvar som formkrav och att det bör övervägas om inte ytterligare frågor kring nöjdförklaring bör regleras i lag. Sveriges advokatsamfund anser att förfarandet när en dömd avsäger sig möjligheten till fortsatt rättslig prövning bör vara noggrant formaliserat. Det gäller beträffande tolks närvaro och att personer med erfarenhet och särskilt förordnande genomför åtgärden. Vidare bör den dömde även fortsättningsvis beredas möjlighet att diskutera saken med sin försvarare innan en nöjdförklaring lämnas. Utan sådana krav finns det enligt samfundet risk för att förslaget kan komma att leda till att den dömdes rättssäkerhet försämras, med risk för efterföljande rättsförlust. *Stockholms universitet* ser rättssäkerhetsrisker med att slopa kraven på betänketid och att ett vittne ska finnas närvarande och anser att dessa krav därför alltjämt måste finnas kvar.

Vidare framhålls att det måste vara möjligt att kontrollera hur nöjdförklaringen gått till, t.ex. genom att det av dokumentationen särskilt framgår hur uppdraget utförts.

Regeringen gör följande överväganden. Enligt regeringens mening är de formkrav som enligt nuvarande ordning gäller för att en nöjdförklaring ska bli giltig både omfattande, detaljerade och tämligen tekniska. Kraven har också i praktiken visat sig vara svåra att förstå och tillämpa. Sålunda har Högsta domstolen i ett flertal rättsfall behandlat frågan om en nöjdförklaring har varit bindande (jfr NJA 1975 s. 28, NJA 1981 s. 433, NJA 1985 s. 864 och NJA 1988 s. 518). Frågan har också varit föremål för JO:s granskning och kritik har riktats mot Kriminalvården för att nöjdförklaring upptagits trots att de formella förutsättningarna inte varit uppfyllda (se t.ex. JO-beslut dnr 4547-2010). Enligt regeringens mening talar redan dessa omständigheter för att regelverket när det gäller nöjdförklaring bör moderniseras och förenklas i syfte att göra det mer ändamålsenligt och lättare att förstå och tillämpa. Även de remissinstanser som uttalar sig i frågan delar den utgångspunkten.

Vad därefter gäller frågan om vilka närmare krav som bör uppställas för att en giltig nöjdförklaring ska föreligga gör regeringen en delvis annan bedömning än remissinstanserna. Således delar regeringen utredningens bedömning om att som grundläggande formkrav bör gälla att fokus i fortsättningen bör ligga på att den dömde innan han eller hon lämnar en nöjdförklaring förstår vad en nöjdförklaring innebär och vilka konsekvenser den får för honom eller henne. Det innebär att regelverket inte onödigtvis bör tyngas med krav som främst är att anse som rena handlingsregler för sättet att lämna en nöjdförklaring. Genom en sådan ordning säkerställs att inga onödiga hinder ställs upp för den som vill påbörja verkställigheten redan innan en dom eller ett beslut fått laga kraft och att fokus vid själva nöjdförklaringen kan riktas mot det väsentliga nämligen att för den dömde förklara vad nöjdförklaringen innebär och betyder för just honom eller henne. I sammanhanget bör även beaktas att en nöjdförklaring inte längre innebär ett medgivande till att det utdömda straffet omedelbart ska verkställas.

Som flera remissinstanser, bl.a. JO, framhåller bör dock i förhållande till utredningens förslag, främst av rättssäkerhetsskäl, ett ökat krav ställas på den information som ska lämnas vid en nöjdförklaring. Det gäller även de krav som bör ställas på utformningen av informationen. Regeringen föreslår därför att utredningens förslag om att som grundläggande formkrav bör gälla att den som tar emot en nöjdförklaring ska ha upplyst den som vill lämna förklaringen om innebörden och verkan av en nöjdförklaring, ska ersättas med ett krav på att den som tar emot en nöjdförklaring på lämpligt sätt ska ha klargjort innebörden och verkan av nöjdförklaringen för den som vill lämna förklaringen. Det ställer krav på att den information om innebörden och verkan av en nöjdförklaring som lämnas den dömde i varje enskilt fall är anpassad till den dömdes förutsättningar att ta emot informationen. Det ställer även krav på att den som tar emot nöjdförklaringen verkligen har förklarat för den dömde vad en nöjdförklaring innebär och vilka konsekvenser det får för honom eller henne att lämna en sådan förklaring. Det innebär att den dömde ska ha fått klart för sig dels vad reglerna om nöjdförklaring

innebär, dvs. att domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff inte längre kan överklagas och prövas av högre instans samt att en nöjdförklaring som lämnats inte får tas tillbaka, dels vad domen eller beslutet i relevanta delar konkret innebär för honom eller henne, t.ex. vilket eller vilka brott han eller hon dömts för, vilket eller vilka brott som ogillats, straffets längd samt eventuella förordnande om förverkande av villkorligt medgiven frihet. Ansvar för att för den dömda klargöra innebörden och verkan av en nöjdförklaring ligger på den som ska ta emot förklaringen. Att informationen ska vara anpassad till den dömdes förutsättningar att ta emot informationen innebär att kraven på hur informationen ska vara utformad kan skilja sig mellan olika dömda eller olika grupper av dömda. I de fall den dömda t.ex. är under 18 år eller av andra skäl har särskilda behov kan det t.ex. ställas särskilda krav på att informationen är extra tydlig. Vidare behöver i varje enskilt fall särskilt uppmärksammas om det behövs tolk eller andra hjälpmedel för att informera en dömd, det kan avse en dömd som t.ex. inte behärskar svenska, som är hörsel- eller talskadad eller har någon form av kognitiv funktionsnedsättning. Som en grundläggande och självklar förutsättning gäller att den som ska ta emot en nöjdförklaring har den kompetens som krävs för uppgiften.

Enligt regeringens mening bör därutöver, som bl.a. Helsingborgs tingsrätt framhåller, som ett ytterligare formkrav för en giltig nöjdförklaring gälla att den som tar emot förklaringen i någon form, t.ex. som utskrift eller elektroniskt, har tillgång till domen, beslutet eller rättens bevis om målets utgång såvitt rör den dömda (domsbevis). Detsamma bör gälla i fråga om den som lämnar förklaringen. Ansvar för det nu sagda bör vila på den som tar emot nöjdförklaringen. På så sätt säkerställs att ett korrekt underlag föreligger om den dom eller det beslut som nöjdförklaringen avser och att såväl den dömda som den som ska ta emot förklaringen har tillgång till detta underlag. En särskild fråga i sammanhanget är dock vem som ska ha ansvaret för att tillhandahålla den dom, det beslut eller domsbevis som nöjdförklaringen avser. När det gäller den som är frihetsberövad kommer det även fortsättningsvis att finnas behov av att Kriminalvården delger den dömda en dom, ett beslut eller domsbevis när ett sådant inkommer till myndigheten. Ansvar för att tillhandahålla sådant underlag bör därför när det gäller dömda som är frihetsberövade, som i dag, falla på Kriminalvården. I det fall den dömda inte är frihetsberövad bör dock tyngdpunkten för ansvaret falla på den dömda. Om den dömda i ett sådant fall inte har tillgång till det underlag som krävs när han eller hon vill lämna en nöjdförklaring, bör Kriminalvården om myndigheten inte själv har tillgång till domen, beslutet eller domsbeviset bistå den dömda genom att t.ex. hämta in domen eller beslutet från den aktuella domstolen.

Vad som nu sagts innebär att kravet på betänketid inte längre bör finnas kvar. Det bör inte heller längre ställas krav på att den dömda för att kunna lämna en nöjdförklaring måste ha varit närvarande vid domens eller beslutets avkunnande eller att domen eller beslutet på annat sätt delgivits honom eller henne i sin helhet. Inte heller kraven på vittne eller skriftlig form bör behållas. En annan sak är att den dömda naturligtvis, innan han eller hon lämnar en nöjdförklaring, ska ges det rådrum som han eller hon anser sig behöva för att överväga frågan liksom möjlighet

att samråda med sin försvarare. Till det kommer att det finns behov av ytterligare bestämmelser om bl.a. delgivning av dom, beslut eller domsbevis, erinringar och upplysningar om möjligheten att lämna nöjdförklaring samt när och hur det kan ske. Dessa bestämmelser bör enligt regeringens bedömning dock inte ses som formella krav för att en nöjdförklaring ska gälla, utan som ett antal handlingsregler för att skapa en ordnad struktur kring vad som bör gälla i fråga om sättet att lämna en nöjdförklaring. Regeringen återkommer nedan till den frågan samt till andra bestämmelser om den praktiska hanteringen vid nöjdförklaring.

Sammantaget innebär regeringens förslag att som formkrav bör gälla att innan en nöjdförklaring lämnas den som tar emot förklaringen på lämpligt sätt ska ha klargjort innebörden och verkan av nöjdförklaringen för den som vill lämna förklaringen. En nöjdförklaring får inte tas emot utan att domen, beslutet eller rättens bevis om utgången i målet som rör den dömde (domsbevis) finns tillgängligt både för den som tar emot förklaringen och för den dömde. Förslaget innebär när det gäller de formkrav som uppställs att det inte längre görs någon skillnad mellan den som är frihetsberövad när han eller hon vill lämna en nöjdförklaring och den som inte är frihetsberövad.

Effekterna av en nöjdförklaring

Som utredningen föreslår bör det även fortsättningsvis finnas bestämmelser i lag om effekterna av en nöjdförklaring. Det bör därför införas en bestämmelse enligt vilken det framgår att en nöjdförklaring inte får tas tillbaka. Det innebär att ett överklagande av en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff som kommer in efter det att en nöjdförklaring har lämnats ska avvisas och inte tas upp till prövning.

En annan effekt av att den dömde lämnar en nöjdförklaring är att domen eller beslutet i den del som avser påföljden genom nöjdförklaringen får laga kraft mot den dömde (jfr NJA 1983 s. 817). Som utredningen föreslår bör den innebörden förtydligas och nu framgå direkt av lag. Det bör därför införas en bestämmelse som anger att en nöjdförklaring innebär att domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff får laga kraft mot den dömde. Det betyder att för det fallet att den dömde innan han eller hon lämnar en nöjdförklaring har överklagat domen eller beslutet, domstolen inte längre har någon dom eller något beslut att pröva. Målet i den högre instansen har blivit vad som brukar kallas ett s.k. desert mål. Överklagandet bör därmed inte föranleda någon ytterligare åtgärd från domstolens sida, varför målet kan skrivas av. Har den dömde däremot klagat även på annat än den del som avser fängelsestraff, t.ex. utvisning, ska den frågan dock alltså bli föremål för den högre instansens prövning.

Nöjdförklaring enligt lagarna om arresteringsorder

Den som vill påskynda verkställigheten av ett beslut om överlämnande från Sverige enligt en europeisk eller nordisk arresteringsorder kan nöjdförklara sig enligt särskilda bestämmelser i lagen om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder (6 kap. 4 §) respektive lagen om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder (5 kap. 3 §). Bestämmelserna har utformats med den nuvarande

strafftidslagen som förebild och hänvisar uttryckligen till vissa av dessa bestämmelser. Som en följd av de ändrade regler om nöjdförklaring som nu föreslås bör därför även bestämmelserna om nöjdförklaring i de båda lagarna om arresteringsorder ändras på motsvarande sätt.

Nöjdförklaring kan inte lämnas avseende beslut och domar om överförande av straffverkställighet

Varken lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen, lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom eller lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. innehåller några regler om nöjdförklaring. Någon möjlighet att nöjdförklara sig på ett beslut om verkställighet av en utländsk dom på frihetsberövande påföljd kan därför inte anses finnas. I vissa fall verkställs dock inte det utländska straffet direkt i Sverige utan en svensk påföljd behöver först sättas i dess ställe (s.k. påföljdsomvandling eller anpassning, se t.ex. 3 kap. 12–14 §§ lagen om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen). I dessa fall avgörs frågan om verkställighet genom dom. Även om frågan inte närmare berörs i förarbetena till nämnda lagar kan inte avsikten ha varit att det ska vara möjligt att nöjdförklara sig över sådana domar. I fall när påföljdsomvandling eller anpassning av den utländska domen ska ske kan nämligen den stat som översänt domen först efter det att domen om påföljdsomvandling har meddelats bedöma om verkställigheten kommer att ske på ett för den staten godtagbart sätt. Om den andra staten anser att resultatet av påföljdsomvandlingen är oacceptabelt kan den, fram till dess att verkställighet påbörjats, återkalla översändandet av den utländska domen eller intyget. Verkställbarhetsförklaringen ska då upphävas och rätten att verkställa straffet stannar hos den andra staten (3 kap. 23 § lagen om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen). En möjlighet att nöjdförklara sig över dessa beslut och domar, och därmed möjliggöra att verkställighet kan påbörjas tidigare, skulle kunna leda till att den andra staten i praktiken berövas möjligheten att ta ställning till om överförandet av straffverkställigheten kan accepteras. En sådan ordning skulle inte vara önskvärd och möjligen även stå i strid med EU-rätten. Utredningen har inte föreslagit att någon möjlighet att nöjdförklara sig över nämnda beslut eller domar ska införas. Inte heller regeringen anser att det bör införas någon sådan möjlighet. Således framgår av förslaget till 2 § (jfr avsnitt 7.1.1) att ett utländskt fängelsestraff får verkställas här först när beslutet om verkställighet av det motsvarande utländska straffet fått laga kraft, eller i de fall beslutet om verkställighet innebär att en ny påföljd ska bestämmas genom svensk dom, när den domen fått laga kraft.

8.2.1 Befogenheten att ta emot nöjdförklaring

Regeringens bedömning: Domstolarnas befogenhet att ta emot nöjdförklaring bör utökas och Rättsmedicinalverkets befogenhet att uppta nöjdförklaring bör flyttas över till Kriminalvården.

Utredningens bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningens bedömning skiljer sig från regeringens på så sätt att utredningen föreslår att det bör införas en generell möjlighet till nöjdförklaring inför domstol när det gäller domar eller beslut som avser fängelse.

Remissinstanserna: *Göteborgs tingsrätt* avstyrker förslaget om att det införas en generell möjlighet till nöjdförklaring inför domstol. Även *Domstolsverket* avstyrker förslaget i den delen och anser att möjligheten att lämna nöjdförklaring inför domstol ska begränsas till fall där domen avkunnas i den dömdes närvaro. *Rättsmedicinalverket (RMV)* välkomnar utredningens förslag om att befogenheten att ta emot nöjdförklaringar flyttas över från Rättsmedicinalverket till Kriminalvården.

Skälen för regeringens bedömning

Kriminalvården och Polismyndigheten bör även fortsättningsvis ges befogenhet att ta emot nöjdförklaring

De myndigheter och andra icke statliga subjekt som enligt den nuvarande strafftidslagen är behöriga att ta emot nöjdförklaring är Kriminalvården (häkte och anstalter), Polismyndigheten, RMV (rättspsykiatriska avdelningar där rättspsykiatriska undersökningar utförs) samt landstingen, kommuner och enskilda (sjukvårdsinrättning där rättspsykiatrisk vård ges samt inrättning inom hälso- och sjukvården som i enlighet med avtal med staten åtagit sig att svara för att rättspsykiatriska undersökningar utförs).

Regeringen delar utredningens slutsats att Kriminalvården även fortsättningsvis bör vara behörig att ta emot nöjdförklaring. Detsamma bör gälla i fråga om Polismyndigheten, som för många dömda utgör en naturlig kontaktpunkt där frågan om nöjdförklaring kan aktualiseras. När det gäller Polismyndigheten bör behörigheten, på motsvarande sätt som i dag, begränsas till sådana fall där den dömde inte är frihetsberövad.

Domstolarnas befogenhet att ta emot nöjdförklaring bör utökas

Nöjdförklaring kan enligt gällande regler lämnas inför domstol i fråga om domar som avser villkorlig dom eller beslut om utvisning. Utredningen föreslår att möjligheten för en dömd att lämna nöjdförklaring inför domstol ska utvidgas till att även omfatta domar eller beslut på fängelse. Enligt *Helsingborgs tingsrätt* bör en sådan ordning inte föranleda några större praktiska förändringar för domstolarna. *Göteborgs tingsrätt* å sin sida ser inget behov av att nöjdförklaring ska kunna lämnas inför domstol och avstyrker förslaget i den delen. Tingsrätten anser att det framstår som mindre lämpligt att en nöjdförklaring ska kunna ske efter avkunnande av dom, då den dömde typiskt sett behöver tid att överväga domslutet och diskutera det med sin försvarare. När det gäller kanslidomar har tingsrätten svårt att se något

egentligt behov av nöjdförklaring inför domstol i mål där den dömde inte är häktad. Är den dömde häktad finns redan möjlighet för honom eller henne att nöjdförklara sig inför Kriminalvården. *Domstolsverket* lämnar liknande synpunkter när det gäller möjligheten att lämna nöjdförklaring inför domstol avseende kanslidomar och förordar därför en ordning där den möjligheten begränsas till fall där domen avkunnas i den dömdes närvaro.

När det gäller förslaget om att den dömde ska kunna lämna nöjdförklaring inför domstol vid kanslidom anser regeringen att Göteborgs tingsrätts och *Domstolsverkets* synpunkter har fog för sig. Det saknas därför enligt regeringens bedömning tillräckliga skäl för att i dessa fall införa en parallell möjlighet för den dömde att kunna lämna nöjdförklaring. Det innebär att regeringen i likhet med *Domstolsverket* anser att möjligheten att lämna nöjdförklaring inför domstol bör begränsas till att avse fängelsedomar som avkunnas i den dömdes närvaro. Som *Domstolsverket* framhåller är hanteringen av nöjdförklaringar tämligen okomplicerad när domen avkunnas i den dömdes närvaro genom att frågan kan tas upp av ordföranden i målet i anslutning till avkunnandet. Det ges därmed ett naturligt tillfälle för den dömde att överväga frågan om nöjdförklaring och det finns fördelar med att ordföranden i målet vid det tillfället kan förklara domens eller beslutets innebörd och svara på frågor från den dömde. Till det kommer att den dömde kan diskutera frågan med sin försvarare och att det, i de fall det finns behov av det, finns en tolk närvarande. I likhet med *Domstolsverket* anser regeringen att möjligheten för dömda att lämna nöjdförklaring inför domstol i dessa situationer är ett ändamålsenligt och praktiskt viktigt komplement till de möjligheter som finns i dag.

Sammanfattningsvis anser regeringen således att nöjdförklaring i fortsättningen även bör få lämnas inför domstol i fall där en dom eller ett beslut som avser fängelsestraff avkunnas i den dömdes närvaro.

Rättsmedicinalverkets befogenhet att uppta nöjdförklaring flyttas över till Kriminalvården

Rättsmedicinalverket (RMV) har i ett tidigare lagstiftningsärende rörande förslag till ändringar i strafftidslagen framfört förslag om att myndighetens befogenhet att uppta nöjdförklaring flyttas över till Kriminalvården (Ju2012/8024/L5). Som skäl för det har RMV i huvudsak framfört att det mycket låga antal ärenden av denna typ som kan förekomma ställer oproportionerligt stora krav på myndigheten när det gäller upprätthållande och utveckling av kompetens samt administrativ hantering. Någon egentlig kartläggning av antalet nöjdförklaringsärenden inom den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten har inte gjorts men enligt RMV har inget sådant ärende varit aktuellt vid någon undersökningsenhet efter år 1995. Det beror enligt RMV sannolikt på att det 1995 genomfördes ändringar i lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning som bl.a. innebär att vistelsetiderna vid de rättspsykiatriska undersökningsenheterna minskat och numera uppgår till i genomsnitt 24 dagar. Det har inte heller i övrigt framkommit något som ger anledning att tro annat än att antalet nöjdförklaringsärenden inom den rättspsykiatriska

undersökningsverksamheten även i fortsättningen kommer att vara mycket få.

Mot bakgrund av att det i praktiken sällan förekommer ärenden om nöjdförklaring vid de rättspsykiatriska undersökningsenheterna framstår det, som utredningen konstaterar, inte som ändamålsenligt att upprätthålla den nuvarande ordningen. Vad därefter gäller den behörighet på området som tillkommer sjukvårdsinrättningar där rättspsykiatrisk vård ges torde visserligen sannolikheten där vara något större för att ärenden om nöjdförklaring kan uppkomma än vid de rättspsykiatriska undersökningsenheterna. Å andra sidan kan även i det avseendet ifrågasättas om kraven på att upprätthålla kompetens och administration står i rimlig proportion till det antal ärenden som kan tänkas förekomma. Dessutom är behörigheten begränsad till att omfatta endast häktade personer medan behörigheten att uppta nöjdförklaring avseende en intagen i kriminalvårdsanstalt, som ges rättspsykiatrisk vård, tillkommer Kriminalvården. Som utredningen konstaterar framstår det inte heller i denna del som ändamålsenligt att i fortsättningen upprätthålla den nu gällande ordningen. I stället bör även i de fall den häktade vistas på en rättspsykiatrisk undersökningsenhet eller en sjukvårdsinrättning där rättspsykiatrisk vård ges, frågan om nöjdförklaring hanteras av Kriminalvården. Enligt regeringen bör därför Rättsmedicinalverkets befogenhet att ta emot nöjdförklaring flyttas över till Kriminalvården.

Den praktiska hanteringen vid nöjdförklaring

Som enligt nuvarande ordning bör det även finnas regler om den praktiska hanteringen vid nöjdförklaring. En grundläggande utgångspunkt bör vara att regleringen utformas så att myndigheterna ges förutsättningar att anpassa sina verksamheter till de möjligheter som den tekniska utvecklingen ger. Som *JO* framhåller finns det inga principiella hinder mot en sådan anpassning. De långtgående rättsverkningar som en nöjdförklaring innebär för den dömda ställer dock särskilda krav på myndigheterna när det gäller teknisk säkerhet och stabilitet samt garantier för ett rättssäkert förfarande.

Det bör som utredningen föreslår införas bestämmelser om bl.a. inför vilka myndigheter nöjdförklaring får lämnas. Det bör överlämnas åt de behöriga myndigheterna att i enlighet med respektive myndighets arbetsordning avgöra hur frågan närmare bör hanteras organisatoriskt, t.ex. inför vilken personal nöjdförklaring ska kunna lämnas. Som framhållits ställer de föreslagna formkraven särskilda krav på att den som ska ta emot en nöjdförklaring har den kompetens som krävs för uppgiften. Det bör även i övrigt införas bestämmelser om den praktiska hanteringen när det gäller bl.a. information och delgivning till den dömda. Vidare bör det införas bestämmelser om underrättelse till annan myndighet och dokumentation. När det gäller själva sättet för att lämna nöjdförklaring bör det stå varje behörig myndighet fritt att finna lämpliga former för hur det kan ske. Det innebär att en nöjdförklaring bör kunna lämnas vid såväl fysisk inställelse som t.ex. över videolänk, per telefon eller genom annat tekniskt förfarande. En förutsättning för att det ska vara möjligt att lämna en nöjdförklaring på annat sätt än genom fysisk inställelse är att myndigheten har tillgång till lämplig utrustning och

skapar rutiner som uppfyller tillräckliga krav på säkerhet samt säkerställer ett rättssäkert förfarande. När det gäller sättet för hur nöjdförklaring ska lämnas bör det ankomma på den behöriga myndigheten att beakta omständigheterna i varje enskilt fall så att myndigheten, som JO framhåller, inte ställs inför problem när det gäller t.ex. identifieringen av den dömda.

Enligt regeringens bedömning är föreskrifter om detta handlingsregler för att skapa en ordnad struktur kring vad som bör gälla i fråga om sättet för att lämna en nöjdförklaring. Regeringen delar därför utredningens bedömning om att dessa förutsättningar kan regleras i förordning.

9 Uppskov

9.1 Regleringen om uppskov moderniseras och förtydligas

Regeringens förslag: Regleringen om uppskov moderniseras och förtydligas genom att det uttryckligen i lagen anges att även den dömdes familjeförhållanden kan utgöra skäl för att bevilja uppskov samt att prövningen ska omfatta samhällsskyddsintressen.
Särregleringen för gravida eller ammande kvinnor tas bort.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att uppskovstiden ska räknas från och med den dag som domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff får verkställas. Vidare föreslår utredningen att en ansökan om uppskov inte heller ska kunna beviljas om den dömda är omhändertagen enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget om att bestämmelsen om uppskov moderniseras. *Kammarrätten i Stockholm* har inga principiella invändningar mot att särregleringen för kvinna som är gravid eller ammar barn tas bort men anser att det saknas en närmare analys av hur förslaget förhåller sig till principen om barnets bästa. Enligt *Justitiekanslern (JK)* och *Sveriges advokatsamfund* finns det skäl att behålla en ventil som i undantagsfall möjliggör uppskov under längre tid än ett år för kvinna som är gravid eller ammar barn. *Barnombudsmannen (BO)* motsätter sig inte att särregleringen tas bort. BO betonar dock vikten av att det sker en noggrann avvägning mellan barnets behov av anknytning till sin förälder, och risken för skadliga inverknings av miljön i anstalt, i fall där möjligheten övervägs för en intagen att få ha sitt spädbarn hos sig i anstalt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande ordning gäller att uppskov med verkställigheten får beviljas på ansökan av den som dömts till fängelse och inte är häktad om det finns särskilda skäl med hänsyn till den dömdes hälsotillstånd, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra omständigheter. Uppskov får beviljas under viss tid, högst sex månader. Finns det synnerliga skäl får uppskov beviljas under ytterligare högst sex månader. Är den som ansöker om uppskov kvinna och är hon

gravid eller ammar barn får uppskov beviljas under tid som anses skälig, dvs. utan någon angiven begränsning. Normalt beviljas uppskov inte för längre tid än sex månader. Det finns dock inget som hindrar att redan i det första beslutet medge uppskov under längre tid än sex månader om förutsättningarna för uppskov under så lång tid är uppfyllda. Uppskovstiden räknas från den dag då domen eller beslutet får verkställas (12 § första stycket lagen [1974:202] om beräkning av strafftid m.m. [strafftidslagen]). Uppskov får inte beviljas om det finns skälig anledning att anta att den dömda avviker. Framkommer något som ger anledning till sådant antagande sedan uppskov har beviljats ska beslutet om uppskov återkallas (12 § andra stycket strafftidslagen). Vidare gäller i de fall den dömda visar att han eller hon har gett in en ansökan om uppskov senast den dag då han eller hon enligt föreläggande skulle ha inställt sig i kriminalvårdsanstalt och uppskov inte tidigare har sökt i målet, att verkställigheten ska anstå i avvaktan på Kriminalvårdens beslut (12 § tredje stycket strafftidslagen). I förordningen (1974:286) om beräkning av strafftid m.m. (strafftidsförordningen) ges kompletterande bestämmelser om ansökningsförfarandet och om Kriminalvårdens utredningsskyldighet (10 och 11 §§).

Enligt regeringen bör även fortsättningsvis gälla som en grundläggande utgångspunkt att verkställigheten av ett fängelsestraff ska påbörjas så snart som möjligt efter det att straffet är verkställbart. Det innebär att möjligheten till uppskov med verkställigheten därför alltså bör präglas av återhållsamhet.

Regeringen delar utredningens bedömning att de nuvarande i lagtexten angivna skälen för uppskov alltså framstår som i allt väsentligt rimliga och väl avvägda. Det gäller även i fråga om tidsfristerna om högst sex månader respektive högst ett år samt beträffande styrkan i de skäl som ska föreligga för att uppskov ska kunna beviljas. I likhet med utredningen anser regeringen dock att regleringen behöver förtydligas och anpassas till dagens förhållanden på så sätt att även den dömdes familjeförhållanden som skäl för att kunna beviljas uppskov bör lyftas fram och framgå direkt av lagtexten. Det är ett förtydligande som *Hovrätten för Västra Sverige* uttryckligen ställer sig bakom. Enligt dagens förhållanden är det en inte helt ovanlig situation att den dömda t.ex. är ensam vårdnadshavare och tvingas ordna med tillsyn av barn inför en förestående verkställighet. Redan i dag kan sådana skäl ligga till grund för uppskov. Ändringen innebär således ett förtydligande av vad som redan gäller i dag och inte någon ändring i sak. Sammantaget föreslås således att uppskov med verkställigheten ska kunna beviljas under högst sex månader om det finns särskilda skäl med hänsyn till den dömdes hälsa, familje-, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra liknande omständigheter, eller om det finns synnerliga skäl under ytterligare högst sex månader. Bestämmelsen bör alltså vara fakultativ. Därmed ges även fortsättningsvis utrymme för viss flexibilitet när det gäller att i varje enskilt fall bedöma om uppskov ska beviljas eller inte. Vad det ytterst handlar om är en samlad bedömning av föreliggande omständigheter där bl.a. de negativa konsekvenserna för den dömda av att inte beviljas uppskov får ställas mot samhällets krav och intressen. Det innebär när det gäller det senare att också s.k.

samhällsskyddsintressen, som t.ex. fortsatt brottsaktivitet hos den dömda eller brottsofferperspektiv, bör beaktas vid prövningen av om uppskov ska beviljas. Att prövningen redan i dag i viss utsträckning omfattar sådana intressen kommer till uttryck i den nuvarande regleringens andra stycke. Således föreskrivs där att uppskov inte får beviljas om det finns skälig anledning att anta att den dömda kommer att avvika. Enligt regeringens bedömning finns det skäl att modernisera och ytterligare lyfta fram betydelsen av sådana intressen. Regeringen föreslår därför att det direkt av bestämmelsen ska framgå att prövningen ska ske även mot intresset av samhällsskydd. I det avseendet föreslår regeringen till skillnad mot utredningen som ett bättre uttryckssätt att uppskov får beviljas i den utsträckning som intresset av samhällsskydd medger det. Det innebär att sådana omständigheter som t.ex. att det finns risk för att den dömda kommer att avvika eller begå brott som regel inte ska leda till att uppskov beviljas.

Utredningen lämnar vidare förslag om att regleringen ska anpassas till dagens förhållanden när det gäller den särreglering som i dag gäller för en kvinna som ansöker om uppskov och som är gravid eller ammar barn. I ett sådant fall får, som framgår ovan, uppskov beviljas under den tid som anses skälig, dvs. utan någon begränsning i tid. Enligt utredningens bedömning bör en längsta tid för uppskov om sex månader respektive ett år vara tillräcklig även i dessa fall och motiverar det med att hänsyn då även tagits till den möjlighet för en intagen som finns att enligt fängelselagen (2010:610) medges att ha sitt spädbarn hos sig i anstalt, i vart fall under delar av verkställigheten. *Justitiekanslern (JK)* och *Sveriges advokatsamfund*, som inte delar utredningens bedömning, anser att det finns skäl att även fortsättningsvis behålla en ventil som i undantagsfall möjliggör uppskov under längre tid än ett år för kvinnor som är gravida eller ammar barn. Sveriges advokatsamfund motiverar sitt ställningstagande med att skälen för förändringen inte kan anses uppväga det intrång och men som det i vissa fall kan medföra för kvinnor och barn att särregleringen avskaffas. *Kammarrätten i Stockholm*, som i och för sig inte motsätter sig förslaget i sak, anser att det saknas såväl en närmare motivering till förslaget som en analys av vilka konsekvenser det kan få. Vidare anser Kammarrätten i Stockholm att det närmare bör utredas bl.a. hur rättstillämparen ska förhålla sig till principen om barnets bästa när det gäller denna typ av skäl, liksom när andra familjerelaterade skäl som involverar barn, åberopas som grund för uppskov.

Regeringen gör följande överväganden. I likhet med Kammarrätten i Stockholm anser regeringen att det inte finns några principiella invändningar mot att särregleringen som sådan tas bort. En modern lagstiftning bör ta sin utgångspunkt i det svenska samhällets jämställda syn på kvinnor och män. En självklar utgångspunkt bör därför vara att regleringen ges en könsneutral utformning. Särregleringen för kvinnor härstammar dessutom från en tid då uppskov med verkställighet inte var möjlig för längre tid än sex månader (jfr prop. 1974:20 s. 77) och det inte heller fanns lika många alternativ till en fängelsepåföljd som i dag och där formerna för verkställigheten såg helt annorlunda ut. Numera finns det ett flertal påföljder och påföljds kombinationer för domstolarna att välja mellan. Under 1980- och 1990-talen gjordes flera lagändringar som syftade till en minskad användning av fängelse. Bland annat infördes år

1988 möjlighet att förena skyddstillsyn med s.k. kontraktsvård (prop. 1986/87:106). Härigenom ökade möjligheterna att välja en icke frihetsberövande påföljd för i huvudsak missbrukare men också för personer i andra situationer där förhållandena påkallar vård eller annan behandling. År 1999 infördes samhällstjänst som ett permanent inslag i påföljdssystemet efter flera års försöksverksamhet. Villkorlig dom eller skyddstillsyn med föreskrift om samhällstjänst blev därmed ett alternativ till fängelsestraff. Även när det gäller formerna för verkställighet av fängelsestraff har betydande förändringar gjorts. Således är det sedan år 2005 möjligt att avtjäna fängelsestraff upp till och med sex månader i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll (prop. 2004/05:34). När det gäller verkställighet av fängelsestraff har det också skett förändringar vad gäller möjligheterna till utslussning. År 2007 infördes genom ny lagstiftning utökade möjligheter till en successiv utslussning av intagna från anstalt till frihet i form av de fyra särskilda utslussningsåtgärderna frigång, vårdvistelse, halvväghus och utökad frigång (prop. 2005/06:123). Även när det gäller möjligheten för en dömd att medges att ha sitt spädbarn hos sig i anstalt har som framgår förändringar gjorts (prop. 2009/10:135).

Det differentierade påföljdssystemet, de ökade möjligheterna att avtjäna kortare fängelsestraff under alternativa former och de förändringar som genomförts när det gäller verkställighet av fängelse, har generellt sett lett till ett minskat behov av uppskov. Enligt uppgifter från Kriminalvården är det i praktiken ytterst ovanligt att en kvinna som är gravid eller ammar barn ansöker om uppskov eller att det i ett sådant fall bedöms föreligga behov av uppskov under en längre tid än ett år. Enligt uppgifter från Kriminalvården har under de senaste fem åren endast i ett fall medgivits uppskov för längre tid än ett år för de fall som här är i fråga.

Sammantaget ansluter sig regeringen till utredningens bedömning om att den ventil som i dag finns och som regeringen föreslår ska finnas kvar, om att uppskov kan medges under så lång tid som under ett år vid synnerliga skäl generellt sett ger tillräckliga möjligheter att beakta omständigheter som hänför sig till den enskilde och undvika oskäligen eller olämpligen resultat. Det finns mot den bakgrunden inte skäl att behålla särregleringen för en kvinna som är gravid eller ammar barn. Att det har visat sig i praktiken att särregleringen i princip inte används talar också för att den inte bör föras över till den nya lagen.

När det gäller frågan om barnets bästa vill regeringen understryka vikten av att ett barnrättsperspektiv genomsyrar alla åtgärder som rör barn. Det ställer bl.a. krav på att ett barns behov och rättigheter i sin egenskap av nära anhörig till en dömd person tas tillvara. I ett enskilt fall där t.ex. familjerelaterade skäl som involverar barn åberopas som grund för uppskov bör krävas att Kriminalvården samråder med socialtjänsten (jfr prop. 2009/10:135 s. 127).

Vad därefter gäller frågan om hur tiden för uppskov bör räknas anser regeringen, till skillnad från utredningen, att uppskovstiden i stället lämpligen bör räknas från den dag då domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff är verkställbart.

Vidare ska för en tillämpning av regleringen alltså krävas att den dömde ansöker om uppskov med verkställigheten. Detta bör framgå direkt av lagtexten.

Därutöver föreslår regeringen i likhet med utredningen som ytterligare förutsättning för att uppskov ska kunna beviljas att den dömde inte är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål. Till skillnad från utredningen anser emellertid regeringen att det saknas tillräckliga skäl för att även ställa krav på att den dömde för att en ansökan om uppskov ska kunna beviljas inte är omhändertagen. Vad gäller frågor om t.ex. ansökningsförfarandet kan dessa regleras i förordning.

9.2 Möjligheten till återkallelse utvidgas

Regeringens förslag: Möjligheten att återkalla ett beviljat uppskov utvidgas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som uttalar sig i frågan ställer sig bakom utredningens förslag i sak. *Riksdagens ombudsmän (JO)* lämnar vissa författningstekniska synpunkter. Även *Helsingborgs tingsrätt*, *Kammarrätten i Stockholm* och *Kriminalvården* lämnar sådana synpunkter. *Sveriges advokatsamfund* framhåller att möjligheten att återkalla beviljade uppskov bör användas restriktivt.

Skälen för regeringens förslag: En rimlig utgångspunkt är att den som fått en ansökan om uppskov beviljad ska känna sig trygg med att beslutet inte plötsligt ändras eller tas tillbaka. Å andra sidan bör det inte förekomma att en person, som beviljats uppskov under vissa förutsättningar, kan bryta mot dessa och ändå inte behöva påbörja verkställigheten. Enligt nuvarande ordning gäller att om uppskov har beviljats och det därefter framkommer något som ger anledning att anta att den dömde kommer att avvika ska beslutet återkallas. Utredningen uppmärksammar att det i praktiken förekommer att det även i andra fall kan finnas skäl att återkalla ett beviljat uppskov. Således saknas i dag möjlighet för Kriminalvården att återkalla ett beslut i fall där den dömde t.ex. hoppar av den utbildning eller avbryter den anställning som det meddelade uppskovet vilar på. Enligt regeringens bedömning är det inte tillfredställande att Kriminalvården i ett sådant fall inte har någon möjlighet att återkalla beslutet. Enligt uppgift till utredningen har Kriminalvården därför för att undvika orimliga resultat anpassat sitt arbetssätt genom att myndigheten för vissa fall i stället delar upp uppskovsbesluten i flera beslut om kortare tider, t.ex. beviljas uppskov vid två tillfällen om vardera två månader i stället för vid ett tillfälle om fyra månader. Andra exempel på situationer där det också väsentligen brister i förutsättningarna och det på motsvarande sätt kan framstå som olämpligt att Kriminalvården inte har någon möjlighet att återkalla uppskovet är när en dömd sedan han eller hon beviljats uppskov förklarar häktad på grund av misstanke om ny brottslighet. Detsamma kan sägas i fråga om det fallet att en dömd sedan han eller hon beviljats uppskov lagförs för nytt brott.

Mot den bakgrunden anser regeringen, i likhet med utredningen det motiverat att i ökad utsträckning ge Kriminalvården möjligheten att återkalla ett beviljat uppskov. Regleringen bör som utredningen föreslår inte längre vara tvingande utan i stället bör det överlämnas åt Kriminalvården att med hänsyn till samtliga omständigheter i varje enskilt fall bedöma om tillräckliga skäl för en återkallelse föreligger.

Som *Riksdagens ombudsmän (JO)* och *Sveriges advokatsamfund* framhåller bör möjligheten att återkalla ett beviljat uppskov tillämpas med viss restriktivitet. Den dömdes rätt till ett förutsägbart förfarande måste väga tungt. Regeringen instämmer därför i vad bl.a. JO framhåller om att den restriktivitet som avses även bör framgå direkt av lagtexten. Det kan lämpligen komma till uttryck genom att det på sätt JO föreslår i lagtexten bl.a. anges att ett beslut om uppskov får återkallas om det väsentligen brister i de förutsättningar som legat till grund för beslutet. Därmed tydliggörs också att det är förutsättningarna som låg till grund för beslutet om uppskov som möjligheten till återkallelse ska bedömas mot.

Sammanfattningsvis föreslås således att ett beslut om uppskov får återkallas om det väsentligen brister i de förutsättningar som legat till grund för beslutet, eller den dömda lagförs för nytt brott.

9.3 Hinder mot verkställighet vid ansökan om uppskov

<p>Regeringens förslag: Bestämmelsen om hinder mot verkställighet innan en första ansökan om uppskov prövats behålls.</p>
--

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran. Enligt *Kriminalvården* bör det övervägas om det av lagtexten tydligare ska framgå att det är den dömden som ska visa att han eller hon har sökt uppskov. Vidare bör det enligt myndigheten övervägas om det inte i lag bör anges att för det fall den dömden inställer sig i anstalt, trots att han eller hon tidigare ansökt om uppskov, han eller hon får anses ha återkallat sin ansökan.

Skälen för regeringens förslag: I dag gäller att den dömden om han eller hon gett in en ansökan om uppskov sist den dag då han eller hon senast skulle ha inställt sig i kriminalvårdsanstalt och uppskov inte tidigare har sökts i målet, att verkställigheten ska anstå i avvaktan på Kriminalvårdens beslut (12 § tredje stycket strafftidslagen).

Den 1 september 2013 upphävdes bestämmelsen om s.k. automatiskt uppskov med verkställighet av fängelsestraff vid ansökan om nåd (prop. 2012/13:151, bet. 2012/13:SfU9, rskr. 2012/13:276). Som skäl för förändringen angavs bl.a. att betydande förändringar i fråga om både påföljdssystemet och verkställigheten av fängelse generellt sett lett till ett minskat behov av nåd, att nåd söks och beviljas i endast ett relativt litet antal fall per år samt att eftersom handläggningstiden för ett nådeärende kan uppgå till flera månader verkställigheten med ett automatiskt uppskov många gånger drar ut på tiden. En särskild fråga i

sammanhanget är därför om det finns skäl att genomföra en motsvarande förändring när det gäller en första ansökan om uppskov hos Kriminalvården.

Som ovan konstateras har det differentierade påföljdssystemet och de ökade möjligheterna att avtjäna fängelsestraff under alternativa former även generellt sett lett till ett minskat behov av uppskov. Enligt uppgift från Kriminalvården är det inte heller helt ovanligt att dömda kalkylerar med möjligheten till s.k. automatiskt uppskov och därför väntar med att skicka in en ansökan om uppskov till samma dag som han eller hon enligt föreläggande ska inställa sig i kriminalvårdsanstalt. Det förekommer även att rena okynnesansökningar ges in där inga egentliga skäl för uppskov åberopas och där det huvudsakliga syftet med ansökan är att få till stånd ett automatiskt uppskov med verkställigheten. Mot den bakgrunden kan hävdas att även det automatiska uppskovet vid en första ansökan om uppskov bör tas bort.

Å andra sidan finns det också, som utredningen framhåller, betydande skillnader mellan ärenden om nåd och ärenden om uppskov som talar i motsatt riktning. Således gäller till skillnad mot nådeärendena att det är Kriminalvården själv som har kontrollen över beslut och handläggningstid för ett uppskovaärende. Det innebär att i de fall där den dömdes huvudsakliga syfte med en ansökan är att förhåla och få verkställigheten att dra ut på tiden Kriminalvården snabbt, ibland t.o.m. samma dag som ansökan kom in, kan fatta beslut i saken och avslå den dömdes ansökan. En annan skillnad i förhållande till nådeärendena är att möjligheten att beviljas uppskov generellt sett är större än möjligheten att beviljas nåd. Det innebär att genomförandet av en sådan motsvarande förändring som den som genomförts beträffande nåd på uppskovsområdet riskerar att få helt andra konsekvenser. Således kan med en sådan ordning en dömd tvingas påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff trots att uppskov skulle ha beviljats om personen inte frihetsberövats. Möjlighet saknas att i sådant fall avbryta verkställigheten, annat än genom beslut om nåd. En ytterligare skillnad är att Kriminalvården i ett nådeärende har möjlighet att skjuta upp verkställigheten i avvaktan på regeringens beslut om nåd. Motsvarande möjlighet finns inte när det gäller uppskov.

Sammantaget talar enligt regeringens bedömning de redovisade förhållandena för att regleringen med automatiskt uppskov vid en första ansökan om uppskov bör finnas kvar. I fråga om lagtextens närmare utformning anser regeringen att bestämmelsen bör utformats med motsvarande reglering i 11 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll som förebild.

9.4 Bestämmelsen om hinder mot verkställighet vid ansökan om intensivövervakning ändras

Regeringens förslag: Bestämmelsen om hinder mot verkställighet vid ansökan om intensivövervakning ändras på så sätt att sådant hinder inte ska gälla för längre tid än till dess att Kriminalvården prövat ansökan.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Efter ansökan av en dömd kan Kriminalvården besluta att den som ska avtjäna fängelse om högst sex månader ska verkställa straffet utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll (lagen [1994:451] om intensivövervakning med elektronisk kontroll). Har en dömd ansökt om att få verkställa straffet utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll får han eller hon enligt 11 § samma lag inte tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan ansökan slutligt prövats och det finns ett beslut som fått laga kraft. Det finns dock vissa undantag. Den dömde får dessförinnan tas in i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet, om ansökan har gjorts efter den dag han eller hon enligt föreläggande skulle ha inställt sig vid en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet, om den dömde tidigare har gjort en ansökan om att få undergå straffet utanför anstalt, om det är uppenbart att ansökan inte avser ett fall som avses i lagen, om det är uppenbart att ansökan inte kan bifallas på grund av särskilt angivna skäl eller om den dömde är häktad.

Som nämns i avsnitt 9.3 upphävdes bestämmelsen om s.k. automatiskt uppskov vid ansökan om nåd år 2013 (prop. 2012/13:151, bet. 2012/13:SfU9, rskr. 2012/13:276). I sitt remissvar i det lagstiftningsärendet påpekade Kriminalvården att dömda, på ett sätt som lagstiftningen inte avser, utnyttjar möjligheten att ansöka om intensivövervakning för att fördröja att verkställigheten av straffet kan påbörjas och att det därför finns behov av att även se över bestämmelserna i lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Enligt Kriminalvården är det inte ovanligt att en ansökan om intensivövervakning används i det enda syftet att senarelägga inställelsetiden. Om den dömde har överklagat ett beslut om intensivövervakning ända till Högsta förvaltningsdomstolen kan det ta upp till ett år innan det finns förutsättningar att förelägga den dömde inställelse för verkställighet av straffet. Det förekommer också att dömda undanhåller sig delgivning för att på så sätt skaffa sig långa omotiverade uppskov med verkställigheten. Enligt regeringens bedömning är det inte en tillfredställande ordning.

Som tidigare redogörs för bör som en grundläggande utgångspunkt gälla att verkställigheten av ett utdömt fängelsestraff ska påbörjas så snart som möjligt efter det att straffet blivit verkställbart. Det är därför nödvändigt att iakttä återhållsamhet när det gäller uppskov med verkställighet (jfr prop. 1974:20 s. 78). Möjligheten till automatiskt

uppskov med anledning av en ansökan om intensivövervakning bör därför begränsas. Enligt regeringens bedömning utgör utredningens förslag om att det automatiska uppskovet ska begränsas till att den dömd inte får tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan Kriminalvården prövat ansökan, en rimlig och ändamålsenlig ordning.

De undantag från möjligheten till automatiskt uppskov som gäller enligt den nuvarande ordningen framstår alltså som ändamålsenliga och bör därför behållas.

10 Straffridsberäkning

10.1 Nuvarande reglering i huvuddrag

10.1.1 Bestämmelser om beräkning av strafftid

Straffridslagen

I lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. (straffridslagen) finns bestämmelser om både beräkning av strafftid (19 § första stycket, 20–22 §§, 23 § första stycket och 25 §) och bestämmelser som har betydelse för sådan beräkning (18 §, 19 § andra och tredje styckena, 19 a–d §§, 23 § andra stycket, 24 och 26 §§). Dagen för strafftidens slut ska fastställas så snart det kan ske för en dömd som börjat avtjäna fängelse på viss tid (20 §). Utgångspunkten för straffridsberäkningen är dagen för verkställighetens början. Ska den dömd enligt 19 a § eller domstols förordnande enligt 33 kap. 7 § brottbalken eller enligt 19 § tredje stycket tillgodoräknas tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljden, ska avdrag för sådan tid ske först sedan slutdagen har beräknats (22 §).

Har avbrott skett i verkställigheten ska det antal dagar som avbrottet varat läggas till den beräknade slutdagen (23 § första stycket). Det anses inte som avbrott i verkställigheten att den som avtjänar fängelsestraff häktas med anledning av misstanke om brott (23 § andra stycket), vilket däremot en häktning på annan grund medför (18 §). Vidare finns bestämmelser om att vistelse utanför anstalt enligt 10 kap. 3 § fängelselagen (2010:610) eller enligt 4 kap. 29, 29 a eller 31 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, eller vid överförande för förhör m.m. i samband med bevisinhämtning enligt 2 kap. 12 § eller 3 kap. 3 § lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder, inte ska anses som avbrott utan räknas in i verkställigheten (19 § andra stycket första meningen). Detsamma gäller den tid som en intagen beviljas att tillfälligt vistas utanför anstalt, för t.ex. permission, särskild permission eller med anledning av beslut om en särskild utslussningsåtgärd (se 9 kap. 1 §, 10 kap. 1 eller 2 § eller 11 kap. 1 § fängelselagen), om inte särskilda skäl talar mot det (19 § andra stycket andra meningen).

Har en dömd varit intagen för verkställighet av ett fängelsestraff före den dag som anges i 19 § första stycket, får Kriminalvården förordna att tiden ska räknas in i verkställigheten (26 §).

Har villkorligt medgiven frihet förklarats helt eller delvis förverkad, ska vid beräkning av strafftiden vad som förverkats anses som nytt straff (24 §). Det gäller både förverkande som beslutats av domstol och förverkande som beslutats av övervakningsnämnd. En korresponderande bestämmelse finns i 26 kap. 23 § brottsbalken, enligt vilken detsamma ska gälla med avseende på frågan om ny villkorlig frigivning.

Om flera fängelsestraff förekommer till verkställighet samtidigt ska strafftiderna sammanläggas för bestämmande av slutdagen (25 §). Detsamma ska enligt 26 kap. 8 § brottsbalken gälla vid tillämpning av reglerna om villkorlig frigivning, dock med undantag av sådan tid för fängelse som dömts ut enligt 28 kap. 3 § brottsbalken eller förvandlingsstraff för böter. En förutsättning för att sammanläggning ska få ske är att det senare straffet kan börja verkställas innan den dömden frigivits, slutligt eller villkorligt.

Lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll

Av 12 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll framgår att strafftidslagens bestämmelser om bl.a. beräkning av strafftid med några undantag ska tillämpas även när ett fängelsestraff verkställs i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. En viss anpassning till verkställighetsformen har dock skett, bl.a. gäller att strafftiden i stället ska beräknas från den dag den dömden påbörjar verkställigheten i sin bostad (12 § andra stycket lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll). Vidare ska inte heller strafftidslagens bestämmelse i 25 § om sammanläggning av strafftider tillämpas, om det sammanlagda straffet då kommer att överstiga sex månader. I 15 § regleras frågan om upphävande av ett beslut om verkställighet utanför anstalt. Upphävs ett sådant beslut ska den dömden överföras till kriminalvårdsanstalt för att där avtjäna resterande del av straffet (17 §). I samband med ett sådant beslut ska övervakningsnämnden fastställa hur många dagar av fängelsestraffet som verkställts utanför anstalt. Den tid verkställigheten utanför anstalt har pågått ska räknas som verkställd tid, om inte särskilda skäl talar mot det.

Lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård

Vid verkställighet av sluten ungdomsvård ligger ansvaret för beräkning av strafftiden på Statens institutionsstyrelse (SiS). Vid beräkningen ska 19, 21–23 och 25 §§ strafftidslagen äga motsvarande tillämpning i fråga om den som är föremål för sluten ungdomsvård (11 § lagen [1998:603] om verkställighet av sluten ungdomsvård).

10.1.2 Bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd finns i strafftidslagen, brottsbalken, lagen om

intensivövervakning med elektronisk kontroll och i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård. Därutöver finns sådana bestämmelser också inom ramen för den svenska lagstiftningen avseende internationell straffverkställighet. Ansvar för tillgodoräknande ligger på Kriminalvården, domstolarna och Statens institutionsstyrelse (SiS).

Strafftidslagen

Bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövade som verkställighet av påföljd finns i 19 § tredje stycket och i 19 a–c §§ strafftidslagen. Grundbestämmelsen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som ägt rum i Sverige finns i 19 a §. Bestämmelsen är obligatorisk. Av bestämmelsen följer att om någon har dömts till fängelse på viss tid eller om domstol, med tillämpning av 34 kap. 3 § brottsbalken, har beslutat att sådan påföljd ska avse ytterligare brott, och den dömda med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, under en sammanhängande tid av minst 24 timmar har varit berövad friheten som anhållen, häktad eller intagen på en enhet för rättspsykiatrisk undersökning med stöd av 10 § lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning, ska tiden för frihetsberövandet, till den del därunder inte samtidigt skett verkställighet av dom i annat mål, anses som tid under vilken den utdömda påföljden verkställts i anstalt (första stycket). Om rätten har undanröjt en villkorlig dom eller en skyddstillsyn och i stället dömt till fängelse på viss tid, ska vad som nu sagts tillämpas, i den mån tillgodoräknande inte redan skett, även i fråga om frihetsberövande som föregått den villkorliga domen eller domen på skyddstillsyn, frihetsberövande som föregått dom genom vilken beslutats att den villkorliga domen eller skyddstillsynen ska avse även ytterligare brott samt sådant omhändertagande som avses i 28 kap. 6 b § eller 11 § tredje stycket brottsbalken (andra stycket).

I 19 b § finns en bestämmelse om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande utomlands som föregått ett överlämnande till Sverige för straffverkställighet enligt en europeisk eller nordisk arresteringsorder. Bestämmelsen är obligatorisk. Det innebär att ett frihetsberövande utomlands som föregått ett överlämnande till Sverige för straffverkställighet ska tillgodoräknas. Tillgodoräknande ska ske enligt samma regler som om frihetsberövandet hade skett här i Sverige.

Enligt 19 c § gäller att en person som efter en begäran av Kriminalvården enligt 2 kap. 7 § lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen har frihetsberövats i en annan medlemsstat, men som därefter ändå påbörjar eller fortsätter avtjäna straffet i Sverige, vid verkställigheten i Sverige ska tillgodoräknas den tid som han eller hon till följd av Kriminalvårdens begäran varit frihetsberövad i utlandet (prop. 2014/15:29 s. 211).

I 19 d § finns bestämmelser om konkurrens på verkställighetsstadiet mellan påföljd som innebär långvarigt frihetsberövande och andra påföljder.

Brottsbalken

I 33 kap. brottsbalken finns vissa bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som domstolarna ska beakta vid bestämmande av påföljd. I 33 kap. 6 § finns bestämmelser om fakultativt tillgodoräknande. Enligt bestämmelsens första stycke får domstolen i vissa fall besluta att ett fängelsestraff eller sluten ungdomsvård ska anses helt verkställt genom ett frihetsberövande. En förutsättning för ett sådant förordnande är att den tid som den utdömda påföljden överstiger frihetsberövandet med är ringa. Att frihetsberövandet varat så lång tid att tidpunkten för villkorlig frigivning är nära förestående eller t.o.m. överskridits är däremot inte tillräckligt för att förordna att fängelsestraffet ska anses helt verkställt.

Av det andra stycket framgår att bestämmelsen i första stycket får tillämpas när en domstol undanröjer en villkorlig dom, en skyddstillsyn, en ungdomsvård eller en ungdomstjänst och i stället dömer till fängelse eller till sluten ungdomsvård. Bestämmelsen i första stycket gäller då även vid sådana frihetsberövanden som anges i 19 a § andra stycket strafftidslagen, dvs. frihetsberövanden som föregått en sådan påföljd eller förordnande att sådan påföljd ska avse ytterligare brott liksom även omhändertagande som avses i 28 kap. 6 b § eller 11 § tredje stycket.

Enligt bestämmelsens tredje stycke medges att domstolen även kan förordna om att böter eller ungdomstjänst ska anses helt eller delvis verkställt genom ett frihetsberövande av det slag som omfattas av första stycket och som föregått domen.

I 33 kap. 7 § finns bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som ägt rum utomlands. Av dessa framgår att bestämmelserna om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd i 6 §, i 19 a § strafftidslagen och i 10 a § lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård ska tillämpas av rätten i fråga om frihetsberövande som ägt rum utomlands, om inte särskilda skäl talar mot det. Det innebär att ett frihetsberövande som har ägt rum utomlands med anledning av en begäran om utlämning eller överlämnande för lagföring som huvudregel ska tillgodoräknas den som sedan döms till en frihetsberövande påföljd i Sverige (prop. 2010/11:158 s. 118). Av förarbetena till arresteringsorderlagarna framgår att tillgodoräknande i sådana fall i princip ska ske obligatoriskt i samband med frihetsberövanden som har skett i anledning av ett överlämnande till Sverige för lagföring enligt de nämnda lagarna (prop. 2003/04:7 s. 158 f. och prop. 2010/11:158 s. 118).

I 38 kap. 2 a § brottsbalken finns en särskild bestämmelse om möjlighet att ompröva en påföljd i vissa fall. Om domstolen i ett sådant fall undanröjer fängelse eller sluten ungdomsvård och dömer till ny påföljd av sådant slag ska den tid under vilken det tidigare straffet verkställts anses vara verkställighet av det nya straffet. Den redan verkställda tiden ska anges i rättsens beslut (andra stycket).

Lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård

I 10 a § lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård finns en bestämmelse om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande när någon har dömts till sluten ungdomsvård eller om rätten, med tillämpning av

34 kap. 3 § brottsbalken har förordnat att sådan påföljd ska avse ytterligare brott. Bestämmelsen är utformad med en hänvisning till strafftidslagens bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande i 19 a–c §§ och innebär att Statens institutionsstyrelse ska pröva frågan om tillgodoräknande på samma sätt vid en dom på slutna ungdomsvård.

Lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

I 5 c § fjärde stycket lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. regleras tillgodoräknande av tid som en dömd varit frihetsberövad i Sverige, sedan han eller hon flytt hit undan straffverkställighet i ett annat nordiskt land. I bestämmelsen hänvisas till 19 a § strafftidslagen.

Lagen om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

Enligt 3 kap. 21 § lagen (1972:260) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen ska den tid som den dömd varit frihetsberövad i den andra staten och i Sverige med anledning av de brott som påföljden avser tillgodoräknas honom eller henne vid verkställigheten. Härmed ska avses del av påföljden som den dömd redan verkställt eller tid som han eller hon varit anhållen eller häktad i den andra staten. Vidare avses också tid som den dömd varit frihetsberövad i Sverige.

Lagen om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

I 13 §, 25 § tredje stycket och 25 g § tredje och fjärde styckena lagen om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom finns bestämmelser om tillgodoräknande av tid. Enligt bestämmelserna gäller att den dömd på olika sätt ska tillgodoräknas tid, bl.a. under vilken han eller hon med anledning av brott som avses med påföljden varit anhållen eller häktad i den främmande staten eller här i landet.

10.2 Den praktiska hanteringen

Kriminalvården utfärdar drygt 12 000 strafftidsbeslut årligen. Ansvaret för att utfärda strafftidsbeslut är fördelat mellan verksamhetsställena (anstalter/häkten/frivård) och huvudkontoret. Ett strafftidsbeslut kan avse antingen ett initialbeslut eller ett ändringsbeslut.

Som framhålls är strafftidsberäkningen av grundläggande betydelse för verkställigheten och viktig för såväl den verkställande myndigheten som den dömd. Att fastställa dagen för strafftidens slut, villkorlig frigivning och prövotid förutsätter ofta komplicerade bedömningar. I många fall ska flera olika domar beaktas, tidigare frihetsberövanden tillgodoräknas, viss angiven tid räknas in i verkställigheten eller viss sådan tid inte räknas in i strafftiden. En felaktig beräkning av strafftiden riskerar att få som konsekvens att den dömd hålls felaktigt frihetsberövad eller att han eller

hon friges för tidigt. Även med hänsyn till den enskilde beslutsfattarens ansvar är det angeläget att bestämmelserna är utformade på ett sätt som minskar riskerna för tolkningsproblem eller felaktigheter i tillämpningen. Det är också viktigt att lika fall behandlas lika.

10.3 Regelverket renodlas

Regeringens förslag: Regelverket om beräkning av strafftid renodlas. Materiella bestämmelser om inräkning av strafftid, tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd och avbrott i verkställigheten flyttas ut ur strafftidslagen och arbetas in i dels en ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande, dels i fängeslagen och brottsbalken. Bestämmelsen om att villkorligt medgiven frihet som har förverkats ska anses som nytt straff vid beräkning av strafftid flyttas till och integreras med bestämmelsen i brottsbalken om villkorlig frigivning från en förverkad straffåterstod.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Många remissinstanser framhåller vikten av ett tydligt och lättillämpat regelverk för bl.a. beräkning av strafftid och tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. *Riksdagens ombudsmän (JO)* välkomnar särskilt utredningens förslag om att regelverket renodlas. Bland annat *Örebro tingsrätt* framhåller att det är angeläget även för domstolarna att regelverket är tydligt och enkelt att förstå och tillämpa. *Göteborgs tingsrätt* instämmer i att regelverket bör renodlas men lämnar författningstekniska synpunkter. *Kriminalvården* ifrågasätter om det är ändamålsenligt att samla bestämmelserna om tillgodoräknande av tid för frihetsberövanden i en egen lag samt lämnar författningstekniska synpunkter.

Skälen för regeringens förslag: Som redovisas finns det i strafftidslagen både bestämmelser om beräkning av strafftid (beräkningsbestämmelser) och materiella bestämmelser av olika slag som har betydelse för sådan beräkning (inräkning av strafftid, tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd och avbrott i verkställigheten). Materiella bestämmelser som har betydelse för beräkning av strafftid finns också utanför strafftidslagen. I t.ex. brottsbalken finns bestämmelser om villkorlig frigivning (26 kap. 6–8 §§), prøvotid efter villkorlig frigivning (26 kap. 10 §) och tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd i vissa fall (33 kap. 5–7 §§). Även lagen om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen innehåller bestämmelser om bl.a. tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd (3 kap. 21 §) och villkorlig frigivning (3 kap. 22 §).

Bestämmelserna om beräkning av strafftid och tillgodoräknande av tid för frihetsberövande har sedan lång tid tillbaka varit föremål för tolkningsvårigheter (se t.ex. 1997/98:JO1 s. 29). Problemen har sin bakgrund i såväl hur regelverket är strukturerat som i hur de enskilda bestämmelserna är utformade. Enligt regeringens bedömning behöver regelverket därför struktureras på ett mer ändamålsenligt och

användarvänligt sätt. Det behöver även reformeras i syfte att åstadkomma ett mer konsekvent och heltäckande system samt anpassas till dagens förhållanden. Det finns även ett behov av tydligare utformade bestämmelser som är lättare att förstå och tillämpa.

De flesta remissinstanser framhåller betydelsen av att sådana förändringar genomförs. *Örebro tingsrätt* framhåller att det även för domstolarnas vidkommande framstår som angeläget med ett tydligt och lättillämpat regelverk för beräkning av strafftid och tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Regeringen återkommer till frågan om hur regelverket i sak bör reformeras och utformas, se avsnitt 10.5 och 10.10. Nedan behandlas frågan om hur regelverket bör struktureras.

När det gäller frågan om hur regelverket bör struktureras kan olika alternativ övervägas. Å ena sidan kan det som *Kriminalvården* anför ifrågasättas om det lämpligaste inte är att i större utsträckning än i dag samla både beräkningsbestämmelser och materiella bestämmelser av central betydelse för beräkningen av strafftid i strafftidslagen. Inte minst när det gäller brottsbalkens bestämmelser om villkorlig frigivning och prövotid efter villkorlig frigivning kan en sådan ordning vid en första anblick tyckas rimlig. Å andra sidan måste bestämmelserna i brottsbalken ses utifrån den struktur och systematik kring vilken brottsbalkens kapitel om påföljderna är uppbyggda. Att med det perspektivet i endast begränsad utsträckning bryta ut och flytta över vissa s.k. verkställighetsbestämmelser till strafftidslagen framstår, som utredningen konstaterar, inte som lämpligt. Inte heller när det gäller brottsbalkens bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd i vissa fall, framstår en sådan ordning i alla delar som lämplig. Således har t.ex. den nuvarande bestämmelsen i 33 kap. 6 § brottsbalken om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande betydelse endast för påföljdsfrågan och innebär att domstolen ges möjlighet att vid bestämmande av påföljden beakta sådan tid. Det kan även nämnas att bestämmelsen också är tillämplig i förhållande till andra påföljder än fängelse, nämligen slutna ungdomsvård, böter och ungdomstjänst. Mot den bakgrunden instämmer regeringen i utredningens bedömning om att det inte framstår som en lämplig ordning att strukturera regelverket på sätt som nu övervägts. I stället anser regeringen i likhet med utredningen att en nödvändig förutsättning för att regelverket ska kunna struktureras på ett mer ändamålsenligt och användarvänligt sätt är att strafftidslagen renodlas på så sätt att strafftidslagen reglerar förutsättningarna för strafftidsberäkningen medan materiella bestämmelser som påverkar beräkningen genomgående regleras i annan författning.

En sådan renodling av strafftidslagen som utredningen föreslår, innebär att de nuvarande materiella bestämmelserna om inräkning av strafftid (19 § andra stycket), tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd (19 § tredje stycket, 19 a–c och 26 §§) och avbrott i verkställigheten (18 § och 23 § andra stycket) flyttas ut ur strafftidslagen.

Även när det gäller var dessa bestämmelser bör placeras kan olika alternativ övervägas. Bestämmelserna om inräkning av strafftid och avbrott i verkställigheten har med hänsyn till sitt innehåll ett naturligt och nära samband med regelverket i fängelselagen. En ändamålsenlig

ordning är därför som utredningen föreslår att dessa bestämmelser flyttas till fängelselagen. Regeringen återkommer till det i avsnitt 10.8 och 10.9.

När det gäller placeringen av bestämmelserna om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd är placeringen inte lika självklar. Vid såväl placeringen av dessa bestämmelser som vid deras utformning bör behovet av att komma till rätta med de tolknings- och tillämpningssvårigheter som finns i nuvarande ordning beaktas. Ett alternativ är att som *Göteborgs tingsrätt* förordar placera bestämmelserna i brottsbalken, t.ex. i 33 kap. Det skulle delvis stämma överens med den ordning som gällde före det att ansvaret för tillgodoräknande enligt den nuvarande bestämmelsen i 19 a § strafftidslagen flyttades över från domstol till Kriminalvården. Å andra sidan kan en sådan placering samtidigt ifrågasättas när det gäller t.ex. tillgodoräknande av tid för frihetsberövande vid verkställighet i Sverige av utländska domar, som får anses ha begränsad koppling till brottsbalken. Mot den bakgrunden och med hänsyn till vad som ovan anförts om att inte heller alternativet att samla bestämmelserna i strafftidslagen är ett lämpligt alternativ, anser regeringen i likhet med utredningen att den mest ändamålsenliga ordningen är att bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd hanteras samlat i en ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Till skillnad från Göteborgs tingsrätt och Kriminalvården anser regeringen således att även regleringen i 33 kap. 6 § brottsbalken, om domstolens möjlighet att i vissa fall förordna att ett fängelsestraff eller slutet ungdomsvård ska anses helt verkställt genom frihetsberövandet, bör inarbetas i den nya lagen. Att som Göteborgs tingsrätt och Kriminalvården förordar behålla endast den regleringen i brottsbalken framstår inte som ett lämpligt sätt att strukturera regelverket på. Regeringen återkommer till förslaget om en ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande i avsnitt 10.10.

Av samma skäl som anförts för att flytta ut bestämmelserna om bl.a. inräkning av strafftid ur strafftidslagen, anser regeringen i likhet med utredningen, att även bestämmelsen i 24 § strafftidslagen om att villkorligt medgiven frihet som förklarats helt eller delvis förverkad ska ses som nytt straff vid beräkning av strafftiden bör flyttas ut ur strafftidslagen. Med hänsyn till bestämmelsens nära samband med den i 26 kap. 23 § brottsbalken korresponderande bestämmelsen bör den, som utredningen föreslår, flyttas till brottsbalken och integreras med den bestämmelsen. Lagtexten bör därför i enlighet med utredningens förslag justeras så att det i fortsättningen blir tydligt att förklarats villkorligt medgiven frihet helt eller delvis förverkad ska vad som förverkats anses som nytt fängelsestraff vid beräkning av strafftid. Med hänsyn till att det redan av strafftidslagen och lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande framgår att dessa lagar är tillämpliga på alla fängelsestraff, även sådana som efter förverkande av villkorligt medgiven frihet ska avtjänas av den dömda, saknas behov av att som utredningen föreslår ytterligare förtydliga det i bestämmelsen (26 kap. 23 §). Vad därefter gäller bestämmelsen i 19 d § i strafftidslagen om konkurrens på verkställighetsstadiet mellan påföljd som innebär långvarigt frihetsberövande och andra påföljder talar den föreslagna renodlingen av strafftidslagen för att även den bör flyttas ut ur strafftidslagen. Med hänsyn till att bestämmelsen och placeringen av den

nyligen övervägts och den flyttats från brottsbalken till strafftidslagen (jfr prop. 2015/16:151 s. 48) saknas det dock förutsättningar att nu åter flytta regleringen till brottsbalken. Bestämmelsen, som således även fortsättningsvis bör finnas i strafftidslagen, bör lämpligen placeras bland övriga bestämmelser om bemyndigande m.m.

Sammantaget anser regeringen att en mer ändamålsenlig och användarvänlig struktur för regleringen om beräkning av strafftid bäst uppnås genom att strafftidslagen renodlas på så sätt att strafftidslagen reglerar förutsättningarna för strafftidsberäkningen medan materiella bestämmelser som påverkar beräkningen regleras i annan författning. Bestämmelserna om inräkning av strafftid och avbrott i verkställigheten bör flyttas över till fängelselagen. Bestämmelserna om tillgodoräknande av tid bör hanteras samlat i en ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Genom att lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård hänvisar till vissa bestämmelser om beräkning av strafftid i den nuvarande strafftidslagen och hänvisning till motsvarande bestämmelser i den nya lagen även fortsättningsvis bör ske, kommer de förslag som lämnas i det följande även att bli tillämpliga vid verkställighet av sluten ungdomsvård. Förslagen påverkar därmed den strafftidsberäkning som Statens institutionsstyrelse ansvarar för beträffande sluten ungdomsvård. Detsamma gäller i fråga om verkställighet av fängelse som sker i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Även i det fallet blir den nya strafftidslagens bestämmelser om beräkning av strafftid genom hänvisningar i lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll tillämpliga vid sådan verkställighet.

10.4 Tidpunkten för strafftidens början

Regeringens förslag: Vid beräkning av strafftiden ska som huvudregel tidpunkten för strafftidens början vara den dag då fängelsestraffet är verkställbart och den dömde av den anledningen berövas friheten eller han eller hon berövas friheten eller redan är berövad friheten som häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken.

Om ett fängelsestraff redan har avtjänats före det att domen eller beslutet blivit verkställbart, ska tidpunkten för strafftidens början i stället anses vara den dag när domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock en något annorlunda utformning av lagtexten. Vidare föreslår utredningen att tidpunkten för strafftidens början i de fall den dömde redan har avtjänat ett fängelsestraff genom tidigare frihetsberövanden i stället ska anses vara den dag när domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömde.

Remissinstanserna: De remissinstanser som uttalat sig i frågan ansluter sig till utredningens förslag. *Svea hovrätt* anser dock att det finns skäl att närmare överväga hur de straffprocessuella tvångsmedlen i form av frihetsberövanden förhåller sig till förslaget om tidpunkten för

strafftidens början. Hovrätten lämnar även författningstekniska synpunkter. *Kriminalvården* anser att det finns en risk för att tillämpningen inte blir enhetlig i fråga om vid vilken tidpunkt strafftiden ska anses börja i de fall den dömd inte är frihetsberövad men begärd förpassad och inledningsvis omhändertas på annan grund.

Skälen för regeringens förslag

Tidpunkten för strafftidens början

I dag gäller som utgångspunkt att strafftidsberäkningen utgår från den dag den dömd påbörjar eller får anses påbörja verkställigheten av straffet. En grundläggande fråga för beräkning av strafftid är därför vid vilken tidpunkt verkställigheten ska anses ta sin början i de olika situationer som kan uppkomma. I dag gäller enligt 19 § första stycket strafftidslagen att strafftiden, när den dömd är frihetsberövad i form av häktad, omhändertagen enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken eller på annan grund intagen i kriminalvårdsanstalt, ska räknas från den dag då domen eller beslutet får verkställas. För den som inte är frihetsberövad när verkställigheten ska inledas gäller att strafftiden räknas från den dag då den dömd enligt 10 § strafftidslagen tas in i häkte eller kriminalvårdsanstalt eller omhändertas av Polismyndigheten för förpassning. Den omständigheten att strafftiden räknas från viss dag innebär att dagen då verkställigheten påbörjas inte räknas in i verkställighetstiden.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning om att det är både rimligt och logiskt att utgångspunkten för strafftidsberäkningen är den dag den dömd påbörjar eller får anses påbörja verkställigheten av straffet och att det därför bör gälla även fortsättningsvis. Regleringen bör dock som utredningen föreslår ges en flexiblere och mer ändamålsenlig utformning. I den nuvarande regleringen anges i detalj från vilken dag strafftiden ska räknas i olika situationer, vilket å ena sidan kan sägas bidra till tydlighet, men å andra sidan riskerar att leda till att vissa situationer inte omfattas. Således omfattar den nuvarande regleringen t.ex. inte vad som ska gälla i fråga om strafftidens början vid vissa fall av överförande av en dömd till Sverige för straffverkställighet. I ett fall när reglering saknas finns med nuvarande ordning inte någon generell princip att falla tillbaka på vilket ger upphov till otydlighet och osäkerhet i tillämpningen. Regeringen anser därför i likhet med utredningen som en mer ändamålsenlig ordning att bestämmelserna om tidpunkten för strafftidens början bör utformas i mer generella termer.

Utredningen föreslår att vid beräkning av strafftiden ska tidpunkten för strafftidens början anses vara den dag då fängelsestraffet får verkställas och den dömd av den anledningen berövas friheten. Med uttrycket ”fängelsestraffet får verkställas” avses som grundförutsättning för att strafftiden ska börja löpa bl.a. att fängelsestraffet är verkställbart. Det innebär att det avgörande för tidpunkten enligt utredningens förslag blir när den dömd av den anledningen, dvs. för att verkställa fängelsestraffet, berövas friheten, eller när den dömd redan är berövad friheten den dag fängelsestraffet får verkställas.

Svea hovrätt, som i och för sig inte har några principiella invändningar mot utredningens förslag om förändringar i fråga om strafftidens början,

anser att lagtexten behöver förtydligas. Hovrätten hänvisar till betänkandet där det framgår att regleringen ska omfatta inte bara det fall då en person som döms och som inte är frihetsberövad berövas friheten för att verkställa ett utdömt fängelsestraff utan också det fall då en person som tidigare dömts till ett fängelsestraff blir frihetsberövad i ett annat mål. I sistnämnda fall får enligt betänkandet den dömde i samma stund som han eller hon frihetsberövas, anses berövad friheten för att påbörja verkställigheten av det verkställbara fängelsestraffet. Enligt hovrättens mening är en sådan tolkning svårförenlig med lagtextens ordalydelse, varför en alternativ utformning bör övervägas.

Regeringen instämmer i de synpunkter som Svea hovrätt för fram och delar bedömningen att bestämmelsen bör förtydligas så att det direkt av lagtexten framgår vad som bör gälla ifråga om tidpunkten för strafftidens början också för det fall då en dömd som har en verkställbar dom eller ett verkställbart beslut berövas friheten eller redan är berövad friheten i ett annat mål. Regeringen föreslår därför att vid beräkning av strafftiden ska tidpunkten för strafftidens början vara den dag då fängelsestraffet är verkställbart och den dömde av den anledningen berövas friheten, eller han eller hon berövas friheten eller redan är berövad friheten som häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken. Med en sådan utformning skapas alltså utrymme för flexibilitet som regeringen anser angeläget samtidigt som bestämmelsen ges en tydligare och mer användarvänlig utformning.

Med att fängelsestraffet är verkställbart avses som en grundförutsättning för att strafftiden ska börja löpa att domen eller beslutet ska ha fått laga kraft eller på annan grund vara verkställbart mot den dömde. Det innebär vidare att eventuella hinder mot verkställighet ska vara undanröjda, att påföljdspreskription inte har inträtt samt att det finns tid kvar att avtjäna (jfr avsnitt 7.1.1). Därtill förutsätts också antingen att den dömde av den anledningen, dvs. för att verkställa fängelsestraffet berövas friheten, eller att den dömde berövas friheten eller redan är berövad friheten som häktad eller omhändertagen (enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken).

Den närmare innebörden av bestämmelsen

Förslaget innebär att frågan om när den dömde påbörjar eller ska anses påbörja verkställigheten på motsvarande sätt som i dag kommer att styras av olika faktorer beroende på den situation som avses. Är den dömde inte frihetsberövad blir det avgörande för tidpunkten för strafftidens början när han eller hon, oavsett om det sker efter egen inställelse eller efter föreläggande, tas in i ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt för att verkställa straffet. Är den dömde inte frihetsberövad men har han eller hon inte följt eller inte kunnat nås av ett föreläggande om inställelse och är han eller hon därför begärd förpassad, blir i stället den avgörande tidpunkten när den dömde omhändertas av Polismyndigheten för förpassning till häkte eller kriminalvårdsanstalt. Den dömde får i en sådan situation redan i samband med omhändertagandet anses berövas friheten för att verkställa straffet. Har omhändertagandet däremot

inledningsvis skett av annan anledning än för förpassning, t.ex. på grund av misstanke om nya brott eller enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. blir saken en annan. I ett sådant fall blir i stället den avgörande tidpunkten för strafftidens början när en kontroll visar att den dömda är begärd förpassad. Först då får den dömda anses berövas friheten för att verkställa straffet. Som *Kriminalvården* anför ställer det krav på att Polismyndigheten har väl utvecklade rutiner för att vid ett omhändertagande såväl kontrollera om den omhändertagne är begärd förpassad som att dokumentera tidpunkten för kontrollen. Redan i dag ingår i Polismyndighetens rutiner att vid ett omhändertagande kontrollera om den omhändertagne är begärd förpassad eller efterlyst för verkställighet av fängelsestraff. Det bör emellertid förtydligas och föreskrivas att Polismyndigheten i dessa fall även ska dokumentera och informera *Kriminalvården* om tidpunkten för kontrollen. Bestämmelser om sådant innehåll kan meddelas i förordning. Det bör särskilt framhållas att i de fall där arrestverksamhet bedrivs av *Kriminalvården*, myndigheten självständigt bör kontrollera om den omhändertagne är begärd förpassad eller efterlyst för verkställighet av fängelsestraff.

Är den dömda redan frihetsberövad som häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken blir i stället den avgörande tidpunkten den dag som fängelsestraffet är verkställbart. Det gäller oavsett om den dömda är häktad eller omhändertagen i samma mål som fängelsestraffet meddelas eller i ett annat mål än det i vilket fängelsestraffet meddelas. Även i det fallet det visar sig att någon som häktas eller omhändertas redan har ett fängelsestraff som är verkställbart från ett annat mål ska verkställigheten påbörjas omedelbart där den dömda förvaras (se avsnitt 7.2.3). Det innebär att den avgörande tidpunkten för strafftidens början i ett sådant fall blir den dag som beslutet om häktning eller omhändertagande fattas eller i förekommande fall verkställs (t.ex. en övervakningsnämnds beslut om omhändertagande enligt 26 kap. 22 § första stycket brottsbalken kan fattas vid ett tillfälle medan själva verkställigheten av omhändertagandet inte sker förrän en tid därefter). Som Svea hovrätt påtalar bekräftar det sambandet som finns mellan å ena sidan regler om verkställighet av straff och tillgodoräknande av tid för frihetsberövande och å andra sidan regler om straffprocessuella tvångsmedel i form av frihetsberövanden. Mot bakgrund av att tidpunkten för strafftidens början ligger i omedelbar anslutning till t.ex. ett häktningsbeslut anser hovrätten att det finns skäl att närmare överväga om förslaget innebär en förändring för domstolarna när det gäller hanteringen av häktningsfrågor ställt i relation till eventuella straffverkställigheter. Regeringen kan i den delen förtydliga att förslaget i det avseendet inte innebär någon förändring. Det är även fortsättningsvis *Kriminalvården* som ansvarar för att verkställigheten av ett fängelsestraff påbörjas omedelbart i de fall den dömda berövas friheten eller redan är berövad friheten på sätt som här avses (jfr avsnitt 7.2.3). I t.ex. ett fall där en dömd som häktas eller redan är häktad i ett mål påbörjar verkställigheten av ett i annat mål utdömt fängelsestraff kommer *Kriminalvården* även fortsättningsvis att behöva underrätta domstolen om att verkställigheten påbörjats. Domstolen har sedan att ta ställning till hur frågan om häktning fortsättningsvis ska hanteras.

Bestämmelser om sådan uppgiftsskyldighet för Kriminalvården kan meddelas i förordning.

Vid överförande av en dömd till Sverige för straffverkställighet av en utländsk dom eller ett utländskt beslut gäller som huvudregel att verkställigheten i princip helt ska följa de svenska reglerna (jfr avsnitt 12). Som utgångspunkt bör därför gälla att bestämmelsen tillämpas även i dessa fall. Är den dömd inte frihetsberövad bör på motsvarande sätt som vid verkställighet av en svensk dom det avgörande för tidpunkten för strafftidens början vara den dag som den dömd genom egen inställelse eller efter föreläggande om inställelse tas in i häkte eller kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet. När det gäller överförande av en dömd till Sverige för straffverkställighet av ett frihetsstraff gäller dock i de flesta fall att den dömd innan verkställigheten kan fortsätta eller påbörjas i Sverige behöver transporteras från den andra staten till Sverige. I sådant fall bör det avgörande för tidpunkten för strafftidens början vara när den dömd anländer svenskt territorium och han eller hon för att fortsätta eller påbörja verkställigheten här berövas friheten eller här får anses berövas friheten (dvs. i de fall den dömd redan är berövad friheten när han eller hon anländer svenskt territorium) för vidare transport till häkte eller kriminalvårdsanstalt.

Den grundläggande utgångspunkten om att en utländsk dom i princip helt ska följa de svenska reglerna gäller dock inte undantagslöst. För frågan om tidpunkten för strafftidens början gäller i det nordiska samarbetet att strafftiden räknas från verkställighetens början i det andra landet om verkställigheten har påbörjats (se 7 § andra stycket lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.). Eftersom det nordiska samarbetet bygger på lagharmonisering som innebär att de nordiska staterna i stort sett har likalydande lagar gällande överförande av straffverkställighet (SOU 2013:21 s. 167) saknas enligt regeringens bedömning tillräckliga skäl för att i detta sammanhang anpassa regelverket till det svenska systemet. Vad som följer av 7 § andra stycket lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. bör således gälla även i fortsättningen. Av regleringen om tidpunkten för strafftidens början bör därför framgå att vad som sägs i den ska gälla för det fall annat inte framgår av särskilda bestämmelser.

Vidare finns särskilda bestämmelser om strafftidens början i 12 § andra stycket lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Regleringen innebär att tidpunkten för strafftidens början i sådana fall tar sin utgångspunkt i den dag verkställigheten påbörjas i den dömdes bostad.

Bestämmelserna om tidpunkten för strafftidens början blir genom hänvisning i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård tillämpliga även vid verkställighet av sluten ungdomsvård. Bestämmelserna gäller dock endast i tillämpliga delar. För den som verkställer sluten ungdomsvård gäller enligt 10 § sluten ungdomsvård, att om han eller hon när domen får verkställas är häktad eller intagen på ett särskilt ungdomshem med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, verkställigheten påbörjas omedelbart. Av kommentarerna till bestämmelsen framgår att regleringen torde avse den

situationen att den unge är häktad i det mål där påföljden ska verkställas (jfr Zeteo, Berggren m.fl., Brottsbalken, En kommentar, 10 § lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård). Är den unge häktad i ett annat mål torde därför bestämmelsen inte vara tillämplig. En motsvarighet till den bestämmelse som föreslås om att verkställigheten ska påbörjas omedelbart där den dömd förvaras, även om den dömd är häktad i ett annat mål, saknas således i lagen om sluten ungdomsvård.

Tidpunkten för strafftidens början när fängelsestraffet redan har avtjänats genom tidigare frihetsberövanden

Det förekommer att ett fängelsestraff med anledning av tidigare frihetsberövanden redan har avtjänats före det att domen eller beslutet har meddelats eller efter det att domen eller beslutet har meddelats men före det att domen eller beslutet blivit verkställbart mot den dömd. I sådana fall meddelas ett särskilt strafftidsbeslut i efterhand när domen eller beslutet fått laga kraft. Som exempel kan nämnas ett fall där en person som inte är frihetsberövad döms i tingsrätt till ett kortare fängelsestraff samt domstolen undanröjer en tidigare dom på skyddstillsyn och den dömd i samband med den skyddstillsynsdom som undanröjs varit frihetsberövad under en tid som motsvarar eller överstiger den tid den dömd skulle ha avtjänat med anledning av domen till fängelse. I ett sådant fall finns det vid strafftidsberäkningen inte någon dag för verkställighetens början att utgå ifrån eftersom tiden redan har avtjänats. I dag görs strafftidsberäkningen i dessa fall med utgångspunkt antingen i anhållningsdagen (datumet för första dagen av det närmast föregående frihetsberövandet) eller beroende på omständigheterna dagen för laga kraft (t.ex. när frihetsberövandet föregått en undanröjd skyddstillsyn eller villkorlig dom och ligger långt tillbaka i tiden).

Att det, som utredningen konstaterar, helt saknas en reglering om utgångspunkten för strafftidsberäkningen i de fall ett fängelsestraff redan har avtjänats med anledning av tidigare frihetsberövande är självklart inte en tillfredsställande ordning. Avsaknaden av en sådan reglering är särskilt problematisk med hänsyn till att den tidpunkten i sin tur blir avgörande för fastställandet av dag för t.ex. fullgjord verkställighet eller villkorlig frigivning och provotid. Som utredningen föreslår bör därför frågan nu bli föremål för lagreglering.

Enligt regeringens bedömning bör strafftidsberäkningen i dessa fall ta sin utgångspunkt i tidpunkten för laga kraft, dvs. den dag då fängelsestraffet fått laga kraft både i förhållande till den dömd och i förhållande till åklagaren och målsäganden. Det är också den ordning som i huvudsak tillämpas i dag. En sådan ordning är också förenlig med systemet med villkorlig frigivning. Det innebär t.ex. att en dömd i ett sådant fall, trots att han eller hon rent faktiskt frigivits vid en tidigare tidpunkt, kommer att anses som villkorligt frigiven från fängelsestraffet först den dag när straffet får laga kraft. Därmed kommer också provotiden att börja löpa först den dagen. Det innebär t.ex. att för det fall en dömd begår nya brott sedan han eller hon frigivits men innan han eller hon är att anse som villkorligt frigiven från straffet, det saknas lagliga förutsättningar att i samband med lagföring för de nya brotten förklara

den villkorligt medgivna friheten förverkad. Det följer av att det under den perioden inte löper någon prøvotid.

Sammantaget föreslår regeringen således att om ett fängelsestraff redan har avtjänats genom tidigare frihetsberövanden tidpunkten för strafftidens början i stället ska anses vara den dag domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraffet fått laga kraft. Med en sådan ordning uppnås en större överensstämmelse med det regelverk som systemet med villkorlig frigivning vilar på och negativa konsekvenser undviks, vilket i sin tur bidrar till ökad rättssäkerhet för den dömda.

10.5 Beräkningsgrunder

Regeringens förslag: Beräkning av strafftid ska göras enbart i dagar. Ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar så att med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundrasextiofem dagar.

Om flera fängelsestraff på viss tid verkställs samtidigt, ska den sammanlagda fängelsetiden i dagar läggas till grund för beräkningen av strafftiden.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att beräkningssystemet ska utformas med en omräkningsregel enligt vilken ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar så att med en månad ska avses 30 dagar och med ett år 360 dagar.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot utredningens förslag om att strafftiden ska beräknas enbart i dagar. *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Hovrätten för Västra Sverige och Göteborgs tingsrätt* ställer sig särskilt bakom det förslaget. *Svea hovrätt* som också är positiv till förslaget ifrågasätter dock om det är en lämplig ordning att använda en omräkningsregel som innebär att den verkliga strafftiden tillåts avvika i så hög utsträckning från den strafftid som angetts i domen och efterfrågar en alternativ lösning för de långa fängelsestraffen. *Helsingborgs tingsrätt* föreslår att det i brottsbalken införs en legaldefinition som motsvarar utredningens förslag om att med en månad avses 30 dagar och ett år 360 dagar. *Kriminalvården* har förståelse för den beräkningsmodell som utredningen föreslår men anser att vissa följdproblem som en sådan modell medför inte fullt ut har analyserats. Vidare går det enligt myndigheten att argumentera för att ett år under alla förhållanden ska anses vara trehundrasextiofem dagar, oaktat att en kalendermånad räknas som trettio dagar. En sådan ordning har t.ex. valts i Finland.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande ordning

I dag beräknas strafftid i såväl kalendertid som dagar. Vid verkställighet av fängelsestraff om sammanlagt högst två månader ska strafftiden omräknas till dagar så att en månad ska anses utgöra 30 dagar (21 § första stycket strafftidslagen). Har omräkning till dagar väl skett ska den

gälla även om ett senare straff förekommer och den sammanlagda strafftiden då kommer att överstiga två månader (prop. 1974:20 s. 82–83 och 114). När strafftiden är bestämd endast i dagar ska beräkningen ske så att antalet dagar läggs till den dag från vilken strafftiden ska räknas (21 § tredje stycket). Vid verkställighet av fängelse överstigande två månader räknas däremot strafftiden i månader och år (kalendertid). I sådant fall ska den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den från vilken strafftiden räknas anses som slutdag. Finns inte motsvarande dag i månaden ska i stället den månads sista dag anses som slutdag. Ingår även dagar i strafftiden ska antalet dagar läggas till slutdagen för den övriga tiden räknad i månader och år (21 § andra stycket). Uppkommer vid beräkningen del av månad anses månaden utgöra 30 dagar. Del av dag bortfaller (21 § fjärde stycket). Tiden för tillgodoräkning av tidigare frihetsberövande respektive för tillägg efter avbrott i verkställigheten beräknas i dagar, medan tiden för tillägg sedan tidpunkten för villkorlig frigivning skjutits upp i stället beräknas i kalendertid.

Behovet av en ändrad reglering

Straffidsberäkningen är av grundläggande betydelse för verkställigheten och viktig för den dömd. En felaktig beräkning riskerar att få som konsekvens att den dömd hålls felaktigt frihetsberövad eller att han eller hon frigges för tidigt. Det är därför angeläget att regelverket om beräkning av strafftid är utformat på ett sätt som minimerar riskerna för misstag och felaktigheter vid tillämpningen. Det är också viktigt att lika fall behandlas lika. Det nuvarande regelverket innebär att strafftiden ska beräknas på olika sätt, i kalendertid eller i dagar, beroende på bl.a. fängelsestraffets längd. En kombination av dessa olika sätt att beräkna strafftid förekommer också. Beräkning av strafftid i kalendertid innebär att antalet faktiska dagar som en dömd har att avtjäna kommer att variera beroende på när under året verkställigheten påbörjas och i vilket skede tid för frihetsberövande tillgodoräknas, eftersom månadernas längd varierar mellan 28, (29 vid skottår), 30 och 31 dagar. Det innebär att det uppstår skillnader i antalet faktiska dagar att avtjäna trots att det i grunden rör sig om lika långa strafftider. I likhet med utredningen och de remissinstanser som uttalat sig i frågan anser regeringen att det inte är rimligt att antalet dagar i respektive månad påverkar hur länge en dömd faktiskt är frihetsberövad och att en sådan ordning ur rättvisesynpunkt är svår att motivera. Det nuvarande sättet att beräkna strafftid medför även i vissa fall problem för Kriminalvården att med säkerhet bedöma om det finns tid kvar för en dömd att avtjäna. I en sådan situation kan det uppstå osäkerhet i fråga om möjligheten att förelägga den dömd att inställa sig i anstalt för att avtjäna straffet. Vidare kompliceras sättet att beräkna strafftid genom att delvis olika beräkningssätt gäller för frihetsberövande som ska tillgodoräknas den dömd och för tillägg efter avbrott i verkställigheten samt vid uppskjutande av villkorlig frigivning. Tiden för tillgodoräkning av tidigare frihetsberövande respektive för tillägg efter avbrott beräknas i dagar, medan tiden för tillägg sedan tidpunkten för villkorlig frigivning skjutits upp i stället beräknas i kalendertid. Det nuvarande systemet med beräkning av strafftid i såväl kalendertid som

dagarna framstår även som både svåröverskådligt och komplicerat att tillämpa. Regeringen finner därför vid en samlad bedömning att det finns behov av att förändra regelverket så att det i grunden blir både enklare att förstå och tillämpa samt att nämnda brister undanröjs.

En övergång till beräkning av strafftid enbart i dagar

När det gäller frågan hur ett mer ändamålsenligt och lättillämpat sätt att beräkna strafftid bör utformas kan olika alternativ övervägas. Ett system som bygger på beräkning av strafftid enbart i kalendertid innebär å ena sidan att beräkningen kommer att överensstämma med det utdömda straffet i kalendertid, dvs. för den som döms till fängelse i två månader kommer också strafftiden att utgöra två kalendermånader. Å andra sidan kvarstår problemet med skillnader i fråga om antalet faktiska dagar som en dömd ska avtjäna, eftersom dessa alltför kommer att variera beroende på när under året verkställigheten äger rum och om månaden eller månaderna således har 28, 29 (vid skottår), 30 eller 31 dagar. Vidare kan ett system med beräkning av strafftid i enbart kalendertid inte tillämpas konsekvent. Det är inte möjligt att räkna kalendertid, t.ex. vid korta avbrott i verkställigheten eller vid tillgodoräknande av tid. Ett system med beräkning av strafftid enbart i kalendertid tillgodoser således inte kraven på likabehandling och avhjälper inte heller de problem som den nuvarande regleringen innebär. Ett sådant system framstår därför inte som ett ändamålsenligt alternativ.

Med ett beräkningssystem i enbart dagar är det däremot möjligt att åstadkomma ett alternativ som kan avhjälpa de problem som den nuvarande ordningen leder till. Bland annat kan antalet faktiska dagar som en dömd ska avtjäna göras oberoende av när under året verkställigheten påbörjas och i vilket skede tid för frihetsberövande tillgodoräknas. Ett sådant system skapar även i övrigt förutsättningar för ett mer ändamålsenligt och rättssäkert sätt att beräkna strafftiden. Det är också enklare att förstå och tillämpa. I likhet med de remissinstanser som uttalat sig i frågan, bl.a. *JO* och *Helsingborgs tingsrätt*, anser regeringen därför att det bör ske en övergång till beräkning av strafftid enbart i dagar.

En förutsättning för att ett beräkningssystem i enbart dagar ska fungera på ett ändamålsenligt sätt är dock att systemet utformas med en omräkningsregel som anger hur längden på månader eller år ska beräknas. Utredningen föreslår en omräkningsregel enligt vilken fängelsestraff i år eller månader ska omräknas till dagar enligt en grundschablon som innebär att med en månad ska avses 30 dagar och med ett år ska avses 360 dagar (dvs. 12 månader x 30 dagar). Som *Svea hovrätt* anför kan det dock ifrågasättas om det är en lämplig ordning att den verkliga strafftiden tillåts avvika i så hög utsträckning från den strafftid som angetts i såväl domstolens domslut som i de straffbestämmelser som domstolen tillämpat. Vidare finns det som hovrätten påtalar en risk för att straffsystemets trovärdighet minskar om den praktiska tillämpningen av straffbestämmelserna – i detta fall angivna straffskalor – i alltför hög utsträckning avviker från vad som kommer till uttryck i bestämmelserna. Svea hovrätt föreslår därför att en alternativ lösning bör övervägas där det föreskrivs en annan

omräkningsregel för de långa fängelsestraffen. Även Helsingborgs tingsrätt framhåller att förslaget innebär en risk för att vad domstolarna dömer ut och vad som på verkställighetsstadiet sedan vid straffidsberäkningen avses med en månad respektive ett år framstår som alltför olika. För att uppnå enhetlighet mellan vad som sägs i domen och vad som sedan bestäms vid straffidsberäkningen anser tingsrätten därför att det bör övervägas om inte en generell bestämmelse, i vilken det anges att legaldefinitionen av en månad är 30 dagar och ett år är 360 dagar, bör införas. Enligt tingsrätten kan en sådan bestämmelse införas i brottsbalkens första kapitel. Även om utredningens förslag har goda skäl för sig, anser regeringen i likhet med bl.a. Svea hovrätt, att användningen av en beräkningsgrund som utformats med stöd av den föreslagna omräkningsregeln innebär en risk för att straffsystemets trovärdighet påverkas negativt. Enligt regeringens bedömning riskerar det att bli resultatet även med de förslag som Helsingborgs tingsrätt och Svea hovrätt lämnar. En lösning med olika omräkningsregler för olika långa fängelsestraff framstår också utifrån andra aspekter som både problematisk och svårmotiverad.

Som flera remissinstanser bl.a. *Kriminalvården* efterfrågar bör det därför övervägas om en alternativ omräkningsregel kan användas. I Finland används sedan år 2015 ett system där ett fängelsestraff som dömts ut i år eller månader ska omvandlas till dagar så att ett år blir 365 dagar och en månad blir 30 dagar (3 kap. 1 § finska fängelselagen [10.4. 2015/393]). Enligt det finska systemet ska det utdömda straffet eller straffen omräknas till dagar innan tidpunkten för strafftidens slut beräknas. Beräkning av tidpunkten för villkorlig frigivning ska i förkommande fall ske först sedan kvotdelarna (två tredjedelar, hälften eller en tredjedel) beräknats i dagar utifrån det omvandlade straffet. Eventuellt tillgodoräknande av tid som den dömd varit frihetsberövad och som han eller hon ska tillgodoräknas ska ske först sedan straffet omvandlats till dagar. I likhet med *Kriminalvården* anser regeringen att ett beräkningssystem med en omräkningsregel motsvarande den som Finland använder bl.a. har den fördelen att med ett år avses 365 dagar oaktat om med en månad avses 30 dagar. Med en sådan omräkningsregel uppnås en bättre överensstämmelse mellan den strafftid som den dömd ska avtjäna och den strafftid som angetts i såväl domstolens domslut som i de straffbestämmelser som domstolen tillämpat. En sådan beräkning av år och månader överensstämmer också väl med den allmänna uppfattningen av vad som i tid avses med ett år respektive en månad. Vidare innebär den att antalet faktiska dagar som en dömd ska avtjäna görs oberoende av när under året verkställigheten påbörjas och i vilket skede tid för frihetsberövande tillgodoräknas.

Skäl som kan anföras mot användningen av en sådan omräkningsregel är att det uppstår en skillnad i antalet faktiska dagar som en dömd ska avtjäna beroende på om det är ett fängelsestraff om ett år som ska avtjänas eller två kortare fängelsestraff om t.ex. åtta (8) respektive fyra (4) månader. Den som ska avtjäna en dom om ett års fängelse ska avtjäna 365 dagar medan den som ska avtjäna två domar om 8 respektive 4 månader ska avtjäna 240 dagar (8 x 30 dagar) plus 120 dagar (4 x 30 dagar), dvs. sammanlagt 360 dagar. Vid en sådan jämförelse bör dock beaktas att domstolen i det ena fallet dömt för viss brottslighet till ett

längre straff, medan det i det andra fallet rör sig om brottslighet som en dömd gjort sig skyldig till vid två olika tillfällen och som vid respektive tillfälle motsvarat ett kortare straff.

Regeringens sammantagna bedömning är därför att de fördelar som kan uppnås med en omräkningsregel enligt vilken med ett år avses 365 dagar och med en månad avses 30 dagar, väger tyngre än de skäl som kan anföras mot en sådan omräkningsregel.

Att strafftiden ska beräknas enbart i dagar innebär att även sådan tid som avser tillgodoräknande av frihetsberövande eller tillägg på grund av avbrott bör beräknas enbart i dagar (se vidare avsnitt 10.9 och 10.10).

Även bestämmelserna om villkorlig frigivning och uppskjutande av villkorlig frigivning påverkas av det förändrade beräkningssättet. Det krävs därför även vissa justeringar i brottsbalken. Således bör bestämmelsen i 26 kap. 6 § första stycket ändras så att den minsta tid som måste ha avtjänats för att den dömd ska friges villkorligt i stället ska anges i dagar. Bestämmelsen i 26 kap. 7 § brottsbalken om uppskjutande av villkorlig frigivning bör ändras på motsvarande sätt så att det i ett beslut om att skjuta upp den villkorliga frigivningen ska anges inte som i dag ny tidpunkt när den dömd ska friges utan i stället med hur många dagar den villkorliga frigivningen ska skjutas upp. Även den yttersta gränsen med vilken den villkorliga frigivningen som högst får skjutas upp varje gång bör ändras till att i stället anges i dagar. Nuvarande sex månader bör således i stället ersättas med 180 dagar.

Även när det gäller bestämmelsen om prøvotid i 26 kap. 10 § brottsbalken krävs en anpassning av lagtexten med anledning av det nya beräkningssättet. I dag gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst ett år. Nuvarande ett år bör ändras och i stället ersättas med 365 dagar. Även lagtexten i 26 kap. 11 § brottsbalken (beslut om övervakning i samband med villkorlig frigivning) bör som Kriminalvården påpekar ändras på motsvarande sätt. Detsamma gäller i fråga om 26 kap. 18 § brottsbalken (beslut om övervakning på grund av misskötsamhet). Vidare bör också bestämmelserna i 12 och 14 §§ lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll anpassas med anledning av det nya beräkningssättet. I dag gäller enligt 12 § bl.a. att bestämmelsen i 25 § strafftidslagen om sammanläggning av strafftider inte ska tillämpas under verkställighet utanför anstalt om det sammanlagda straffet då kommer att överstiga sex månader. Nuvarande sex månader bör ändras till 180 dagar. Vidare gäller enligt 14 § att ett beslut om verkställighet utanför anstalt ska upphävas om den dömd innan verkställigheten har påbörjats, antingen döms på nytt till fängelse eller får villkorligt medgiven frihet förverkad enligt 26 kap. 19 § eller 34 kap. 5 § brottsbalken på sådan tid att han eller hon ska avtjäna fängelse i mer än sex månader. Nuvarande sex månader bör ersättas med 180 dagar.

När det gäller beräkningen av tioårsfristen i 3 § lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid görs i förarbetena en hänvisning till lagen om beräkning av strafftid m.m. (se prop. 2005/06:35 s. 59). Det innebär att beräkningsgrunden enligt den nya strafftidslagen även påverkar beräkningen av fristen när en ansökan om omvandling kan ske. Någon ändring i den lagen krävs därför inte.

Sammanläggning av fängelsestraff vid verkställighet av flera straff samtidigt

Enligt nuvarande ordning gäller att om flera fängelsestraff sammanträffar på verkställighetsstadiet ska sammanläggning ske för bestämmande av slutdagen (25 § strafftidslagen). Som utredningen föreslår bör även fortsättningsvis gälla att om flera fängelsestraff ska verkställas samtidigt fängelsestraffen ska sammanläggas vid straffidsberäkningen. Det innebär att straffen ska behandlas som en enhet och att det är den sammanlagda tiden som ska läggas till grund för beräkningen av strafftiden. På samma sätt som i dag bör som förutsättning för att sammanläggning ska få ske även fortsättningsvis gälla att det senare straffet kan börja verkställas innan den dömde frigivits från anstalt med anledning av det första straffet. Med hänsyn till att strafftiden i fortsättningen ska beräknas enbart i dagar samt till den omräkningsregel som nu föreslås ska med undantag för den situationen att fängelsestraffet redan anges i dagar (t.ex. 14 eller 21 dagar), innan sammanläggningen sker, varje fängelsestraff för sig först omräknas till dagar. Således ska t.ex. om det samtidigt föreligger två verkställbara fängesedomar om ett år och tre månader respektive nio månader, respektive fängelsestraff först omräknas i dagar innan straffen i dagar läggs samman. Med det angivna exemplet blir således den sammanlagda fängelsetiden i dagar $455 (1 \times 365 + 3 \times 30 \text{ dagar}) + 270 (9 \times 30 \text{ dagar}) = 725$.

Sammantaget föreslår regeringen således att det ska införas en bestämmelse enligt vilken ska gälla att om flera fängelsestraff på viss tid verkställs samtidigt den sammanlagda fängelsetiden i dagar ska läggas till grund för beräkningen av strafftiden.

När det gäller fängelsestraff som verkställs utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll gäller i dag, enligt 12 § andra stycket lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll, att det under den tid verkställigheten utanför anstalt pågår inte ska ske någon sammanläggning av strafftider annat än om den sammanlagda strafftiden ändå inte kommer att överstiga sex månader. Som framgår ovan föreslår regeringen att även den bestämmelsen bör anpassas till det nya beräkningssättet på så sätt att sex månader ändras till 180 dagar. Det innebär att bestämmelsen om sammanläggning i 19 § förslaget till strafftidslagen inte ska tillämpas under verkställigheten utanför anstalt om den sammanlagda fängelsetiden då kommer att överstiga 180 dagar.

Upplysningsbestämmelser om tillgodoräkande av tid för frihetsberövande och villkorlig frigivning

Som framgått lämnar regeringen förslag om att strafftidslagen ska renodlas på så sätt att bl.a. bestämmelserna om tillgodoräkande av tid för frihetsberövande ska flyttas till och samlas i en ny lag om tillgodoräkande av tid för frihetsberövande (jfr avsnitt 10.3 och 10.10). Det innebär att beslut om tillgodoräkande av sådan tid i fortsättningen ska ske enligt bestämmelserna i den lagen. Med hänsyn till frågans betydelse för beräkning av strafftid bör som utredningen föreslår i strafftidslagen finnas en bestämmelse som upplyser om var den regleringen finns. Detsamma bör gälla i fråga om bestämmelser om villkorlig frigivning och prøvotid efter villkorlig frigivning. Således

föreslår regeringen att det införs särskilda bestämmelser som upplyser om vad som nu sagts.

10.6 Strafftidbeslut

Regeringens förslag: En dömd ska meddelas ett strafftidbeslut som fastställer dagen för strafftidens början, fängelsestraffets längd i dagar, antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande, och dagen för strafftidens slut.

Om fängelsestraffet uppgår till mer än trettio dagar ska beslutet även fastställa tidigaste dag för villkorlig frigivning, återstående strafftid i dagar, och dagen för prøvotidens utgång.

Om ett strafftidbeslut avser ett fängelsestraff på livstid ska beslutet fastställa dagen för strafftidens början, och antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande om straffet tidsbestäms.

Ett strafftidbeslut ska meddelas utan dröjsmål.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot utredningens förslag. *Helsingborgs tingsrätt* lämnar författningstekniska synpunkter.

Skälen för regeringens förslag

Ett strafftidbeslut ska meddelas utan dröjsmål

Att fastställa när verkställigheten av ett fängelsestraff börjar och när frigivning ska ske är som framhållits grundläggande för verkställigheten och viktigt för den dömde. Regeringen anser därför i likhet med utredningen att det är angeläget att ett strafftidbeslut även fortsättningsvis ska meddelas utan dröjsmål. Att beslutet ska meddelas utan dröjsmål innebär ett krav på skyndsamhet vid handläggningsförfarandet i samband med strafftidsberäkningen. Som utgångspunkt bör gälla att ett strafftidbeslut ska meddelas så snart det är möjligt efter det att den dömde har börjat avtjäna fängelsestraffet. Med att beslutet ska utfärdas utan dröjsmål följer dock ett visst utrymme för att handläggningstiden, beroende på ärendets karaktär och omständigheterna i varje enskilt fall, kan komma att variera. I vissa fall kan kompletteringar av olika slag behöva inhämtas för att ett beslut ska kunna meddelas. I ett ärende om strafftidsberäkning efter t.ex. ett frihetsberövande utomlands eller efter ett överförande av straffverkställighet kan det behövas en rättslig utredning om ett särskilt förhållande, t.ex. om ett frihetsberövande utomlands är möjligt att tillgodoräkna enligt svensk rätt. I dessa fall är det rimligt att det tar något längre tid än normalt att meddela ett strafftidbeslut. I det fall den dömde redan har avtjänat straffet genom tidigare frihetsberövanden ska strafftidbeslutet meddelas så snart det är möjligt efter det att domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraffet fått laga kraft (jfr avsnitt 10.4).

Uppgifter som ska ingå i ett straffidsbeslut

I dag gäller enligt 20 § strafftidslagen att ett straffidsbeslut ska innehålla uppgifter om dagen för strafftidens slut och, om strafftiden uppgår till mer än en månad, tidigaste tidpunkt för villkorlig frigivning samt tidpunkt för prövotidens utgång. Dessa uppgifter bör även fortsättningsvis ingå i ett straffidsbeslut. I förtydligande syfte bör, som utredningen föreslår, dessutom i ett sådant beslut även ingå uppgifter om dagen för strafftidens början, fängelsestraffets längd i dagar, antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande och återstående strafftid i dagar. Således föreslår regeringen att en dömd ska meddelas ett straffidsbeslut som fastställer följande uppgifter: dagen för strafftidens början, fängelsestraffets längd i dagar, antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande, och dagen för strafftidens slut. Om fängelsestraffet uppgår till mer än trettio dagar, ska beslutet även fastställa tidigaste dag för villkorlig frigivning, återstående strafftid i dagar och dagen för prövotidens utgång.

När det gäller dömda till fängelse på livstid är det inte möjligt att initialt utfärda ett straffidsbeslut med samtliga dessa uppgifter. Samtidigt är det angeläget att även i dessa fall så tidigt som möjligt fastställa vid vilken tidpunkt strafftiden påbörjades och vilken tid som ska tillgodoräknas med anledning av tidigare frihetsberövande om straffet tidsbestäms. I ett straffidsbeslut som avser ett fängelsestraff på livstid bör därför ingå uppgifter om dagen för strafftidens början och antalet dagar som ska tillgodoräknas om straffet tidsbestäms.

Hur bör strafftiden räknas?

En särskild fråga är hur strafftiden bör räknas. Enligt nuvarande ordning gäller att tiden ska räknas från och inte från och med dagen för strafftidens början. Det innebär att dagen för strafftidens början inte räknas in i den tid som den dömd ska avtjäna. Utredningen har uppmärksammat att det leder till olika resultat beroende på om den dömd är häktad eller om han eller hon inte är frihetsberövad när fängelsestraffet blir verkställbart. Är den dömd häktad när verkställigheten påbörjas får han eller hon nämligen även tillgodoräkna sig dagen för strafftidens början som verkställighet av straffet, vilket däremot inte blir fallet för den som inte är frihetsberövad när verkställigheten påbörjas. Regeringen delar utredningens bedömning att en sådan ordning kan ifrågasättas. Som utredningen föreslår bör i stället gälla att strafftiden räknas från och med dagen för strafftidens början till och med dagen för frigivning. Det innebär att både den dag som den dömd börjar avtjäna ett fängelsestraff och den dag som den dömd blir frigiven i fortsättningen ska räknas in i strafftiden. Som utredningen vidare föreslår bör som huvudregel motsvarande räknesätt även gälla i fråga om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Enligt nuvarande ordning gäller att tillgodoräknande av tid för frihetsberövande räknas från dagen för frihetsberövandet till och med dagen för frigivning (NJA 1973 s. 247). Även tid för frihetsberövande som ska tillgodoräknas den dömd som verkställighet av påföljd bör således till skillnad från vad som gäller i dag räknas från och med dagen för frihetsberövandet till och med den dag som frihetsberövandet upphörde. I det fall frihetsberövandet

fortsätter fram till dess att verkställigheten påbörjas bör dock, för att undvika dubbelt tillgodoräknande, antalet dagar som frihetsberövandet pågått i stället räknas till och med dagen före den dag från och med vilken strafftiden ska räknas.

Motsvarande sätt att räkna strafftiden bör gälla vid verkställighet av fängelse i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Det bör därför av 12 § andra stycket lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll framgå att strafftiden ska räknas från och med den dag den dömda påbörjar verkställigheten i sin bostad.

Vad därefter gäller frågan om hur prövotiden närmare bör räknas gör regeringen följande bedömning. En förutsättning för att förverkande av villkorligt medgiven frihet ska kunna ske är att brottet begåtts under den prövotid som gäller för den villkorliga frigivningen. Enligt regeringens mening framstår det som rimligt att om ett brott begås under själva frigivningsdagen efter det att den villkorligt frigivne lämnat anstalten förverkande av den villkorligt medgivna friheten bör kunna ske. Vid straffrättsberäkningen bör därför gälla att prövotiden ska räknas från och med dagen för villkorlig frigivning till och med dagen för prövotidens upphörande. Det innebär att prövotiden därmed börjar löpa från och med den tidpunkt då den dömda på grund av beslutet om villkorlig frigivning lämnar anstalten.

Vad som nu sagts om hur strafftiden närmare ska räknas kan regleras i förordning. I avsnitt 10.4 och 10.5 redogörs för vid vilken tidpunkt strafftiden ska anses börja samt att sammanläggning av fängelsestraff ska ske vid verkställighet av flera straff samtidigt.

Närmare om beräkningen vid utfärdande av straffrättsbeslut

För att ett straffrättsbeslut ska kunna utfärdas och strafftiden beräknas är det nödvändigt att som ett första steg fastställa dagen (datum) för strafftidens början (jfr avsnitt 10.4). Sedan tidpunkten för strafftidens början fastställts ska fängelsestraffets längd i dagar anges i straffrättsbeslutet. I de fall fängelsestraffet inte redan anges i dagar (t.ex. 14 eller 21 dagar) ska fängelsestraffet omräknas till dagar enligt den omräkningsregel som regeringen föreslår i avsnitt 10.5. Det innebär att ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas så att med en månad avses trettio (30) dagar och med ett år trehundrasextiofem (365) dagar. Om den dömda avtjänar mer än ett fängelsestraff eller fängelsestraff jämte förverkande av villkorligt medgiven frihet ska fängelsestraffets längd i dagar summeras (jfr avsnitt 10.5). Sedan omräkning och eventuell summering genomförts fastställs fängelsestraffets längd i dagar.

Inte sällan har den dömda med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser varit frihetsberövad på sådant sätt att han eller hon ska tillgodoräknas tiden som verkställighet av påföljden. Det innebär att sedan fängelsestraffets längd i dagar fastställts alla de frihetsberövanden som förekommit och som ska beaktas ska sammanräknas. Som framgått ska som huvudregel gälla att tiden ska räknas från och med dagen för frihetsberövandet till och med den dag frihetsberövandet upphörde. Vidare ska även sådan tid som nu avses räknas och fastställas i dagar (se avsnitt 10.5).

Sedan antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande fastställts ska dagen för strafftidens slut, dvs. den dag då frigivning allra senast ska ske beräknas. Det innebär med tillämpning av den ovan beskrivna ordningen att med dagen för strafftidens slut ska avses fängelsestraffets längd i dagar med avdrag för det antal dagar som ska tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljd beräknat från och med den dag från vilken strafftiden ska räknas.

Om fängelsestraffet uppgår till mer än trettio dagar ska även tidigaste dag för villkorlig frigivning, återstående strafftid i dagar och dagen för prøvotidens utgång beräknas. Tidigaste dag för villkorlig frigivning ska beräknas med tillämpning av bestämmelserna i 26 kap. 6 och 8 §§ brottsbalken. Det innebär att med tidigaste dag för villkorlig frigivning ska avses två tredjedelar av fängelsestraffets längd i dagar med avdrag för det antal dagar som ska tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljd. För det fall det vid beräkningen av tidigaste dag för villkorlig frigivning uppkommer del av dag bör i likhet med nuvarande ordning gälla att sådan faller bort. Föreligger förutsättningar för villkorlig frigivning ska även återstående strafftid i dagar och tidpunkten för prøvotiden fastställas. Med återstående strafftid i dagar ska avses skillnaden mellan det antal dagar som ska läggas ut vid beräkning av dagen för strafftidens slut och det antal dagar som ska läggas ut vid beräkning av tidigaste dag för villkorlig frigivning. När det gäller dagen för prøvotidens utgång ska den beräknas enligt bestämmelserna i 26 kap. 10 § brottsbalken. Det innebär att prøvotiden enligt vad regeringen tidigare föreslagit ska motsvara den strafftid i dagar som återstår efter villkorlig frigivning dock minst 365 dagar (se avsnitt 10.5). Som redogjorts för ska prøvotiden beräknas från och med dagen för villkorlig frigivning till och med dagen för prøvotidens upphörande.

När det gäller strafftidsbeslut för livstidsdömda ska dagen för strafftidens början fastställas på motsvarande sätt som för den som är dömd till fängelse på viss tid. Detsamma gäller i fråga om frihetsberövanden som förekommit och som den dömde om straffet tidsbestäms ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljden (se också avsnitt 10.10 om vad som närmare ska gälla om tillgodoräknande vid omvandling av livstidsstraff till ett tidsbestämt straff).

Regeringen delar utredningens bedömning att bestämmelser enligt ovan om hur dagen för strafftidens slut, tidigaste dag för villkorlig frigivning, återstående strafftid i dagar och prøvotiden ska beräknas samt att del av dag som uppkommer vid beräkningen bortfaller, kan meddelas i förordning.

10.7 Ändring av strafftidsbeslut

<p>Regeringens förslag: Ett strafftidsbeslut ska ändras när omständigheterna ger anledning till det. Ett sådant beslut ska meddelas utan dröjsmål.</p>

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att strafftiden vid ett avbrott i verkställigheten

ska räknas från och med dagen för avbrottet till och med dagen före den dag från vilken verkställigheten ska anses återupptagen.

Remissinstanserna: *Riksdagens ombudsmän (JO)* anser att det av lagtexten och inte endast av författningskommentaren bör framgå att ett beslut om ändring av ett strafftidsbeslut ska meddelas med skyndsamhet. Även *Helsingborgs tingsrätt* lämnar författningstekniska synpunkter och anser att det av lagtexten bör framgå att beslutet kan komma att ändras till den dömdes nackdel. Vidare anser *Kammarrätten i Jönköping* att det bör förtydligas att ett ändringsbeslut kan överklagas. *Göteborgs tingsrätt* anser att det inte framkommit övertygande skäl för utredningens förslag om att del av dygn som ett avbrott varat, till skillnad från vad som gäller idag, inte ska räknas som hel dag.

Skälen för regeringens förslag: I dag gäller enligt 20 § andra stycket strafftidslagen att ett strafftidsbeslut ska ändras när omständigheterna ger anledning till det. Sådana omständigheter kan vara att den intagne t.ex. ska avtjäna ytterligare ett straff som ska sammanläggas med det straff som strafftidsbeslutet avser, att den villkorliga frigivningen skjutits upp eller att dagen för strafftidens slut och tidigaste dag för villkorlig frigivning ska justeras med anledning av ett avbrott i verkställigheten. Ett strafftidsbeslut kan också behöva ändras med anledning av att påföljden ändrats i högre instans eller med anledning av att den dömda måste frigås i avvaktan på högre rätts avgörande. Ett strafftidsbeslut kan vidare behöva ändras därför att påföljden ändrats på grund av beviljad resning eller nåd. En ytterligare omständighet som kan medföra ändrade förutsättningar för beräkningen av strafftiden är omvandlingen av ett livstidsstraff till ett tidsbestämt straff. Därutöver kan det även förekomma olika felaktigheter i ett strafftidsbeslut som Kriminalvården själv upptäcker. Beräkningen kan t.ex. grunda sig på en bristfällig utredning när det gäller tidigare frihetsberövanden. Även fel dag, månad eller årtal kan ha angetts vid beräkningen.

Behovet av att ändra ett strafftidsbeslut kan även uppstå sedan den dömda frigivits villkorligt från ett fängelsestraff. Det kan avse t.ex. en dömd som redan verkställt ett fängelsestraff med en återstående strafftid på viss tid och som döms på nytt med stöd av 34 kap. 3 § brottsbalken (konsumtionsdom) och det enligt den nya domen finns ytterligare tid för frihetsberövande som ska tillgodoräknas den dömda.

Som utredningen konstaterar finns det därför även fortsättningsvis behov av att kunna ändra ett strafftidsbeslut när omständigheterna ger anledning till det. En bestämmelse med sådant innehåll bör därför införas även i den nya lagen. Av att ett strafftidsbeslut ska ändras när omständigheterna ger anledning till det följer, i likhet med vad som gäller enligt nuvarande ordning, att ett sådant beslut kan komma att ändras även till den dömdes nackdel. Till skillnad från *Helsingborgs tingsrätt* anser regeringen emellertid att det inte behöver komma till särskilt uttryck i bestämmelsen. När det gäller den föreslagna bestämmelsens förhållande till förvaltningslagens bestämmelser kan understrykas att bestämmelsen inte fråntar Kriminalvården den skyldighet som myndigheten har enligt 37 och 38 §§ förvaltningslagen (2017:900) att i vissa fall ändra ett beslut (jfr prop. 2016/17:180 s. 219 f.).

Även ett ändringsbeslut är av grundläggande betydelse för verkställigheten och viktigt för den dömda. Det bör därför som *Riksdagens ombudsmän (JO)* påtalar direkt av bestämmelsen framgå att ett sådant beslut ska meddelas utan dröjsmål. På samma sätt som vid utfärdandet av ett första strafftidsbeslut medger kravet på skyndsamhet ett visst utrymme för att handläggningstiden beroende på ärendets karaktär och omständigheterna i varje enskilt fall kan komma att variera.

Ett ändringsbeslut kan överklagas enligt de bestämmelser som gäller för omprövning och överklagande av Kriminalvårdens beslut (se avsnitt 11.2). Att den dömda i vissa fall ska ha beretts tillfälle att yttra sig innan ett beslut om ändring fattas framgår av bestämmelser i förvaltningslagen.

Närmare om beräkningen vid utfärdande av ändringsbeslut

Utgångspunkten för beräkningen av strafftiden i ett ändringsbeslut är beräkningen och de uppgifter som framgår av det tidigare strafftidsbeslutet. Det går inte att uttömmande beskriva samtliga de omständigheter som kan föranleda ett behov av att ändra ett strafftidsbeslut. I de allra flesta fall handlar det dock om att göra om beräkningen enligt det tidigare strafftidsbeslutet, men med den skillnaden att någon eller några uppgifter i det tidigare beslutet har ändrats och ersatts med nya t.ex. om den intagne ska avtjäna ytterligare ett fängelsestraff. Det finns dock anledning att särskilt nämna två situationer som kan föranleda en ändring av ett strafftidsbeslut.

En sådan situation gäller ändring med anledning av att det skett ett avbrott i verkställigheten. När det gäller hur tiden för ett avbrott ska beräknas gäller i dag att varje del av dygn som ett avbrott varat räknas som hel dag (RÅ 1984 ref. 2:3). Det innebär att ett avbrott i verkställigheten räknas från och med dagen för avbrottet till och med dagen då verkställigheten återupptogs genom t.ex. egen inställelse eller genom gripande av polis. I likhet med *Göteborgs tingsrätt* anser regeringen att det saknas övertygande skäl för att som utredningen föreslår införa en ordning där strafftiden vid avbrott räknas från och med dagen för avbrottet till och med dagen före den dag från vilken verkställigheten ska anses återupptagen. Ett sådant beräkningssätt innebär att del av dag som ett avbrott varat inte ska vara tillräckligt för att medföra tillägg av tid. Enligt regeringens mening framstår det i stället som både rimligt och logiskt att hela den tid som ett avbrott varat ska medföra tillägg av motsvarande tid. Även fortsättningsvis bör därför gälla att ett avbrott i verkställigheten räknas från och med dagen för avbrottet till och med dagen då verkställigheten återupptogs. Vid beräkning av tiden för avbrott bör således del av dygn även fortsättningsvis räknas som hel dag. Det innebär att för att fastställa ny tidpunkt för strafftidens slut det antal dagar som ett avbrott varat ska läggas till dagen för strafftidens slut enligt det tidigare strafftidsbeslutet. För det fall fängelsestraffet uppgår till mer än trettio dagar ska detsamma ske med avseende på tidigaste dag för villkorlig frigivning och dagen för prövotidens utgång.

Den andra situationen gäller om den dömda fått den villkorliga frigivningen uppskjuten. I det fallet ska ny tidpunkt för tidigaste dag för villkorlig frigivning fastställas. Av de förändringar som regeringen

föreslår när det gäller att strafftiden ska beräknas enbart i dagar följer att även tid som den villkorliga frigivningen skjuts upp ska anges i dagar (jfr avsnitt 10.5). Ny tidpunkt för tidigaste dag för villkorlig frigivning fastställs således genom att det antal dagar med vilka frigivningen skjutits upp läggs till tidigaste dag för villkorlig frigivning enligt det tidigare strafftidsbeslutet. Vidare ska i ett sådant fall för att fastställa ny återstående strafftid i dagar det antal dagar som enligt det tidigare strafftidsbeslutet återstår minskas med det antal dagar med vilka den villkorliga frigivningen skjutits upp. Detsamma ska gälla i fråga om prøvotiden. Prövotiden kan dock aldrig bli kortare än 365 dagar (26 kap. 10 § brottsbalken).

Regeringen instämmer i utredningens bedömning om att bestämmelser om hur tiden för avbrott i verkställigheten ska räknas samt hur ny tidpunkt för strafftidens slut och i förekommande fall tidigaste dag för villkorlig frigivning och prøvotidens utgång ska beräknas efter avbrott i verkställigheten, kan meddelas i förordning. Detsamma bör gälla i fråga om hur ny tidpunkt för tidigaste dag för villkorlig frigivning, ny återstående strafftid i dagar och ny tidpunkt för prøvotidens utgång ska beräknas efter uppskjuten villkorlig frigivning.

10.8 Möjligheten att i vissa fall besluta om att vistelse utanför anstalt inte ska inräknas i verkställigheten tas bort

Regeringens förslag: Möjligheten att i vissa fall besluta om att vistelse utanför anstalt inte ska inräknas i verkställigheten tas bort. Det gäller även vid verkställighet utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Bestämmelserna i fängelselagen om i vilka fall en intagen får vistas utanför anstalt moderniseras och förtydligas.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock ett vidare tillämpningsområde för bestämmelserna i 1 kap. 2 § fängelselagen genom att en intagen även ska få vistas utanför anstalten om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om utlämning och överlämnande av frihetsberövade. Vidare föreslår utredningen att bestämmelserna i tillämpliga delar även ska gälla för den som verkställer sluten ungdomsvård.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inga invändningar mot utredningens förslag. *Statens institutionsstyrelse (SiS)* ifrågasätter dock utredningens förslag om att vissa grundläggande bestämmelser om vistelse utanför anstalt ska vara tillämpliga även vid verkställighet av sluten ungdomsvård.

Skälen för regeringens förslag: I dag gäller enligt 19 § andra stycket strafftidslagen att sådan tid som en intagen vistas utanför anstalt i samband med inställelse till domstol eller annan myndighet enligt 10 kap. 3 § fängelselagen eller vid överförande för förhör eller konfrontation i samband med en förundersökning eller rättegång enligt 4 kap. 29, 29 a eller 31 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål,

eller vid överförande för förhör m.m. i samband med bevisinhämtning enligt 2 kap. 12 § eller 3 kap. 3 § lagen om en europeisk utredningsorder, ska inräknas i verkställighetstiden. Detsamma gäller tid som en intagen vistas utanför anstalt för hälso- och sjukvård enligt 9 kap. 1 § fängelselagen, vid permission eller särskild permission enligt 10 kap. 1 eller 2 § samma lag, vid utredning om återfallsrisk enligt 10 kap. 4 § samma lag eller med anledning av en särskild utslussningsåtgärd enligt 11 kap. 1 § samma lag, om inte särskilda skäl talar mot det.

Som redogjorts för lämnar regeringen förslag om att strafftidslagen ska renodlas på så sätt att bl.a. materiella bestämmelser som påverkar straffidsberäkningen flyttas ut ur strafftidslagen (jfr avsnitt 10.3). Som en konsekvens av det förslaget föreslås bl.a. att bestämmelsen i 19 § andra stycket om i vilka situationer vistelse utanför anstalt ska räknas in i verkställighetstiden flyttas över till fängelselagen. Där finns i 1 kap. 2 § första stycket den grundläggande bestämmelsen om i vilka situationer som en intagen får medges att vistas utanför anstalten. Det framstår därför som lämpligt att flytta bestämmelsen dit. När det gäller bestämmelsernas tillämpningsområde anser regeringen dock till skillnad från utredningen som en mer ändamålsenlig ordning att den bör begränsas till att endast omfatta sådan vistelse utanför anstalt som sker med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat. Det kan avse ett tillfälligt överförande för t.ex. förhör, m.m. i samband med bevisinhämtning enligt 2 kap. 12 § eller 3 kap. 3 § lagen om en europeisk utredningsorder.

I likhet med utredningen anser emellertid regeringen att det även i sak finns anledning att ifrågasätta bestämmelsen. Således gäller som framgått att Kriminalvården vid vistelse utanför anstalt för hälso- och sjukvård, permission eller särskild permission, utredning om återfallsrisk eller med anledning av en särskild utslussningsåtgärd om särskilda skäl föreligger för det kan besluta att inte räkna in tiden i verkställigheten. Enligt förarbetena kan sådana särskilda skäl föreligga t.ex. om en intagen använder tiden utanför anstalt för annat ändamål än det avsedda, t.ex. genom att missbruka narkotika eller utöva annan brottslig verksamhet (prop. 2009/10:135 s. 214). Vad som nu sagts gäller emellertid som utredningen uppmärksammat endast för det fall att misskötsamheten äger rum under tiden som den intagne vistas utanför anstalten och således inte om han eller hon t.ex. missbrukar narkotika under tiden i anstalten. Vidare gäller att för det fall en intagen brutit mot villkor i samband med en vistelse utanför anstalt han eller hon kan tilldelas en varning eller om det är fråga om allvarlig misskötsamhet kan få tidpunkten för villkorlig frigivning uppskjuten (jfr 12 kap. 1 § fängelselagen och 26 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken). Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning om att det ur rättvisesynpunkt finns skäl att ifrågasätta den nuvarande ordningen. Även risken för att den intagne för samma misskötsamhet kan bli utsatt för sanktioner i dubbel bemärkelse talar mot den nuvarande ordningen. Mot den bakgrunden anser regeringen i likhet med utredningen att den nuvarande möjligheten för Kriminalvården att i vissa fall besluta om att vistelse utanför anstalt inte ska räknas in i verkställigheten bör tas bort (jfr dock avsnitt 10.9 nedan om förslag till nytt kapitel i fängelselagen om avbrott i verkställigheten). För att det inte ska råda någon tvekan om vad som ska gälla i fråga om

att sådan tid som en intagen vistas utanför anstalt ingår i verkställigheten föreslår regeringen vissa förtydliganden i bestämmelsen. Även i övrigt delar regeringen utredningens bedömning om att bestämmelsen bör moderniseras språkligt.

Vad som nu sagts gör sig också gällande i fråga om motsvarande möjlighet för övervakningsnämnden att enligt nuvarande ordning vid upphävande av ett beslut om verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll, om särskilda skäl finns för det besluta att inte räkna in viss tid i verkställigheten (jfr 15 § lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll). Regeringen finner därför i likhet med utredningen att även möjligheten för övervakningsnämnden att i vissa fall besluta om att verkställighet utanför anstalt inte ska räknas in i verkställigheten ska utgå. Därmed finns det inte heller längre skäl för den nuvarande ordningen enligt vilken övervakningsnämnden om beslutet om verkställighet utanför anstalt upphävs ska fastställa hur många dagar av fängelsestraffet som verkställts utanför anstalt (jfr 15 § första stycket tredje meningen lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll). Upphävs ett beslut om intensivövervakning med elektronisk kontroll ska den dömda överföras till kriminalvårdsanstalt för att avtjäna resterande del av straffet (jfr 15 och 17 §§ lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll). Det innebär att verkställigheten övergår från verkställighet utanför anstalt till verkställighet i kriminalvårdsanstalt. Uppkommer avbrott i verkställigheten av intensivövervakning med elektronisk kontroll, t.ex. i samband med övergången till verkställighet i kriminalvårdsanstalt, bör den reglering om avbrott som utredningen föreslår ska gälla för intagna i kriminalvårdsanstalt tillämpas på motsvarande sätt (jfr avsnitt 10.9).

Som *SiS* uppmärksammar bör dock även fortsättningsvis gälla, att i vilken omfattning en ungdom som verkställer slutna ungdomsvård får vistas utanför institutionen, ska regleras i lagen om slutna ungdomsvård. Sådana bestämmelser finns i 18 § i den lagen. Utredningen förslag om att vissa grundläggande bestämmelser om vistelse utanför anstalt ska vara tillämpliga även vid verkställighet av slutna ungdomsvård bör därför inte genomföras.

10.9 Avbrott i verkställigheten

Regeringens förslag: Fängelselagen kompletteras med bestämmelser om avbrott i verkställigheten. Om verkställigheten avbryts ska den tid under vilken avbrottet varat inte räknas som verkställd tid. Verkställigheten anses inte avbruten om en intagen häktas med anledning av misstanke om brott eller med anledning av brott som prövats i ett mål eller som en påföljd avser.

Frågor om avbrott i verkställigheten med anledning av att en intagen avvikit ska prövas utan dröjsmål. Innan ett beslut om avbrott på den grunden fattas ska förhör hållas med den intagne.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock en delvis annan utformning av lagtexten med ett något snävare tillämpningsområde. Vidare föreslår utredningen att det

i förtydligande syfte i en ny bestämmelse i fängelselagen (2010:610) ska föreskrivas att om den som är intagen i anstalt häktas med anledning av misstanke om brott, ska bestämmelserna i häkteslagen (2010:611) tillämpas.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inga invändningar mot utredningens förslag. *Kriminalvården* efterfrågar dock ett förtydligande av förhållandet mellan den föreslagna regleringen och reglerna om disciplinpåföljd till följd av misskötsamhet. Vidare ifrågasätter myndigheten om förslaget täcker in alla de situationer som avses med avbrott.

Skälen för regeringens förslag: I dag finns bestämmelser om avbrott i verkställigheten av fängelse i 18 och 23 §§ strafftidslagen. Enligt bestämmelserna gäller att verkställigheten ska avbrytas om den som avtjänar ett fängelsestraff häktas av annan anledning än misstanke om brott. Har ett avbrott ägt rum i verkställigheten ska vid straffidsberäkningen det antal dagar som avbrottet varat läggas till den beräknade slutdagen.

Som framgått lämnar regeringen förslag om att strafftidslagen ska renodlas på så sätt att bl.a. nuvarande materiella bestämmelser om avbrott i verkställigheten (18 § och 23 § andra stycket) ska flyttas över till och arbetas in i fängelselagen (se avsnitt 10.3). I det avseendet delar regeringen utredningens bedömning att som en lämplig ordning bestämmelserna tas in i ett nytt kapitel. Regeringen föreslår således att det i fängelselagen ska införas ett nytt 12 a kap. med bestämmelser om avbrott i verkställigheten.

Vad gäller frågan om den närmare utformningen av ett sådant kapitel gör regeringen följande bedömning. Utredningen konstaterar att det nuvarande regelverket inte komplett anger i vilka situationer avbrott i verkställigheten kan förekomma. Det saknas t.ex. helt regler om avbrott i verkställigheten på grund av att en intagen avviker under pågående verkställighet av ett fängelsestraff från t.ex. en kriminalvårdsanstalt eller bevakad permission. Inte heller framgår det annat än indirekt av det nuvarande regelverket vad det innebär för strafftiden att verkställigheten avbryts. Det saknas även regler om vad som närmare bör gälla i fråga om handläggningen av ett sådant ärende. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning om att regelverket bör justeras och kompletteras.

Utredningen föreslår att det bör införas en bestämmelse enligt vilken det ska framgå att verkställigheten avbryts om en intagen avviker, eller häktas av annan anledning än misstanke om brott. Vidare föreslås att det bör upplysas om att bestämmelser om nåd i brottmål finns i 12 kap. regeringsformen samt att det framgår av särskilda bestämmelser i vilka fall en dom eller ett beslut tills vidare inte får verkställas. Även om utredningens förslag har goda skäl för sig finns det som *Kriminalvården* framhåller skäl att ifrågasätta om förslaget verkligen täcker in alla de situationer då verkställigheten av ett fängelsestraff kan avbrytas. Enligt regeringen bör därför bestämmelsen i stället utformas i mer generella termer. Således föreslås att det införas en bestämmelse enligt vilken det framgår att om verkställigheten avbryts ska den tid under vilken avbrottet varat inte räknas som verkställd tid. Med att verkställigheten avbryts avses t.ex. att en intagen avviker, dvs. rymmer eller olovligen ger sig i

väg från t.ex. en kriminalvårdsanstalt eller en permission eller annan vistelse utanför anstalt. Med permission eller annan vistelse utanför anstalt ska förstås sådan vistelse utanför anstalt som kan medges en intagen enligt fängelselagen (9 kap. 1 §, 10 kap. 1–4 §§ och 11 kap 1 §) eller med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade för förhör m.m. (t.ex. 4 kap. 29, 29 a eller 31 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål och 2 kap. 12 § eller 3 kap. 3 § lagen om en europeisk utredningsorder). Enligt fängelselagen ska i vissa fall ett tillstånd till vistelse utanför anstalt förenas med de villkor som behövs (9 kap. 1 § andra stycket, 10 kap. 5 § och 11 kap. 6 §). Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera meddelade villkor. Som utredningen föreslår bör det även i vissa fall kunna anses som ett avvikande, och därmed ett avbrott i verkställigheten, att en intagen bryter mot meddelade villkor i samband med en sådan permission eller vistelse utanför anstalt. Som Kriminalvården påpekar är det dock angeläget att skilja på den situationen då en intagen ska anses avviken till följd av att han eller hon inte följt meddelade villkor och då det är fråga om misskötsamhet av annat slag. För att en intagen i samband med permission eller annan vistelse utanför anstalt ska anses som avviken bör förutsättas att Kriminalvården inte längre kan upprätthålla kontrollen över den intagne, t.ex. inte längre vet var han eller hon befinner sig, och att avsaknaden av kontroll inte endast är tillfällig. Vad som närmare ska krävas för att en intagen i ett sådant fall ska anses vara avviken får avgöras genom en samlad bedömning av omständigheterna i varje enskilt fall där bl.a. villkorens utformning får betydelse.

Verkställigheten av ett fängelsestraff kan dock avbrytas även i andra situationer än vad som nu sagts. Således följer av bestämmelser i regeringsformen (12 kap. 9 §) att regeringen på grund av nåd i vissa fall kan besluta om avbrott i verkställigheten under viss tid. Likaså kan rätten i samband med t.ex. en ansökan om resning eller återställande av försutten tid eller i fråga om klagan över domvilla (58 eller 59 kap. rättegångsbalken) besluta att en dom eller ett beslut inte vidare får verkställas. Det kan även avse andra situationer där rätten kan besluta att en dom tills vidare inte får verkställas t.ex. enligt 38 kap. 2 a § första stycket brottbalken. En annan situation kan avse det fallet att en dömd redan har avtjänat tingsrättens dom och frigivits från det straffet när högre rätt skärper straffet.

Vidare bör det av lagtexten framgå att verkställigheten inte avbryts om en intagen häktas med anledning av misstanke om brott eller med anledning av brott som prövats i ett mål eller som en påföljd avser. Med detta avses även när en person häktas med anledning av en framställan om överlämnande från Sverige enligt en nordisk eller europeisk arresteringsorder. I dessa situationer är det viktigt att åklagaren i samband med överlämnandet informerar myndigheten i den andra staten att den eftersökte avtjänat ett fängelsestraff i Sverige samtidigt som han eller hon varit häktad. Detta för att undvika att samma frihetsberövande tillgodoräknas den dömde i såväl Sverige som i den andra staten (se avsnitt 7.2.3). Det innebär på motsvarande sätt som i dag att för att verkställigheten ska avbrytas på grund av att den dömde häktas, häktning måste ske på annan grund än vad som nu sagts, t.ex. för att tvinga någon

att uppfylla en skyldighet, t.ex. att vittna (se 36 kap. 21 § rättegångsbalken), avlägga bouppteckningsed under konkurs (se 6 kap. 9 § konkurslagen) eller lämna upplysningar enligt utsökningsbalken (se 2 kap. 16 § jämförd med 4 kap. 14 eller 15 § eller 16 kap. 13 § utsökningsbalken).

Med hänsyn till att regeringen föreslår en delvis annan utformning av lagtexten samt till att det redan av häkteslagen (2010:611) får anses framgå att bestämmelserna i den lagen är tillämpliga även för den som är intagen i anstalt och häktas med anledning av misstanke om brott, saknas behov av att genomföra utredningens förslag till förtydligande bestämmelse i 1 kap. 1 a § fängelselagen.

Regeringen behandlar i avsnitt 10.6 och 10.7 frågor om vad ett avbrott närmare får för betydelse för beräkning av strafftid och strafftidsbeslut.

När det gäller frågan om handläggningen av ett ärende om avbrott i verkställigheten på grund av att en intagen avviker bör regelverket kompletteras med bestämmelser om att frågor om sådant avbrott i verkställigheten ska prövas utan dröjsmål samt att förhör ska hållas med den intagne innan ett sådant beslut meddelas.

De nya reglerna om avbrott bör på motsvarande sätt gälla i fråga om avbrott i verkställighet utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll och vid verkställighet av slutna ungdomsvård. Det bör ske genom att det i respektive lag hänvisas till fängelselagens bestämmelser om avbrott i verkställigheten.

10.10 En ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Regeringens förslag: En ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande införs. Lagen ska innehålla bestämmelser om när tid för frihetsberövande i Sverige och utomlands ska eller får tillgodoräknas som verkställighet av påföljd.

En generell bestämmelse om obligatoriskt tillgodoräknande införs. Det införs även bestämmelser om s.k. fakultativt tillgodoräknande och om överklagande av ett sådant beslut.

Ansvar för obligatoriskt tillgodoräknande i förhållande till fängelse ska fortsättningsvis ligga helt på Kriminalvården.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag utgår dock från den reglering i 34 kapitlet i brottsbalken som gällde före den 1 juli 2016. Vidare föreslår utredningen att om en dömd redan verkställer ett fängelsestraff när domstolen dömer på nytt till fängelse på livstid, tillgodoräknande även ska ske för tid som den dömd avtjänat av det första straffet, dvs. både faktisk avtjänad tid i anstalt och sådan tid som föregått domen ska beaktas.

Remissinstanserna: De remissinstanser som uttalat sig i frågan ser positivt på utredningens förslag. *Örebro tingsrätt* efterfrågar ett förtydligande i fråga om hur olika frihetsinskränkningar som ägt rum utomlands som ska tillgodoräknas förhåller sig till domstolens skyldighet att tillhandahålla s.k. avräkningsunderlag. *Helsingborgs tingsrätt* anser

att de administrativa följdverkningarna av att frihetsberövandet ska räknas från dagen för gripandet bör analyseras närmare i den fortsatta beredningen. *Göteborgs tingsrätt* tillstyrker uttryckligen utredningens förslag om att använda termen frihetsberövad samt att det inte bör göras någon skillnad mellan frihetsberövanden som skett i Sverige och i utlandet.

Skälen för regeringens förslag

En ny och samlad lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande införs

Regeringen har i avsnitt 10.3 som ett led i att renodla regelverket om beräkning av strafftid övervägt placeringen av strafftidslagens nuvarande bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande och i det sammanhanget funnit som mest ändamålsenligt att frågan i fortsättningen bör hanteras samlat i en ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Det innebär att förutom strafftidslagens bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande även motsvarande bestämmelser i brottbalken, lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen och lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom bör flyttas över och inarbetas i den nya lagen. Med en sådan ordning skapas enligt regeringens mening förutsättningar för att på ett samlat och genomgående sätt förenkla, tydliggöra och förändra regelverket i syfte att åstadkomma ett så konsekvent, heltäckande och lättillämpat regelverk som möjligt.

I likhet med utredningen föreslår regeringen således att det ska införas en ny lag som samlat reglerar under vilka förutsättningar som tid för frihetsberövande i Sverige och utomlands ska eller får tillgodoräknas den dömden som verkställighet av påföljd.

Behovet av en ändrad reglering i sak

Som tidigare redovisats finns de grundläggande bestämmelserna om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande i 19 § tredje stycket och 19 a § strafftidslagen. Bestämmelserna bygger till stor del på lagstiftning från 1970-talet. Under den tid som lagstiftningen varit i kraft har ett flertal förändringar genomförts på påföljdsområdet, bland annat har flera nya påföljder för unga lagöverträdare införts. En annan förändring är att ansvaret för att besluta om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande har flyttats över från domstol till Kriminalvården i fråga om den som dömts till fängelse. Därtill kommer att det sedan lång tid tillbaka riktas kritik mot bestämmelserna för att vara oklara och svåra att tolka. Kritiken gäller bl.a. oklarheter om vilka frihetsberövanden som ska kunna tillgodoräknas och när i tid ett frihetsberövande ska ha skett för att kunna tillgodoräknas. Kritik riktas även mot att bestämmelserna har en hög detaljnivå som begränsar tillämpningsområdet på ett sätt som innebär att situationer som borde omfattas inte gör det. Sålunda saknas t.ex. enligt

den nuvarande utformningen av 19 a § strafftidslagen uttryckligt lagstöd för att kunna tillgodoräkna tid för frihetsberövande som föregått en dom på sluten ungdomsvård, om påföljden undanröjs och ett fängelsestraff döms ut i stället. Det saknas även möjlighet till tillgodoräkning av sådant omhändertagande som sker enligt 26 kap. 22 § första stycket brottsbalken (omhändertagande i avvaktan på prövning om att förklara villkorligt medgiven frihet förverkad på grund av misskötsamhet) eller 28 kap. 11 § första stycket samma lag (omhändertagande i avvaktan på prövning om att undanröja en skyddstillsyn på grund av misskötsamhet). Vidare får ett frihetsberövande enligt 28 kap. 6 b § brottsbalken (omhändertagande efter rättsens beslut i avvaktan på placering i samband med dom till s.k. kontraktsvård) endast tillgodoräknas i samband med ett undanröjande men inte om högre rätt efter överklagande ändrar påföljden från skyddstillsyn med kontraktsvård till fängelse. Det finns också oklarheter i regelverket om t.ex. tillgodoräkning av tid för frihetsberövande som föregått en s.k. 28:3-dom ska ske redan i samband med att verkställigheten av 28:3-fängelset påbörjas eller först i samband med ett eventuellt undanröjande av en sådan dom (jfr prop. 1972:146 s. 47 och uttalandet avseende tillgodoräkning av frihetsberövande som föregått en skyddstillsyn med s.k. anstaltsbehandling).

Men även när det gäller frågan om i hur många led bakåt ett frihetsberövande ska kunna tillgodoräknas den dömde vid ett undanröjande enligt t.ex. 34 kap. brottsbalken råder viss osäkerhet om hur bestämmelsen ska tolkas (19 a § andra stycket strafftidslagen). Situationen berörs inte närmare i förarbetena (prop. 1972:146, JuU 1973:3). Enligt praxis anses dock uttrycket ”föregått domen på skyddstillsyn” i 19 a § strafftidslagen inte omfatta även ett frihetsberövande som ägt rum i ett mål före det där skyddstillsynsdomen dömts ut, när skyddstillsynsdomen samtidigt innebär ett undanröjande av påföljden i det tidigare målet (NJA 1996 s. 132).

Även när det gäller reglerna om tillgodoräkning av tid för frihetsberövande som ägt rum utomlands har under senare år ett flertal förändringar genomförts, framför allt till följd av det ökade internationella straffrättsliga samarbetet. Sedan år 2012 gäller att t.ex. ett frihetsberövande utomlands som föregått och skett med anledning av en begäran om överlämnande till Sverige för straffverkställighet enligt en nordisk eller europeisk arresteringsorder ska tillgodoräknas den dömde vid verkställigheten. Är det däremot fråga om ett frihetsberövande i en utomeuropeisk stat som föregått och skett med anledning av en begäran om utlämning för straffverkställighet i Sverige är det inte möjligt att tillgodoräkna den dömde ett sådant frihetsberövande om inte den utlämnande staten ställer som villkor för att utlämning ska ske att sådant tillgodoräkning ska ske. Även i andra fall är det inte helt ovanligt att någon har varit frihetsberövad i en annan stat med anledning av internationell lagstiftning på ett sätt som inte täcks av det svenska regelverket, men där det är uppenbart att ett frihetsberövande har skett som den dömde borde kunna tillgodoräknas (se t.ex. Kammarrättens i Stockholm dom den 13 april 2015 i mål 5210-14). Vidare kan också nämnas att det saknas uttryckligt lagstöd för att vid ett överförande av straffverkställighet till Sverige enligt lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

tillgodoräkna den dömda sådan tid för frihetsberövande som ägt rum i det andra nordiska landet och som föregått överförandet.

Sammanfattningsvis instämmer regeringen i utredningens bedömning om att det finns ett behov av att reformera regelverket.

Utgångspunkten för en ny reglering på området

För att samhällets reaktioner mot brott ska kunna tjäna sitt syfte krävs bl.a. att såväl de dömda som andra uppfattar dem som rimliga och rättvisa. Det avgörande är då inte bara den påföljd som döms ut utan den samlade reaktionen, dvs. även de straffprocessuella frihetsberövandena har betydelse. Som utgångspunkt för ett konsekvent, rättvist och heltäckande system bör därför gälla att den som har varit frihetsberövad i avvaktan på utredning av brott eller för att säkerställa lagföring eller straffverkställighet ska få tillgodoräknas tiden som verkställighet av påföljd, oavsett i vilken form eller på vilken grund frihetsberövandet skett. Som *Göteborgs tingsrätt* framhåller bör det även gälla frihetsberövanden som skett i ett annat land. Mot bakgrund av att det internationella samarbetet i dag är en naturlig del av verksamheten inom rättsväsendet framstår det som otidsenligt att ha olika regler för frihetsberövanden som skett i ett annat land och svenska frihetsberövanden. Även rättviseskäl talar mot en sådan ordning. Möjligheten att tillgodoräkna tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd bör således gälla oavsett om frihetsberövandet skett i Sverige eller i ett annat land.

En generell bestämmelse om obligatoriskt tillgodoräknande

I likhet med utredningen och de remissinstanser som uttalat sig i frågan anser regeringen att regelverket om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd i grunden bör koncentreras till en generellt tillämplig bestämmelse som reglerar i vilka fall och under vilka förutsättningar tillgodoräknande av sådan tid ska få ske. Det innebär att en sådan bestämmelse bör vara tillämplig såväl i förhållande till svenska domar och beslut som i förhållande till utländska domar och beslut som efter beslut om överförande ska verkställas här i Sverige. En sådan bestämmelse bör vidare omfatta både frihetsberövanden som ägt rum före en dom eller ett beslut och frihetsberövanden som ägt rum efter en dom eller ett beslut. Som utredningen föreslår bör en sådan bestämmelse också genomgående vara obligatorisk till sin form, dvs. är förutsättningarna enligt bestämmelsen uppfyllda ska tillgodoräknande ske. Något utrymme för skönsmässiga bedömningar bör inte längre finnas.

Förutsättningar för att tillgodoräknande ska få ske

Även när det gäller frågan om vad som närmare bör krävas för att ett tillgodoräknande ska få ske ansluter sig regeringen till utredningens förslag. Det innebär att tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd även fortsättningsvis bör förutsätta att någon dömts till fängelse på viss tid eller till slutet ungdomsvård. Vad därefter gäller frågan om vad som närmare bör förstås med uttrycket ”dömts till fängelse på viss tid eller till slutet ungdomsvård” bör mot bakgrund av

vad som tidigare sagts om betydelsen av att straffprocessuella frihetsberövanden får tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, en extensiv tolkning göras. Som framgått bör regleringen omfatta såväl svenska domar och beslut om sådana påföljder som utländska sådana som efter beslut om överförande ska verkställas här. Till uttrycket bör vidare också räknas både sådana situationer när rätten med tillämpning av 34 kap. 3 § brottsbalken beslutat att en tidigare fängelsepåföljd eller tidigare sluten ungdomsvård ska avse också den brottslighet som omfattas av den nya domen eller när rätten dömer till fängelse eller sluten ungdomsvård med tillämpning av 34 kap. 1 § första stycket brottsbalken (dömer särskilt för den brottslighet som omfattas av den nya domen). Hit bör även räknas sådana situationer när rätten enligt 34 kap. 4 § brottsbalken beslutar om undanröjande av en tidigare utdömd påföljd och för den samlade brottsligheten dömer till fängelse eller sluten ungdomsvård. Vidare bör även s.k. 28:3-fängelse eller sådant fängelsestraff som med stöd av 30 kap. 3 § andra stycket brottsbalken dömts ut för ett eller flera brott vid sidan av en annan påföljd som dömts ut för brottsligheten i övrigt omfattas. Även fängelse som förvandlingsstraff för böter samt sådant fängelsestraff som efter förverkande av villkorligt medgiven frihet ska verkställas bör omfattas. Till uttrycket bör vidare sådana situationer som när rätten på grund av misskötsamhet undanröjer en villkorlig dom eller skyddstillsyn och i stället dömer till fängelse (27 kap. 6 § och 28 kap. 9 § brottsbalken) omfattas. Även det fallet att ett livstidsstraff omvandlats till fängelse på viss tid enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid bör omfattas.

Vidare bör som en ytterligare förutsättning för att tillgodoräknande ska ske gälla att frihetsberövandet ska ha ägt rum med anledning av de brott som antingen prövats i målet eller som påföljden avser. Det innebär att frihetsberövandet för att kunna tillgodoräknas ska kunna härledas till de underliggande brotten, dvs. det ska finnas ett kausalt samband mellan brotten som prövats i målet eller som påföljden avser och frihetsberövandet. Med att den dömde varit frihetsberövad med anledning av de brott som prövats i målet är avsikten att fånga in sådana frihetsberövanden som föregått och skett i just det mål där det fängelsestraff eller den slutna ungdomsvården dömts ut från vilken tillgodoräknande ska ske. Det kan t.ex. avse sådant frihetsberövande enligt 24 kap. rättegångsbalken som sker på grund av misstanke om brott eller frihetsberövande som skett utomlands på grund av en svensk begäran om överlämnande enligt en europeisk eller nordisk arresteringsorder för lagföring här i Sverige. Det ska för tillgodoräknande i denna del inte finnas något krav på att den dömde ska ha fällt till ansvar för just det brott som föranlett frihetsberövandet eller att det är detta brott som medfört fängelsestraffet. Tillgodoräknande ska således ske oavsett om frihetsberövandet grundats på andra genom domen prövade brott än de för vilka fängelse dömts ut. Med uttrycket att den dömde varit frihetsberövad med anledning av de brott som påföljden avser är avsikten att fånga in även andra frihetsberövanden än sådana som har en direkt koppling till de brott som prövats i det aktuella målet. Det kan t.ex. handla om frihetsberövanden som föregått en undanröjd dom enligt 34 kap. brottsbalken eller en utlämning, ett överlämnande

eller ett överförande för straffverkställighet. Även den som t.ex. varit intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff eller som verkställt fängelsestraff i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll ska anses ha varit berövad friheten med anledning av de brott som påföljden avser. Vad däremot gäller den som enbart på grund av risk för att undandra sig utvisning på grund av brott varit berövad friheten som häktad i avvaktan på att domen i utvisningsdelen får laga kraft bör något tillgodoräknande inte komma i fråga. I ett sådant fall sker frihetsberövandet i syfte att säkerställa verkställigheten av utvisningsbeslutet och inte det utdömda straffet. Det innebär att även s.k. administrativa frihetsberövanden faller utanför tillämpningsområdet.

Regeringen instämmer vidare i utredningens förslag om att ett heltäckande och mer rättvist system bör ta sin utgångspunkt i att det inte görs någon begränsning av i hur många led bakåt ett tillgodoräknande ska kunna ske vid ett undanröjande enligt t.ex. 34 kap. brottsbalken. Det innebär att all den tid som den dömda med anledning av de brott som den nya påföljden avser varit frihetsberövad bör kunna komma i fråga för ett tillgodoräknande.

I likhet med *Helsingborgs tingsrätt* och *Göteborgs tingsrätt* instämmer regeringen vidare i utredningens bedömning om att den nuvarande uppräknningen av vilka frihetsberövanden som ska ge rätt till tillgodoräknande bör tas bort och för detta syfte i stället den mer enhetliga termen frihetsberövad användas. När det gäller frågan om vad som närmare bör förstås med begreppet, bör som utredningen föreslår, på en generell nivå vägledning sökas i den beskrivning av begreppet "frihetsberövande" som framgår av förarbetena till lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Enligt vad som där anges ska med "frihetsberövande" avses i korthet ingrepp som innebär att någon genom inspärning eller övervakning är faktiskt hindrad att förflytta sig utanför ett rum eller ett annat relativt starkt begränsat område (prop. 1997/98:105 s. 12). Det innebär på en konkret nivå att till begreppet "frihetsberövad" bör räknas dels sådant frihetsberövande som skett i form av gripande, anhållande, häktning, intagning på enhet för rättspsykiatrisk undersökning (10 § lagen [1991:1137] om rättspsykiatrisk undersökning) och omhändertagande (26 kap. 22 § första stycket, 28 kap. 6 b och 28 kap. 11 § första och tredje styckena brottsbalken), dels sådant frihetsberövande som skett genom intagning i kriminalvårdsanstalt eller vid särskilt ungdomshem eller i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll enligt lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll. En sådan innebörd torde också överensstämja med hur begreppet ska tolkas i samband med överförande av straffverkställighet enligt fängelserambeslutet eller överlämnande enligt en europeisk arresteringsorder (jfr EU-domstolens tolkning av begreppet frihetsberövad i artikel 26.1 i arresteringsorderrambeslutet mål C-294/16, J.Z.). För att tillgodoräknande ska ske bör dock även fortsättningsvis som förutsättning gälla att frihetsberövandet varat under en sammanhängande tid av minst 24 timmar. Inte minst praktiska skäl får anses tala emot att även låta mycket kortvariga frihetsberövanden omfattas. Resultatet av ett tillgodoräknande skulle i fråga om sådana frihetsberövanden ändå inte framstå som påtagligt betydelsefullt för den dömda (se prop. 1972:146 s.

48). Som Helsingborgs tingsrätt noterar innebär definitionen av rekvisitet frihetsberövad en utvidgning bl.a. genom att den tid som kan tillgodoräknas i fortsättningen räknas från och med gripandet och inte som i dag från anhållandet.

Tillgodoräknande bör vidare kunna ske för både frihetsberövanden som ägt rum i Sverige och frihetsberövanden som ägt rum utomlands. Att även frihetsberövanden som ägt rum utomlands omfattas innebär att sådana frihetsberövanden för att få tillgodoräknas ska vara jämförbara med de former av frihetsberövanden som här i landet kan komma i fråga för tillgodoräknande t.ex. anhållande eller häktning. Som framhållits bör vägledning i fråga om vilka frihetsberövanden som bör kunna komma i fråga för tillgodoräknande ytterst sökas i den mer generella beskrivningen av vad som ska förstås med ett frihetsberövande. Det innebär t.ex. att ett frihetsberövande jämförbart med ett sådant frihetsberövande som en verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll enligt lagen innebär bör kunna godtas. En samlad bedömning av samtliga omständigheter bör dock göras. Däremot bör mindre ingripande åtgärder som t.ex. anmälningsskyldighet eller reseförbud inte omfattas av tillämpningsområdet.

Vidare bör på samma sätt som i dag gälla att tillgodoräknande inte bör ske om tiden för frihetsberövandet redan har tillgodoräknats den dömde eller den dömde samtidigt avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål. Tid för frihetsberövande ska således inte kunna räknas den dömde till godo mer än en gång.

Sammanfattningsvis instämmer regeringen således i utredningens förslag om att det i den nya lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande bör införas en bestämmelse om att om någon har dömts till fängelse på viss tid eller till slutet ungdomsvård, och den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, tiden för frihetsberövandet ska tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljden. Tillgodoräknande ska dock inte ske om tiden för frihetsberövandet redan tillgodoräknats den dömde eller den dömde samtidigt avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål.

Utredningen har också föreslagit att det ska införas en bestämmelse om att villkor som uppställs vid utlämning, överlämnande eller överförande från en annan stat till Sverige ska gälla vid tillämpning av lagen. Regeringen konstaterar inledningsvis att det redan följer av 2 kap. 8 § brottsbalken att villkor som uppställs i samband med utlämning eller överlämnande gäller. Något behov av ytterligare reglering i dessa avseenden finns därför inte. Någon generell regel om villkor i samband med överförande av straffverkställighet finns däremot inte. Villkor om tillgodoräknande avseende tid för frihetsberövande har emellertid sällan, om någonsin, aktualiserats i samband med överförande av straffverkställighet. Utrymmet för andra stater att uppställa sådana villkor torde också vara mycket begränsat. Det kan i och för sig finnas anledning att överväga huruvida det bör införas en generellt tillämplig regel om villkor i samband med överförande av straffverkställighet. Då det saknas beredningsunderlag för att inom ramen för detta lagstiftningsärende göra sådana överväganden anser regeringen, till skillnad från utredningen, att

det för närvarande inte bör införas några regler om villkor vid överförande av straffverkställighet i den nya lagen.

Frågan om hur tiden för tillgodoräknande av tid för frihetsberövande närmare bör räknas behandlas i avsnitt 10.6.

Särskilt om tillgodoräknande vid omvandling av livstidsstraff till ett tidsbestämt straff

Som framgår ovan bör den nya generella bestämmelsen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande tillämpas även när ett livstidsstraff enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid omvandlats till fängelse på viss tid. För den som är dömd till fängelse på livstid gäller vid ny påföljdsbestämning efter tidigare dom enligt 34 kap. 1 § tredje stycket brottsbalken, att rätten om den dömde undergår fängelse på livstid, endast får besluta om att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten. Det är således inte möjligt att döma ut en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten eller att undanröja livstidsstraffet och döma till ny påföljd för den samlade brottsligheten. Livstidsstraffet kommer därför att omfatta samtliga brott som den dömde döms för till dess livstidsstraffet upphör (prop. 2015/16:151 s. 49). Uppkommer situationen att en person genom resning blir frikänd för brott som ett livstidsstraff avser får frågan om påföljd för eventuell tillkommande brottslighet som genom konsumtionsdom också omfattas av livstidsdomen hanteras genom en tillämpning av 34 kap. 6 § första stycket brottsbalken (prop. 2015/16:151 s. 50).

Frågan om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande är inte särskilt reglerad i lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid, den berörs inte heller i lagens förarbeten. Det får dock anses klart att den dömde sedan livstidsstraffet omvandlats till ett tidsbestämt straff, om förutsättningarna är uppfyllda, ska tillgodoräknas sådan tid som han eller hon varit frihetsberövad med anledning av de brott som prövats i livstidsdomen.

En särskild fråga är dock vad som bör tillgodoräknas den dömde vid omvandlingen av livstidsstraffet i det fallet att den dömde redan verkställer ett fängelsestraff när livstidsstraffet ska verkställas eller verkställigheten av ett annat fängelsestraff ska påbörjas samtidigt som verkställigheten av livstidsstraffet. Enligt 19 d § första stycket strafftidslagen ska om det samtidigt förekommer verkställighet av fängelse på livstid och böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst eller sluten ungdomsvård, livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden. Tidigare påföljder som inte är helt verkställda undanröjs automatiskt på verkställighetsnivån vid en dom på livstids fängelse för tillkommande brottslighet (undantaget överlämnande till vård enligt lagen [1998:870] om vård av missbrukare i vissa fall eller rättspsykiatrisk vård).

Ett livstidsstraff konsumerar således på verkställighetsstadiet samtliga andra påföljder som den livstidsdömde har dömts till. Den som dömts till livstids fängelse behöver därför inte verkställa någon annan påföljd, om inte han eller hon döms för nya brott efter det att livstidsstraffet

tidsbestämts. Det innebär att om en dömd t.ex. redan verkställer ett fängelsestraff när domstolen dömer på nytt till fängelse på livstid medför det att det första straffet konsumeras av livstidsstraffet som blir det enda straffet som ska verkställas för den samlade brottsligheten. Till skillnad från utredningen anser regeringen dock inte att det vid en omvandling av ett livstidsstraff till ett tidsbestämt straff, i en sådan situation som anges ovan, ska vara möjligt att tillgodoräkna den tid som den dömden redan avtjänat av det första straffet (inklusive tid för frihetsberövande i form av t.ex. häktning som föregått den domen). Den tid som eventuellt återstår att avtjäna med anledning av den tidigare domen konsumeras av livstidsstraffet. Detsamma bör gälla om den tidigare domen avser en dom till skyddstillsyn och tid för frihetsberövande i form av t.ex. häktning föregått den domen. I det fall den som avtjänar ett livstidsstraff döms på nytt för brott under pågående verkställighet av livstidsstraffet, bör det som regel inte uppkomma tid för frihetsberövande som kan tillgodoräknas den dömden i samband med den nya domen (konsumtionsdomen), eftersom verkställighet av livstidsstraffet pågår.

Ansvarig myndighet vid obligatoriskt tillgodoräkande

Utredningen föreslår att ansvaret för obligatoriskt tillgodoräkande i förhållande till fängelse i fortsättningen helt ska ligga på Kriminalvården. Det innebär i förhållande till vad som gäller i dag att domstolarnas beslutanderätt i fråga om tillgodoräkande av vissa utländska frihetsberövanden enligt 33 kap. 7 § brottsbalken samt av verkställd fängelsestid i samband med ny påföljdsbestämning enligt 38 kap. 2 a § andra stycket brottsbalken utgår. Enligt regeringens bedömning utgör det en rimlig och ändamålsenlig ordning. Ingen remissinstans har invänt mot förslagen. En sådan ordning bidrar också till att göra regelverket både enklare och mer lättillämpat.

När det gäller ansvaret för obligatoriskt tillgodoräkande i förhållande till sluten ungdomsvård föreslår regeringen att det i fortsättningen helt ska ligga på Statens institutionsstyrelse. Det innebär i förhållande till vad som gäller i dag att domstolarnas beslutanderätt även i fråga om tillgodoräkande av vissa utländska frihetsberövanden enligt 33 kap. 7 § brottsbalken samt i fråga om verkställd tid av sluten ungdomsvård i samband med ny påföljdsbestämning enligt 38 kap. 2 a § andra stycket brottsbalken utgår.

Bestämmelsen om s.k. fakultativt tillgodoräkande behålls

Enligt den fakultativa bestämmelsen i 33 kap. 6 § brottsbalken får domstolen när den dömer till fängelse eller sluten ungdomsvård förklara att påföljden ska anses helt verkställd genom frihetsberövandet, även om det inte fullt uppgår till den bestämda strafftiden. Motsvarande möjlighet finns för det fall domstolen undanröjer en villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård eller en ungdomstjänst och i stället dömer till fängelse eller sluten ungdomsvård. Även i det fallet att den som varit frihetsberövad döms till böter eller ungdomstjänst har domstolen möjlighet att besluta om att påföljden ska anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

Enligt regeringen bör i likhet med vad utredningen föreslår en motsvarande möjlighet till fakultativt tillgodoräknande finnas även fortsättningsvis. Till följd av det förslag som regeringen lämnar till utformning av en obligatorisk bestämmelse om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande föreslås dock vissa justeringar av lagtexten. Av den nya utformningen av den obligatoriska bestämmelsen följer också en viss utvidgning av tillämpningsområdet för den nu aktuella bestämmelsen, t.ex. i fråga om vilka frihetsberövanden som ska ge rätt till tillgodoräknande.

Enligt nuvarande ordning är rättens beslut om tillgodoräknande enligt 33 kap. 6 § brottsbalken inte att anse som en del av själva domen utan som ett beslut som kan överklagas särskilt. Har domen överklagats får dock beslutet ändras även om beslutet inte överklagats. Det följer av den nuvarande bestämmelsen i 33 kap. 8 § brottsbalken. Regeringen instämmer i utredningens bedömning om att en bestämmelse med motsvarande innehåll bör finnas även i den nya lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. En sådan bestämmelse bör därför införas i den nya lagen.

Avräkningsunderlag och rapportering av frihetsberövanden

I dag gäller enligt 16 § förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol att domstolen ska anteckna den tid en person har varit frihetsberövad på ett sådant sätt som avses i 19 a § strafftidslagen eller 10 a § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård i en handling som bifogas domen eller beslutet (avräkningsunderlag).

Regeringen ansluter sig till utredningens bedömning om att det även fortsättningsvis finns ett behov av att domstolarna på motsvarande sätt som i dag tillhandahåller och redovisar uppgifter om frihetsberövanden som föregått en dom eller ett beslut om fängelse eller sluten ungdomsvård och som ska tillgodoräknas den dömden enligt den nya lagen. Det innebär således att domstolarna även ska tillhandahålla och redovisa uppgifter om t.ex. sådana frihetsinskränkningar som ägt rum utomlands och som vid en samlad bedömning av samtliga omständigheter är att anse som jämförbara med någon av de former av frihetsberövanden som här kan komma i fråga för tillgodoräknande. Det är således även i fortsättningen domstolen som har ansvaret för att de uppgifter om frihetsberövanden som lämnas är korrekta och den tjänsteman vid Kriminalvården eller Statens institutionsstyrelse som beslutar om avräkning som har ansvaret för att uppgifterna om frihetsberövanden sammanställs, summeras och tillgodoräknas vid verkställigheten enligt lag (se prop. 1999/2000:26 s. 63). Det innebär att i normalfallet Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse ska utgå ifrån de uppgifter om frihetsberövanden som domstolen lämnar. Myndigheterna är dock inte förhindrade att beakta andra omständigheter och fatta beslut som avviker från domstolens rapportering. Finns det indikationer på att uppgifter om frihetsberövande är felaktiga eller att någon tid för frihetsberövande saknas bör det givetvis undersökas och beslut fattas med utgångspunkt i de korrekta uppgifterna. Som utredningen påpekar kan det dock konstateras att de nuvarande mallarna för avräkningsunderlag till följd av den nya lagen kommer att behöva ses

över och anpassas till de förändringar som den innebär. Regeringen delar utredningens bedömning om att frågan även fortsättningsvis bör regleras i förordning.

När det gäller rapportering av uppgifter om frihetsberövanden som föregått en utlämning eller ett överlämnande eller överförande från en annan stat till Sverige följer det av respektive regelverk på vilket sätt sådana uppgifter ska lämnas. Vad som gäller i det avseendet påverkas inte av den nya lagen.

Överklagande av beslut enligt den nya lagen

Ett beslut om obligatoriskt tillgodoräknande fattas, som framgått, som ett led i det straffidsbeslut som meddelas den dömde (jfr förslaget till 21 §). Ett sådant beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol, se avsnitt 11.2. (se förslaget till 26–28 §§). Detsamma gäller i fråga om de beslut om obligatoriskt tillgodoräknande som fattas av Statens institutionsstyrelse. Även ett sådant beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (se 22 och 23 §§ lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård).

11 Övriga bestämmelser

11.1 Bemyndigande

Regeringens förslag: Ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om inledande av verkställighet, nöjdförklaring, uppskov och beräkning av strafftid införs i strafftidslagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Liksom enligt nuvarande ordning kommer som framgått föreskrifter i flera fall att behöva meddelas genom förordning, se t.ex. avsnitt 7, 8, 9 och 10. Flertalet av dessa föreskrifter har regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen befogenhet att meddela (verkställighetsföreskrifter och regeringens restkompetens) eller att delegera den rätten till myndighet. Som utredningen konstaterar torde dock i vissa fall krävas ett bemyndigande för att regeringen ska få meddela föreskrifter. Det gäller t.ex. i fråga om sättet att beräkna tid i olika avseenden, men även i fråga om möjligheten att meddela särskilda undantag när det gäller rätten att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff. Som utredningen föreslår bör därför ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter införas i den nya strafftidslagen. Vad därefter gäller frågan om bemyndigandets närmare utformning delar regeringen utredningens bedömning att det, med hänsyn till att det i dagsläget inte helt går att överblicka vilka föreskrifter som det kan finnas behov av, bör ges en generell utformning. En sådan föreskriftsrätt som riksdagen delegerar till regeringen bör även kunna delegeras vidare till

en myndighet. Sammantaget föreslås därför att det i den nya strafftidslagen föreskrivs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om inledande av verkställighet, nöjdförklaring, uppskov och beräkning av strafftid.

11.2 Beslutsbefogenhet, omprövning och överklagande

Regeringens förslag: Beslut enligt strafftidslagen ska fattas av Kriminalvården och ska gälla omedelbart om inte något annat beslutas.

Kriminalvårdens beslut ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Ett beslut ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte eller det frivårdskontor är beläget där den klagande var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Ett beslut ska inte få överklagas innan beslutet har omprövats av Kriminalvården. En sådan omprövning ska få begäras av den beslutet angår om det har gått honom eller henne emot. Ett överklagande av ett beslut som inte har omprövats ska anses som en begäran om omprövning. Vid omprövning ska beslutet inte få ändras till den klagandes nackdel.

En begäran om omprövning ska vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet. I begäran om omprövning ska den klagande ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär.

Kriminalvården ska pröva om skrivelsen med begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent ska den avvisas, om inte förseningen beror på att myndigheten lämnat den klagande felaktig underrättelse om hur man begär omprövning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans motsätter sig utredningens förslag i sak. *Svea hovrätt* efterfrågar ett förtydligande av om en dömd alltid är inskriven i ett häkte, en anstalt eller ett frivårdskontor när det beslut som kan överklagas meddelas eller om det finns behov av ett reservforum för de fall den dömde inte är inskriven vid något av dessa verksamhetsställen när beslutet meddelas. *Helsingborgs tingsrätt* lämnar författningstekniska synpunkter. *Kammarrätten i Jönköping* anser att det i författningskommentaren till forumbestämmelsen bör förtydligas vad som avses med ”första beslutet i ärendet.

Skälen för regeringens förslag: Det är Kriminalvårdens ansvar att se till att utdömda påföljder blir verkställda. Beslut enligt den nya strafftidslagen bör därför som utredningen föreslår fattas av Kriminalvården. Sådana beslut bör i likhet med vad som gäller i dag gälla omedelbart om inte något annat beslutas. Som utredningen föreslår

bör även fortsättningsvis gälla att Kriminalvårdens beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Vidare bör den forumregel som gäller enligt nuvarande ordning gälla också fortsättningsvis. Det innebär att Kriminalvårdens beslut ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte eller det frivårdskontor är beläget där den dömde var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 14 kap. 1 § fängelselagen. Sedan den 1 januari 2006 gäller att alla Kriminalvårdens beslut enligt strafftidslagen måste omprövas särskilt av myndigheten innan de får överklagas. Även den ordningen, som infördes med anledning av Kriminalvårdens omorganisation till en enda myndighet, bör gälla i fortsättningen. Ordningen har sin motsvarighet i fängelselagen (se 14 kap. 1–3 §§). Regeringen återkommer i författningskommentaren med en närmare redogörelse för bestämmelsernas innebörd.

12 Villkorlig frigivning efter överförande för verkställighet i Sverige

Regeringens förslag: Det införs en ny bestämmelse enligt vilken det vid verkställighet av ett överfört utländskt fängelsestraff ska vara möjligt att i klara undantagsfall besluta om en tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning än vad som annars gäller. För att det ska vara möjligt ska krävas att det framgår att den dömde annars kommer att få avtjäna avsevärt längre tid än om verkställighet hade skett i den andra staten.

Bestämmelserna om sammanläggning av fängelsestraff vid tillämpning av reglerna om villkorlig frigivning ska inte gälla om villkorlig frigivning beslutats enligt ovan angivna undantag.

Bestämmelsen placeras i brottsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår dock att det endast är förlängningen räknat i andel av strafftid som verkställs i anstalt som ska beaktas vid bedömningen av om det föreligger en avsevärd skillnad i tid att avtjäna. Vidare föreslås att det för fastställande av en ny tidpunkt för villkorlig frigivning ska införas en alternativ kvotdel, som ska anges till halva strafftiden. Utredningen föreslår inte något undantag i fråga om sammanläggning av fängelsestraff vid tillämpning av reglerna om villkorlig frigivning.

Remissinstanserna: *Göteborgs tingsrätt* ifrågasätter om bestämmelsen behövs. Enligt tingsrätten framgår det tydligt av Europadomstolens praxis att Europakonventionen inte i sig medför en rätt till villkorlig frigivning och att överföringar av verkställighet som medfört påtagliga förlängningar av det faktiska frihetsberövandet har ansetts konventionsenliga. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det är positivt att den föreslagna regeln är tydlig och därmed förutsägbar. *Kammarrätten* anser dock att det finns risk för att en tillämpning enligt förslaget i det enskilda fallet inte ger tillräckligt utrymme för en

proportionalitetsbedömning och därför kan komma att innefatta en konventionskränkning. *Justitiekanslern (JK)* anser att den föreslagna regleringen framstår som ändamålsenlig och att den bör kunna leda till att undanröja mycket av den osäkerhet som i dag präglar aktuella frågeställningar. Enligt Justitiekanslerns bedömning innebär förslaget att de krav som kan antas följa av Europakonventionen skulle uppfyllas med god marginal. *Kriminalvården* anser att förslaget med en kvotdel innebär att systemet blir mindre flexibelt.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande reglering

Överförande av straffverkställighet mellan olika länder är sedan lång tid en viktig del av det internationella straffrättsliga samarbetet. Genom att göra det möjligt för en dömd att verkställa det utdömda straffet i det land där han eller hon är medborgare eller har sin hemvist ökar möjligheterna till social återanpassning. För Kriminalvårdens del bidrar det också till ett effektivt resursutnyttjande.

Det finns ett flertal lagar som reglerar överförande av straffverkställighet till Sverige, bl.a. lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (nordiska verkställighetslagen), lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (EVL) och lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottsdom (internationella verkställighetslagen). Sverige samarbetar även med internationella tribunaler och domstolar (se lagen [1994:569] om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt, lagen [2002:329] om samarbete med Internationella brottsdomstolen och lagen [2006:615] om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone). Samarbetet innebär bl.a. att regeringen får besluta att en dom meddelad av dessa internationella domstolar får verkställas i Sverige.

En grundläggande utgångspunkt vid överförande av straffverkställighet är att den överförda påföljden ska verkställas i enlighet med de regler som gäller i det land dit verkställigheten överförs. Det gäller således även i fråga om bestämmelser om villkorlig frigivning. Som utgångspunkt gäller därför att de svenska bestämmelserna om villkorlig frigivning ska tillämpas då en utländsk dom efter överförande ska verkställas här i landet. Det gäller även om den dömde efter ett överförande hit därigenom får avtjäna en längre eller kortare tid i kriminalvårdsanstalt än vad som varit fallet om verkställigheten fullföljts i den andra staten. I sammanhanget bör dock nämnas att när det gäller överförda domar meddelade av internationella domstolar gäller i stället enligt en särskild ordning att frågor om villkorlig frigivning prövas av regeringen sedan tribunalen eller den internationella domstolen fått tillfälle att yttra sig. Regeringen får i dessa fall besluta att villkorlig frigivning ska ske vid en senare tidpunkt än som följer av brottsbalken.

Europakonventionen och Europadomstolens praxis på området

Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna utgör en del av Sveriges folkrättsliga förpliktelser och har sedan 1995 ställning som svensk lag. Av artikel 5.1 (rätt till frihet och säkerhet) i konventionen framgår att var och en har rätt till frihet och personlig säkerhet och att ingen får berövas friheten utom i de fall som särskilt anges i artikeln och i den ordning som lagen föreskriver. Bland de tillåtna fallen nämns i punkten (a) situationen när någon är lagligen berövad friheten efter fällande dom av behörig domstol. Staternas skyldighet att leva upp till sina åtaganden enligt konventionen kan prövas av den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen).

Europadomstolen har vid flera tillfällen prövat frågan om ett överförande av straffverkställighet kan stå i strid med Europakonventionen på grund av skillnader i regler om villkorlig frigivning (se bl.a. *Veermäe v. Finland*, dec., no. 38704/03, ECHR 2005-VII; *Csozanski v. Sweden*, dec., no. 22318/02, 27 June 2006; *Szabö v. Sweden*, no. 28578/03, ECHR 2006-VIII; *Ciok v. Poland*, dec, no 498/10, 23 October 2012; *Giza v. Poland*, dec, no. 1997/11, 23 October 2012). Domstolen har i dessa fall understrukit att konventionen inte ger enskilda någon rätt till villkorlig frigivning utan att det är de fördragsslutande staterna som disponerar över frågan. Utgångspunkten är att domslandet inte ska ha något inflytande över den verkställande statens regler om villkorlig frigivning, eftersom det skulle motverka det internationella samarbetet på verkställighetsområdet. Domstolen har också betonat att detta samarbete på ett generellt plan ligger i de dömdas intresse (jfr tex. *Ciok v. Poland*, § 24). Vidare har domstolen konstaterat att enbart det förhållandet att ett överförande kan förväntas leda till en längre tid i fängelse i den verkställande staten inte gör frihetsberövandet godtyckligt och därmed anses strida mot artikel 5, så länge den tid som ska avtjänas i den verkställande staten ryms inom det utdömda fängelsestraffet (se t.ex. *Ciok v. Poland*, § 25). Enligt vad domstolen har uttalat kan det dock inte uteslutas att det i andra fall är möjligt att en uppenbart längre faktisk fängelsestid i den verkställande staten skulle kunna komma i konflikt med artikel 5, under förutsättning att den längre faktiska fängelsestiden kunde förutses av domslandet vid tidpunkten för överförandet av verkställigheten.

Någon närmare vägledning i frågan om vilken skillnad i faktisk fängelsestid som kan accepteras går inte att utläsa av domstolens praxis. En tolkning som leder till omfattande undantag från huvudregeln synes dock inte vara förenlig med domstolens uttalanden (jfr t.ex. *Veermäe mot Finland* och *Csozanski* och *Szabó mot Sverige*.). Ställningstagandena i målen *Ciok* och *Giza* mot Polen talar vidare för att även betydande skillnader i fråga om den faktiska fängelsestiden (förlängning med 50 procent eller mer) kan förekomma utan att en kränkning anses föreligga. Vidare kan konstateras att någon kränkning med anledning av den aktuella frågeställningen såvitt känt ännu inte förekommit. Europadomstolens praxis kan därför inte anses ge uttryck för annat än att det endast är i undantagsfall, dvs. när effekten av ett överförande till en stat med strängare regler för villkorlig frigivning riskerar att leda till ett

uppenbart oproportionerligt resultat, som ett överförande på grund av skillnader i fråga om regler om villkorlig frigivning kan komma i konflikt med Europakonventionen och därmed påverka lagligheten av ett frihetsberövande. Av domstolens praxis framgår vidare att ansvaret för en eventuell kränkning av artikel 5 i första hand åvilar den dömande och inte den verkställande staten.

Sammanfattningsvis kan konstateras att Europadomstolens praxis inte ger någon tydlig anvisning om en yttersta gräns för vilken förlängning av verkställighetstiden som kan accepteras men att domstolen ändå tydligt anger att det inte kan uteslutas att en uppenbart längre verkställighetstid kan medföra en kränkning av artikel 5.

Genomförandet av fängelserambeslutet i svensk rätt

Regeringen tog i samband med genomförandet av fängelserambeslutet (rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen) ställning till hur de aktuella frågeställningarna skulle hanteras i det sammanhanget. När det gäller ett överförande från Sverige gäller enligt 2 kap. 1 § första stycket punkten 4 lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (EVL) att en svensk dom får sändas över till en annan stat för verkställighet endast om de lagliga förutsättningarna är uppfyllda och det i övrigt är lämpligt. I lämplighetsbedömningen ska även vägas in om verkställighetsreglerna i det mottagande landet innebär att den faktiska tid som den dömd ska avtjäna förlängs på ett sätt som kan komma i strid med Sveriges förpliktelser enligt Europakonventionen (prop. 2014/15:29 s. 73). Om en sådan konflikt riskerar att uppstå kan det vara olämpligt att sända över en svensk dom för verkställighet i en annan stat (prop. 2014/15:29 s. 140). När det gäller ett överförande av en utländsk dom för verkställighet i Sverige gäller enligt 3 kap. 22 § EVL att Kriminalvården får besluta om villkorlig frigivning vid en tidigare tidpunkt än vad som föreskrivs i 26 kap. 6 § brottsbalken, under förutsättning att den dömd annars kommer att vara frihetsberövad under en väsentligt längre tid i Sverige än vad som skulle ha varit fallet om verkställigheten i stället hade skett i den andra staten. Med väsentligt längre tid ska förstås så lång tid att den kan komma i konflikt med de rättigheter som föreskrivs i Europakonventionen eller i övrigt framstår som oproportionerlig. Vid bedömningen av om avvikelserna får anses oproportionerliga ska inte bara den faktiska förlängningen i år och månader beaktas, utan även omständigheter som t.ex. hur långt straff det rör sig om och hur lång tid som återstår att verkställa vid tidpunkten för överförandet, ska tillmätas betydelse. Vad gäller tidpunkten för villkorlig frigivningen ska den bestämmas så att det med viss marginal står klart att verkställigheten inte kommer i konflikt med Europakonventionens regler. Kriminalvården ska beakta den andra statens regler men inte nödvändigtvis tillämpa dem eller tillämpa dem fullt ut. (prop. 2014/15:29 s. 202–203). Bestämmelsen är tillämplig endast vid överförande av straffverkställighet från en annan medlemsstat inom EU.

En ny gemensam bestämmelse om möjlighet till villkorlig frigivning vid en tidigare tidpunkt

Det är angeläget att Sverige har en ordning när det gäller överförande av straffverkställighet som underlättar det straffrättsliga samarbetet med andra stater. Det är också angeläget att Sverige inte medverkar vid genomförandet av ett överförande som kan innefatta en konventionskränkning. Som framgår tog regeringen därför redan 2015 inom ramen för det EU-rättsliga samarbetet ställning i frågan genom att bl.a. införa en möjlighet till justering av tiden för villkorlig frigivning för det fall den dömde genom ett överförande till Sverige annars riskerade att vara frihetsberövad under en väsentligt längre tid här än vad som skulle ha varit fallet om verkställigheten i stället hade skett i den andra staten. Som *Göteborgs tingsrätt* framhåller framgår det visserligen tydligt av Europadomstolens praxis att Europakonventionen i sig inte medför en rätt till villkorlig frigivning och att domstolen ansett även påtagliga förlängningar av det faktiska frihetsberövandet konventionsenliga. Det framgår dock även tydligt av domstolens praxis att det inte kan uteslutas att ett överförande i andra möjliga fall vid en uppenbar förlängning av den faktiska verkställighetstiden kan innebära en kränkning av artikel 5 i Europakonventionen. Regeringen anser därför i likhet med utredningen att det även fortsättningsvis finns skäl för en bestämmelse som möjliggör en justering av tiden för villkorlig frigivning i fall som här avses. Som framgår är emellertid bestämmelsen i 3 kap. 22 § EVL tillämplig endast vid överförande av straffverkställighet från en annan medlemsstat inom EU. Det innebär att risken för att inte kunna ta emot en utländsk dom för verkställighet i Sverige således kvarstår i förhållande till andra länder utanför EU. I likhet med utredningen anser regeringen därför att det finns skäl att nu införa en motsvarande möjlighet till justering även vid överförande av straffverkställighet från sådana länder. Lagtekniskt bör det ske genom att det införs en ny och gemensam reglering på området enligt vilken det vid verkställighet av ett överfört utländskt fängelsestraff ska vara möjligt att besluta om en tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning.

En sådan ny gemensam bestämmelse bör som utredningen föreslår, i likhet med vad som gäller enligt den nuvarande bestämmelsen i 3 kap. 22 § EVL, vara avsedd att tillämpas endast i klara undantagsfall för att undvika en konflikt med Europakonventionen eller ett i övrigt stötande resultat på grund av skillnader i regler om villkorlig frigivning. Presumtionen bör således alltså vara att villkorlig frigivning ska ske när två tredjedelar har avtjänats, oavsett om den dömde därigenom får avtjäna betydligt längre tid än vad som hade varit fallet om avtjänandet skett i den andra staten. Som förutsättning för att bestämmelsen ska bli tillämplig och en tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning bestämmas bör, i enlighet med utredningens förslag, gälla att den dömde annars kommer att vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställighet hade skett i den andra staten. Vid bedömningen av om det föreligger en avsevärd skillnad i tid att avtjäna bör framför allt en jämförelse göras mellan å ena sidan den fängelsestid som ska avtjänas här med tillämpning av huvudregeln i 26 kap. 6 första stycket brottsbalken och å andra sidan den tid som enligt den andra statens regler skulle ha

gällt om avtjänandet hade skett där. Hur stor avvikelsen måste vara för att en tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning ska kunna komma i fråga går dock inte att med exakthet säga. För att säkerställa en god marginal i förhållande till Europakonventionens krav bör som utredningen föreslår som en allmän riktlinje kunna accepteras en förlängning av den faktiska fängelsetiden motsvarande skillnaden mellan ett system med villkorlig frigivning efter en tredjedel och ett system som vårt med villkorlig frigivning efter två tredjedelar. Det innebär således att i vart fall en fördubbling av tiden att avtjäna bör kunna accepteras. Ingen av de remissinstanser som uttalat sig i frågan motsätter sig förslaget i denna del.

En särskild fråga i sammanhanget är om även andra omständigheter utöver förlängningen räknat i andel av strafftid som verkställs i anstalt bör kunna beaktas vid bedömningen av om avvikelsen bör medföra en justering av tiden för villkorlig frigivning. Som redogjorts för gäller i dag enligt 3 kap. 22 § EVL för att undvika stötande resultat att även andra omständigheter, t.ex. hur långt straff det rör sig om och hur lång tid som återstår att verkställa vid tidpunkten för överförande, ska tillmätas betydelse. Som utredningen framhåller skapar en sådan ordning i och för sig en viss osäkerhet vid tillämpningen då det är svårt att tydligt ange de omständigheter som borde få tillmätas betydelse. Å andra sidan medför den en ökad flexibilitet, något som både *Kammarrätten i Stockholm* och *Kriminalvården* framhåller. Europadomstolens praxis kan inte heller sägas utesluta att även andra omständigheter, t.ex. hur lång tid den dömden hade kvar att avtjäna i den dömande staten, kan ha betydelse. En mer öppen reglering medför att svensk lagstiftning ger utrymme även för ett sådant synsätt. Vid en sammantagen bedömning anser regeringen därför till skillnad från utredningen att även andra omständigheter än enbart förlängningen räknat i andel av strafftid som verkställs i anstalt bör kunna beaktas vid bedömningen av om det föreligger en avsevärd skillnad i tid att avtjäna. Med en sådan ordning säkerställs att tillämpningen inte kommer i konflikt med Europakonventionen, eller i övrigt framstår som stötande.

Sammantaget anser regeringen att huvudregeln om villkorlig frigivning i enlighet med 26 kap. 6 § brottsbalken bör gälla även vid överförande av ett utländskt straff för verkställighet här i landet. Det bör gälla även om den dömden därigenom får avtjäna betydligt längre tid än om verkställigheten skett i den andra staten. Möjligheten till justering av tiden för villkorlig frigivning bör endast användas i klara undantagsfall där den dömden annars riskerar att få vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställigheten skett i den andra staten. Det är främst förlängningen räknat i andel av strafftid som verkställs i anstalt som bör beaktas vid bedömningen av om det föreligger en avsevärd skillnad i tid att avtjäna. Även andra omständigheter kan dock vara av betydelse.

Den föreslagna bestämmelsen föreslås således bli tillämplig om den dömden riskerar att få vara frihetsberövad under avsevärt längre tid. Den nuvarande bestämmelsen i 3 kap. 22 § EVL är dock tillämplig när tiden riskerar att bli väsentligt längre. Som framgår ovan är utgångspunkterna för den nuvarande och den föreslagna bestämmelsen likartade och samma omständigheter ska beaktas. För att ytterligare förtydliga att huvudregeln är att villkorlig frigivning ska ske i enlighet med 26 kap. 6 §

brottsbalken vid verkställighet av ett utländskt straff och att även stora skillnader i den faktiska verkställighetstiden bör accepteras, anser regeringen dock i likhet med utredningen att uttrycket ”avsevärt längre tid” är att föredra.

När det sedan gäller frågan om vad som närmare bör gälla vid fastställandet av en ny tidpunkt för villkorlig frigivning kan olika alternativ övervägas. Ett alternativ är att i likhet med vad som gäller i dag enligt bestämmelsen i 3 kap. 22 § EVL överlåta åt Kriminalvården att med beaktande av även de utländska bestämmelserna om villkorlig frigivning, fastställa en rimlig tidpunkt. Ett annat alternativ är att utgå ifrån den andra statens regler och bestämma en ny tidpunkt som ligger så nära som möjligt det andra landets tidpunkt för villkorlig frigivning. En tredje möjlighet är att som utredningen föreslår i stället införa en alternativ kvotdel för fastställandet av en ny tidpunkt för villkorlig frigivning. Utredningens förslag om en fastställd kvotdel innebär, som *Justitiekanslern (JK)* och Kammarrätten i Stockholm framhåller, en tydlig och förutsägbar reglering. Kriminalvården har dock inte framfört några synpunkter om att den nuvarande ordningen skulle vara problematisk och svår att tillämpa. Vidare medför förslaget, som Kriminalvården påpekar, en minskad flexibilitet. Särskilt mot bakgrund av att regeringen anser att även andra omständigheter än enbart förlängningen räknat i andel av strafftid bör kunna beaktas vid bedömningen av om den dömde kommer att få avtjäna en avsevärt längre tid, framstår en alltför oflexibel reglering som problematisk. Risken är att det uppstår resultat som upplevs som orättvisa. En ordning som den nuvarande ger också genom sin flexibilitet förutsättningar för att så långt möjligt upprätthålla huvudregeln om att straff som avtjänas i Sverige ska verkställas enligt svenska regler. Vid en samlad bedömning anser regeringen därför att det även fortsättningsvis bör överlämnas åt Kriminalvården att fastställa en rimlig tidpunkt.

Sammantaget anser regeringen att huvudregeln om villkorlig frigivning i enlighet med 26 kap. 6 § brottsbalken bör gälla även vid överförande av ett utländskt straff för verkställighet här i landet. Det bör gälla även om den dömde därigenom får avtjäna betydligt längre tid än om verkställigheten skett i den andra staten. Möjligheten till justering av tiden för villkorlig frigivning bör endast användas i klara undantagsfall där den dömde annars riskerar att få vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställigheten hade skett i den andra staten. Det är främst förlängningen räknat i andel av strafftid som verkställs i anstalt som bör beaktas vid bedömningen av om det föreligger en avsevärd skillnad i tid att avtjäna. Även andra omständigheter kan dock vara av betydelse. Skulle ett överförande av straffverkställighet medföra att den dömde får vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställigheten hade skett i den andra staten, ska Kriminalvården, som i dag, bestämma en annan rimlig tidpunkt för villkorlig frigivning. Bestämmelsen bör införas i brottsbalken.

Utredningen har också föreslagit att det ska införas en bestämmelse om att villkor som uppställts vid ett överförande av straffverkställighet till Sverige från en annan stat ska följas vid tillämpningen av bestämmelserna om villkorlig frigivning. Som framgår av avsnitt 10.10 instämmer regeringen i att det kan finnas skäl att överväga huruvida en

regel om villkor i samband med överförande av straffverkställighet bör införas. Innan så eventuellt kan ske bör dock ytterligare övervägas om en sådan regel i stället bör vara generell utformad och om det också kan finnas behov av att införa regler om när svenska myndigheter får acceptera sådana villkor. Då det saknas beredningsunderlag för att inom ramen för detta lagstiftningsärende göra sådana överväganden anser regeringen, till skillnad från utredningen, att det för närvarande inte bör införas några regler om villkor i samband med överförande av straffverkställighet.

Kriminalvården bör vara beslutande myndighet

Som utredningen föreslår bör på motsvarande sätt som i dag gäller enligt bestämmelsen i 3 kap. 22 § EVL även ett beslut om villkorlig frigivning enligt den nya bestämmelsen fastställas i det straffrättsbeslut som Kriminalvården enligt straffrättslagen ska fatta (jfr avsnitt 10.6 och 11.2). Kriminalvårdens beslut i frågan får överklagas i sedvanlig ordning (se vidare avsnitt 11.2).

Följändringar

Med hänsyn till det förslag som redogjorts för föreslår regeringen att bestämmelsen i 3 kap. 22 § EVL ska upphävas. Förslaget kräver även vissa följändringar i 26 kap. brottsbalken. Således föreslår regeringen till skillnad från utredningen att det i förtydligande syfte bör införas en bestämmelse om att sammanläggning av fängelsestraff vid tillämpning av reglerna om villkorlig frigivning inte ska gälla om villkorlig frigivning beslutats i ett fall som här avses. Möjligheten att besluta om en tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning än vad som annars gäller avser fall där en dömd överförs till Sverige från en annan stat och motiveras av intresset av att undvika att den dömda får vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställigheten skett i den andra staten. Det rör således en särpräglad situation som inte bör påverka tillämpningen av bestämmelserna om villkorlig frigivning i andra fall. Bestämmelsen bör integreras med bestämmelserna i 26 kap. 8 § första stycket brottsbalken. På så sätt klargörs att den tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning som föreslås vid verkställighet av ett överfört utländskt fängelsestraff endast kan avse den utländska dom eller det utländska beslut som överförs. Vidare föreslås att bestämmelsen i nuvarande andra stycket i 26 kap. 6 § flyttas till en ny 6 a §. Till följd därav föreslås vidare en justering av 26 kap. 9 § och i 12 kap. 2, 3 och 5 §§ fängelselagen (2010:610).

13 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

13.1 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2019.
--

Utredningens förslag skiljer sig från regeringens vad gäller det föreslagna datumet för ikraftträdande.

Remissinstanserna: *Riksdagens ombudsmän (JO)* understryker vikten av att tillräckliga förberedelser på myndighetsnivå kan ske innan lagen träder i kraft och ifrågasätter mot den bakgrunden det föreslagna datumet för ikraftträdande (den 1 oktober 2017).

Skälen för regeringens förslag: Regeringen lämnar förslag om en ny strafftidslag och en ny lag för tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Därtill föreslås i huvudsak som en konsekvens av dessa förslag flera förändringar i andra författningar. Även om förslagen till ny strafftidslag och ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande i flera delar innebär en omarbetning och omstrukturering av bestämmelserna i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., innehåller de också flera förändringar i sak. Framför allt förslaget till ny strafftidslag och det nya sätt att beräkna strafftid som föreslås, förutsätter relativt omfattande förberedelser inom Kriminalvården för att kunna genomföras. Bland annat kommer Kriminalvården att behöva anpassa sina it-system till det nya sättet att beräkna strafftid och omfattande utbildningsinsatser kommer att behöva genomföras. Förslaget om domstolarnas utökade befogenhet att ta emot nöjdförklaring medför att nya rutiner kan komma att behövas, bl.a. när det gäller att informera den dömde om möjligheten att avge en sådan förklaring och dokumentation av nöjdförklaringen när den avges inför rätten. De förslag som lämnas innebär också att styrande dokument kommer att behöva ses över hos såväl Kriminalvården och Domstolsverket som hos Polismyndigheten och Statens institutionsstyrelse. Enligt utredningens bedömning kan förberedelsearbetet inledas redan under den tid som ärendet bereds i Regeringskansliet. Regeringen som instämmer i vad *Riksdagens ombudsmän (JO)* framhåller om vikten av tillräckliga förberedelser på myndighetsnivå föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2019. Hänsyn har då tagits till att förberedelsearbetet i viss utsträckning kan inledas redan innan lagstiftningsprocessen är avslutad. Vid samma tidpunkt bör lagen om beräkning av strafftid m.m., 33 kap. brottsbalken, 10 a § lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård och 3 kap. 22 § lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen upphöra att gälla.

13.2 Övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. ska fortfarande gälla vid beräkning av strafftid för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut. Avser strafftidsbeslutet ett fängelsestraff på livstid ska beslutet dock anses ha meddelats enligt den nya lagen.

Vidare ska den upphävda lagen fortfarande gälla för prövning av en nöjdförklaring som lämnats före ikraftträdandet, omprövning och överklagande av beslut i ärende eller mål om uppskov som har meddelats före ikraftträdandet samt i fråga om sådan tillfällig förvaring eller placering i häkte eller polisarrest som pågår vid ikraftträdandet. När det gäller ett beslut om uppskov som återkallas enligt bestämmelserna i den nya lagen ska en sådan återkallelse endast få grundas på förhållanden som har inträffat efter ikraftträdandet.

För frihetsberövanden som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande fortfarande gälla.

Den upphävda bestämmelsen i 3 kap. 22 § lagen om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen ska fortfarande gälla för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut enligt lagen om beräkning av strafftid m.m.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen lämnar dock inte något förslag om att det i strafftidslagen och fängeslagen bör införas övergångsbestämmelser i fråga om sådan tillfällig förvaring i häkte eller polisarrest som pågår vid ikraftträdandet. Vidare lämnar utredningen inte heller förslag om att det införs övergångsbestämmelser när det gäller lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll och lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård. Något sådant förslag lämnas inte heller när det gäller arresteringsorderlagarna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans avstyrker utredningens förslag. *Kriminalvården* som ansluter sig till utredningens förslag lämnar författningstekniska synpunkter när det gäller utformningen av övergångsbestämmelserna till strafftidslagen och lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Skälen för regeringens förslag

Allmänna utgångspunkter

Samtliga förslag till ny och ändrad lagstiftning som regeringen lämnar avser förhållanden som har med verkställighet av straff att göra. Det innebär att bestämmelserna i 2 kap. 10 § regeringsformen och 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken därmed inte är tillämpliga (se t.ex. prop. 1965:159 s. 36 ff. prop. 1987/88:120 s. 113, prop. 1997/98:96 s. 177 f). Det finns därför inget hinder mot att låta förslagen börja gälla direkt. Förslagen aktualiserar dock ett antal frågor av övergångskaraktär som kräver att särskilda övergångsbestämmelser meddelas. Dessa behandlas i de följande.

Strafftidslagen och fängelselagen

De förslag som regeringen lämnar om ett nytt beräkningssätt av strafftiden innebär en betydande förändring. Förslaget innebär att det nuvarande sättet att beräkna strafftid ska ersättas av ett nytt system enligt vilket strafftiden i fortsättningen enbart ska beräknas i dagar. Till skillnad mot i dag då beräkningen sker i kalendertid och dagar kommer enligt förslaget i stället varje fängelsestraff i månader eller år att omräknas till dagar så att med en månad ska avses 30 dagar och med ett år 365 dagar. Det innebär att det vid ikraftträdandet kommer att finnas ett relativt stort antal meddelade och alltså aktuella strafftidsbeslut enligt vilka strafftiden beräknats enligt det nuvarande beräkningssättet. Att låta det nya beräkningssättet gälla även för sådana fall skulle vara praktiskt svårt för Kriminalvården att hantera. Som utredningen föreslår bör det därför införas övergångsbestämmelser som anger avgränsningen för om den upphävda eller nya lagen ska tillämpas vid beräkning av strafftiden. När det gäller frågan hur situationen bäst hanteras kan olika alternativ övervägas. Ett alternativ är att använda datum för domens meddelande som avgränsning för frågan om den upphävda eller nya lagen ska gälla. Som utredningen konstaterar medför en sådan ordning dock att Kriminalvården får hantera parallella system inte endast i fråga om strafftidsberäkning utan också i fråga om t.ex. nöjdförklaring. I likhet med utredningen anser regeringen som ett bättre alternativ att låta meddelandet av ett strafftidsbeslut utgöra avgränsning för frågan om den upphävda eller nya lagen ska gälla. Övergångsbestämmelser med sådant innehåll bör därför införas. Således bör den upphävda lagen fortsatt gälla vid beräkning av strafftid för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut. Det innebär att om förutsättningarna för den beräkning som legat till grund för det meddelade strafftidsbeslutet ändras t.ex. på grund av att den dömde ska avtjäna ytterligare ett straff som ska sammanläggas med det straff som strafftidsbeslutet avser, ska även ändringsbeslutet fattas med tillämpning av den upphävda lagen. Det bör gälla även om den dom eller det beslut som är grunden för de ändrade förutsättningarna har meddelats efter ikraftträdandet. Således bör om någon döms till fängelse och påbörjar verkställigheten före ikraftträdandet så att ett strafftidsbeslut meddelas inom den tiden, äldre regler tillämpas även för ändringsbeslut som fattas efter ikraftträdandet. Även om den dömde efter ikraftträdandet begär omprövning av ett strafftidsbeslut som fattats enligt den upphävda lagen bör omprövningen ske enligt bestämmelserna i den lagen. Den upphävda lagen bör även tillämpas i ett fall där det efter ikraftträdandet visar sig att ett strafftidsbeslut som fattats enligt den upphävda lagen behöver korrigeras eller på annat sätt rättas.

Med att ett strafftidsbeslut har meddelats avses ett strafftidsbeslut som har meddelats av Kriminalvården. Det innebär att när det gäller en dömd som efter överförande hit verkställer en frihetsberövande påföljd som dömts ut eller bestämts i en annan stat, det avgörande för tillämpningen är det strafftidsbeslut som den dömde meddelats av Kriminalvården efter överförandet till Sverige. Med hänsyn till vad som nedan föreslås när det gäller avgränsningen för tillämpningen av den nya lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande (dvs. utifrån när

frihetsberövandet ägt rum), bör för att det inte ska råda någon tvekan om vad som ska gälla vid tillämpningen av 22 § i den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m., särskilt föreskrivas att med hänvisningen till 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen (2018:000) om tillgodoräkning av tid för frihetsberövande.

Regeringen delar vidare utredningens bedömning om att en avgränsning utifrån straffidsbeslutets meddelande inte gör sig lika starkt gällande beträffande straffidsbeslut som avser fängelsestraff på livstid. I de fallen sker som framgått straffidsberäkningen först sedan straffet omvandlats till ett tidsbestämt straff. Antalet dömda till fängelse på livstid är dessutom förhållandevis begränsat. Som utredningen föreslår bör därför gälla att i de fall straffidsbeslutet avser ett livstidsstraff beslutet i stället ska anses ha meddelats enligt den nya lagen.

En annan viktig förändring gäller de ändrade förutsättningarna för nöjdförklaring. Till skillnad mot nuvarande ordning föreslås ökade möjligheter att lämna nöjdförklaring. Även när det gäller formkraven föreslås förändringar genom att dessa görs tydligare och enklare. Utgångspunkten bör därför vara att de nya bestämmelserna om nöjdförklaring ska gälla från och med att den nya lagen träder i kraft. Som utredningen föreslår bör dock övergångsvis den upphävda lagen fortsatt gälla för prövningar av nöjdförklaringar som lämnats före ikraftträdandet. En övergångsbestämmelse med det innehållet bör därför införas.

När det gäller uppskov med verkställigheten föreslås en ny utformning av bestämmelsen. Även om de nuvarande grundförutsättningarna för uppskov behålls i princip oförändrade kan det inte uteslutas att en prövning enligt den nya bestämmelsen kommer att leda till delvis andra överväganden. Som utredningen föreslår bör därför den upphävda lagen fortsatt gälla för omprövning och överklagande av beslut i ärende eller mål om uppskov som meddelats före ikraftträdandet. Det innebär för ansökningar om uppskov som inkommit till Kriminalvården före ikraftträdandet men där myndigheten ännu inte fattat beslut att den nya lagen bör gälla. När det gäller de utökade möjligheter för Kriminalvården att återkalla ett beviljat uppskov som föreslås, bör gälla att sådana beslut endast får grundas på förhållanden som har inträffat efter ikraftträdandet. Övergångsbestämmelser med det innehållet bör därför införas.

Vid tidpunkten för ikraftträdandet kommer det att finnas ett antal dömda som med stöd av den upphävda lagen i avvaktan på att överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff tillfälligt förvaras i häkte eller polisarrest. Till skillnad från utredningen anser regeringen att den upphävda lagen fortsatt bör gälla i fråga om sådan förvaring i häkte eller polisarrest som pågår vid ikraftträdandet. Även om den nya regleringen innebär tydligt angivna tidsramar för att hålla en dömd i häkte i de nu aktuella situationerna innebär de även utökade möjligheter till sådan förvaring. Även för motsvarande placeringar i s.k. omplaceringsfall (dvs. när en intagen med tillämpning av 11 § lagen om beräkning av strafftid m.m. tillfälligt placeras i häkte i samband med att han eller hon ska omplaceras från en kriminalvårdsanstalt till en annan sådan anstalt), bör den upphävda lagen gälla för placeringar som pågår vid ikraftträdandet.

Lagen om tillgodoräkande av tid för frihetsberövande

Som redogjorts för innebär förslaget om införandet av den nya lagen om tillgodoräkande av tid för frihetsberövande att de nuvarande bestämmelserna om tillgodoräkande av sådan tid i lagen om beräkning av strafftid m.m., brottsbalken, lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård och lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen ska upphöra att gälla. Enligt förslaget innebär den nya lagstiftningen dels att möjligheterna till tillgodoräkande av tid för frihetsberövande på olika sätt utvidgas, dels att ansvaret för sådant tillgodoräkande i vissa fall flyttas från domstol till Kriminalvården och i förekommande fall till Statens institutionsstyrelse. I en särskild övergångsbestämmelse bör därför anges vad som ska gälla för frihetsberövanden som ägt rum före ikraftträdandet men som vid tidpunkten för lagens ikraftträdande ännu inte tillgodoräknats den dömden i ett straffidsbeslut. Även när det gäller frågan hur denna situation bäst bör hanteras kan olika alternativ övervägas. Ett alternativ är som *Kriminalvården* förordar att använda datum för domens meddelande som avgränsning för frågan om äldre bestämmelser eller den nya lagen ska gälla. En sådan lösning riskerar dock som utredningen framhåller att leda till problem när det gäller t.ex. inhämtande av kompletterande beslutsunderlag i fråga om sådana frihetsberövanden som inte omfattas av de äldre bestämmelserna. Det kan avse ett frihetsberövande som ska tillgodoräknas den dömden t.ex. vid ett undanröjande av en skyddstillsynsdom och där frihetsberövandet ligger långt tillbaka i tiden. En sådan ordning skulle också riskera att leda till överklagande av domar och beslut endast för att hamna på rätt sida om ikraftträdandet. Regeringen delar mot den bakgrunden utredningens bedömning att i stället datum för ikraftträdandet bör utgöra avgränsning för frågan om äldre bestämmelser eller den nya lagen ska gälla. Det innebär t.ex. att om någon är frihetsberövad vid tidpunkten för ikraftträdandet på en grund som inte kan tillgodoräknas enligt de äldre bestämmelserna men enligt de nya, tillgodoräkande får ske från och med dagen för ikraftträdandet för den nya lagen. Med äldre bestämmelser ska därmed avses 19 § tredje stycket och 19 a–c §§ lagen om beräkning av strafftid m.m., 33 kap. och 38 kap. 2 a § andra stycket brottsbalken, 5 c § fjärde stycket lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet m.m., 25 § tredje stycket lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, 10 a § lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård och 3 kap. 21 § tredje stycket lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.

Att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för frihetsberövanden som ägt rum före ikraftträdandet innebär att även ansvaret för att tillgodoräkna tid som frihetsberövande ska följa de äldre bestämmelserna när det gäller frihetsberövande som ägt rum före ikraftträdandet. Det innebär att i de fall ansvaret för tillgodoräkandet enligt regeringens

förslag flyttas mellan myndigheter, den myndighet som ansvaret åvilar enligt de äldre bestämmelserna ska besluta om tillgodoräknande för de frihetsberövanden som ägt rum i tiden före ikraftträdandet, medan den nya ansvariga myndigheten ska svara för tillgodoräknande för tiden efter ikraftträdandet. Som exempel kan nämnas en situation där en dömd vid ikraftträdandet är frihetsberövad utomlands och det ankommer på domstolen att besluta om tillgodoräknande enligt 33 kap. 7 § brottsbalken för det frihetsberövande som förekommit fram till dagen för ikraftträdandet, medan det ankommer på Kriminalvården att enligt 2 § lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande, besluta om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som förekommit efter ikraftträdandet.

Brottsbalken

Förslagen i 26 kap. 6–11, 18 och 23 §§ innebär, med undantag av 26 kap. 6 § andra stycket och 8 § första stycket, i huvudsak en anpassning av regelverket med anledning av det nya sätt att beräkna strafftid som föreslås och enligt vilket strafftiden ska beräknas enbart i dagar samt den nya lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Med hänsyn till att den upphävda strafftidslagen fortfarande ska gälla för strafftidsbeslut som har meddelats före ikraftträdandet bör som utredningen föreslår i konsekvens med det detsamma gälla beträffande de nu nämnda bestämmelserna i brottsbalken. Det bör därför införas en särskild övergångsbestämmelse enligt vilken föreskrivs att bestämmelserna i 26 kap. 6–11, 18 och 23 §§ i den äldre lydelsen fortfarande gäller för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut enligt lagen om beräkning av strafftid m.m.

För att det inte ska råda någon tvekan om vad som ska gälla vid tillämpningen av 26 kap.8 § andra stycket i den äldre lydelsen, bör särskilt föreskrivas att med hänvisningen till 33 kap. 6 och 7 §§ och lagen om beräkning av strafftid m.m. även avses lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande (jfr övergångsbestämmelserna till lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande).

Lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll

Även den föreslagna ändringen i 11 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll bör förses med en övergångsbestämmelse. I likhet med utredningen anser regeringen, när möjligheten till automatiskt uppskov vid en första ansökan om att få verkställa fängelse i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll ändras, att bestämmelsen i den äldre lydelsen fortfarande bör gälla för de ansökningar som har getts in till Kriminalvården före ikraftträdandet.

De förslag som regeringen lämnar om hur strafftid ska beräknas kommer, med vissa undantag, att gälla även vid verkställighet som sker i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Av samma skäl som anförts för att en övergångsbestämmelse behövs i strafftidslagen som anger om den upphävda eller nya lagen ska gälla, anser regeringen att det även i lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll

behövs en sådan bestämmelse. Även i detta fall anser regeringen att meddelandet av straffidsbeslutet bör utgöra avgränsningen för om den upphävda eller nya lagen ska gälla. Det innebär att det bör införas en övergångsbestämmelse som anger att bestämmelserna i 12 och 15 §§ i den äldre lydelsen fortfarande gäller för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffidsbeslut enligt lagen om beräkning av strafftid m.m. Dock ska vid tillämpningen av bestämmelsen i 22 § den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. med 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård

De förslag som regeringen lämnar om hur strafftid ska beräknas kommer, med vissa undantag, även att gälla vid den beräkning av strafftid som Statens institutionsstyrelse (SiS) ansvarar för. Av samma skäl som anförts för att en övergångsbestämmelse behövs i strafftidslagen som anger om den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. eller den nya strafftidslagen ska gälla, anser regeringen att det även i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård behövs en sådan bestämmelse. Även i detta fall anser regeringen att meddelandet av straffidsbeslutet bör utgöra avgränsningen för om den upphävda eller den nya lagen ska gälla. Det innebär att det bör införas en övergångsbestämmelse som anger att bestämmelserna i 11 § första stycket i den äldre lydelsen fortfarande gäller för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffidsbeslut enligt lagen om beräkning av strafftid m.m. Dock ska vid tillämpningen av bestämmelsen i 22 § den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. med 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Lagarna om arresteringsorder

De ändrade förutsättningar för nöjdförklaring som föreslås i strafftidslagen (2018:000) blir genom hänvisning i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder och lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder, tillämpliga även vid nöjdförklaring som lämnas enligt dessa lagar. Som redogörs för ovan bör de nya bestämmelserna om nöjdförklaring gälla från och med att den nya lagen om beräkning av strafftid m.m. träder i kraft. Det bör dock även i de båda lagarna om arresteringsorder införas övergångsbestämmelser om att bestämmelserna om nöjdförklaring i de respektive lagarna i den äldre lydelsen fortfarande gäller för prövning av en nöjdförklaring som lämnats före ikraftträdandet.

Lagen om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

Som en följd av förslaget att i brottsbalken för vissa fall införa en möjlighet till villkorlig frigivning vid en tidigare tidpunkt än som följer av bestämmelsen i 26 kap. 6 § första stycket brottsbalken föreslås att den nuvarande bestämmelsen i 3 kap. 22 § ska upphöra att gälla. Med hänsyn

till att kraven enligt den nya bestämmelsen delvis skärpts anser regeringen i likhet med utredningen att i de fall det vid ikraftträdandet redan har meddelats ett straffidsbeslut enligt lagen om beräkning av strafftid m.m. den upphävda bestämmelsen i 3 kap. 22 § fortsatt ska gälla.

14 Konsekvenser

Förslaget till ny strafftidslag och lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande kommer att öka rättssäkerheten och förutsägbarheten vid beräkning av strafftid genom att lagstiftningen blir tydligare och enklare att förstå och tillämpa. Genom en generell reglering av vilka frihetsberövanden som ska tillgodoräknas blir det också möjligt att åstadkomma en mer likvärdig behandling av de olika former av frihetsberövanden som kan föregå en straffverkställighet. Att lagstiftningen har utformats på ett sådant sätt att den är tydligare och enklare att förstå och tillämpa skapar förutsättningar för en bättre och säkrare ärendehantering och bör kunna leda till att undanröja mycket av den osäkerhet som i dag präglar tillämpningen av gällande regleringar. Det skapar därmed förutsättningar för en effektivare och mer ändamålsenlig hantering inom Kriminalvården. Vidare innebär förslaget om en ny bestämmelse om villkorlig frigivning vid överförande av verkställighet till Sverige att risken för att Sverige kan komma att medverka vid kränkningar av rättigheter enligt Europakonventionen undanröjs.

Kriminalvården kommer att behöva anpassa bl.a. sina styrande dokument, it-system och handläggningsrutiner för att säkerställa att de nya regleringarna följs. Myndigheten kommer också att behöva genomföra breda utbildningsinsatser. Samtliga dessa uppgifter faller inom Kriminalvårdens ordinarie verksamhetsutveckling och kostnaderna bedöms rymmas inom befintliga anslagsramar.

Såväl domstolarna som Polismyndigheten och Statens institutionsstyrelse berörs av förslagen till ny lagstiftning. På motsvarande sätt som för Kriminalvården kommer det inom dessa verksamheter att finnas ett behov av att se över och anpassa styrande dokument och rutiner till de nya lagarna. Vissa utbildningsinsatser kommer också att behöva genomföras. Övergången till att hantera beräkningen av strafftid i dagar kommer sannolikt också att medföra att såväl domstolarna som Polismyndigheten och Statens institutionsstyrelse behöver anpassa delar av sina it-system till den nya ordningen. För domstolarnas del kommer möjligheten att ta emot nöjdförklaring vid fängelsestraff att medföra att nya rutiner kan komma att behövas, bl.a. när det gäller att informera den dömde om möjligheten att avge en sådan förklaring. På motsvarande sätt som för Kriminalvården bedöms de kostnader som uppstår med anledning av de nya lagarna rymmas inom befintliga anslagsramar.

15 Författningskommentar

15.1 Förslaget till ny strafftidslag

Strafftidslagen ersätter lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Den nya lagen innebär i huvudsak en modernisering och omarbetning av bestämmelserna i lagen om beräkning av strafftid m.m. i syfte att göra regleringen tydlig och enkel att förstå och tillämpa. Lagen innehåller även flera förändringar i sak i förhållande till hittills gällande regler.

Genom strafftidslagen regleras förutsättningarna för när fängelsestraff får verkställas och hur tiden för sådan verkställighet ska beräknas. Lagen innehåller även bestämmelser om nöjdförklaring och uppskov. Lagen har utformats köns- och teknikneutralt. Den har även, så långt möjligt, utformats organisationsoberoende.

Vissa bestämmelser i lagen om beräkning av strafftid m.m. förs inte över till strafftidslagen med hänvisning till att de i stället lämpligen bör tas in i författningar på lägre nivå. Det gäller t.ex. vissa bestämmelser om nöjdförklaring och beräkning av strafftid.

Vissa bestämmelser förs över till andra lagar. Det gäller t.ex. bestämmelser om förpassning, avbrott och tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Lagen innehåller 28 paragrafer. De avser

- inledande bestämmelse (1§),
- inledande av verkställighet (2–10 §§),
- nöjdförklaring (11–13 §§),
- uppskov (14–16 §§),
- beräkning av strafftid (17–22 §§),
- övriga bestämmelser (23–25 §§), och
- överklagande (26–28 §§).

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas.

Paragrafen anger lagens innehåll och tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Av paragrafen framgår att lagen innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas. Med fängelsestraff avses fängelse som enligt lag dömts ut eller bestämts som påföljd för brott. Det saknar betydelse om fängelsestraffet bestämts i en dom eller i ett beslut. Det innebär att t.ex. fängelse som förvandlingsstraff för böter omfattas av tillämpningsområdet, liksom fängelsestraff som i beslut bestämts i samband med undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn (jfr 27 kap. 6 § och 28 kap. 9 § brottsbalken) eller med tillämpning av 34 kap. 6 § brottsbalken. Vidare omfattas sådant fängelsestraff som efter förverkande av villkorligt medgiven frihet, genom dom eller beslut, ska avtjänas av den dömde.

Lagen är också tillämplig på frihetsberövande påföljder som har dömts ut eller bestämts i något annat land och som ska verkställas som fängelsestraff i Sverige efter överförande hit enligt t.ex. lagen (1963:193)

om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet m.m., lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom och lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.

Enligt lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen kan verkställigheten av en svensk frivårdspåföljd eller övervakning efter villkorlig frigivning överföras till ett annat EU-land. Det landet har befogenhet att meddela s.k. följdbeslut. Ett följdbeslut kan innebära bl.a. att villkorligt medgiven frihet förverkas eller att fängelse döms ut i stället för en frivårdspåföljd. Även om det av någon anledning blir aktuellt att återföra verkställigheten av påföljden till Sverige (se 2 kap. 8 § lagen om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen), måste följdbeslut som har meddelats i den andra medlemsstaten iakttas. Lagen är tillämplig även på sådana beslut, eftersom de ska gälla i Sverige (se prop. 2014/15:138 s. 118 f och 2 kap. 4 § samma lag).

Lagen ska vidare tillämpas vid samarbete med internationella domstolar och tribunaler, bl.a. Specialdomstolen för Sierra Leone och Internationella brottmålsdomstolen. Samarbetet innebär att svenska myndigheter kan verkställa straff, bl.a. fängelsestraff, utdömda av domstolarna. Sådan verkställighet förutsätter ett beslut om att straffet får verkställas i Sverige. Enligt såväl lagen (2002:329) om samarbete med internationella brottmålsdomstolen (23 §) som lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone (6§) är det regeringen som fattar sådana beslut. I samband med att ett sådant beslut fattas finns det normalt utrymme att ställa upp villkor för straffverkställigheten, oftast i samråd med domstolen eller tribunalen. Sådana villkor kan innebära avvikelser från vad som normalt gäller enligt denna lag (se prop. 2001/02:88 Sveriges samarbete med Internationella brottmålsdomstolen, prop. 2005/06:93 Samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone och prop. 1993/94:142 Lagstiftning med anledning av den av Förenta nationerna inrättade tribunalen för brott i f.d. Jugoslavien).

I lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård finns särskilda bestämmelser om när verkställighet får inledas efter en dom på sluten ungdomsvård. Genom hänvisningar i den lagen är vissa av strafftidslagens bestämmelser om strafftidsberäkning tillämpliga även vid verkställighet av sluten ungdomsvård.

Inledande av verkställighet

Förutsättningar för verkställighet

2 § Ett fängelsestraff får verkställas när

1. en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömde, eller
2. ett beslut om verkställighet i Sverige av ett motsvarande utländskt straff fått laga kraft.

Om ett beslut enligt första stycket 2 innebär att en ny påföljd ska bestämmas genom svensk dom får verkställighet ske först när den domen fått laga kraft.

Paragrafen anger grundprinciperna för när ett fängelsestraff får verkställas. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.1.

Av första stycket punkt 1 följer att ett fängelsestraff får verkställas när en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft i förhållande till den dömde. Att en dom eller ett beslut fått laga kraft innebär att domen eller beslutet inte längre kan angripas med ordinära rättsmedel, dvs. inte längre kan överklagas. Laga kraft mot den dömde kan inträda antingen genom att den dömde lämnar nöjdförklaring (jfr 13 §) och därigenom avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff eller genom att överklagandetiden löper ut utan att den dömde har överklagat. Beträffande det senare gäller att en tingsrätts dom i brottmål eller beslut får laga kraft tre veckor från den dag då domen eller beslutet meddelades (jfr 51 kap. 1 § och 52 kap. 1 § rättegångsbalken). Om åklagaren eller målsäganden överklagat en tingsrätts dom i brottmål gäller dock att den dömde har ytterligare en vecka på sig att anslutningsöverklaga. I ett sådant fall får domen i förhållande till den dömde laga kraft först sedan även tiden för att anslutningsöverklaga löpt ut (jfr 51 kap. 2 § rättegångsbalken). Domar i brottmål eller beslut meddelade av hovrätten får laga kraft fyra veckor från den dag då domen eller beslutet meddelades (55 kap. 1 § och 56 kap. 1 § rättegångsbalken). Lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid gäller vid beräkning av överklagandetiden (se 28 § lagen [1946:804] om införandet av nya rättegångsbalken). Domar eller beslut meddelade av Högsta domstolen får laga kraft samma dag som de meddelas.

En dom eller ett beslut behöver inte ha fått laga kraft mot alla parter eller i alla delar för att få verkställas. Det följer av att kravet på laga kraft endast gäller i förhållande till den dömde och i den del som avser fängelsestraff. Ett fängelsestraff får därför verkställas även om åklagaren eller målsäganden har överklagat domen eller beslutet. Detsamma gäller om den dömde har överklagat domen eller beslutet endast avseende annat än sådant som avser fängelsestraff, t.ex. utvisning, förverkande av egendom eller skadestånd. Har den dömde överklagat domen beträffande skuldfrågan (frågan om den tilltalade ska dömas för gärningen och hur den ska bedömas) innebär det dock som regel att även påföljdsfrågan omfattas av prövningen. Med fängelsestraff ska, i likhet med vad som anges under kommentaren till 1 §, förstås förutom fängelse som enligt lag dömts ut eller bestämts som påföljd för brott även sådant fängelsestraff som den dömde på grund av förordnande om förverkande av villkorligt medgiven frihet ska avtjäna. För att verkställighet ska få inledas krävs därför att domen eller beslutet fått laga kraft mot den dömde i båda dessa avseenden. Detsamma gäller i det fallet högre rätt med tillämpning av 30 kap. 3 § tredje stycket brottsbalken beslutat t.ex. två eller flera separata fängelsestraff i en gemensam dom. Även i ett sådant fall krävs för att verkställighet ska få ske att domen fått laga kraft mot den dömde i förhållande till alla fängelsestraff som omfattas av domen, om inte annat följer av särskilda bestämmelser. Det innebär att om den dömde t.ex. inte accepterar ett av fängelsestraffen utan överklagar domen i den delen, domen som regel inte får verkställas i någon del som avser fängelsestraff. Om högre rätt i denna situation i

stället väljer att ge separata domar kan ett fängelsestraff i en dom verkställas även om någon av de andra domarna överklagas.

Punkt 2 avser utländska domar eller beslut som ska verkställas här som fängelsestraff efter överförande hit enligt t.ex. lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet m.m., lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen, lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt, lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen och lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone. I ett sådant fall gäller att ett fängelsestraff får verkställas när beslutet om verkställighet i Sverige av det motsvarande utländska straffet fått laga kraft. Med laga kraft ska förstås detsamma som beträffande punkt 1, dvs. att domen eller beslutet inte längre kan överklagas. Laga kraft enligt punkt 2 kan dock endast inträda genom att överklagandetiden löpt ut utan att någon av parterna har överklagat eller för att domen eller beslutet inte går att överklaga.

Av *andra stycket* följer att om ett beslut om verkställighet enligt första stycket 2 innebär att en ny påföljd ska bestämmas genom svensk dom, får verkställighet ske först när den domen fått laga kraft. Med laga kraft ska förstås detsamma som beträffande första stycket punkt 2. Även enligt andra stycket kan laga kraft dock endast inträda genom att överklagandetiden löpt ut utan att någon av parterna har överklagat eller för att domen inte går att överklaga.

Vad som närmare gäller i fråga om överklagande av ett beslut om verkställighet eller en dom om ny påföljd följer av den lag i Sverige enligt vilken beslutet eller domen fattas. Det innebär att t.ex. ett beslut som fattas av regeringen enligt lagen om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom gäller omedelbart eftersom det inte går att överklaga.

I vilka fall ett fängelsestraff får verkställas utan att en dom eller ett beslut fått laga kraft behandlas i 3 §.

3 § Ett fängelsestraff får, om det följer av särskilda bestämmelser, även i andra fall än som anges i 2 § verkställas utan att en dom eller ett beslut som där avses fått laga kraft.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att ett fängelsestraff i vissa fall får verkställas trots att det inte fått laga kraft mot någon av parterna. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.1.

I vissa fall har lagstiftaren av olika skäl ansett det motiverat att ett fängelsestraff får verkställas trots att det inte fått laga kraft (omedelbar verkställighet). Bestämmelser med den innebörden finns i t.ex. 28 kap. 3 § tredje stycket brottsbalken (domstols förordnande om att ett fängelsestraff som dömts ut enligt 28 kap. 3 § första stycket brottsbalken ska gå i verkställighet omedelbart), 37 kap. 10 § brottsbalken (övervakningsnämndens beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. 19 § brottsbalken), 38 kap. 9 § brottsbalken (domstols beslut om ändrad påföljd enligt 34 kap. 6 § andra stycket eller

8 § brottsbalken) och 26 § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet m.m. (Kriminalvårdens beslut enligt 6 § samma lag om att bifalla en framställning om överförande av en nordisk dom för verkställighet här i landet). I detta lagstiftningsärende föreslås också en sådan bestämmelse i 26 kap. 5 § brottsbalken (hovrättens dom eller beslut om skärpt fängelsestraff när verkställighet pågår).

Angående frågan om nöjdförklaring avseende en dom eller ett beslut som omedelbart får verkställas hänvisas till kommentaren till 11 §.

4 § Kriminalvården ska kontrollera om ett fängelsestraff är verkställbart.

Av paragrafen följer att Kriminalvården ska kontrollera om ett fängelsestraff är verkställbart, dvs. genomföra en s.k. verkställbarhetskontroll. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.1.

Paragrafen innebär att Kriminalvården har en skyldighet att kontrollera att förutsättningarna för verkställighet är uppfyllda innan myndigheten vidtar åtgärder för att verkställigheten av ett utdömt fängelsestraff ska påbörjas. Det innebär att myndigheten ska kontrollera om domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömde eller på annan grund får verkställas. Vidare ska det kontrolleras om det finns hinder mot verkställighet eller om påföljdspreskription har inträtt samt att det återstår tid för den dömde att avtjäna. När det gäller grundprinciperna för när ett fängelsestraff får verkställas hänvisas till kommentaren till 2 §. När det gäller i vilka fall ett fängelsestraff får verkställas utan att en dom eller ett beslut fått laga kraft (omedelbar verkställighet) hänvisas till kommentaren till 3 §.

Hinder mot verkställighet innebär att ett fängelsestraff inte är verkställbart trots att det fått laga kraft eller annars får verkställas omedelbart. Den dömde får i ett sådant fall inte tas in i kriminalvårdsanstalt för att avtjäna det utdömda fängelsestraffet innan hindret undanröjts. Särskilda bestämmelser om hinder mot verkställighet finns i t.ex. 16 § (hinder mot verkställighet innan en första ansökan om uppskov prövats av Kriminalvården), 11 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll (hinder mot verkställighet innan en första ansökan om verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll prövats av Kriminalvården), 29 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (hinder mot verkställighet i vissa fall sedan framställning gjorts om att straffet ska verkställas i en annan stat) och 2 kap. 10 § lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (hinder mot verkställighet i vissa fall sedan beslut fattats om att sända över en dom till en annan medlemsstat för att där erkännas och verkställas). Vidare kan det finnas hinder mot verkställighet med anledning av villkor som ställts upp i samband med utlämning eller överlämnande (2 kap. 8 § brottsbalken), eller villkor som ställts upp vid överförande av straffverkställighet till Sverige (se t.ex. 28 § lagen [1963:193] om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.), eller med anledning av specialitetsprincipen (se t.ex. 3 kap. 24 § lagen om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen).

Hinder mot verkställighet kan också förekomma med anledning av att rätten med stöd av särskilda bestämmelser beslutat om inhibition, dvs. att en dom eller ett beslut tills vidare inte får verkställas. Sådana bestämmelser finns i t.ex. 38 kap. 2 a § första stycket brottsbalken samt i 55 kap. 8 §, 58 kap. 6 § och 59 kap. 3 § rättegångsbalken.

Bestämmelser om påföljdspreskription vid dom på fängelse finns i 35 kap. 8 och 9 §§ brottsbalken. De innebär att ett fängelsestraff bortfaller om det inte börjar verkställas inom viss tid sedan domen fått laga kraft.

En verkställbarhetskontroll kan beroende på omständigheterna i ett enskilt fall behöva utföras vid mer än ett tillfälle.

Rätten att påbörja verkställighet

5 § En dömd har rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon begär det och straffet är verkställbart.

I paragrafen regleras under vilka förutsättningar en dömd har rätt att få påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.1.

En dömd har rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon begär det och straffet är verkställbart. Bestämmelsen är tillämplig på såväl dömda som är frihetsberövade som dömda som inte är frihetsberövade. Om den dömde inte är frihetsberövad kan han eller hon inställa sig i en kriminalvårdsanstalt eller ett häkte och begära att få påbörja verkställigheten. Men också en dömd som t.ex. hålls i förvar enligt utlänningslagen (2005:716) och som har ett verkställbart straff som han eller hon vill börja verkställa, kan begära att få påbörja verkställigheten av fängelsestraffet.

Är det fråga om ett frihetsberövande i sådan form som avses i 8 §, dvs. är den dömde häktad, omhändertagen (26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken) eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i annat mål, ska i stället som regel 8 § tillämpas. Se dock nedan under kommentaren till den bestämmelsen angående det fallet att en dömd som förklaras häktad redan har ett verkställbart fängelsestraff för vilket uppskov beviljats.

En begäran från den dömde att få påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff förutsätter som regel att den dömde inställer sig personligen i häkte eller kriminalvårdsanstalt. Det innebär att en dömd som är frihetsberövad och som inte redan förvaras i häkte eller kriminalvårdsanstalt kan behöva hjälp från ansvariga myndigheter med att inställa sig. Det är normalt den myndighet där den dömde förvaras som själv ska utföra transporten. Under vissa förutsättningar får myndigheten begära handräckning för att utföra transporten. I särskilda undantagsfall ska det dock vara möjligt att tillmötesgå en begäran om att få påbörja verkställighet även utan att den dömde inställer sig personligen. Ett exempel på en sådan situation är om en person som dömts till rättspsykiatrisk vård under tiden vården pågår döms på nytt för brott till fängelse som han eller hon vill börja avtjäna (jfr JO-beslut dnr 6940-2012). En förutsättning är att det bedöms lämpligt och praktiskt möjligt, dvs. att den dömde kan verkställa straffet där han eller hon

befinner sig. Den dömde ska då kunna påbörja verkställigheten utan personlig inställelse.

Det finns inget krav på att begäran för att vara giltig ska ske i någon särskild form. I princip ska det vara tillräckligt att den dömde förklarar för behörig personal att han eller hon begär få påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff.

Med kravet på att straffet är verkställbart avses bl.a. att fängelsestraffet ska ha fått laga kraft mot den dömde eller på annan grund får verkställas (jfr 2–4 §§). Det innebär att Kriminalvården för att kunna tillmötesgå en dömds begäran om att få påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff först måste kunna kontrollera att fängelsestraffet får verkställas, att det inte finns något hinder mot verkställighet, att påföljden inte preskriberats samt att det finns tid kvar för den dömde att avtjäna. I de fall den dömde inställer sig i en kriminalvårdsanstalt eller ett häkte med begäran om att få påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff trots att han eller hon ingivit en första ansökan om uppskov (jfr 16 §) eller en ansökan om verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll (jfr 11 § lagen [1994:451] om intensivövervakning med elektronisk kontroll), får den dömde därmed anses ha återkallat sin ansökan.

Om den dömde inte har med sig några verkställighetshandlingar när han eller hon inställer sig får Kriminalvården försöka kontrollera uppgifterna på annat sätt t.ex. genom kontroll i kriminalvårdsregistret eller genom att inhämta domen eller beslutet från den aktuella domstolen. Går inte det kan den dömdes begäran inte tillmötesgå. Detsamma gäller om den dömde är förhindrad att avtjäna straffet i anstalt. En sådan situation skulle kunna uppstå om den dömde till följd av att han eller hon bär på en allmänfarlig sjukdom är underkastad isolering enligt 5 kap. 1 § smittskyddslagen (2004:168).

Om samtliga förutsättningar för verkställigheten är uppfyllda innebär bestämmelsen att Kriminalvården är skyldig att ta emot den dömde. Det ankommer på Kriminalvården att sedan den dömde påbörjat verkställigheten, om det finns behov av det, flytta eller omplacera honom eller henne till annan kriminalvårdsanstalt. Den dömde anses ha påbörjat verkställigheten i och med att han eller hon tas in i häktet eller kriminalvårdsanstalten. Fram till den tidpunkten står det den dömde fritt att ångra sig.

Dömda som inte är frihetsberövade

6 § Om en dömd inte är frihetsberövad när fängelsestraffet är verkställbart ska han eller hon utan dröjsmål föreläggas att senast en viss dag inställa sig vid den kriminalvårdsanstalt där fängelsestraffet ska verkställas.

Om den dömde inte följer eller inte kan nås av ett föreläggande enligt första stycket eller om det finns risk för det, ska Polismyndigheten på begäran av Kriminalvården förpassa honom eller henne till ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt.

Om det bedöms kunna ske utan risk för att den dömde undandrar sig verkställighet, får Polismyndigheten förelägga honom eller henne att inställa sig vid en kriminalvårdsanstalt i stället för att förpassa honom eller henne dit.

Paragrafen behandlar frågan om hur verkställigheten ska påbörjas om den dömd inte är frihetsberövad när fängelsestraffet är verkställbart. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

Enligt paragrafens *första stycke* ska en dömd som inte är frihetsberövad när fängelsestraffet är verkställbart utan dröjsmål föreläggas att senast en viss dag inställa sig i den kriminalvårdsanstalt där fängelsestraffet ska verkställas. Det innebär att Kriminalvården sedan fängelsestraffet är verkställbart ska utfärda ett föreläggande om inställelse enligt vilket det ska framgå vilken dag och i vilken kriminalvårdsanstalt som den dömd senast ska inställa sig för verkställighet av fängelsestraffet. Med att den dömd utan dröjsmål ska föreläggas att inställa sig i kriminalvårdsanstalt avses ett krav på skyndsamhet med avseende på handläggningsförfarandet. Beroende på omständigheterna i enskilda fall kan dock tiden för ett ärende komma att variera. Således kan det vara rimligt att låta handläggningen ta något längre tid i vissa fall där omständigheter som hänför sig till den dömdes person gör att det tar längre tid än normalt att hitta en ändamålsenlig placering. Det kan avse en dömd som t.ex. har särskilda omsorgsbehov. I vissa fall gäller enligt lag eller på grund av domstols särskilda förordnande s.k. omedelbar verkställighet, vilket ställer särskilda krav på ett skyndsamt förfarande. Det kan avse t.ex. ett fall där en dömd inte är frihetsberövad och domstolen i samband med en dom på fängelse enligt 28 kap. 3 § tredje stycket brottsbalken beslutar om omedelbar verkställighet. Ett annat exempel är då en dömd som frigivits efter att ha avtjänat tingsrättens dom ska verkställa hovrättens skärpta avgörande (jfr 26 kap. 5 § första stycket brottsbalken). Som en allmän utgångspunkt gäller att tiden mellan dom och verkställighet ska vara så kort som möjligt.

Andra stycket anger vad som krävs för att kunna begära Polismyndighetens hjälp med förpassning av en dömd till ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt. Bestämmelsen är tillämplig oberoende av om ett föreläggande om inställelse redan har utfärdats eller en dömd hämtat ut ett sådant föreläggande. En begäran om att Polismyndigheten ska förpassa den dömd till ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt kan ske om den dömd inte följer eller inte kan nås av ett föreläggande eller om det finns risk för det. Med det senare avses både en risk för att den dömd inte kommer att följa ett föreläggande och en risk för att han eller hon inte kommer att kunna nås av ett föreläggande. Kraven för att kunna begära Polismyndighetens hjälp är relativt lågt ställda. Det bör t.ex. för en sådan begäran vara tillräckligt att en dömd inte har hämtat ut ett föreläggande om inställelse och ytterligare kontaktuppgifter saknas. Ett annat exempel när det kan komma i fråga att begära en dömd förpassad är när det framkommit uppgifter om flyktfara i ärendet. En bedömning av samtliga omständigheter i ärendet bör dock alltid göras för att överväga behovet av ytterligare utredningsåtgärder innan en begäran om förpassning görs. En begäran om förpassning kan även grunda sig på Kriminalvårdens beslut om efterlysning.

Det finns inget krav på att en begäran om förpassning måste avse ett specifikt häkte eller en specifik kriminalvårdsanstalt.

Enligt *tredje stycket* får Polismyndigheten om det bedöms kunna ske utan risk för att den dömd undandrar sig verkställighet förelägga honom

eller henne att själv inställa sig i en kriminalvårdsanstalt i stället för att förpassa honom eller henne dit. Med begreppet ”undandra sig verkställighet” avses både att avvika och att av annat skäl utebli från verkställighet. Bestämmelsen ska tillämpas restriktivt. För det fall att en dömd har nåtts av ett föreläggande från Kriminalvården men inte följt det torde risken för att den dömd ska undandra sig verkställighet ofta vara sådan att ett nytt föreläggande inte kan bli aktuellt.

Bestämmelserna gäller även för en dömd som inte är frihetsberövad och som ska avtjäna en utländsk dom eller ett utländskt beslut här i landet efter att domen eller beslutet överförts hit för verkställighet (jfr 2 §).

7 § Kriminalvården får skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff

1. för domar eller beslut på fängelse i högst tre månader om syftet är att åstadkomma en jämnare beläggning i kriminalvårdsanstalterna,

2. i avvaktan på ett ställningstagande om överförande av verkställighet av en svensk dom eller ett svenskt beslut på fängelse till en annan stat, eller

3. i avvaktan på regeringens beslut i ett ärende om nåd.

I de fall som avses i första stycket 1 får verkställigheten skjutas upp under högst sex månader från den dag fängelsestraffet är verkställbart.

Paragrafen reglerar i vilka fall och under hur lång tid Kriminalvården får skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff för dömda som inte är frihetsberövade när fängelsestraffet är verkställbart. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

Bestämmelserna innebär att Kriminalvården, trots bestämmelserna i 6 § första stycket om att myndigheten utan dröjsmål ska förelägga den dömd att inställa sig i kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten, i tre fall får skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff. Möjligheten att skjuta upp verkställigheten gäller oberoende av om ett föreläggande enligt 6 § utfärdats eller inte. Enligt *punkt 1* gäller att Kriminalvården får skjuta upp verkställigheten för domar eller beslut på fängelse i högst tre månader om syftet är att åstadkomma en jämnare beläggning i kriminalvårdsanstalterna. Enligt *punkt 2* gäller att verkställigheten även får skjutas upp om det sker i avvaktan på ett ställningstagande om ett överförande av en svensk dom eller ett svenskt beslut på fängelse till en annan stat ska ske. En tillämpning enligt *punkt 2* kan komma i fråga redan innan en framställning om överförande av verkställighet enligt t.ex. lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. och lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom gjorts, eller ett beslut om att sända över en dom till en annan medlemsstat för att där erkännas och verkställas enligt lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen, fattats. Vidare får Kriminalvården enligt *punkt 3* skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff i avvaktan på regeringens beslut i ett ärende om nåd. Möjligheten att skjuta upp verkställigheten enligt punkterna 2 och 3 avser inte endast fängelsestraff av viss längd.

Enligt *andra stycket* får verkställigheten avseende *punkt 1* (i syfte att åstadkomma en jämnare beläggning i kriminalvårdsanstalterna) för

domar eller beslut på fängelse i högst tre månader skjutas upp under en tid om högst sex månader. Med att verkställigheten får skjutas upp ”högst” sex månader avses att verkställigheten inte får skjutas upp under längre tid än vad det finns behov av. Anståndstiden räknas från den dag domen eller beslutet är verkställbart. Avseende fallen i punkterna 2 (i avvaktan på ett ställningstagande om överförande av verkställighet av en svensk dom eller ett svenskt beslut på fängelse till en annan stat) och 3 (i avvaktan på regeringens beslut i ett ärende om nåd) uppställs inte någon fastställd tidsfrist för hur länge verkställigheten får skjutas upp. Även i dessa fall gäller dock som grundläggande utgångspunkt att verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt. Det innebär att verkställigheten inte ska skjutas upp under längre tid än vad som är nödvändigt. När det gäller punkt 2 kan handläggningstiden påverkas av t.ex. den mottagande statens svarstider. När det gäller punkt 3 begränsas den tid som verkställigheten kan skjutas upp av det förhållandet att anståndet sker i avvaktan på regeringens beslut.

Bestämmelsen är fakultativ. Det innebär att Kriminalvården är fri att med hänsyn till samtliga omständigheter i varje enskilt fall avgöra om det framstår som en lämplig åtgärd att skjuta upp verkställigheten. Omständigheter som att det finns anledning att anta att den dömde kommer att undandra sig verkställigheten eller fortsätta brottslig verksamhet bör särskilt beaktas vid en tillämpning av bestämmelserna.

Bestämmelsen förutsätter inte att det fattas något formellt beslut om att verkställigheten ska skjutas upp.

En tillämpning av bestämmelsen hindrar inte den dömde från att påbörja verkställigheten av fängelsestraffet om han eller hon begär det (jfr 5 §). I 14 § regleras under vilka förutsättningar uppskov med verkställigheten får beviljas.

Bestämmelser om verkställighetens inledande om den dömde är frihetsberövad finns i 8 §.

Dömda som är frihetsberövade

8 § Om en dömd är häktad, omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål när fängelsestraffet är verkställbart, ska verkställigheten påbörjas omedelbart där han eller hon förvaras.

Om den dömde inte förvaras i kriminalvårdsanstalt när verkställigheten enligt första stycket påbörjas och inte heller samtidigt är häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken i ett annat mål, ska han eller hon överföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet.

Paragrafen behandlar frågan om hur verkställigheten ska påbörjas om den dömde är frihetsberövad när fängelsestraffet är verkställbart. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.3.

Av *första stycket* följer att om en dömd är häktad (med anledning av misstanke om brott eller med anledning av brott som prövats i ett mål eller som en påföljd avser, se 12 a kap. 12 § andra stycket fängelselagen [2010:610]), omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket (i avvaktan på prövning av t.ex. frågan om förverkande av villkorligt medgiven frihet på grund av misskötsamhet) eller 28 kap. 11 § första

eller tredje stycket brottsbalken (i avvaktan på prövning av t.ex. frågan om undanröjande av en skyddstillsyn på grund av misskötsamhet respektive i avvaktan på att ett beslut om undanröjande av skyddstillsyn får laga kraft) eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål när fängelsestraffet är verkställbart, ska verkställigheten påbörjas omedelbart där den dömd förvaras. Det innebär t.ex. att om en domstol beslutat att en dömd ska kvarbli i häkte till dess att domen i ansvarsdelen får laga kraft mot den dömd, verkställigheten ska påbörjas omedelbart när domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff får laga kraft mot den dömd, förutsatt att fängelsestraffet då även i övrigt är verkställbart, dvs. att hinder mot verkställighet inte föreligger, att påföljdspreskription inte inträtt och att det finns tid kvar för den dömd att avtjäna (jfr 4 §). Verkställigheten ska även påbörjas omedelbart i ett fall där domstolen i samband med en dom på fängelse enligt 28 kap. 3 § brottsbalken beslutar om omedelbar verkställighet samtidigt som häktningsbeslutet hävs. I båda dessa fall är den dömd att anse som häktad när fängelsestraffet är verkställbart. Är det däremot så att den dömd inte är frihetsberövad när domstolen i samband med en dom på fängelse enligt 28 kap. 3 § brottsbalken beslutar om omedelbar verkställighet blir i stället 6 § första stycket tillämplig, se ovan under kommentaren till 6 §.

Bestämmelsen är tillämplig även i det fallet att en dömd är häktad eller omhändertagen i ett annat mål än det i vilket fängelsestraffet har meddelats. Det innebär att om en dömd t.ex. häktas i ett annat mål och han eller hon redan har ett fängelsestraff som är verkställbart, verkställigheten ska påbörjas omedelbart där den dömd förvaras. Det kan även avse en dömd som häktas i ett annat mål med anledning av en nordisk eller europeisk arresteringsorder enligt lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder eller lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder, eller en framställning om utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott eller en framställan om överförande av straffverkställighet till Sverige enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom eller lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (se t.ex. 3 kap. 15 § den lagen).

För det fallet en dömd häktas och han eller hon redan har ett verkställbart fängelsestraff men som han eller hon beviljats uppskov för gäller i stället att den dömd, om han eller hon trots det beviljade uppskovet ändå vill börja verkställa straffet, med stöd av 5 § kan begära att få göra det. Som framgår av bestämmelsen i 15 § kan Kriminalvården i en sådan situation även fatta beslut om att återkalla det beviljade uppskovet. Verkställigheten ska i ett sådant fall anses påbörjad när beslutet om att återkalla uppskovet meddelas.

Av *andra stycket* följer att den dömd, om han eller hon inte redan förvaras i kriminalvårdsanstalt när verkställigheten påbörjas och inte heller samtidigt är häktad eller omhändertagen i ett annat mål, ska överföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet. Med att den dömd ska överföras till kriminalvårdsanstalt ska i normalfallet förstås

att den dömd fysiskt ska överföras till sådan anstalt. För ett sådant överförande finns inget krav på förpassningsbeslut, utan transport kan ske med hjälp av Kriminalvården. I särskilda undantagssituationer, t.ex. då den dömd är externplacerad på sjukhus när fängelsestraffet är verkställbart och bedömningen görs att han eller hon bör vara det även efter det att verkställigheten påbörjats, ska dock inte krävas att han eller hon först måste fysiskt överföras till en kriminalvårdsanstalt för inskrivning för att sedan skjutas tillbaka till sjukhuset.

Intagning i häkte

9 § En dömd som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff får i anslutning till det tas in i häkte

1. i avvaktan på anstaltsplacering, eller
2. om det behövs med hänsyn till transportförhållandena.

Den dömd får i de fall som avses i första stycket tillfälligt tas in i polisarrest. Är den dömd under arton år får han eller hon tas in i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt.

Paragrafen anger under vilka förutsättningar en dömd vid inledande av verkställighet tillfälligt får tas in i häkte. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Enligt *första stycket* får den som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff i anslutning till det tas in i häkte i avvaktan på anstaltsplacering eller om det behövs med hänsyn till transportförhållandena. Med uttrycket ”den som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff” avses situationer när en dömd som genom egen inställelse med stöd av 5 § påbörjat verkställigheten av ett fängelsestraff i häkte ska överföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet eller när en dömd som med stöd av 6 § andra stycket förpassats till häkte eller kriminalvårdsanstalt. Bestämmelsen är också tillämplig när en dömd, som med stöd av 8 § påbörjat verkställigheten omedelbart där han eller hon förvaras t.ex. i häkte eller på sjukvårdsinrättning, ska överföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet eller när en dömd som efter överförande av straffverkställighet av en utländsk dom till Sverige anländer svenskt territorium och han eller hon för att fortsätta eller påbörja verkställigheten här ska överföras till kriminalvårdsanstalt.

Vidare krävs för att den dömd ska få tas in i häkte att det sker i avvaktan på anstaltsplacering eller att det behövs med hänsyn till transportförhållandena. Möjligheten ska tillämpas med restriktivitet och endast användas när det inte är möjligt att föra den dömd direkt till den anstalt där han eller hon ska påbörja verkställigheten. Det kan avse en situation där den dömd tas in i häkte efter t.ex. förpassning och en ny säker och ändamålsenlig placering behöver föregås av en förnyad risk- och behovsbedömning. Med *punkt 1*, ”i avvaktan på anstaltsplacering,” ska förstas den faktiska placeringen. Det innebär att den dömd får förvaras i häkte på den grunden även sedan placeringsbeslutet har meddelats. Med *punkt 2*, ”om det behövs med hänsyn till transportförhållandena,” avses dels behovet av att kunna anpassa transporterna så att utnyttjandet av transportresurserna kan ske på ett effektivt sätt, dels den situationen att en transport med hänsyn till t.ex.

den dömdes fysiska eller psykiska hälsa inte framstår som lämplig och därför kan behöva anstå viss tid eller delas upp i kortare etapper.

Bestämmelser om under hur lång tid den dömd får förvaras i häkte enligt bestämmelsen finns i 10 §, se nedan.

Av *andra stycket* följer att en dömd i de fall som avses i första stycket tillfälligt får tas in i polisarrest. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas endast om den dömd inte kan tas in i häkte. Med att den dömd endast "tillfälligt" får tas in i polisarrest avses att förvar i polisarrest aldrig får pågå någon längre tid och normalt inte längre än någon eller några dagar. Förvar i polisarrest ska främst användas när det är motiverat med hänsyn till transportförhållandena. Genom bestämmelsen föreskrivs vidare att en ung dömd under arton år får tas in i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt. Förvar i polisarrest kan vara absolut nödvändig om det uppstår en akut situation eller en situation där den dömdes hälsotillstånd gör att det inte är lämpligt att föra honom eller henne direkt till den anstalt som han eller hon ska placeras i.

I 2 kap. 4 a och 4 b §§ och 15 kap. 2 a § fängelselagen (2010:610) finns bestämmelser om tillfällig placering i häkte i anslutning till omplacering av en intagen från en kriminalvårdsanstalt till en annan sådan anstalt samt vid återförande av en intagen som avvikit till den kriminalvårdsanstalt från vilken han eller hon avvek.

10 § Tiden i häkte med stöd av 9 § första stycket får inte vara längre än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns särskilda skäl för en längre tid. Även om det finns särskilda skäl får tiden inte vara längre än trettio dagar.

Vid tillämpning av första stycket ska tid i polisarrest räknas som tid i häkte.

Paragrafen reglerar under hur lång tid en dömd får förvaras i häkte enligt bestämmelsen i 9 § första stycket. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Enligt *första stycket* får en dömd inte förvaras i häkte enligt 9 § första stycket längre än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan vara när det med hänsyn till t.ex. ordning och säkerhet kan vara både tidskrävande och svårt att hitta en ändamålsenlig placering. Det kan avse t.ex. en dömd med ett stort skyddsbehov där det är särskilt angeläget att det inte uppstår en olämplig klientkonstellation i kriminalvårdsanstalt eller en dömd med kopplingar till den organiserade brottsligheten. Andra exempel på särskilda skäl kan vara att beläggningen är hög i anstalter i den säkerhetsklass eller med den programverksamhet som anses lämplig varför det kan dröja innan det finns en ledig plats i sådan anstalt. Frågan om vad som ska krävas för att särskilda skäl ska anses föreligga får avgöras genom en samlad bedömning av omständigheterna i varje enskilt fall. Även om det finns särskilda skäl gäller dock att den dömd inte får förvaras i häkte längre tid än trettio dagar.

Enligt *andra stycket* ska vid tillämpning av första stycket tiden i polisarrest räknas som tid i häkte. Det innebär att den sammanlagda tiden i polisarrest och häkte inte får vara längre än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns särskilda skäl. Även om det finns särskilda skäl får den sammanlagda tiden inte vara längre än trettio dagar. Det innebär att om en dömd t.ex. tagits in i polisarrest under någon eller

några dagar den tiden ska tas med i beräkningen av under hur lång tid han eller hon får förvaras i häkte.

Nöjdförklaring

11 § En dömd får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff (nöjdförklaring).

En nöjdförklaring får inte tas emot utan att domen, beslutet eller rättens bevis om utgången i målet som rör den dömd (domsbevis) finns tillgängligt både för den som tar emot förklaringen och för den dömd.

Innan en nöjdförklaring lämnas ska den som tar emot förklaringen på lämpligt sätt ha klargjort innebörden och verkan av nöjdförklaringen för den dömd.

Paragrafen reglerar möjligheten till nöjdförklaring och under vilka förutsättningar en sådan förklaring ska lämnas för att vara giltig. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Av *första stycket* följer att en dömd får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff (nöjdförklaring). En nöjdförklaring innebär således att en dömd genom en förklaring avstår från att få en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff prövad av högre instans. Att en dömd nöjdförklarat sig i den del som avser fängelsestraff hindrar inte den dömd från att överklaga domen eller beslutet i andra delar än den som avser fängelsestraff, t.ex. i fråga om enskilt anspråk eller utvisning.

En nöjdförklaring kan endast lämnas av den dömd personligen. Förklaringen kan avse både en dom och ett beslut som avser fängelsestraff. Med fängelsestraff ska, i likhet med vad som anges under kommentaren till 2 §, förstås förutom fängelse som enligt lag dömts ut eller bestämts som påföljd för brott även sådant fängelsestraff som den dömd på grund av förordnande om förverkande av villkorligt medgiven frihet ska avtjäna. Det innebär att en nöjdförklaring för att vara giltig i ett fall där förutom fängelse som dömts ut som påföljd domstolen även förklarat villkorligt medgiven frihet förverkad, förklaringen måste omfatta både påföljden och förverkandet för att vara gällande. Detsamma gäller i det fallet högre rätt med tillämpning av 30 kap. 3 § tredje stycket brottsbalken beslutat t.ex. två eller flera separata fängelsestraff i en gemensam dom. Även i ett sådant fall krävs som regel att nöjdförklaringen för att vara giltig måste omfatta domens alla fängelsestraff och förordnande om förverkande av villkorligt medgiven frihet.

En nöjdförklaring kan lämnas både före och efter det att överklagandetiden gått ut. Det senare innebär att en nöjdförklaring kan lämnas även efter det att den dömd har överklagat, självständigt eller anslutningsvis, och överklagandetiden gått ut. Nöjdförklaring kan också lämnas när ett överklagande förfallit, t.ex. när den dömd inte inställt sig till förhandling (jfr 51 kap. 21 § rättegångsbalken).

Det finns inte något formellt hinder för en dömd att lämna nöjdförklaring avseende en dom eller beslut som är omedelbart verkställbart (jfr 3 §) även om den dömd normalt torde sakna intresse av att avge sådan förklaring i den situationen.

En nöjdförklaring kan inte lämnas med avseende på ett beslut om verkställighet i Sverige av en utländsk dom på frihetsberövande påföljd eller, när ett sådant beslut innebär att en ny påföljd ska bestämmas genom svensk dom, en sådan dom om påföljdsomvandling eller anpassning av påföljden, jfr 2 § första stycket 2 och andra stycket.

En nöjdförklaring kan inte heller lämnas med avseende på ett beslut om omvandling av ett livstidsstraff till ett tidsbestämt straff.

Av *andra stycket* framgår att både den som tar emot en nöjdförklaring och den dömde måste ha tillgång till domen, beslutet eller ett domsbevis, t.ex. i form av en utskrift eller elektroniskt, för att en nöjdförklaring ska få tas emot. Ansvar för det vilar på den som tar emot nöjdförklaringen. När det gäller dömda som är frihetsberövade får Kriminalvården anses ha ansvaret för att tillhandahålla underlag i form av dom, beslut eller domsbevis. I de fall den dömde inte är frihetsberövad bör dock tyngdpunkten för ansvaret falla på den dömde. Om den dömde i ett sådant fall inte har tillgång till det underlag som krävs när han eller hon vill lämna en nöjdförklaring, får Kriminalvården om myndigheten inte har tillgång till domen eller beslutet, bistå den dömde genom att t.ex. hämta in domen eller beslutet från den aktuella domstolen. Går det inte kan den dömdes önskan att lämna en nöjdförklaring inte tillmötesgå.

Av *tredje stycket* framgår att den som tar emot förklaringen på lämpligt sätt ska ha klargjort innebörden och verkan av nöjdförklaringen för den dömde. Att innebörden och verkan av en nöjdförklaring ”på lämpligt sätt” ska ha klargjorts för den dömde ställer krav på att informationen om innebörden och verkan av en nöjdförklaring i varje enskilt fall är anpassad till den dömdes förutsättningar att ta emot informationen. Att innebörden och verkan av en nöjdförklaring ska ”ha klargjorts” för den dömde ställer krav på att den som lämnar informationen verkligen har förklarat för den dömde vad en nöjdförklaring innebär och vilka konsekvenser det får för honom eller henne att lämna en sådan förklaring. Det innebär att den dömde ska ha fått klart för sig dels vad reglerna om nöjdförklaring innebär, dvs. att domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff inte längre kan överklagas och prövas av högre instans samt att en nöjdförklaring som lämnats inte får tas tillbaka (jfr 12 §). Vidare ska den dömde ha fått klargjort för sig vad domen eller beslutet konkret innebär för honom eller henne, t.ex. vilket eller vilka brott han eller hon dömts för, vilken eller vilka åtalpunkter som ogillats, straffets längd samt eventuella förordnande av förverkande av villkorligt medgiven frihet som den dömde ska avtjäna. Ansvar för att för den dömde klargöra innebörden och verkan av en nöjdförklaring ligger på den som ska ta emot förklaringen. Att informationen ska vara anpassad till den dömdes förutsättningar att ta emot informationen innebär att kraven på hur informationen ska vara utformad kan skilja sig åt beroende på om den dömde t.ex. är under 18 år eller har någon form av funktionshinder eller minnesstörning. Det kan då handla om att vara extra tydlig och konkret i den information som lämnas den dömde. Vidare kan det om en dömd t.ex. inte behärskar svenska eller om han eller hon har en hörsel- eller talnedsättning finnas behov av att anlita tolk för att det ska stå klart att den dömde förstått vad nöjdförklaringen innebär och vilka verkningarna blir av den. För det fall det uppstår tvekan kring om en dömd på grund av t.ex. psykisk sjukdom eller något

annat liknande tillstånd är i stånd att lämna en nöjdförklaring bör medicinsk sakkunskap inhämtas.

Om det brister i de förutsättningar som anges i andra och tredje styckena (att en nöjdförklaring inte får tas emot utan att domen, beslut eller ett domsbevis finns tillgängligt och att innebörden och verkan av en nöjdförklaring har klargjorts för den dömde) leder det till att domen eller beslutet inte får laga kraft (jfr nedan under kommentaren till 13 §). Angående verkningarna av en nöjdförklaring hänvisas till kommentarerna nedan till 12 och 13 §§. Angående hur verkställigheten inleds efter en lämnad nöjdförklaring hänvisas till kommentarerna till 6 och 8 §§. Att en dömd har rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon begär det och straffet är verkställbart framgår av 5 §, se kommentaren till den bestämmelsen.

12 § En nöjdförklaring får inte tas tillbaka.

Paragrafen anger att en nöjdförklaring inte får tas tillbaka. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Att en nöjdförklaring inte får tas tillbaka innebär att den dömde sedan nöjdförklaringen väl lämnats inte kan ångra sig och återkalla förklaringen. Det innebär att överklagandet ska avvisas om en dömd, trots att han eller hon lämnat nöjdförklaring, väljer att överklaga domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff.

13 § En nöjdförklaring innebär att domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff får laga kraft mot den dömde.

Paragrafen reglerar verkan av en nöjdförklaring. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Av bestämmelsen framgår att om den dömde har lämnat en nöjdförklaring, får domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff genom nöjdförklaringen laga kraft mot honom eller henne. Det innebär att fängelsestraffet därmed genom nöjdförklaring får verkställas (jfr 2 §). Se vidare under kommentaren till 4 § om kontroll av att ett fängelsestraff är verkställbart. Har den dömde redan överklagat domen eller beslutet när nöjdförklaringen lämnas medför det att det inte längre finns något överklagande att pröva. Överklagandet ska därmed inte föranleda någon vidare åtgärd i sak från domstolens sida utan i stället ska målet skrivas av från vidare handläggning. Om den dömde även har överklagat en dom i andra delar, t.ex. i fråga om förverkande av egendom eller utvisning, medför dock en nöjdförklaring inte att målet även i dessa delar ska skrivas av.

Uppskov

Förutsättningar för uppskov

14 § På ansökan av en dömd och i den utsträckning som intresset av samhällsskydd medger det, får uppskov med verkställigheten av ett fängelsestraff beviljas under högst sex månader från den dag fängelsestraffet är verkställbart, om det finns särskilda skäl med hänsyn till den dömdes hälsa, familje-, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra liknande omständigheter. Om det finns synnerliga skäl, får uppskov beviljas under ytterligare högst sex månader.

En ansökan om uppskov får inte bifallas om den dömde är berövad friheten som häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål.

Paragrafen anger under vilka förutsättningar uppskov med verkställigheten får beviljas. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

Enligt *första stycket* får på ansökan av en dömd uppskov med verkställigheten beviljas i den utsträckning som intresset av samhällsskydd medger det och under förutsättning att det finns särskilda skäl med hänsyn till den dömdes hälsa, familje-, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra liknande omständigheter. Vad som ska krävas för att uppskov ska beviljas får avgöras genom en samlad bedömning där bl.a. de negativa konsekvenserna för den dömde av att påbörja verkställigheten vid en viss tidpunkt får vägas mot samhällets krav och intressen. Som exempel på det senare kan nämnas samhällets grundläggande krav på att verkställigheten av ett fängelsestraff ska påbörjas så snart som möjligt efter det att straffet blivit verkställbart men också samhällsskyddsintressen som t.ex. risk för att den dömde avviker, risk för fortsatt brottsaktivitet hos den dömde eller hänsyn till brottsoffer är sådant som ska beaktas i den samlade bedömningen. Ett uppskov får inte beviljas om det skulle innebära ett åsidosättande av intresset av samhällsskydd.

Särskilda skäl ska finnas med hänsyn till den dömdes hälsa, familje-, arbets-, eller utbildningsförhållanden eller andra liknande omständigheter. Som exempel på hälsoskäl som kan motivera uppskov kan nämnas sjukdom som inte kan behandlas inom ramen för verkställigheten. Familjeskäl som kan motivera uppskov kan t.ex. avse en närståendes graviditet eller att den dömde är ensam vårdnadshavare för ett barn och socialtjänsten måste få möjlighet att ordna med tillsyn eller att barnet ska få möjlighet att vänja sig vid en familjehemsplacering. Ett annat exempel är om båda vårdnadshavarna är dömda och ska verkställa fängelsestraff samtidigt. I ett sådant fall kan det vara motiverat med uppskov för att ordna att i vart fall en vårdnadshavare kan ta hand om barnet eller barnen. I ett enskilt fall där t.ex. familjerelaterade skäl som involverar barn åberopas som grund för uppskov bör Kriminalvården samråda med socialtjänsten (jfr prop. 2009/10:135 s. 127). När det gäller uppskov på grund av den dömdes arbetsförhållanden avses både hänsyn till den dömdes intressen och till arbetsgivarens eller tredje mans intressen i saken. Som exempel kan nämnas fall då den dömde har ett arbete av säsongskaraktär eller då verkställighet under en viss period av annat skäl skulle medföra ett särskilt svårt avbräck ur försörjningssynpunkt. Ett annat exempel är då den dömde kan erhålla eller få behålla en anställning under förutsättning att viss hänsyn kan tas till arbetsgivarens önskemål i fråga om tiden för verkställigheten. Exempel på när det inom arbetslivet kan finnas ett starkt intresse från tredje man är om den dömde ingår i ett arbetslag med säsongbetonade eller på annat sätt tidsbundna arbetsuppgifter och en verkställighet skulle drabba övriga i arbetslaget oskäligt hårt. När det gäller utbildningsförhållanden som kan motivera uppskov kan nämnas den situationen att den dömde deltar i en starkt schemabunden undervisning eller en jämförelsevis kort tid återstår till utbildningens eller kursens slut. Uppskov med hänsyn till utbildningsförhållanden kan också tänkas avse

att den dömd ska kunna genomgå en sällan återkommande utbildning. När det gäller andra liknande omständigheter som kan motivera uppskov kan nämnas att en nära anhörig på grund av sjukdom behöver vård eller annan hjälp.

Uppskov får beviljas under högst sex månader om det finns särskilda skäl, eller om det finns synnerliga skäl under ytterligare sex månader. Det innebär att som regel en längsta tid för uppskov om sex månader ska vara tillräcklig. Med kravet på synnerliga skäl för att kunna bevilja uppskov för ytterligare sex månader avses en restriktiv tillämpning där skälen för uppskov gör sig gällande med särskild styrka. Det kan avse t.ex. att en dömd behöver genomgå en medicinsk behandling som ställer krav på att den utan avbrott sker under viss tid och att den inte kan genomföras under en pågående verkställighet. Uppskovstiden räknas från den dag fängelsestraffet är verkställbart.

Av *andra stycket* följer som ytterligare förutsättning för att en ansökan om uppskov ska kunna beviljas att den dömd inte är berövad friheten som häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål.

En första ansökan om uppskov utgör under vissa förutsättningar hinder mot att den dömd tas in i kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten av fängelsestraffet, se vidare kommentaren till 16 §.

Bestämmelserna gäller även för en dömd som inte är frihetsberövad och som ska avtjäna en utländsk dom eller ett utländskt beslut här i landet efter att domen eller beslutet överförts hit för verkställighet.

Återkallelse

15 § Ett beslut om uppskov får återkallas om

1. det väsentligen brister i de förutsättningar som legat till grund för beslutet, eller
2. den dömd lagförs för nytt brott.

Paragrafen anger i vilka fall ett beslut om uppskov får återkallas. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Av bestämmelsen framgår att ett beslut om uppskov får återkallas i två fall. Enligt *punkt 1* får återkallelse ske om det väsentligen brister i de förutsättningar som legat till grund för beslutet. Som exempel på en sådan situation kan nämnas att den dömd när uppskov beviljats väljer att hoppa av den utbildning eller avbryta den anställning som det meddelade uppskovet vilar på. Ett annat exempel är när en dömd som sedan han eller hon beviljats uppskov förklaras häktad på grund av misstanke om ny brottslighet eller omständigheter framkommer som ger anledning att anta att den dömd kommer att avvika eller begå nya brott. Det kan också avse ett fall där det framkommer att den dömd lämnat oriktiga uppgifter till grund för ansökan om uppskov.

Enligt *punkt 2* får återkallelse ske på den grunden att den dömd lagförs för nytt brott. Med nytt brott ska förstås ny brottslighet, dvs. brott som har begåtts efter den dom eller det beslut om fängelsestraff som uppskovet avser. Genom uttrycket "lagförs" träffar bestämmelsen både nya domar och beslut meddelade i domstol, nya strafförelägganden utfärdade av åklagare eller åklagares beslut om åtalsunderlåtelse samt föreläggande av ordningsbot som utfärdas av polisman. Det finns inget

krav på att det nya avgörandet för att kunna beaktas måste ha fått laga kraft mot den dömde.

Att bestämmelsen är fakultativ innebär att det överlämnas åt Kriminalvården att med hänsyn till omständigheterna bedöma om tillräckliga skäl finns för en återkallelse. Bestämmelsen bör tillämpas med viss restriktivitet.

Hinder mot verkställighet innan en första ansökan prövats

16 § Om en dömd har ansökt om uppskov senast den dag han eller hon enligt föreläggande som avses i 6 § första stycket skulle ha inställt sig i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet och har uppskov inte tidigare sökts i ärendet, får den dömde inte tas in i kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan Kriminalvården prövat ansökan.

I paragrafen regleras frågan om hinder mot verkställighet innan Kriminalvården prövat en första ansökan om uppskov. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Bestämmelsen innebär att det finns hinder mot verkställighet om den dömde ansökt om uppskov senast den dag han eller hon enligt ett föreläggande som avses i 6 § första stycket skulle ha inställt sig i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet och uppskov inte tidigare sökts i ärendet. Det åligger den dömde att visa att han eller hon gett in en ansökan, jfr 14 § där det framgår att ett beslut om uppskov förutsätter att den dömde ansöker om det. Att det finns hinder mot verkställighet innebär att den dömde inte får tas in i kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten av straffet innan Kriminalvården prövat frågan (jfr 4 §). För det fall den dömde inställer sig i en kriminalvårdsanstalt eller ett häkte för att verkställa straffet trots att han eller hon gett in en ansökan om uppskov, får den dömde anses ha återkallat sin ansökan. Kriminalvården får i ett sådant fall avskryva ärendet om uppskov. Det ska för tillämpning av bestämmelsen inte spela någon roll om en ansökan om uppskov inkommit innan ett föreläggande om inställelse expedierats eller inkommit trots att den dömde inte kvitterat ut förläggandet. Hindret gäller endast till dess att Kriminalvården prövat ansökan.

Beräkning av strafftid

Tidpunkten för strafftidens början

17 § Vid beräkning av strafftiden ska, om inte annat framgår av särskilda bestämmelser, tidpunkten för strafftidens början vara den dag fängelsestraffet är verkställbart och

1. den dömde av den anledningen berövas friheten, eller
2. den dömde berövas friheten eller redan är berövad friheten som häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken.

Om ett fängelsestraff redan har avtjänats före den dag som avses i första stycket, ska tidpunkten för strafftidens början i stället anses vara den dag domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft.

Paragrafen reglerar frågan om tidpunkten för strafftidens början. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.

Enligt *första stycket* ska vid beräkning av strafftiden tidpunkten för strafftidens början vara den dag fängelsestraffet är verkställbart, och enligt *punkt 1* den dömd av den anledningen berövas friheten, eller enligt *punkt 2* den dömd berövas friheten eller redan är berövad friheten som häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken. Det innebär att två förutsättningar ska sammanfalla för att tidpunkten för strafftidens början ska kunna fastställas. Med att fängelsestraffet är verkställbart avses att fängelsestraffet ska ha fått laga kraft mot den dömd eller på annan grund få verkställas mot honom eller henne. Det innebär vidare att eventuella hinder mot verkställighet ska vara undanröjda, att påföljdspreskription inte har inträtt samt att det finns tid kvar att avtjäna (jfr kommentarerna till 2–4 §§).

Det innebär när det gäller en dömd som inte är frihetsberövad, att det avgörande för tidpunkten för strafftidens början blir när den dömd, oavsett om det sker efter egen inställelse eller efter föreläggande, tas in i häkte eller kriminalvårdsanstalt för att verkställa straffet. Är den dömd begärd förpassad eller efterlyst blir det avgörande för tidpunkten i stället när han eller hon omhändertas av Polismyndigheten för förpassning till häkte eller anstalt. Den dömd får i en sådan situation redan i samband med omhändertagandet anses berövas friheten för att verkställa straffet. Har omhändertagandet däremot inledningsvis skett av annan anledning än för förpassning, t.ex. på grund av misstanke om nya brott eller enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m., blir den avgörande tidpunkten för strafftidens början i stället när en kontroll visar att den dömd är begärd förpassad eller efterlyst. En sådan kontroll kan även utföras av Kriminalvården i de fall det är Kriminalvården som bedriver arrestverksamhet.

Är den dömd däremot redan frihetsberövad som häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken, blir i stället den avgörande tidpunkten för strafftidens början den dag som fängelsestraffet är verkställbart. Det gäller oavsett om den dömd är häktad eller omhändertagen i samma mål som fängelsestraffet meddelas eller i ett annat mål än det i vilket fängelsestraffet meddelas. Även i det fallet det visar sig att någon som häktas eller omhändertas redan har ett fängelsestraff som är verkställbart från ett annat mål ska verkställigheten påbörjas omedelbart där den dömd förvaras. Det innebär att den avgörande tidpunkten för strafftidens början i ett sådant fall blir den dag som beslutet om häktning eller omhändertagande fattas eller i förekommande fall verkställs.

Bestämmelsen är också tillämplig vid verkställighet av en utländsk dom eller ett utländskt beslut i Sverige. I ett sådant fall blir den avgörande tidpunkten för strafftidens början när den dömd anländer till svenskt territorium och han eller hon för att fortsätta eller påbörja verkställigheten här berövas friheten eller här får anses berövas friheten (dvs. i de fall den dömd redan är berövad friheten när han eller hon anländer till svenskt territorium) för vidare transport till häkte eller kriminalvårdsanstalt. Befinner sig den dömd däremot redan i Sverige när verkställigheten av den utländska domen eller det utländska straffet får påbörjas blir på motsvarande sätt som ovan redovisats tidpunkten för strafftidens början beroende av om den dömd är frihetsberövad eller om

han eller hon inte är frihetsberövad när den utländska domen eller det utländska beslutet får verkställas (se 2 och 3 §§).

Bestämmelsen gäller endast om inte annat framgår av särskilda bestämmelser. Sådana bestämmelser finns i t.ex. 7 § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. Enligt den lagen gäller att strafftiden räknas från verkställighetens början i den andra staten.

I *andra stycket* regleras frågan om tidpunkten för strafftidens början när ett fängelsestraff redan har avtjänats före det att straffet blivit verkställbart. Att den dömden redan avtjänat fängelsestraffet innebär att det på grund av tidigare frihetsberövanden inte finns någon tid kvar för den dömden att avtjäna. Enligt bestämmelsen ska i ett sådant fall tidpunkten för strafftidens början i stället anses vara den dag när domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft i sin helhet (dvs. såväl i förhållande till den dömden som i förhållande till åklagaren och målsäganden).

Beräkningsgrunder

18 § När ett fängelsestraff på viss tid verkställs ska strafftiden beräknas i dagar. Ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar. Med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundra sextiofyra dagar.

Paragrafen anger att strafftiden ska beräknas i dagar. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Bestämmelsen innebär att när ett fängelsestraff på viss tid verkställs ska vid beräkning av strafftiden fängelsestraffet omräknas till dagar. Omräkningen ska ske enligt en omräkningsregel enligt vilken med en månad ska avses 30 dagar och med ett år 365 dagar. Det innebär att ett fängelsestraff på fem månader omräknat till dagar blir 150 dagar, dvs. $5 \times 30 = 150$, medan ett fängelsestraff på 4 år och 6 månader omräknat till dagar blir 1 640 dagar, dvs. $4 \times 365 + 6 \times 30 = 1\,640$. Omräkning ska endast ske när fängelsestraffet är bestämt i år eller månader. Det innebär att omräkning inte ska ske när fängelsestraffet redan är bestämt i dagar, t.ex. 14 eller 21 dagar. I ett sådant fall ska strafftiden i stället fastställas till exakt det antal dagar som har dömts ut. Eftersom bestämmelsen endast omfattar fängelsestraff på viss tid, blir bestämmelsen när det gäller livstidsstraff tillämplig först sedan livstidsstraffet omvandlats till ett tidsbestämt straff. Vad som gäller för omräkning vid sammanläggning av två eller flera fängelsestraff framgår av 19 §.

19 § Om flera fängelsestraff på viss tid verkställs samtidigt, ska den sammanlagda fängelse tiden i dagar läggas till grund för beräkningen av strafftiden.

Paragrafen anger hur strafftiden ska beräknas när två eller flera fängelsestraff sammanträffar på verkställighetsstadiet. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Med att flera fängelsestraff på viss tid verkställs samtidigt avses dels den situationen när det från början finns mer än ett fängelsestraff som ska verkställas, dels den situationen när en dömd som redan avtjänat ett fängelsestraff döms på nytt och därför ska avtjäna ytterligare ett

fängelsestraff. Enligt paragrafen ska i sådana fall fängelsestraffen sammanläggas vid beräkning av strafftiden. Det är den sammanlagda fängelsetiden i dagar som ska läggas till grund för beräkningen. Innan sammanläggningen sker ska varje fängelsestraff för sig först omräknas från år och månader till dagar. Således ska om det föreligger t.ex. två verkställbara fängelsedomar om åtta respektive två månaders fängelse, respektive fängelsestraff först omräknas till dagar innan straffen läggs samman. I exemplet innebär det att de åtta månadernas fängelsestraff ska omräknas till dagar enligt schablonen 8 x 30, dvs. 240 dagar, och de två månadernas fängelse ska omräknas till 2 x 30, dvs. 60 dagar, innan straffen läggs samman. När omräkningen till dagar skett ska straffen läggas samman, i det angivna fallet till 300 dagar (dvs. 240 + 60 dagar). Detsamma ska gälla för det fall till verkställighet förekommer både ett fängelsestraff och villkorligt medgiven frihet som förklarats förverkad.

En förutsättning för att bestämmelsen ska bli tillämplig och sammanläggning ske är att det senare fängelsestraffet kan börja verkställas innan den dömda frigivits från anstalt.

Att bestämmelsen är tillämplig även vid verkställighet av fängelse utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll följer av 12 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll. För det fall det sammanlagda straffet i ett sådant fall kommer att överstiga 180 dagar gäller emellertid enligt andra stycket i samma bestämmelse att någon sammanläggning inte ska ske.

20 § I lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande finns bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd.

I 26 kap. brottsbalken finns bestämmelser om villkorlig frigivning och prøvotid efter villkorlig frigivning.

Paragrafen upplyser om var vissa bestämmelser av central betydelse för beräkning av strafftid finns. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Paragrafens *första stycke* innehåller en upplysning om att det i lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande finns bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd. Lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande avser att täcka alla situationer där tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd aktualiseras. Den omfattar således frihetsberövanden i såväl Sverige som utomlands. Uppgifter om det antal dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande ska fastställas i ett strafftidsbeslut enligt strafftidslagen (jfr 21 §). Kriminalvården är beslutsmyndighet när det gäller fängelse och Statens institutionsstyrelse när det gäller slutna ungdomsvård. Lagen reglerar även domstols möjlighet att besluta att ett straff ska anses helt eller delvis verkställt genom ett frihetsberövande.

I *andra stycket* finns en upplysning om att i 26 kap. brottsbalken finns bestämmelser om villkorlig frigivning och prøvotid efter villkorlig frigivning.

Strafftidsbeslut

21 § En dömd ska meddelas ett strafftidsbeslut som fastställer

1. dagen för strafftidens början,
2. fängelsestraffets längd i dagar,
3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande, och
4. dagen för strafftidens slut.

Om fängelsestraffet uppgår till mer än trettio dagar, ska beslutet även fastställa

1. tidigaste dag för villkorlig frigivning,
2. återstående strafftid i dagar, och
3. dagen för prövotidens utgång.

Om ett beslut enligt första stycket avser ett fängelsestraff på livstid ska beslutet fastställa

1. dagen för strafftidens början, och
2. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande om straffet tidsbestäms.

Beslutet ska meddelas utan dröjsmål.

Paragrafen innehåller bestämmelser om strafftidsbeslut. Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

Enligt *första stycket* ska ett strafftidsbeslut fastställa dagen för strafftidens början, fängelsestraffets längd i dagar, antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande, och dagen för strafftidens slut. Vad som ska förstås med dagen för strafftidens början, fängelsestraffets längd i dagar och antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande framgår av bestämmelserna i 17–20 §§. Det hänvisas till de kommentarerna.

Enligt *andra stycket* ska om fängelsestraffet uppgår till mer än trettio dagar, beslutet även fastställa tidigaste dag för villkorlig frigivning, återstående strafftid i dagar och dagen för prövotidens utgång. Vad gäller villkorlig frigivning följer av 26 kap. 6 § första stycket brottsbalken som huvudregel att sådan frigivning ska ske när två tredjedelar av strafftiden, dock minst trettio dagar, har avtjänats. Av andra stycket i samma bestämmelse följer vidare att tidpunkten för villkorlig frigivning under vissa omständigheter kan fastställas till en tidigare tidpunkt än som följer av huvudregeln i det fall den dömde verkställer en utländsk dom i Sverige.

Det följer av de lagar som reglerar Sveriges samarbete med internationella domstolar och tribunaler att regeringen prövar frågor om villkorlig frigivning när dömda verkställer straff i Sverige med tillämpning av dessa lagar. Domstolen eller tribunalen som dömt i målet ska beredas tillfälle att yttra sig. Regeringen får i dessa fall besluta att villkorlig frigivning ska ske vid en senare tidpunkt än som följer av brottsbalken (se 11 § lagen [1994:569] om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt, 25 § lagen [2002:329] om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen och 7 § lagen [2006:615] om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone).

Av 26 kap. 10 § brottsbalken framgår att prövotiden ska motsvara den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst 365 dagar.

Bestämmelsen i *tredje stycket* gäller strafftidsbeslut som avser ett fängelsestraff på livstid. I ett sådant fall ska strafftidsbeslutet fastställa dagen för strafftidens början och antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande. Uppgifter om antalet dagar som ska

tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande behöver fastställas så att dessa finnas tillgängliga om straffet tidsbestäms.

Enligt *fjärde stycket* ska den dömde meddelas ett strafftidsbeslut utan dröjsmål. Det innebär att handläggningen hos myndigheten ska ske med skyndsamhet. Utgångspunkten bör därmed vara att ett strafftidsbeslut ska utfärdas så snart det är möjligt efter påbörjad verkställighet. I det fallet straffet redan har avtjänats före den dagen ska ett strafftidsbeslut utfärdas så snart det är möjligt efter det att domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft (jfr 17 § andra stycket). Av uttrycket "utan dröjsmål" följer ett visst utrymme för att handläggningstiden beroende på t.ex. ärendets karaktär kan komma att variera från fall till fall. I det fallet att kort tid återstår att avtjäna i anstalt finns särskild anledning att påskynda beslutsprocessen. Å andra sidan kan det vara rimligt att t.ex. ett ärende om strafftidsberäkning efter frihetsberövande utomlands eller efter överförande av straffverkställighet i vissa fall får ta längre tid än vad som annars skulle anses normalt. Det ligger i sakens natur att ett strafftidsbeslut inte kan meddelas innan nödvändiga kompletteringar inhämtats och rättslig utredning skett, t.ex. när det gäller om ett frihetsberövande utomlands är möjligt att tillgodoräkna enligt svensk rätt.

Ändring av strafftidsbeslut

22 § Ett strafftidsbeslut ska ändras när omständigheterna ger anledning till det. Beslutet ska meddelas utan dröjsmål.

Paragrafen reglerar när ett strafftidsbeslut ska ändras. Övervägandena finns i avsnitt 10.7.

Enligt bestämmelsen ska ett strafftidsbeslut ändras när omständigheterna ger anledning till det. Ett strafftidsbeslut ska ändras både när förutsättningarna för den beräkning som legat till grund för beslutet ändrats och när beräkningen visat sig vara felaktig. Som exempel på omständigheter som ger anledning till ändring kan nämnas att den dömde ska avtjäna ytterligare straff som ska sammanläggas med det straff som strafftidsbeslutet avser eller att dagen för strafftidens slut och tidigaste dag för villkorlig frigivning ska justeras med anledning av ett avbrott i verkställigheten. Det kan också handla om att den dömde fått den villkorliga frigivningen uppskjuten eller att påföljden ändrats i högre instans eller på grund av beviljad resning eller nåd. Ett strafftidsbeslut kan också behöva ändras t.ex. med anledning av att den dömde friges i avvaktan på högre rätts avgörande. Ett ytterligare exempel som medför ändrade förutsättningar för beräkningen är omvandlingen av ett livstidsstraff till ett tidsbestämt straff. Som exempel på felaktigheter av olika slag som kan förekomma kan nämnas att beräkningen kan grunda sig på en bristfällig utredning när det gäller tidigare frihetsberövanden eller att ett räknefel uppstått vid summeringen av frihetsberövandena.

Det finns inget krav på att verkställigheten måste pågå i anstalt för att bestämmelsen ska vara tillämplig. Således ska ett strafftidsbeslut även ändras om det först sedan den dömde frigivits villkorligt framkommer omständigheter som gör att det finns anledning till ändring. Det kan t.ex. handla om att det i efterhand visar sig finnas ytterligare tid för

frihetsberövande för den dömda att tillgodoräknas eller att något annat fel uppmärksammas som påverkar beräkningen i ett tidigare straffidsbeslut.

Ett beslut enligt bestämmelsen kan meddelas även till den enskildes nackdel.

Ett ändringsbeslut ska i likhet med ett beslut enligt 21 § meddelas utan dröjsmål. För kommentarer i den delen hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen.

Övriga bestämmelser

Konkurrens

23 § Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddsstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst eller slutna ungdomsvård, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång en dom på fängelse på viss tid i minst två år och en dom på böter eller förvandlingsstraff för böter som har meddelats innan den förstnämnda påföljden har börjat verkställas, ska fängelsestraffet träda i stället för den andra påföljden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om konkurrens på verkställighetsstadiet mellan påföljd som innebär långvarigt frihetsberövande och andra påföljder. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar i sak den reglering som tidigare fanns i 34 kap. 11 § första stycket brottsbalken (med den skillnaden att ungdomsvård har lagts till) och som i samband med att 34 kap. brottsbalken reformerades flyttades till 19 d § i strafftidslagen (jfr prop. 2015/16:151 s. 48). Ett livstidsstraff konsumerar på verkställighetsstadiet samtliga andra påföljder som den livstidsdömda har dömts till. Den som dömts till livstids fängelse behöver inte verkställa någon annan påföljd, om inte han eller hon döms för brottet efter det att livstidsstraffet tidsbestämts. Om livstidsstraffet har omvandlats till fängelse på viss tid, ska det fortsättningsvis betraktas som ett tidsbestämt fängelsestraff.

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar i sak den bestämmelse som tidigare fanns i 34 kap. 11 § andra stycket brottsbalken till den del den bestämmelsen behandlar fängelse. Förekommer till samtidig verkställighet en dom på fängelse i två år eller längre tid och en dom på böter eller förvandlingsstraff för böter som har meddelats innan fängelsestraffet, ska fängelsestraffet träda i stället för böterna eller förvandlingsstraffet.

Bemyndigande

24 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om inledande av verkställighet, nöjdförklaring, uppskov och beräkning av strafftid.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande enligt vilket regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ges möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om inledande av verkställighet, nöjdförklaring, uppskov och beräkning av strafftid. Det kan exempelvis röra sig om

bestämmelser om särskilda undantag när det gäller rätten att påbörja verkställighet. Ett annat exempel är närmare bestämmelser om på vilket sätt strafftiden ska räknas.

Övervägandena finns i avsnitt 11.1.

Beslutsmyndighet

25 § Beslut enligt denna lag fattas av Kriminalvården.

Beslut enligt denna lag gäller omedelbart om inte något annat beslutas.

I paragrafens *första stycke* anges att det är Kriminalvården som fattar beslut enligt lagen.

Av *andra stycket* framgår att beslut enligt lagen som regel kan verkställas även om beslutet har överklagats.

Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

Överklagande

26 § Kriminalvårdens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Ett beslut överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte eller det frivårdskontor är beläget där den klagande var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Kriminalvårdens beslut i enskilda fall. Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

Enligt *första stycket* får Kriminalvårdens beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Andra stycket innehåller bestämmelser om behörig förvaltningsrätt. Med första beslut i ärendet avses grundbeslutet, t.ex. ett beslut om strafftid som fattats av en tjänsteman i anstalt eller häkte. En dömd skrivs in i Kriminalvården i samband med att en dom eller ett beslut inkommer till myndigheten för verkställighet av fängelsestraff. I det fall den som dömts inte är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt får Kriminalvården kännedom om domen genom att domstolen skickar en kopia av den till myndigheten (se 6 § förordningen [1990:893] om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.). Om den som dömts till fängelse är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt skickas en kopia av domen eller ett domsbevis till häktet eller anstalten (se 2 § i samma förordning). En dömd kan även skrivas in i Kriminalvården i samband med att ett ärende initieras, t.ex. om en dömd ansöker om uppskov med verkställigheten innan Kriminalvården fått kännedom om domen genom att domstolen skickat myndigheten en kopia av den.

Av *tredje stycket* följer att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

27 § Ett beslut får inte överklagas enligt 26 § första stycket innan beslutet har omprövats av Kriminalvården. En sådan omprövning får begäras av den som beslutet angår om det har gått honom eller henne emot. Ett överklagande av ett beslut som inte har omprövats ska anses som en begäran om omprövning.

Vid omprövning enligt första stycket får beslutet inte ändras till den klagandes nackdel.

Paragrafen innehåller bestämmelser om obligatorisk omprövning inom Kriminalvården. Övervägandena finns i avsnitt 11.2. De gäller i stället för motsvarande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900).

I *första stycket* anges att ett beslut inte får överklagas innan det har omprövats av Kriminalvården. En omprövning av ett beslut får begäras av den beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Om den dömda överklagat beslutet innan det har omprövats ska överklagandet anses som en begäran om omprövning. Omprövningen är en förutsättning för att klaganden ska kunna föra ärendet vidare till allmän förvaltningsdomstol.

Enligt *andra stycket* får ett beslut som omprövas inte ändras till klagandens nackdel. Förbudet mot att ändra beslutet till nackdel gäller vid omprövning som grundar sig på en begäran om omprövning från klaganden. Ett strafftidsbeslut kan ändras till den dömdes nackdel med stöd av 22 §.

28 § En begäran om omprövning ska vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet. I begäran om omprövning ska den klagande ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär.

Kriminalvården prövar om skrivelsen med begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent ska den avvisas, om inte förseningen beror på att myndigheten lämnat den klagande felaktig underrättelse om hur man begär omprövning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de formella krav som ställs på en begäran om omprövning enligt 27 §. Bestämmelserna överensstämmer med regleringen i fängelselagen (2010:610), se 14 kap. 3 § i den lagen. De gäller i stället för motsvarande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Genom lagen upphävs lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.
3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande
  - a) i fråga om sådan tillfällig förvaring i häkte eller polisarrest som pågår vid ikraftträdandet,
  - b) för prövning av en nöjdförklaring som har lämnats före ikraftträdandet,
  - c) för omprövning och överklagande av beslut i ärenden eller mål om uppskov som har meddelats före ikraftträdandet, och
  - d) vid beräkning av strafftid för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut. Dock ska vid tillämpningen av bestämmelsen i 22 § i den upphävda lagen med 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen (2018:000) om tillgodoräkning av tid för frihetsberövande. Avser strafftidsbeslutet ett fängelsestraff på livstid ska beslutet dock anses ha meddelats enligt den nya lagen.
4. Ett beslut om återkallelse enligt 15 § får endast grundas på förhållanden som har inträffat efter ikraftträdandet.

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 april 2019. Enligt *punkt 2* upphävs vid samma tidpunkt lagen om beräkning av strafftid m.m.

Av *punkt 3* följer att den upphävda lagen fortfarande gäller

a) för en dömd som vid ikraftträdandet tillfälligt förvaras i häkte eller polisarrest i avvaktan på att överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff,

b) för prövning av en nöjdförklaring som lämnats före ikraftträdandet,

c) för omprövning och överklagande av beslut i ärende eller mål om uppskov som har meddelats före ikraftträdandet, och

d) vid beräkning av strafftid för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut. Bestämmelsen innebär att om någon har dömts till fängelse och påbörjat verkställigheten före ikraftträdandet och ett strafftidsbeslut har meddelats inom den tiden, de upphävda bestämmelserna om beräkning av strafftid ska gälla även för ändringsbeslut som fattas efter ikraftträdandet. Det gäller även om den dom eller det beslut som är grunden för de ändrade förutsättningarna har meddelats efter ikraftträdandet. Om den dömda t.ex. döms på nytt till fängelse och en sammanläggning ska ske efter ikraftträdandet ska strafftidsberäkningen ske enligt de upphävda bestämmelserna. Även om den dömda efter ikraftträdandet begär omprövning av ett strafftidsbeslut som fattats enligt den upphävda lagen ska omprövningen ske enligt bestämmelserna i den lagen. Den upphävda lagen ska även tillämpas i ett fall där det efter ikraftträdandet visar sig att ett strafftidsbeslut som fattats enligt den upphävda lagen behöver korrigeras eller på annat sätt rättas.

När det gäller en dömd som efter överförande hit verkställer en frihetsberövande påföljd som dömts ut eller bestämts i något annat land, är det avgörande för tillämpningen det strafftidsbeslut som den dömda meddelats av Kriminalvården efter överförandet till Sverige.

Vidare gäller att vid tillämpningen av 22 § i den upphävda lagen med 19 § andra stycket och 19 a § den lagen samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Det innebär att tillgodoräknande av tid för frihetsberövande enligt den nya lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande även ska ske vid tillämpning av 22 § i den upphävda lagen när det frihetsberövande som ska tillgodoräknas den dömda ägt rum efter ikraftträdandet.

Avser strafftidsbeslutet ett fängelsestraff på livstid ska beslutet i stället anses ha meddelats enligt den nya lagen.

Av *punkt 4* följer att ett beslut om återkallelse av ett beslut om uppskov enligt 15 § endast får grundas på förhållanden som har inträffat efter ikraftträdandet.

15.2 Förslaget till lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Lagen är ny och innebär att bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande i Sverige och utomlands som verkställighet av påföljd hanteras samlat. De allmänna övervägandena om lagen finns i avsnitt 10.3 och 10.10.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om när tid för frihetsberövande i Sverige och utomlands ska eller får tillgodoräknas som verkställighet av påföljd.

Paragrafen anger lagens innehåll och tillämpningsområde. Lagen avser att täcka alla situationer där tillgodoräknande av frihetsberövande aktualiseras. Den omfattar således frihetsberövanden såväl i Sverige som utomlands. Vidare omfattar den t.ex. frihetsberövanden som föregått en dom som lett till en annan påföljd än fängelse eller sluten ungdomsvård under förutsättning att frihetsberövandena kan avräknas vid verkställighet av en frihetsberövande påföljd. Lagen reglerar också domstols möjlighet att besluta att ett straff ska anses helt eller delvis verkställt genom ett frihetsberövande.

I de fall domstol ger strafflindring till följd av ett frihetsberövande sker det dock med tillämpning av bestämmelserna i 29 kap. brottsbalken (se t.ex. NJA 2013 s. 321 och NJA 2015 s. 769).

Tillgodoräknande av tid för frihetsberövande i Sverige och utomlands

2 § Om någon har dömts till fängelse på viss tid eller till sluten ungdomsvård och den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, ska tiden för frihetsberövandet tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljden.

Tillgodoräknande ska dock inte ske om

1. tiden för frihetsberövandet redan tillgodoräknats den dömde, eller
2. den dömde samtidigt avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål.

Paragrafen reglerar i vilka fall och under vilka förutsättningar som tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd ska komma i fråga. Övervägandena finns i avsnitt 10.10.

Bestämmelsen är obligatorisk och innebär att om förutsättningarna är uppfyllda ska tillgodoräknande ske. Uppgifter om det antal dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande ska fastställas i ett straffrättsbeslut enligt straffrättslagen (2018:000). Kriminalvården är beslutsmyndighet när det gäller fängelse och Statens institutionsstyrelse när det gäller sluten ungdomsvård.

Enligt *första stycket* är en förutsättning för att tillgodoräknande ska ske att någon har dömts till fängelse på viss tid eller till sluten ungdomsvård. Uttrycket ”dömts till fängelse på viss tid eller till sluten ungdomsvård” ska tolkas extensivt. Således ska med fängelse på viss tid avses fängelse som enligt lag, genom dom eller beslut, dömts ut eller bestämts som påföljd för brott. Det innebär att även fängelse som förvandlingsstraff för böter samt sådant fängelsestraff som efter förverkande av villkorligt medgiven frihet (jfr 26 kap. 23 § brottsbalken) ska verkställas omfattas. Till begreppet ska även räknas fängelse som enligt 28 kap. 3 § brottsbalken dömts ut i förening med skyddstillsyn samt sådant fängelsestraff som enligt 30 kap. 3 § andra stycket brottsbalken dömts ut för ett eller flera brott vid sidan av en annan påföljd som dömts ut för brottsligheten i övrigt. Även situationer när rätten med tillämpning av 34 kap. 3 § brottsbalken beslutat att en tidigare fängelsepåföljd eller en

tidigare sluten ungdomsvård ska avse ytterligare brott (konsumtionsdom) eller dömt till fängelse eller sluten ungdomsvård med tillämpning av 34 kap. 1 § första stycket eller 4 § (särskilt eller genom undanröjande av en tidigare utdömd påföljd av annan art) omfattas. Hit hör också sådana situationer som när rätten på grund av misskötsamhet undanröjer en villkorlig dom eller skyddstillsyn och i stället dömer till fängelse (27 kap. 6 § och 28 kap. 9 § brottsbalken), eller när ett livstidsstraff omvandlats till fängelse på viss tid enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid.

Därutöver omfattas även frihetsberövande påföljder som dömts ut eller bestämts i något annat land och som ska verkställas i Sverige som fängelse eller sluten ungdomsvård efter överförande hit enligt t.ex. lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet m.m., lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom och lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen. Frihetsberövanden som har skett utomlands i samband med lagföring vid internationella domstolar och tribunaler omfattas också av lagens tillämpningsområde. I sådana fall följer dock av lag att regeringen får meddela de anvisningar som i det enskilda fallet behövs för verkställighet av straffet här (se 11 § lagen [1994:569] om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt, 23 § lagen [2002:329] om samarbete med internationella brottmålsdomstolen och 6 § lagen [2006:615] om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone).

För ett tillgodoräknande krävs vidare att den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar. Det innebär att frihetsberövandet för att kunna tillgodoräknas ska kunna härledas till de underliggande brotten, dvs. det ska finnas ett kausalt samband mellan brotten som prövats i målet eller som påföljden avser och frihetsberövandet. Med begreppet ”frihetsberövande” ska i huvudsak förstås detsamma som enligt den beskrivning av begreppet som framgår av förarbetena till lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Således ska med begreppet i korthet avses ingrepp som innebär att någon genom inspärning eller övervakning är faktiskt hindrad att förflytta sig utanför ett rum eller ett annat relativt starkt begränsat område (prop. 1997/98:105 s. 12). Det innebär på en konkret nivå att till begreppet bör räknas dels s.k. straffprocessuella frihetsberövanden i form av gripande, anhållande, häktning, intagning på en enhet för rättspsykiatrisk undersökning (10 § lagen [1991:1137] om rättspsykiatrisk undersökning) och omhändertagande (26 kap. 22 § första stycket, 28 kap. 6 b § och 28 kap. 11 § första och tredje styckena brottsbalken), dels sådana frihetsberövanden som skett genom intagning i kriminalvårdsanstalt eller särskilt ungdomshem för verkställighet av fängelsestraff eller sluten ungdomsvård eller som skett för verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Det innebär att s.k. administrativa frihetsberövanden faller utanför tillämpningsområdet. Inte heller omfattas sådant frihetsberövande som skett i syfte att säkerställa verkställigheten av ett utvisningsbeslut. För att

tillgodoräknande ska ske krävs att frihetsberövandet varat under en sammanhängande tid av minst 24 timmar. Varje frihetsberövande ska bedömas för sig. Om ett frihetsberövande omedelbart övergår i ett annat, t.ex. ett gripande övergår i anhållande som i sin tur övergår i häktning, ska dock frihetsberövandena anses som en enhet.

Med att den dömde varit frihetsberövad med anledning av de brott som prövats i målet avses främst frihetsberövanden som föregått eller ägt rum i just det mål där det fängelsestraff eller den slutna ungdomsvård döms ut beträffande vilken tillgodoräknande ska ske. Det kan avse t.ex. ett sådant frihetsberövande enligt 24 kap. rättegångsbalken som ägt rum på grund av misstanke om brott eller frihetsberövande som ägt rum utomlands på grund av t.ex. en svensk begäran om överlämnande enligt en europeisk eller nordisk arresteringsorder för lagföring här. Det finns inget krav på att den dömde ska ha fällts till ansvar för just det brott som föranlett frihetsberövandet eller att det är detta brott som medfört fängelsestraffet. Tillgodoräknande ska alltså ske oavsett om frihetsberövandet grundats på andra genom domen prövade brott än de för vilka fängelse dömts ut.

Med att den dömde varit frihetsberövad med anledning av de brott som påföljden avser är avsikten att fånga in även andra frihetsberövanden än sådana som har en direkt koppling till de brott som prövats i det aktuella målet. Det kan avse t.ex. frihetsberövanden som föregått en undanröjd dom enligt 34 kap. brottsbalken eller en utlämning, ett överlämnande eller överförande för straffverkställighet. Det finns ingen begränsning i fråga om i hur många led bakåt tid för frihetsberövande kan tillgodoräknas den dömde vid sådant undanröjande. Frihetsberövande med anledning av de brott som påföljden avser kan även avse sådant frihetsberövande som skett genom intagning i kriminalvårdsanstalt eller särskilt ungdomshem för verkställighet av fängelse eller slutna ungdomsvård eller som skett för verkställighet av fängelse i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Det kan t.ex. avse att vid verkställighet av en efter resning meddelad dom tillgodoräkna den dömde tid som denne med anledning av den undanröjda domen redan avtjänat i kriminalvårdsanstalt. Det kan också avse redan verkställd tid i ett annat land som den dömde ska tillgodoräknas här efter ett överförande av straffverkställighet.

Det ska för ett tillgodoräknande räcka att det brott som föranlett frihetsberövandet har prövats av någon av instanserna i målet eller i någon av de domar som påföljden avser.

Tillgodoräknande ska kunna ske både för frihetsberövanden som ägt rum i Sverige och frihetsberövanden som ägt rum utomlands. När det gäller utländska frihetsberövanden får vid avgörandet av frågan om huruvida tillgodoräknande ska ske en bedömning göras i varje enskilt fall av om frihetsberövandet i den andra staten är jämförbart med någon av de former av frihetsberövande som här kan komma i fråga för tillgodoräknande. Ytterst får vägledning sökas i den generella beskrivningen av vad som ska förstås med ett frihetsberövande. Det innebär att frihetsinskränkningar i form av mindre ingrepp i den personliga friheten som t.ex. reseförbud och anmälningsskyldighet faller utanför tillämpningsområdet.

Enligt *andra stycket* ska tillgodoräknande inte ske om tiden för frihetsberövandet redan tillgodoräknats den dömde eller den dömde

samtidigt har avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål. Det innebär att tid för frihetsberövande inte kan räknas den dömd till godo mer än en gång. Detta innefattar även situationer när tillgodoräkande skett i utlandet. En sådan situation skulle kunna vara när frihetsberövande ägt rum utomlands på grund av en svensk begäran om överlämnande enligt en nordisk eller europeisk arresteringsorder men den dömd redan fått tillgodoräkna sig häktningstiden i den andra staten som verkställighet av ett där utdömt straff.

Beslut om att påföljd ska anses helt eller delvis verkställd

3 § Om någon döms till fängelse på viss tid eller till sluten ungdomsvård och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt verkställd genom frihetsberövandet. En förutsättning för ett sådant beslut är att den tid som den utdömda påföljden överstiger frihetsberövandet med är ringa.

Om någon döms till böter eller ungdomstjänst och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

Paragrafen innehåller i delar de bestämmelser som hittills funnits i 33 kap. 6 § brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 10.10.

Bestämmelserna, som är fakultativa, innebär att rätten när den dömer till fängelse eller sluten ungdomsvård får besluta att påföljden ska anses helt verkställd genom sådant frihetsberövande som enligt 2 § ska tillgodoräknas den dömd som verkställighet av påföljd, även om det inte fullt uppgår till den bestämda strafftiden. Även i det fallet att den som varit frihetsberövad på ett sådant sätt döms till böter eller ungdomstjänst får rätten besluta att påföljden ska anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet. Paragrafen motsvarar i stor utsträckning den tidigare regleringen i 33 kap. 6 § brottsbalken. Vissa ändringar görs dock till följd av den nya utformningen av 2 §. Dessa innebär att tillämpningsområdet utvidgas. I den delen hänvisas till kommentaren till 2 §. I övrigt innebär paragrafen inte några sakliga ändringar. Tidigare förarbeten och praxis kan därför i oförändrade delar ge vägledning om tillämpningen (se t.ex. prop. 1999/00:26 och 2005/06:165, NJA 1989 s. 12 och NJA 2007 s. 636).

I de fall domstol ger strafflösdömning till följd av ett frihetsberövande sker det dock med tillämpning av bestämmelserna i 29 kap. brottsbalken (se t.ex. NJA 2013 s. 321 och NJA 2015 s. 769).

Övriga bestämmelser

4 § Vid prövning i högre rätt av ett överklagande av utdömd påföljd får beslut i en fråga som avses i 3 § ändras även om det beslutet inte överklagats.

Paragrafen innehåller den bestämmelse som hittills funnits i 33 kap. 8 § brottsbalken. Paragrafens sakliga innehåll motsvarar den hittillsvarande bestämmelsens. Förarbetena till den bestämmelsen och praxis kan alltjämt ge vägledning för tillämpningen (se t.ex. NJA 1974 s. 356 och NJA 1979 s. 565).

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.

Paragrafen innehåller i informativt syfte en erinran om att verkställighetsföreskrifter kan komplettera lagen. Det kan avse t.ex. bestämmelser om underrättelse och avräkningsunderlag.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för frihetsberövanden som ägt rum före ikraftträdandet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 13.

I *punkt 1* föreskrivs att den nya lagen träder i kraft den 1 april 2019.

Enligt *punkt 2* ska äldre bestämmelser fortfarande gälla för frihetsberövanden som ägt rum före ikraftträdandet. Det innebär att datum för ikraftträdandet av den nya lagen utgör avgränsningen för frågan om vilka bestämmelser som ska gälla. Således gäller t.ex. att om någon är frihetsberövad vid tidpunkten för ikraftträdandet på en grund som inte kan tillgodoräknas enligt de äldre reglerna men enligt de nya, tillgodoräknande får ske från och med dagen för ikraftträdandet för den nya lagen. Med äldre bestämmelser ska därmed avses 19 § tredje stycket, 19 a–c och 26 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., 33 kap. och 38 kap. 2 a § andra stycket brottsbalken, 5 c § fjärde stycket lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet m.m., 25 § tredje stycket lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, 10 a § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård och 3 kap. 21 § tredje stycket lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.

Att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för frihetsberövanden som ägt rum före ikraftträdandet innebär även att ansvaret för att tillgodoräkna tid för frihetsberövande ska följa de äldre bestämmelserna när det gäller frihetsberövande som ägt rum före ikraftträdandet. Det innebär att i de fall ansvaret för tillgodoräknande flyttas till annan myndighet, den myndighet som ansvaret åvilar enligt äldre bestämmelser ska besluta om tillgodoräknande för de frihetsberövanden som ägt rum i tiden före ikraftträdandet, medan den nya ansvariga myndigheten ska svara för tillgodoräknande för tiden efter ikraftträdandet. Det kan t.ex. avse en situation där en dömd vid ikraftträdandet är frihetsberövad utomlands och det ankommer på domstolen att besluta om tillgodoräknande enligt 33 kap. 7 § brottsbalken för det frihetsberövande som förekommit fram till dagen för ikraftträdandet, medan det ankommer på Kriminalvården eller Statens institutionsstyrelse att enligt 2 § lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande, besluta om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som förekommit efter ikraftträdandet.

15.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

49 kap.

5 § En tingsrätts beslut får överklagas särskilt, om tingsrätten i beslutet

1. avvisat ett ombud, ett biträde eller en försvarare eller ogillat ett yrkande om detta,

2. ogillat ett yrkande av tredje man att få delta i rättegången som intervenient eller målsägande eller prövat fråga enligt 13 kap. 7 § om övertagande av ett käromål,

3. förelagt en part eller någon annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

4. prövat en fråga om utdömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnad,

5. prövat en fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller enskild part eller om ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller någon annan,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

7. avslagit en begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag utsett någon annan än parten föreslagit,

8. prövat en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619) i annat fall än som avses i 5 eller 7, *eller*

9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part *ska betalas* av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket.

Paragrafen behandlar frågor om särskilt överklagande av beslut.

Paragrafen ändras på så sätt att den hittillsvarande punkt 10 utgår. Ändringen är en följd av förslaget till ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande och att 33 kap. brottsbalken har upphört att gälla. I paragrafen görs också vissa språkliga ändringar.

Ändringen behandlas i avsnitt 10.10.

15.4 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

26 kap.

5 § *Pågår verkställigheten av ett fängelsestraff när hovrätten skärper fängelsestraffet, ska hovrättens dom eller beslut gälla omedelbart, om inte rätten beslutar något annat.*

Första stycket ska dock inte gälla i fråga om verkställighet som pågår enligt lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om omedelbar verkställighet av hovrättens dom eller beslut i visst fall om inte annat beslutas. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.3.

Bestämmelsen tar sikte på det fallet att en dömd, sedan en dom eller ett beslut blivit verkställbart, har påbörjat verkställigheten av ett fängelsestraff när hovrätten, efter överklagande av åklagaren eller målsäganden, skärper straffet.

Enligt bestämmelserna i *första stycket* ska i ett sådant fall hovrätts dom eller beslut gälla omedelbart om inte rätten beslutar något annat. Det innebär att om en dömd t.ex. efter att ha lämnat en nöjdförklaring avtjänar straff enligt tingsrättens dom eller beslut när hovrätten skärper straffet, hovrätts dom eller beslut ska gälla omedelbart trots att den domen eller det beslutet inte fått laga kraft mot den dömde. Det innebär således att verkställigheten ska fortsätta men med den nya domen eller det nya beslutet som grund. Med uttrycket ”om inte rätten beslutar något annat” ges möjlighet för hovrätten eller, efter överklagande, Högsta domstolen att besluta att verkställigheten av domen eller beslutet ska anstå. Vid bedömningen av om ett sådant beslut ska meddelas får beaktas om det av särskilda skäl finns risk för att hovrätts avgörande kan komma att leda till en alltför lång verkställighetstid. Som exempel på när sådana särskilda skäl kan finnas kan nämnas att avgörandet rör en fråga av principiell natur som redan är föremål för Högsta domstolens prövning.

Med att verkställigheten av ett fängelsestraff pågår avses att verkställigheten ska ses som en sammanhängande enhet. Det nödvändiga sammanhanget i verkställigheten saknas inte heller där den som dömts till fängelse för ett brott, först efter det att han eller hon avtjänat straffet och frigivits därifrån blir dömd i högre instans till förhöjt straff och återintas. Det innebär att det uppstår ett avbrott i verkställigheten i de fall en dömd redan avtjänat tingsrättens dom och frigivits från det straffet när högre rätt skärper straffet. Det nya avgörandet gäller omedelbart om inte rätten beslutar något annat. Den dömde ska därmed utan dröjsmål föreläggas att inställa sig i kriminalvårdsanstalt (jfr 6 § strafftidslagen [2018:000]).

Enligt *andra stycket* gäller inte bestämmelserna i första stycket om omedelbar verkställighet i fråga om verkställighet som pågår enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Det innebär att om en dömd efter att ha lämnat en nöjdförklaring påbörjat verkställighet utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll när hovrätten skärper straffet, det nya avgörandet får verkställas först när det fått laga kraft mot den dömde (jfr 12 § första och andra styckena lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll). Undantaget innebär en anpassning till den särskilda verkställighetsformen.

6 § När två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst *trettio dagar*, har avtjänats ska den dömde friges villkorligt.

Om en utländsk dom verkställs i Sverige och det framgår att den dömde kommer att vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställighet hade skett i den andra staten, ska villkorlig frigivning ske vid en tidigare tidpunkt än vad som följer av första stycket.

Villkorlig frigivning får inte ske från fängelse som har dömts ut enligt 28 kap. 3 § eller från ett förvandlingsstraff för böter.

Paragrafen innehåller bestämmelser om villkorlig frigivning. Paragrafens andra stycke, som är nytt, har viss motsvarighet i hittillsvarande 3 kap. 22 § lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen. Övervägandena finns i avsnitt 10.5 och 12.

I *första stycket* görs, förutom en språklig ändring, en justering till följd av att strafftiden enligt förslaget till ny strafftidslag ska beräknas enbart i dagar. Genom ändringen framgår att när två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst trettio dagar, har avtjänats ska den dömde frigges villkorligt. Se vidare kommentaren till 8 § om betydelsen av om flera fängelsestraff verkställs samtidigt.

I paragrafens *andra stycke* anges att villkorlig frigivning ska ske vid en tidigare tidpunkt än vad som följer av första stycket om verkställigheten avser en utländsk dom och det framgår att den dömde annars kommer att vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än vad som hade varit fallet om verkställigheten hade skett i den andra staten. Med att verkställigheten ska avse en utländsk dom ska förstås en dom som meddelats av en nationell domstol i en annan stat. Det innebär att en utländsk frihetsberövande påföljd som verkställs här som fängelsestraff efter överförande hit enligt t.ex. lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet m.m., lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom och lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen omfattas av begreppet. Domar meddelade av internationella domstolar och tribunaler omfattas inte av begreppet utländsk dom.

Utgångspunkten vid verkställighet av utländska domar i Sverige är att huvudregeln om villkorlig frigivning när två tredjedelar av straffet har avtjänats ska gälla och det oavsett om det leder till att den dömde får avtjäna betydligt längre tid i anstalt än vad som hade skett om verkställigheten hade fullföljts i den andra staten. I vissa undantagsfall ska dock en tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning kunna bestämmas. För att det ska vara möjligt krävs att det framgår att den dömde annars kommer att få avtjäna avsevärt längre tid än vad som hade varit fallet i den andra staten. Med avsevärt längre tid avses så lång tid att den kan komma i konflikt med Europakonventionen eller i övrigt framstår som stötande. Det är främst förlängningen som ska beaktas vid bedömningen av om det föreligger en avsevärd skillnad i tid. Det innebär att vid bedömningen ska framför allt en jämförelse ska göras mellan å ena sidan den fängelsetid som ska avtjänas här med tillämpning av huvudregeln i första stycket och å andra sidan den fängelsetid som enligt den andra statens regler skulle ha gällt om avtjänandet i stället hade skett där. Vid jämförelsen med vad som skulle ha gällt i den andra staten ska de uppgifter om tidpunkt för villkorlig frigivning som normalt ingår i den information som den andra staten översänder i samband med sin framställning som regel ligga till grund. Detta ska gälla oberoende av om systemet i det andra landet bygger på att den dömde måste ansöka om att få bli villkorligt fri och således uppgiften i informationen endast utgör en indikation på när villkorlig frigivning kan ske. Det krävs alltså inte att det inhämtas något särskilt beslut motsvarande vårt strafftidsbeslut som anger en fastställd tidpunkt för villkorlig frigivning eller underlag om hur

praxis i det andra landet ser ut i fråga om tidpunkter för villkorlig frigivning. I stället ska utgångspunkten vara att den dömde skulle ha blivit villkorligt frigiven vid den tidpunkt eller enligt den kvotdel som anges i de handlingar som översänds i samband med framställningen, om inte annat framkommer som gör att det finns anledning att avvika från uppgifterna. Saknas sådana uppgifter ska det anses tillräckligt att Kriminalvården från den andra staten inhämtar uppgifter om gällande huvudregel för villkorlig frigivning i den staten. I övrigt får det ankomma på den dömde att presentera utredning och underlag som visar att han eller hon genom en tillämpning av den svenska huvudregeln kommer att vara frihetsberövad under en avsevärt mycket längre tid här än om verkställigheten hade ägt rum i den andra staten.

Det går inte att med exakthet ange hur stor avvikelsen måste vara för att en tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning ska komma i fråga. En allmän riktlinje bör dock vara att en förlängning av den faktiska fängelse tiden motsvarande skillnaden mellan ett system med villkorlig frigivning efter en tredjedel och ett system som vårt med villkorlig frigivning efter två tredjedelar ska accepteras, dvs. i praktiken en fördubbling av tiden att avtjäna.

Även om det främst är den faktiska förlängningen som ska beaktas, ska dock även andra omständigheter, som t.ex. hur långt straff det rör sig om och hur lång tid som återstår att verkställa vid tidpunkten för översändandet, tillmätas betydelse vid bedömningen av om det föreligger en avsevärd skillnad i tid att avtjäna. Det innebär att det kan finnas situationer där förlängningen av den faktiska fängelse tiden inte i sig är sådan att bestämmelsen blir tillämplig, men tiden ändå med beaktande av t.ex. den tid som kvarstår att avtjäna vid tidpunkten för överförandet sammantaget får anses som avsevärd.

Om det visar sig att en avsevärd avvikelse skulle uppstå ska villkorlig frigivning ske vid en tidigare tidpunkt än vad som följer av första stycket. Den tidpunkten ska bestämmas så att det, med beaktande av de utländska bestämmelserna om frigivning, med viss marginal står klart att verkställigheten inte kommer i konflikt med Europakonventionen. Kriminalvården ska alltså beakta den andra statens regler men inte nödvändigtvis tillämpa dem eller tillämpa dem fullt ut.

Bestämmelsen är avsedd att tillämpas endast i mycket klara undantagsfall för att undvika stötande resultat.

När villkorlig frigivning ska ske vid en tidigare tidpunkt än vad som annars följer av första stycket, ska tidpunkten fastställas i det straffrättsbeslut som Kriminalvården enligt 21 § straffrättslagen (2018:000) ska fatta. Beslutet får överklagas i sedvanlig ordning (26–28 §§ samma lag).

6 a § Om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning, ska den skjutas upp enligt vad som framgår av 7 §. Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning ska det särskilt beaktas om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten.

Paragrafen, som är ny, innehåller den bestämmelse som hittills har funnits i 6 § andra stycket om uppskjutande av villkorlig frigivning. I bestämmelsen görs endast vissa språkliga ändringar.

7 § Om den villkorliga frigivningen skjuts upp, ska det i beslutet anges med hur många dagar det ska ske.

När antalet dagar som den villkorliga frigivningen ska skjutas upp med bestäms ska arten och omfattningen av de överträdelser som föranleder att den villkorliga frigivningen skjuts upp särskilt beaktas. Den villkorliga frigivningen får skjutas upp med högst *ett*hundraåttio dagar åt gången.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet vid uppskjuten villkorlig frigivning. Ändringarna behandlas i avsnitt 10.5.

Genom ändringen i *första stycket första meningen* framgår att om ett beslut om att skjuta upp den villkorliga frigivningen fattas, ska det i beslutet anges med hur många dagar det ska ske. Det innebär att det inte längre ska anges en ny tidpunkt för när den dömde ska friges, utan om den villkorliga frigivningen skjuts upp, ska det i stället anges med hur många dagar det ska ske. Ändringen är en anpassning till att strafftiden enligt förslaget till ny strafftidslag ska beräknas enbart i dagar. Första stycket ändras också genom att den tidigare andra meningen har utgått. Ändringen i den delen är inte avsedd att medföra någon förändring i sak. Att det inte finns någon begränsning i fråga om hur många gånger tidpunkten för villkorlig frigivning kan skjutas upp framgår av andra stycket.

Ändringarna i *andra stycket* innebär en anpassning av bestämmelsen till att strafftiden enligt förslaget till ny strafftidslag ska beräknas enbart i dagar. Någon förändring i sak är inte avsedd. Genom ändringarna framgår således att arten och omfattningen av de överträdelser som föranleder att den villkorliga frigivningen skjuts upp särskilt ska beaktas när antalet dagar med vilka den villkorliga frigivningen ska skjutas upp bestäms. Den villkorliga frigivningen får skjutas upp med högst 180 dagar åt gången.

I paragrafen görs också vissa språkliga ändringar.

8 § Om flera fängelsestraff verkställs samtidigt, ska vid tillämpning av 6 § *första stycket* hänsyn tas till den sammanlagda fängelsetiden. Detta gäller dock inte tid för fängelse som verkställs med tillämpning av 6 § *andra stycket* eller som dömts ut enligt 28 kap. 3 § eller förvandlingsstraff för böter.

Såsom avtjänad tid räknas även tid *under vilken* straffet ska anses verkställt enligt bestämmelserna i *lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beräkning av tid. Ändringarna i första stycket behandlas i avsnitt 12.

Ändringen i *första styckets andra mening* innebär att om flera fängelsestraff verkställs samtidigt, ska någon sammanläggning av fängelsestraffen vid tillämpning av bestämmelserna om villkorlig frigivning enligt 6 § första stycket, inte ske i de fall som anges. Ska en dömd t.ex. samtidigt avtjäna två eller flera fängelsestraff och avser ett av dessa en utländsk dom eller ett beslut för vilket ska beslutas om en tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning än vad som annars gäller, ska fängelsetiden i den domen eller det beslutet inte sammanläggas med fängelsetiden i de övriga straffen vid beräkning av tidpunkten för villkorlig frigivning. Den tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning som

enligt 6 § andra stycket kan beslutas kan således endast avse den utländska dom eller det utländska beslut som överförts för verkställighet här i Sverige. Vidare görs en språklig ändring.

Andra stycket justeras till följd av förslaget till ny lag om tillgodoräkning av tid för frihetsberövande.

9 § Kriminalvården fattar beslut om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 6 a och 7 §§. Sådana beslut gäller omedelbart om inte något annat *beslutas*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslut om uppskjuten villkorlig frigivning. I paragrafen görs en följdändring med anledning av att den bestämmelse om uppskjuten villkorlig frigivning som hittills har funnits i 6 §, nu finns i 6 a §.

Paragrafen ändras också språkligt.

10 § Efter den villkorliga frigivningen gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst *trehundrasextiofem dagar*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om prøvotid efter villkorlig frigivning. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Paragrafen justeras till följd av att strafftiden enligt förslaget till ny strafftidslag ska beräknas enbart i dagar. Genom ändringen framgår att prøvotiden efter villkorlig frigivning ska motsvara den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst 365 dagar.

11 § Det kan i anslutning till att villkorlig frigivning äger rum eller senare beslutas att den villkorligt frigivne *ska* stå under övervakning, om det bedöms som påkallat. Beslut om övervakning meddelas av Kriminalvården. Har övervakning beslutats men bedöms därefter att övervakningen inte längre är påkallad, får övervakningsnämnden besluta att övervakningen *ska* upphöra. Övervakningen *ska* utan något särskilt beslut upphöra sedan *trehundrasextiofem dagar* av prøvotiden har förflutit, om inte annat följer av 18 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om övervakning efter villkorlig frigivning. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Paragrafen justeras till följd av att strafftiden enligt förslaget till ny strafftidslag ska beräknas enbart i dagar. Paragrafen ändras också språkligt.

18 § Iakttar den frigivne inte vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, får övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 15 § eller fatta beslut i fråga som avses i 37 kap. 7 § första stycket,

1. besluta att varning *ska* meddelas den frigivne, eller

2. besluta om övervakning av den frigivne under viss tid efter det *trehundrasextiofem dagar* av prøvotiden har förflutit, dock längst till prøvotidens utgång.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder som övervakningsnämnden ska vidta när den frigivne inte följer föreskrifter eller missköter sig på annat sätt. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Paragrafen justeras till följd av att strafftiden enligt förslaget till ny strafftidslag ska beräknas enbart i dagar. Paragrafen ändras också språkligt.

23 § Förklarar villkorligt medgiven frihet helt eller delvis förverkad, *ska* med avseende på frågan om ny villkorlig frigivning vad som förverkats anses *som nytt fängelsestraff*. *Detsamma ska gälla vid beräkning av strafftid enligt strafftidslagen (2018:000).*

Paragrafen innehåller bestämmelser om beräkning av ny villkorlig frigivning efter förverkande. Andra meningen, som är ny, motsvarar hittillsvarande 24 § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

I paragrafens *första mening* görs endast en språklig ändring. Av *andra meningen* framgår att om villkorligt medgiven frihet helt eller delvis förklarar förverkad ska vid beräkning av strafftid enligt strafftidslagen vad som förverkats anses som nytt fängelsestraff. Med förverkande avses både förverkande som beslutas av domstol enligt 34 kap. 5 § brottsbalken och förverkande som beslutas av övervakningsnämnden enligt 26 kap. 9 § samma balk.

34 kap.

6 § Om rätten med tillämpning av 3 § genom dom som fått laga kraft har beslutat att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, sluten ungdomsvård, ungdomsvård eller ungdomstjänst som dömts ut i tidigare mål ska avse ytterligare brott, och om den tidigare påföljden ändras av högre rätt genom dom som får laga kraft, ska frågan om påföljd för den tillkommande brottsligheten efter anmälan av åklagare prövas på nytt. Detsamma ska gälla, när påföljd avseende fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller sluten ungdomsvård bestämts med tillämpning av 2 § och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid eller sluten ungdomsvård ska verkställas, att den dömda begått brottet före det att en påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, ska, sedan domarna fått laga kraft, rätten efter anmälan av åklagare med tillämpning av 2 § bestämma vad den dömda ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. *En sådan prövning hindrar inte att domen får verkställas, om inte rätten beslutar något annat.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om ändrade förhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.2.

I *andra stycket* görs ett tillägg genom att en ny *andra mening* införs. Enligt den framgår att det förhållandet att en prövning enligt första stycket ska ske inte hindrar att den dom som ska prövas får verkställas, om inte rätten beslutar något annat. Ändringen innebär således att det inte längre finns något hinder mot att verkställighet får ske även beträffande den dom som ska prövas. Som exempel på när det kan finnas anledning att under handläggningen besluta att verkställigheten ändå ska anstå kan nämnas att rätten bedömer att verkställigheten av den dom som ska prövas med stor sannolikhet kan komma att leda till en alltför lång verkställighetstid.

38 kap.

2 a § Har vid straffmätning eller val av påföljd enligt vad som framgår av domen särskilt beaktats huruvida den tilltalade till följd av brottet kan komma att drabbas av avskedande eller uppsägning från arbetsanställning och har det antagande som i detta hänseende legat till grund för domen visat sig felaktigt, får den rätt som först dömt i målet efter ansökan av åklagaren eller den dömde undanröja den ådömda påföljden och döma till ny påföljd för brottet. Detta gäller dock endast om den tidigare ådömda påföljden inte har till fullo verkställts. Görs en sådan ansökan, får rätten förordna att den tidigare ådömda påföljden tills vidare inte får verkställas.

Är den tidigare påföljden villkorlig dom eller skyddstillsyn och bestäms den nya påföljden till fängelse, ska vid straffets bestämmande skäligen hänsyn tas till vad den dömde undergått till följd av den villkorliga domen eller domen på skyddstillsyn. Härvid får dömas till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet.

Paragrafen ger en möjlighet att ompröva påföljden i vissa fall. Ändringsförslaget behandlas i avsnitt 10.10.

Paragrafen ändras genom att det hittillsvarande tredje och fjärde meningarna i bestämmelsens *andra stycke* tas bort. Ändringen är en följd av förslaget till ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Tillgodoräknande av tid för frihetsberövande kommer att ske enligt 2 § lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Ändringen innebär även att ansvaret för obligatoriskt tillgodoräknande övergår från domstolarna till Kriminalvården respektive Statens institutionsstyrelse. Därutöver görs en språklig ändring.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Bestämmelserna i 26 kap. 6–11, 18 och 23 §§ i den äldre lydelsen gäller fortfarande för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffidsbeslut enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Dock ska vid tillämpningen av 26 kap. 8 § andra stycket i den äldre lydelsen med 33 kap. 6 och 7 §§ och lagen om beräkning av strafftid m.m. även avses lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 13.

Enligt *punkt 1* träder bestämmelserna i kraft den 1 april 2019.

Enligt *punkt 2* ska bestämmelserna i 26 kap. 6–11, 18 och 23 §§ i den äldre lydelsen fortfarande gälla för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffidsbeslut enligt lagen om beräkning av strafftid m.m. En motsvarande reglering finns i punkt 3 d i övergångsbestämmelserna till strafftidslagen (2018:000). Det hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen. Vidare ska vid tillämpningen av 26 kap. 8 § andra stycket i den äldre lydelsen med 33 kap. 6 och 7 §§ och lagen om beräkning av strafftid m.m. även avses lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Det innebär att vid tillämpning av 26 kap. 8 § andra stycket i den äldre lydelsen som avtjänad tid även ska räknas sådan tid för frihetsberövande som ägt rum efter ikraftträdandet och som ska tillgodoräknas den dömde som verkställighet av fängelsestraffet enligt den nya lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

15.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

5 c § Beslut om tvångsmedel gäller till dess att ärendet om överförande av verkställighet har avgjorts eller, om framställningen bifalls, till dess att påföljden har börjat verkställas i Sverige, om beslutet inte hävs dessförinnan.

Åklagaren eller rätten *ska* häva ett beslut om anhållande, häktning, reseförbud eller anmälningsskyldighet, om inte en framställning om överförande av verkställighet görs inom fyrtio dagar från det att den dömda anhölls eller häktades eller beslut om reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades.

Åklagaren eller rätten *ska* också häva ett beslut om anhållande eller häktning senast när det finns skäl att anta att den sammanlagda tid som den dömda har varit berövad friheten här i landet med stöd av 5 a § och i den andra staten uppgår till den tid som den dömda skulle ha varit berövad friheten för det fall verkställighet av påföljden hade skett i den andra staten.

Paragrafen ändras genom att det hittillsvarande fjärde stycket utgår. Ändringen är en följd av förslaget till ny lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som ägt rum i den andra staten eller i Sverige kommer i stället att ske enligt 2 § lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. I paragrafen görs också vissa språkliga ändringar.

15.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

18 § En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärder som endast avser måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,
3. vid beslut som endast avser rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och
4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om en uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller någon annan skatteförfattning,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt

flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet enligt 34 § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt *strafftidslagen* (2018:000), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål om preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare. I *fjärde stycket* 3 görs en ändring med anledning av att lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. ersätts av strafftidslagen.

15.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

25 § *Ska* enligt förordnande som avses i 2 § fjärde stycket eller 3 § verkställighet ske här i landet av påföljd för brott, för vilket lagföring ägt rum i främmande stat, gäller i fråga om sådan verkställighet vad som är föreskrivet om verkställighet av påföljd som ådömts genom svensk domstols lagakraftvägande dom, om *inte* annat följer av vad som *anges* nedan.

Ska verkställigheten ske i Sverige utan att ny påföljd bestämts här i landet av domstol eller annan myndighet enligt svensk lag, får verkställighet äga rum utan hinder av att påföljden är strängare än som enligt svensk lag kunnat följa på brotten. Ådömda böter får verkställas, även om bötesbeloppet överstiger det högsta bötesbelopp som kunnat ådömas enligt svensk lag. Innebär den ådömda påföljden frihetsberövande, gäller bestämmelserna i svensk lag om verkställighet av påföljd av närmast motsvarande art.

Verkställighet i fall som avses i denna paragraf får *inte* i något fall ske på sådant sätt att påföljden blir att anse som strängare än den påföljd som ådömts i den främmande staten.

Paragrafen ändras genom att sista meningen i fjärde stycket utgår. Ändringen är en följd av förslaget till ny lag om tillgodoräknande av tid

för frihetsberövande. Tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som ägt rum i den andra staten eller i Sverige kommer i stället att ske enligt 2 § lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Paragrafen ändras också språkligt.

15.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll

11 § Har den dömda ansökt om att få undergå verkställighet av dom på fängelse utanför anstalt, får han *eller hon* inte tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan *Kriminalvården prövat* ansökan. Den dömda får dock dessförinnan tas in i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet, om

1. ansökan har gjorts efter den dag han *eller hon* enligt föreläggande som avses i 6 § första stycket *strafftidslagen (2018:000)* senast skulle ha inställt sig vid en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet,

2. han *eller hon* tidigare har gjort en ansökan om att få undergå verkställighet av straffet utanför anstalt,

3. det är uppenbart att ansökan inte gäller ett fall som avses i 1 § denna lag,

4. det är uppenbart att ansökan inte kan bifallas på grund av bestämmelsen i 2 § andra stycket, eller

5. han *eller hon* är häktad.

Paragrafen behandlar frågan om hinder mot verkställighet efter det att en dömd ansökt om att få verkställa fängelse i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

I *första meningen* ändras bestämmelsen genom att uttrycket ”ansökan slutligt prövats” ersätts med ”Kriminalvården prövat ansökan”. Ändringen innebär att möjligheten till automatiskt uppskov begränsas till att gälla innan Kriminalvården prövat ansökan. Det innebär att kravet på att ansökan ska ha slutligen prövats och det finns ett beslut som fått laga kraft utgår. Ändringen innebär således att den dömda efter en ansökan om verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll inte får tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan Kriminalvården prövat ansökan, om inte några av undantagen i punkterna 1–5 är tillämpliga. För det fall den dömda vill inställa sig vid en kriminalvårdsanstalt för att verkställa straffet trots att han eller hon gett in en sådan första ansökan, får den dömda anses ha återkallat sin ansökan (jfr prop. 1993/94:184 s. 41).

Ändringen i *första punkten* är en följd av förslaget till ny strafftidslag. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Paragrafen ändras också språkligt.

12 § Bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas finns i *strafftidslagen (2018:000)*. Bestämmelserna i 6 § *andra och tredje* styckena, 7 § *första stycket 1 och 2 och andra stycket samt 14–16 §§* i den lagen om förpassning, *anstånd* och uppskov med verkställighet ska dock inte gälla i fråga om verkställighet utanför anstalt enligt denna lag.

Vid tillämpning av 6 § första stycket *strafftidslagen* på verkställighet utanför anstalt enligt denna lag ska den dömda föreläggas att påbörja verkställigheten i

sin bostad en viss dag. Strafftiden ska räknas från och med den dagen. Bestämmelsen i 19 § strafftidslagen om sammanläggning av fängelsestraff ska inte tillämpas under verkställigheten utanför anstalt om den sammanlagda fängelse tiden då kommer att överstiga *ett hundraåttio dagar*.

I fråga om avbrott i verkställigheten utanför anstalt ska 12 a kap. 1–3 §§ fängelselagen (2010:610) tillämpas.

Paragrafen innehåller bestämmelser som hänvisar till och kompletterar bestämmelserna i strafftidslagen om när ett fängelsestraff får verkställas och hur strafftiden ska beräknas. Övervägandena finns i avsnitt 10.3, 10.5 och 10.9.

I paragrafens *första* och *andra stycken* görs ändringar som föranleds av förslaget till ny strafftidslag. Bestämmelserna i den nya strafftidslagen är tillämpliga även för den som verkställer fängelse i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. En viss anpassning till den särskilda verkställighetsformen har dock varit nödvändig. Således gäller vid denna verkställighetsform inte strafftidslagens bestämmelser i 6 § andra och tredje styckena om förpassning till häkte eller kriminalvårdsanstalt för den som inte följer ett föreläggande, 7 § första stycket 1 och 2 och andra stycket om Kriminalvårdens möjlighet att skjuta upp verkställigheten och 14–16 §§ om uppskov.

Under den tid verkställigheten utanför anstalt pågår ska inte heller någon sammanläggning av fängelsestraff enligt strafftidslagens bestämmelse i 19 § ske annat än om den sammanlagda fängelse tiden ändå inte kommer att överstiga *ett hundraåttio dagar*. Med den sammanlagda fängelse tiden avses den sammanlagt utdömda tiden. Till följd av att strafftiden enligt förslaget till ny strafftidslag ska beräknas enbart i dagar ändras tidigare angivna sex månader till *ett hundraåttio dagar*. Någon ändring i sak är inte avsedd. I 26 kap. 5 § brottsbalken finns bestämmelser om verkställighet av ett fängelsestraff när hovrätten skärper fängelsestraffet. För ytterligare kommentarer hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen.

Paragrafens hittillsvarande tredje stycke utgår till följd av att övervakningsnämndens uppgift att vid upphävande av ett beslut om verkställighet utanför anstalt pröva och fastställa hur många dagar av fängelsestraffet som verkställts utanför anstalt utgår (se vidare kommentaren till 15 §).

Enligt ett nytt *tredje stycke* ska, i fråga om avbrott i verkställigheten utanför anstalt, 12 a kap. 1–3 §§ fängelselagen gälla på motsvarande sätt. För ytterligare kommentarer hänvisas till kommentarerna till de bestämmelserna.

14 § Beslutet om verkställighet utanför anstalt ska upphävas, om den elektroniska kontroll som avses i 3 § annat än tillfälligt blir omöjlig att upprätthålla. Vistelse på sjukhus eller därmed jämförlig inrättning ska dock inte föranleda upphävande av beslut om verkställighet utanför anstalt.

Beslut om verkställighet utanför anstalt ska upphävas om den dömde

1. åsidosätter vad som åligger honom eller henne enligt denna lag eller enligt en föreskrift som meddelats med stöd av lagen och det som ligger honom eller henne till last inte är av mindre betydelse,

2. begär att så ska ske,

3. inte följer föreläggandet att påbörja verkställigheten eller, när verkställigheten ska påbörjas, är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som beslutet avser, eller

4. innan verkställigheten har påbörjats, antingen döms på nytt till fängelse eller får villkorligt medgiven frihet förverkad enligt 26 kap. 19 § eller 34 kap. 5 § brottsbalken på sådan tid att han eller hon ska avtjäna fängelse i mer än *ettundraåttio dagar*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om i vilka fall ett beslut om verkställighet utanför anstalt ska upphävas. Ändringen i punkt 4 är en följd av att strafftiden enligt förslaget till ny strafftidslag ska beräknas enbart i dagar. Någon ändring i sak är inte avsedd. Ändringen behandlas i avsnitt 10.5.

15 § Övervakningsnämnden prövar, efter anmälan av Kriminalvården, frågan om upphävande av beslut om verkställighet utanför anstalt. Nämnden får också självmant ta upp frågan till prövning. Om det finns synnerliga skäl, får nämnden besluta om återbetalning av avgift enligt 5 § som belöper på tid efter det att verkställigheten utanför anstalt upphört.

Beslutet om verkställighet utanför anstalt får inte upphävas efter den fastställda dagen för strafftidens slut.

Paragrafen innehåller bestämmelser om prövning av frågan om upphävande av beslut om verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Övervägandena finns i avsnitt 10.8.

Paragrafen ändras genom att den del av *första stycket* som behandlar frågan om beräkning av strafftid utgår. Ändringen är en följd av att övervakningsnämndens uppgift att vid upphävande av ett beslut om verkställighet utanför anstalt pröva och fastställa hur många dagar av fängelsestraffet som verkställts utanför anstalt utgår. Ändringen innebär att den tid som den dömde avtjänat innan beslutet om verkställighet utanför anstalt upphävs ska räknas som verkställd tid (i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll). Det gäller oavsett om det avser ett beslut fattat av Kriminalvården (jfr 16 §) eller ett beslut av övervakningsnämnden.

Verkställigheten av ett fängelsestraff ska ses som en sammanhängande enhet. Det gäller även om verkställigheten, som vid ett upphävande av ett beslut om verkställighet utanför anstalt, övergår i annan form. Det innebär att verkställigheten avbryts av ett beslut om upphävande enligt 16 § (interimistiskt beslut) eller, om något sådant beslut inte meddelats, enligt förevarande bestämmelse. Tid som eventuellt uppkommer från det att ett sådant beslut om verkställighet utanför anstalt upphävs (interimistiskt eller slutligt) och verkställigheten i anstalt påbörjas ska därmed inte räknas in i verkställigheten, utan ses som ett avbrott i verkställigheten. I fråga om avbrott i verkställigheten utanför anstalt ska 12 a kap. 1–3 §§ fängeslagen (2010:610) gälla på motsvarande sätt (jfr 12 §). För ytterligare kommentarer hänvisas till kommentarerna till de bestämmelserna.

17 § Om övervakningsnämnden bestämmer att beslutet om verkställighet utanför anstalt ska upphävas eller om det bestäms att beslutet tills vidare inte ska gälla, ska den dömde, om verkställigheten har påbörjats, föras till en

kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska förpassa den dömde till en sådan anstalt.

Om det bedöms kunna ske utan fara för att den dömde *undandrar sig verkställighet*, får Polismyndigheten förelägga honom eller henne att inställa sig vid kriminalvårdsanstalten i stället för att förpassa honom eller henne dit.

Paragrafens *andra stycke* ändras på så sätt att begreppet ”avviker” på motsvarande sätt som i 6 § tredje stycket strafftidslagen (2018:000), ersätts med begreppet undandrar sig verkställighet. Med begreppet avses både att avvika och att av annat skäl utebli från verkställighet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2. Bestämmelserna i 11 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för ansökningar som getts in före ikraftträdandet.

3. Bestämmelserna i 12 och 15 §§ i den äldre lydelsen gäller fortfarande för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Dock ska vid tillämpningen av bestämmelsen i 22 § den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. med 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 13.

Enligt *punkt 1* träder bestämmelserna i kraft den 1 april 2019.

Av *punkt 2* följer att bestämmelserna i 11 §, om automatiskt uppskov vid en första ansökan om att få verkställa fängelse i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll, i den äldre lydelsen fortfarande gäller för de ansökningar som har getts in till Kriminalvården före ikraftträdandet. Det innebär att om en dömd gett in en sådan ansökan till Kriminalvården före ikraftträdandet, han eller hon inte får tas in i en kriminalvårdsanstalt innan ansökan slutligt prövats och det finns ett beslut som fått laga kraft. Den dömde får dock dessförinnan tas in i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet om någon av de i bestämmelserna angivna undantagen föreligger.

Enligt *punkt 3* ska bestämmelserna i 12 och 15 §§ gälla i den äldre lydelsen för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut enligt lagen om beräkning av strafftid m.m. En motsvarande reglering finns i punkt 3 d i övergångsbestämmelserna till strafftidslagen (2018:000). För en kommentar hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen. Vidare ska vid tillämpningen av 22 § i den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. gälla att med hänvisningen till 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Det innebär att tillgodoräknande av tid för frihetsberövande enligt den nya lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande även ska ske vid tillämpning av 22 § den upphävda strafftidslagen när det frihetsberövande som ska tillgodoräknas den dömde ägt rum efter ikraftträdandet.

15.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård

11 § I fråga om beräkning av den tid som verkställigheten ska pågå, ska 17–19 §§ och 20 § första stycket strafftidslagen (2018:000) tillämpas. Detsamma ska gälla beträffande 12 a kap. 1 § fängelselagen (2010:610).

Så snart domen på sluten ungdomsvård har börjat verkställas, ska Statens institutionsstyrelse fastställa dagen för verkställighetens slut. Styrelsen ska fastställa en ny sådan slutdag om omständigheterna ger anledning till det.

Paragrafen behandlar frågan om hur beräkningen av tiden för verkställighet av sluten ungdomsvård ska ske. Övervägandena finns i avsnitt 10.3 och 10.9.

I paragrafens första stycke görs de ändringar som föranleds av förslaget till ny strafftidslag. I 17 § strafftidslagen regleras tidpunkten för strafftidens början, bestämmelserna gäller i tillämpliga delar vid verkställighet av sluten ungdomsvård. I 18 § samma lag anges att när ett straff på viss tid ska verkställas ska strafftiden beräknas i dagar. Ett straff i månader och år ska omräknas till dagar så att med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundrasextiofem dagar. Bestämmelserna ska tillämpas på motsvarande sätt när det gäller verkställighet av sluten ungdomsvård. Det gäller även 19 § och 20 § första stycket samma lag. Av 19 § följer att om flera straff på viss tid verkställs samtidigt, ska den sammanlagda strafftiden i dagar läggas till grund för beräkningen av strafftiden. I 20 § första stycket finns en upplysningsbestämmelse om att i lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande finns bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd. I 12 a kap. 1 § fängelselagen finns bestämmelser om avbrott i verkställigheten och hur ett avbrott i verkställigheten påverkar strafftiden. Bestämmelserna är tillämpliga även vid verkställighet av sluten ungdomsvård. Även vissa språkliga ändringar görs.

Andra stycket ändras endast språkligt.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2. Bestämmelserna i 11 § första stycket i den äldre lydelsen gäller fortfarande för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Dock ska vid tillämpningen av bestämmelsen i 22 § den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. med 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 13.

Enligt *punkt 1* träder bestämmelserna i kraft den 1 april 2019.

Enligt *punkt 2* ska bestämmelserna i 11 § första stycket i den äldre lydelsen fortfarande gälla för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut enligt lagen om beräkning av strafftid m.m. En liknande reglering finns i punkt 3 d i övergångsbestämmelserna till strafftidslagen (2018:000). För en kommentar hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen. Vidare ska vid tillämpningen av 22 § i den upphävda

lagen om beräkning av strafftid m.m. gälla att med hänvisningarna till 19 § andra stycket och 19 a § samma lag samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Det innebär att tillgodoräknande av tid för frihetsberövande enligt den nya lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande även ska ske vid tillämpning av 22 § den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. när det frihetsberövande som ska tillgodoräknas den dömde ägt rum efter ikraftträdandet.

15.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

6 kap.

4 § *Den som ska överlämnas får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av beslutet om överlämnande. I fråga om sådan nöjdförklaring tillämpas 11 § andra och tredje styckena och 12 och 13 §§ strafftidslagen (2018:000).*

Paragrafen innehåller bestämmelser om att den som ska överlämnas enligt en europeisk arresteringsorder kan påskynda verkställigheten av rättens beslut om överlämnande. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

I paragrafen görs vissa ändringar till följd av ändrade regler om nöjdförklaring i förslaget till ny strafftidslag. Bestämmelsen ändras på så sätt att möjligheten att lämna nöjdförklaring utökas genom att en sådan förklaring kan lämnas även efter det att den som ska överlämnas har överklagat och överklagandetiden löpt ut. Formkraven har förenklats och förtydligats. För en kommentar i den delen hänvisas till kommentarerna till 11 § andra och tredje styckena strafftidslagen. Vidare ska 12 och 13 §§ samma lag tillämpas. Av 12 § framgår att en nöjdförklaring inte får tas tillbaka. Av 13 § framgår effekten av en lämnad nöjdförklaring, dvs. att beslutet genom nöjdförklaringen får laga kraft mot den dömde. För kommentarer hänvisas till kommentarerna till 12 och 13 §§.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Bestämmelserna i 6 kap. 4 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för prövning av en nöjdförklaring som lämnats före ikraftträdandet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 13.

Enligt *punkt 1* träder bestämmelserna i kraft den 1 april 2019.

Enligt *punkt 2* ska bestämmelserna om nöjdförklaring i 6 kap. 4 § i den äldre lydelsen fortfarande gälla för prövning av en nöjdförklaring som lämnats före ikraftträdandet.

15.11 Förslaget till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)

1 kap.

2 § Den som är intagen i anstalt får *under verkställigheten* vistas utanför anstalten i *enlighet med vad som föreskrivs i denna lag*. En intagen får *under verkställigheten även vistas utanför anstalten om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat*.

Som vistelse utanför anstalt anses inte att en intagen, genom Kriminalvårdens försorg, transporteras utanför en anstalt med anledning av att ett beslut enligt lagen ska verkställas.

Vid vistelse utanför anstalt enligt 11 kap. 1 § första stycket 2–4 gäller inte 2–10 kap.

Paragrafen innehåller vissa grundläggande bestämmelser om vistelse utanför anstalt. Tillägget i andra meningen motsvarar delvis innehållet i hittillsvarande 19 § andra stycket lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Övervägandena finns i avsnitt 10.8.

Första stycket första meningen ändras språkligt, någon ändring i sak är inte avsedd. Genom ändringen framgår att en intagen i anstalt under verkställigheten får vistas utanför anstalten i *enlighet med vad som föreskrivs i denna lag*. Sådana föreskrifter finns i 9 kap. 1 §, 10 kap. 1 – 4 §§ och 11 kap. 1 §.

Genom tillägget i *andra meningen* framgår att en intagen under verkställigheten även får vistas utanför anstalten om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat. Det kan avse t.ex. överförande för förhör eller konfrontation i samband med en förundersökning eller rättegång enligt 4 kap. 29, 29 a eller 31 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål (prop. 1999/2000:61 s. 74–76). Ett annat exempel är överförande för förhör m.m. i samband med bevisinhämtning enligt 2 kap. 12 § eller 3 kap. 3 § lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder (prop. 2016/17:218 s. 59).

Att en intagen under verkställigheten får vistas utanför anstalten på det sätt som anges innebär att den tid han eller hon vistas utanför anstalten ska räknas som verkställd tid. Det utesluter dock inte att det kan uppkomma avbrott i verkställigheten. Avbrott regleras i 12 a kap. 1 – 3 §§. För en kommentar hänvisas till kommentarerna till de bestämmelserna.

3 § Bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur *strafftid* ska beräknas finns i *strafftidslagen (2018:000)*.

Paragrafen ändras till följd av förslaget till ny strafftidslag.

2 kap.

Placering i häkte

4 a § *I anslutning till omplacering får en intagen placeras i häkte*

1. *i avvaktan på anstaltsplacering, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten, eller*

2. om det behövs med hänsyn till transportförhållandena.

Den intagne får i de fall som avses i första stycket tillfälligt placeras i polisarrest. Är den intagne under arton år får han eller hon placeras i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt.

Paragrafen, som är ny, anger under vilka förutsättningar en intagen tillfälligt får placeras i häkte eller polisarrest. Paragrafen har viss motsvarighet i hittillsvarande 11 § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., som tillämpats även när en intagen ska omplaceras från en kriminalvårdsanstalt till en annan sådan anstalt (omplacering). Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Enligt *första stycket* får en intagen i anslutning till omplacering placeras i häkte i avvaktan på anstaltsplacering, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten, eller om det behövs med hänsyn till transportförhållandena. Bestämmelsen är tillämplig både i förhållande till en planerad omplacering och i förhållande till en omplacering som uppstår akut t.ex. när det till följd av misskötsamhet uppstått risker kring den intagne. Den är också tillämplig i de fall en intagen som efter att ha avvikit inte ska återföras till den kriminalvårdsanstalt från vilken han eller hon avvek, utan omplaceras. Med ”i avvaktan på anstaltsplacering” ska förstås den faktiska placeringen och inte beslutet om placering. Det innebär att placeringen i häkte får bestå på den grunden även sedan placeringsbeslutet har meddelats. För en placering enligt *punkt 1* krävs att det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Det innebär att anstalten i första hand ska försöka hantera frågan på plats t.ex. genom inre differentiering eller avskildhetsplacering, eller om det är möjligt genom omplacering direkt till en annan anstalt. Det är alltså först sedan sådana åtgärder inte är möjliga att vidta eller tillräckliga som en placering i häkte enligt *punkten 1* bör tillgripas. Bestämmelsen i denna del torde framför allt vara tillämplig på akuta situationer. När det gäller *punkt 2* finns en motsvarande reglering i 9 § strafftidslagen (2018:000). För ytterligare kommentarer hänvisas till kommentaren till den paragrafen.

Enligt *andra stycket* får den intagne tillfälligt placeras i polisarrest. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas endast om placering i häkte inte är möjligt. En placering i polisarrest ska vara tillfällig och får inte fortgå längre än en eller ett par dagar. Genom bestämmelsen föreskrivs vidare att en ung intagen under arton år får tas in i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt. Förvar i polisarrest kan vara absolut nödvändigt om det uppstår en situation där den intagnes hälsotillstånd eller en akut situation gör att det inte är lämpligt att föra honom eller henne direkt till den anstalt som han eller hon ska placeras i.

Bestämmelser om under hur lång tid en placering enligt paragrafens första stycke får fortgå framgår av 4 b §.

4 b § Tiden i häkte med stöd av 4 a § första stycket får inte vara längre än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns särskilda skäl för en längre tid. Även om det finns särskilda skäl får tiden inte vara längre än trettio dagar.

Vid tillämpning av första stycket ska tid i polisarrest räknas som tid i häkte.

Paragrafen som är ny anger under hur lång tid en placering i häkte som avses i 4 a § första stycket får pågå. En motsvarande reglering finns i 10 § strafftidslagen (2018:000). För ytterligare kommentarer hänvisas till kommentaren till den paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

12 kap.

2 § Bestämmelser om att den villkorliga frigivningen kan skjutas upp finns i 26 kap. 6 a och 7 §§ brottsbalken.

Paragrafen hänvisar upplysningsvis till brottsbalkens bestämmelser om uppskjutande av villkorlig frigivning. Paragrafen justeras till följd av att den bestämmelse som hittills funnits i 6 § andra stycket brottsbalken flyttas till en ny 6 a § samma balk.

3 § Frågor om varning enligt 1 § eller uppskjutande av villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 a och 7 §§ brottsbalken ska avgöras skyndsamt.

Enligt paragrafen gäller ett skyndsamhetskrav vid handläggning av ärenden som rör varning och uppskjuten villkorlig frigivning. Paragrafen justeras till följd av att den bestämmelse som hittills funnits i 6 § andra stycket brottsbalken flyttas till en ny 6 a § samma balk.

5 § I mål och ärenden om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 a och 7 §§ brottsbalken ska ett offentligt biträde förordnas för den intagne, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Innan ett beslut om uppskjuten villkorlig frigivning meddelas ska den intagne ges tillfälle att yttra sig.

Paragrafen innehåller bestämmelser om handläggningen i mål och ärenden om uppskjuten villkorlig frigivning. Paragrafen justeras till följd av att den bestämmelse som hittills funnits i 6 § andra stycket brottsbalken flyttas till en ny 6 a § samma balk.

12 a kap. Avbrott i verkställigheten

1 § Om verkställigheten avbryts ska den tid under vilken avbrottet varat inte räknas som verkställd tid.

Verkställigheten anses inte avbruten om en intagen häktas med anledning av misstanke om brott eller med anledning av brott som prövats i ett mål eller som en påföljd avser.

Paragrafen innehåller bestämmelser om avbrott och hur ett avbrott påverkar verkställigheten. Paragrafen har viss motsvarighet i hittillsvarande 18 och 23 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Övervägandena finns i avsnitt 10.9.

Av första stycket framgår att om verkställigheten avbryts ska den tid under vilken ett avbrott varat inte räknas den intagne till godo som verkställd tid. Av bestämmelsen följer att verkställigheten kan avbrytas av olika skäl. Det kan handla om en intagen som avviker från kriminalvårdsanstalt, permission eller annan vistelse utanför anstalt. Den intagne kan även avvika från häkte eller rättspsykiatrisk enhet om han eller hon är placerad där under pågående verkställighet. Med att en intagen avviker avses framför allt att han eller hon rymmer eller

olovligen ger sig i väg under en permission eller annan vistelse utanför anstalt. Även en intagens brott mot villkor i samband med permission eller annan vistelse utanför anstalt kan beroende på omständigheterna anses som ett avvikande. Det förutsätter dock att Kriminalvården inte längre har kontroll över den dömd, t.ex. inte längre vet var den dömd befinner sig och avsaknaden av kontroll inte endast är tillfällig. Som exempel på en sådan situation kan nämnas en intagen som i strid med de villkor som uppställts inför en permission inte hör av sig på utsatt tid eller på annat sätt gör sig okontaktbar. När det gäller under vilka förutsättningar en dömd får vistas utanför anstalt utan att detta ska betraktas som ett avvikande hänvisas till kommentaren till 1 kap. 2 §.

Verkställigheten av ett fängelsestraff kan även avbrytas i andra situationer. En sådan situation är att en intagen under pågående verkställighet överlämnas till en annan stat för lagföring eller verkställighet av en frihetsberövande påföljd med anledning av t.ex. en begäran om överlämnande enligt en europeisk arresteringsorder (jfr lagen [2003:1156] om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder). Vidare finns i 12 kap. 9 § regeringsformen bestämmelser om att regeringen på grund av nåd i vissa fall kan besluta om avbrott i verkställigheten under viss tid. Likaså kan rätten i samband med t.ex. en ansökan om resning eller återställande av försutten tid eller vid klagan över domvilla enligt 58 eller 59 kap. rättegångsbalken besluta att en dom eller ett beslut tills vidare inte får verkställas. Vidare finns i t.ex. brottbalken och rättegångsbalken särskilda bestämmelser om inhibition. Ett annat exempel på när avbrott i verkställigheten kan uppstå är när en dömd redan verkställt klart en dom från tingsrätten och frigivits från det straffet innan högre rätt skärper straffet.

Att den tid under vilken ett avbrott varat inte ska räknas som verkställd tid innebär vid beräkning av strafftiden att det antal dagar som avbrottet varat ska läggas till den tidigare beräknade slutdagen och eventuell tidigare beräknad dag för villkorlig frigivning, se avsnitt 10.7.

Av *andra stycket* framgår att det inte är att anse som ett avbrott i verkställigheten om den intagne häktas med anledning av misstanke om brott eller med anledning av brott som prövats i ett mål eller som en påföljd avser. Det innebär att något avbrott i verkställigheten inte ska ske om den intagne samtidigt som han eller hon verkställer fängelsestraff, häktas i ett annat mål på grund av misstanke om nya brott, eller sedan huvudförhandling hållits i målet, på grund av brott som prövats vid förhandlingen eller på grund av en begäran om överlämnande enligt en nordisk eller europeisk arresteringsorder. Verkställigheten avbryts dock om den intagne häktas av annan anledning än vad som nu sagts, t.ex. för att tvinga någon att uppfylla en skyldighet, som att vittna (jfr 36 kap. 21 § rättegångsbalken) eller avlägga bouppteckningssed under konkurs (jfr 2 kap. 16 § jämförd med 4 kap. 14 eller 15 § eller 16 kap. 13 § utsökningsbalken).

2 § Frågor om avbrott i verkställigheten med anledning av att en intagen avvikit ska prövas utan dröjsmål.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om handläggningen av ett ärende om avbrott i verkställigheten på grund av att en intagen avvikit. Övervägandena finns i avsnitt 10.9.

Enligt paragrafen gäller ett skyndsamhetskrav vid handläggning av ärenden om avbrott i verkställigheten med anledning av att en intagen avvikit. Kravet innebär att sådana frågor ska prövas så snart den intagne påträffats och återförts eller om verkställigheten på annan grund återupptagits. Prövningen ska avse frågan om huruvida ett avbrott har förekommit och i förekommande fall, vid vilken tidpunkt (vilken dag) avbrottet inleddes samt när det avslutades och verkställigheten återupptogs. Det antal dagar som ska läggas till den i straffidsbeslutet beräknade slutdagen fastställs genom ett ändringsbeslut (se 22 § strafftidslagen [2018:000]).

3 § Innan ett beslut om avbrott i verkställigheten enligt 2 § meddelas ska förhör hållas med den intagne.

I paragrafen, som är ny, anges att ett beslut om avbrott i verkställigheten på grund av att den intagne avvikit inte får meddelas utan att förhör hållits med den intagne. Ett sådant förhör syftar till att belysa vad som har inträffat och ge den intagne tillfälle att ge sin syn på saken.

15 kap.

Förpassning

2 a § Påträffas en intagen som avvikit ska han eller hon återföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska förpassa den intagne till ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt.

Vad som sägs i 2 kap. 4 a § första stycket 2 och andra stycket samt 4 b § ska gälla också beträffande den som enligt första stycket ska återföras till den kriminalvårdsanstalt från vilken han eller hon avvek.

Paragrafen, som är ny, innehåller en särskild förpassningsregel för det fallet att en intagen som avvikit påträffas. Första stycket motsvarar innehållet i hittillsvarande 10 § fjärde stycket lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Andra stycket har viss motsvarighet i hittillsvarande 11 § samma lag som tillämpats även om en dömd ska återföras till anstalt efter att ha avvikit. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.1.

Enligt *första stycket* ska en intagen som påträffas efter att ha avvikit återföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska förpassa den intagne till häkte eller anstalt, oavsett en begäran av Kriminalvården om förpassning. I de fall den intagne när han eller hon påträffas inte ska återföras till den kriminalvårdsanstalt som han eller hon avvek ifrån utan i stället omplaceras, gäller att den intagne i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 4 a och 4 b §§ tillfälligt kan placeras i häkte eller polisarrest i avvaktan på anstaltsplacering eller om det behövs med hänsyn till transportförhållandena. För ytterligare kommentarer hänvisas till kommentarerna till de bestämmelserna.

Bestämmelsen i *andra stycket* tar sikte på det fallet att den som avvikit ska återföras till den kriminalvårdsanstalt från vilken han eller hon avvek. Även i ett sådant fall ska det vara möjligt att tillfälligt placera den intagne i häkte eller polisarrest, dock endast om det behövs med hänsyn till transportförhållandena.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Den upphävda lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. gäller dock fortfarande i fråga om tillfällig placering i häkte eller polisarrest som med tillämpning av 11 § den lagen pågår vid ikraftträdandet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 13.

Enligt *punkt 1* träder bestämmelserna i kraft den 1 april 2019.

Av *punkt 2* följer att den upphävda lagen om beräkning av strafftid m.m. fortfarande gäller i fråga om tillfällig placering i häkte eller polisarrest som med tillämpning av 11 § den lagen pågår vid ikraftträdandet. Bestämmelsen är tillämplig vid sådan placering som sker i samband med omplacering eller då en intagen som avvikit ska återföras till den kriminalvårdsanstalt varifrån han eller hon avvikit för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet.

15.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder

5 kap.

3 § *Den som ska överlämnas får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av beslutet om överlämnande. I fråga om en sådan förklaring tillämpas 11 § andra och tredje styckena och 12 och 13 §§ strafftidslagen (2018:000).*

Paragrafen innehåller bestämmelser om att den som ska överlämnas enligt en nordisk arresteringsorder kan påskynda verkställigheten av rättens beslut om överlämnande. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

I paragrafen görs vissa ändringar till följd av ändrade regler om nöjdförklaring i förslaget till ny strafftidslag. Bestämmelsen ändras på så sätt att möjligheten att lämna nöjdförklaring utökas genom att en sådan förklaring kan lämnas även efter det att den som ska överlämnas har överklagat och överklagandetiden löpt ut. Formkraven har förenklats och förtydligats. Det hänvisas i den delen till kommentarerna till 11 § andra och tredje styckena strafftidslagen. Vidare ska 12 och 13 §§ samma lag tillämpas. Av 12 § framgår att en nöjdförklaring inte får tas tillbaka. Av 13 § framgår effekten av en lämnad nöjdförklaring, dvs. att beslutet genom nöjdförklaringen får laga kraft mot den dömde. För ytterligare kommentarer hänvisas till kommentarerna till de paragraferna.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Bestämmelserna i 5 kap. 3 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för prövning av nöjdförklaring som lämnats före ikraftträdandet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 13.

Enligt *punkt 1* träder bestämmelserna i kraft den 1 april 2019.

Enligt *punkt 2* ska bestämmelserna om nöjdförklaring i 5 kap. 3 § i den äldre lydelsen fortfarande gälla för prövning av nöjdförklaring som lämnats före ikraftträdandet.

15.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

2 kap.

10 § Om verkställigheten av den påföljd som avses i domen pågår i Sverige när den sänds över till den andra medlemsstaten för att där erkännas och verkställas, får verkställigheten fortsätta här till dess den dömde transporterats till den andra staten enligt 12 §.

Om den dömde, efter det att domen har sänts över till den andra staten, häktas i ett annat mål, tillämpas 8 § *strafftidslagen (2018:000)*.

Om Kriminalvården enligt 8 § har upphävt ett beslut om att sända över en dom eller om en behörig myndighet i den andra medlemsstaten beslutat att inte erkänna och verkställa domen, får verkställighet av påföljden fortsätta eller påbörjas i Sverige. Detsamma gäller om myndigheten i den andra staten har underrättat Kriminalvården om att verkställighet av andra skäl inte kan äga rum i den staten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet i Sverige efter det att domen sänts över till en annan medlemsstat för att där erkännas och verkställas.

I paragrafens *andra stycke* görs en ändring som föranleds av förslaget till ny strafftidslag.

3 kap.

21 § Verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av fängelse, slutet ungdomsvård eller överlämnande till rättspsykiatrisk vård, om inte annat följer av denna lag.

Verkställighet får ske även om påföljden är strängare än vad som enligt svensk lag hade kunnat följa på brottet eller brotten.

Paragrafen som reglerar vad som gäller i fråga om verkställigheten i Sverige av en utländsk dom, ändras genom att det hittillsvarande tredje stycket tas bort. Ändringen är en följd av att bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövanden som skett utomlands i stället regleras i den nya lagen (2018:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Den upphävda bestämmelsen i 3 kap. 22 § gäller dock fortfarande för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffidsbeslut enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 13.

Enligt *punkt 1* träder bestämmelserna i kraft den 1 april 2019.

Enligt *punkt 2* ska den upphävda bestämmelsen i 3 kap. 22 § fortfarande gälla för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffidsbeslut enligt lagen om beräkning av strafftid m.m. En liknande reglering finns i punkt 3 d i övergångsbestämmelserna till strafftidslagen (2018:000). För en kommentar hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen.

Sammanfattning av betänkandet En ny strafftidslag (SOU 2016:18)

Uppdraget

Vår uppgift har varit att göra en översyn av lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. och att presentera en ny, användarvänlig och modern lagstiftning som bättre svarar mot dagens krav på en effektiv och ändamålsenlig verksamhet och rättssäkert förfarande.

I uppdraget har särskilt ingått att

1. föreslå hur lagstiftningen kan förändras så att det tydligare framgår när och hur verkställighet får eller ska inledas,
2. föreslå hur bestämmelserna om beräkning av strafftid kan utformas på ett mer ändamålsenligt och rättssäkert sätt samt så att de är lättare att förstå och tillämpa, och
3. bedöma vilka förändringar som behövs för att anpassa lagstiftningen till systemet med överförande av straffverkställighet.

Det har också ingått i uppdraget att lämna fullständiga författningsförslag.

En ny strafftidslag

Vi föreslår en ny strafftidslag som ska ersätta lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Lagen innebär i huvudsak en omstrukturering och omarbetning av bestämmelserna i lagen om beräkning av strafftid m.m. i syfte att göra regelverket modernt, tydligt och enkelt att tillämpa. Den innehåller dock även sakliga nyheter. Lagen har utformats köns- och teknikneutralt. Den har även, så långt möjligt, utformats organisationsoberoende.

Vissa bestämmelser i lagen om beräkning av strafftid m.m. förs inte över till den nya strafftidslagen utan föreslås i stället regleras i författningar på lägre nivå. Vi föreslår också att vissa bestämmelser ska föras över till andra lagar. Det gäller t.ex. bestämmelser om avbrott och tillgodoräkning av tid för frihetsberövande.

Genom den nya strafftidslagen regleras förutsättningarna för när fängelsestraff får verkställas och hur tiden för sådan verkställighet ska beräknas. Det innebär att lagen även innehåller bestämmelser om nöjdförklaring och uppskov. Lagen är tillämplig på fängelsestraff som enligt lag dömts ut eller bestämts som påföljd för brott. Den är också tillämplig på frihetsberövande påföljder som dömts ut eller bestämts i något annat land och som ska verkställas som fängelsestraff i Sverige efter överförande hit. Lagen ska vidare, om inte annat bestämts, tillämpas vid samarbete med internationella domstolar och tribunaler, bl.a. Internationella brottmålsdomstolen.

Inledande av verkställighet av fängelsestraff

Laga kraft som grund för verkställighetens inledande

Det är både ur ett samhällsperspektiv och för den dömda angeläget att verkställigheten av ett fängelsestraff får påbörjas i så nära anslutning till domen eller beslutet som möjligt. Samtidigt är det viktigt att åstadkomma en ordning där såväl rättssäkerhetsintressen som effektivitetshänsyn gör sig gällande.

Vi föreslår som en lämplig och tydlig avgränsning att ett fängelsestraff som huvudregel får verkställas när en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömda, dvs. när domen eller beslutet inte längre kan överklagas. Det innebär att fängelsestraffet blir verkställbart först när överklagandetiden passerats utan att den dömda överklagat domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff eller när den dömda lämnat nöjdförklaring. Även när det gäller utländska domar eller beslut som ska verkställas här som fängelsestraff efter överförande hit föreslås på motsvarande sätt som grundprincip att fängelsestraffet blir verkställbart först när domen eller beslutet i Sverige om verkställighet av det motsvarande utländska straffet fått laga kraft.

Rätten att påbörja verkställighet lagregleras

Sedan länge gäller som princip att en dömd som är på fri fot har rätt att inställa sig i häkte eller anstalt för att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff. I praktiken fungerar det i de flesta fall så att en dömd som inställer sig och vill börja avtjäna ett fängelsestraff också ges den möjligheten. Det har dock under vårt arbete visat sig att det finns en osäkerhet kring hur man bör se på frågan i de fall en dömd visserligen är på fri fot i strafftidslagens mening men frihetsberövad i annan form t.ex. genom att han eller hon hålls i förvar enligt utlänningslagen. Enligt vår bedömning finns det därför behov av att tydligare än i dag reglera vad som närmare bör gälla i fråga om rätten till egen inställelse.

Vi föreslår att det ska införas en särskild bestämmelse enligt vilken en dömd ska ha rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon begär det och straffet får verkställas. Det ska för tillämpningen inte spela någon roll om den dömda är på fri fot eller frihetsberövad i någon form. En begäran om att få påbörja verkställigheten förutsätter som regel att den dömda inställer sig personligen i häkte eller kriminalvårdsanstalt. Det innebär att en dömd som är frihetsberövad och som inte redan förvaras i häkte eller kriminalvårdsanstalt kan behöva hjälp från ansvariga myndigheter med att inställa sig. En begäran kan endast tillmötesgåas om det är möjligt att kontrollera att fängelsestraffet är verkställbart, att det inte finns något hinder mot verkställighet samt att det finns tid kvar för den dömda att avtjäna.

För att undvika att Kriminalvården ställs inför orimliga krav i exceptionella situationer, t.ex. vid upplopp på en eller flera anstalter föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ges rätt att få meddela föreskrifter om särskilda undantag från bestämmelsen.

Enligt nuvarande regelverk ska en dömd om han eller hon är på fri fot när fängelsestraffet får verkställas föreläggas att senast en viss dag inställa sig i den anstalt där straffet ska verkställas. Det har under vårt arbete inte framkommit något som ger anledning att ifrågasätta regelverket på denna punkt. Vi föreslår därför att föreläggande även i fortsättningen ska vara den åtgärd som i första hand ska användas för att ett fängelsestraff ska gå i verkställighet när den dömden är på fri fot. Ett sådant föreläggande ska utfärdas utan dröjsmål. I vissa fall, t.ex. för att åstadkomma en jämnare beläggning i kriminalvårdsanstalterna, ska Kriminalvården dock kunna avvakta med att vidta en sådan åtgärd under en tid om högst sex månader.

För dömda som är frihetsberövade ska verkställigheten påbörjas omedelbart där de förvaras

Vi föreslår att om en dömd är häktad, omhändertagen eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i annat mål när fängelsestraffet får verkställas, ska verkställigheten påbörjas omedelbart där han eller hon förvaras. Bestämmelsen föreslås verka med automatik.

Den som dömts till fängelse ska för verkställighet tas in i kriminalvårdsanstalt om inte något annat är särskilt föreskrivet (26 kap. 5 § brottbalken). Vi föreslår därför att om inte den dömden redan förvaras i kriminalvårdsanstalt när verkställigheten påbörjas och inte heller samtidigt är häktad eller omhändertagen i annat mål, ska han eller hon överföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet.

Ökad flexibilitet i fråga om möjligheten till placering i häkte

Kriminalvårdens uppgift att placera intagna har blivit mer komplicerad och tidkrävande. Andelen intagna med långa strafftider, inte minst antalet livstidsdömda, liksom andelen intagna med narkotikamissbruk och intagna med olika former av psykisk ohälsa har ökat. Kriminella gängbildningar har blivit vanligare och den internationella och organiserade brottsligheten har fått en mer framträdande roll.

Kriminalvården har vid flera tillfällen kritiserats av såväl JO och JK på grund av att placeringar dragit ut på tiden på ett sätt som inte är förenligt med det skyndsamhetskrav som gäller enligt nuvarande regelverk.

Mot bakgrund av de ändrade förutsättningar som gäller för Kriminalvården finns det enligt vår bedömning skäl att förändra de tidsramar som gäller för placering i häkte i samband med placering av dömda.

Vi föreslår därför att det införs bestämmelser som reglerar dels i vilka fall och under vilka förutsättningar en placering i häkte får användas, dels under hur lång tid som en sådan placering får fortgå. Förslaget innebär att den som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff i anslutning till det får placeras i häkte i avvaktan på anstaltsplacering eller om det behövs med hänsyn till transportförhållandena. Den dömden får i sådana fall tillfälligt placeras i polisarrest.

När det gäller tidsaspekten, dvs. hur länge en placering i häkte bör få pågå, föreslår vi av såväl legalitets- som rättssäkerhetsskäl en lösning som tydligt anger de tidsgränser som ska gälla för placeringen. Det innebär att en placering i häkte inte får pågå längre tid än nödvändigt och inte längre än sju dagar. I vissa situationer kan dock en längre tid krävas för att åstadkomma en ändamålsenlig placering. Placeringen föreslås därför få fortgå längre tid om det finns särskilda skäl, dock aldrig längre än trettio dagar.

En motsvarande reglering föreslås i fängelselagen (2010:610) för bl.a. omplacering av intagna.

Nöjdförklaring

Möjligheten att lämna nöjdförklaring utökas

I dag är möjligheten för en dömd att lämna nöjdförklaring begränsad till tiden fram till dess att överklagandetiden går ut. Det innebär att om en dömd har överklagat men sedan ångrar sig och vill börja avtjäna sitt straff, han eller hon sedan tiden för att överklaga gått ut inte längre har möjlighet att genom nöjdförklaring få påbörja verkställigheten.

Vi föreslår att nöjdförklaring ska kunna lämnas även om den dömden har överklagat, självständigt eller avslutningsvis, och överklagandetiden passerat. Det framstår som rimligt att en dömd som vill börja avtjäna straffet ska kunna göra det genom att avge en nöjdförklaring. Det bör gälla även om överklagandetiden gått ut. Därmed kommer möjligheten för de dömda som vill kunna börja avtjäna ett fängelsestraff redan innan domen eller beslutet fått laga kraft att utökas och gälla på samma sätt oavsett om tiden för överklagande har gått ut eller inte.

Formkraven för att lämna nöjdförklaring förtydligas och förenklas

För att en nöjdförklaring enligt nuvarande ordning ska bli gällande uppställs ett flertal formkrav. Enligt vår bedömning kan emellertid bestämmelserna om nöjdförklaring även med bibehållna krav på rättssäkerhet göras betydligt enklare. Vi anser att merparten av de i dag tämligen tekniska och formella kraven, som t.ex. kravet på betänketid och vittnes närvaro, inte längre ska finnas kvar för att en nöjdförklaring ska kunna lämnas med bindande verkan.

Vi föreslår i stället en reglering som innebär att en nöjdförklaring är bindande under förutsättning att den som lämnat förklaringen förstått innebörden och verkan av den. Det innebär att den dömden ska ha informerats om och fått klart för sig dels vad reglerna om nöjdförklaring innebär, dels vad domen eller beslutet konkret innebär för honom eller henne. Ansvaret för att informera den dömden föreslås ligga på den som ska ta emot förklaringen.

Bestämmelsen om uppskov moderniseras och förtydligas

En grundläggande utgångspunkt är att verkställigheten av ett fängelsestraff ska påbörjas så snart som möjligt efter det att straffet blivit verkställbart. Enligt vår bedömning bör därför möjligheten till uppskov med verkställigheten alltså präglas av viss återhållsamhet.

Vi föreslår att uppskov med verkställigheten endast får beviljas om det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts och det finns särskilda skäl med hänsyn till den dömdes hälsa, familje-, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra liknande omständigheter. Vad som ska krävas för ett uppskov får avgöras genom en bedömning av föreliggande omständigheter där bl.a. de negativa konsekvenserna för den dömden av att påbörja verkställigheten får vägas mot samhällets krav och intressen. Det innebär t.ex. att om det finns risk för att den dömden kommer att avvika eller att begå nya brott det som regel ska leda till att uppskov inte beviljas. Vidare krävs för att uppskov ska kunna beviljas att den dömden inte är häktad, omhändertagen eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i annat mål.

Uppskov föreslås kunna beviljas under högst sex månader om inte synnerliga skäl finns då uppskov ska kunna beviljas under ytterligare sex månader.

Möjligheten till återkallelse av ett beviljat uppskov utvidgas

En rimlig utgångspunkt är att den som fått en ansökan om uppskov beviljad ska känna sig trygg med att beslutet inte plötsligt ändras eller tas tillbaka. Enligt nuvarande regelverk gäller också att återkallelse kan ske endast i det fallet att det framkommer något som ger anledning att anta att den dömden kommer att avvika.

Det har emellertid under vårt arbete framkommit att det förekommer att dömda t.ex. hoppar av den utbildning eller avbryter den anställning som ett meddelat uppskov vilar på. Enligt vår bedömning kan det i sådana fall framstå som otillfredsställande att Kriminalvården inte har någon möjlighet att återkalla beslutet. Det finns också andra exempel på situationer där det väsentligen brister i förutsättningarna och det på motsvarande sätt kan framstå som orimligt att Kriminalvården inte har någon möjlighet att vidta åtgärd. Som exempel kan nämnas en dömd som sedan han eller hon beviljats uppskov häktas på grund av misstanke om ny brottslighet eller lagförs för nya brott.

Vi föreslår därför att Kriminalvården i fortsättningen ska ges möjlighet att kunna återkalla ett beviljat uppskov om det inte längre finns förutsättningar för det eller den dömden lagförs för nya brott.

Beräkning av strafftid

Behovet av ett förändrat och enklare regelverk

Straffidsberäkningen är av grundläggande betydelse för verkställigheten och viktig för den intagne. En felaktig beräkning riskerar att få som konsekvens att den dömden hålls felaktigt frihetsberövad eller att han eller

hon friges för tidigt. Det är därför angeläget att regelverket är utformat på ett sätt som minimerar riskerna för misstag och felaktigheter vid tillämpningen. Det är också viktigt att lika fall behandlas lika.

Det nuvarande regelverket innebär att strafftiden ska beräknas på olika sätt, enligt kalendertid eller i dagar, beroende på fängelsestraffets längd. Delvis olika beräkningssätt gäller också för frihetsberövande som ska tillgodoräknas den dömd och för tillägg efter avbrott i verkställigheten samt vid senareläggning av villkorlig frigivning.

Enligt vår bedömning är regelverket svåröverblickbart och komplicerat att tillämpa. Dessutom innebär det, bl.a. beroende på när under året verkställigheten påbörjas, att det vid beräkningen uppstår skillnader i antalet faktiska dagar att avtjäna trots att det i grunden rör sig om lika långa strafftider. Det är givetvis inte tillfredsställande och ur rättvisesynpunkt svårmotiverat. Det har också i vissa fall medfört att Kriminalvården inte med säkerhet kunnat bedöma om det finns tid kvar för den dömd att avtjäna, varför myndigheten i sådant fall ansett sig förhindrad att förelägga den dömd att inställa sig. Enligt vår bedömning finns därför behov av att förändra regelverket så att det i grunden blir både enklare att tillämpa och att nämnda brister undanröjs.

En övergång till beräkning av strafftid enbart i dagar

Vi föreslår att det ska införas ett nytt beräkningssätt enligt vilket strafftiden i fortsättningen ska beräknas enbart i dagar. Förslaget innebär att när ett fängelsestraff på viss tid verkställs ska vid beräkning av strafftiden fängelsestraffet omräknas i dagar. Omräkningen föreslås ske enligt en schablon där med en månad ska avses 30 dagar och ett år 360 dagar. Endast med en sådan ordning är det möjligt att åstadkomma ett beräkningssystem helt utan skillnader och orättvisor i fråga om antalet faktiska dagar att avtjäna. Vid beräkning med en schablon som den föreslagna saknar det betydelse vid vilken tidpunkt straffet börjar avtjänas och i vilket skede tid för frihetsberövande tillgodoräknas. Enligt vår uppfattning överväger fördelarna med en sådan beräkning även om en viss skillnad uppstår mellan beräkningsresultatet och straffet sett i kalendertid.

Att strafftiden föreslås beräknas i dagar innebär att även sådan tid som avser tillgodoräknande av frihetsberövande eller tillägg på grund av avbrott eller senareläggning av villkorlig frigivning ska beräknas enbart i dagar. Vissa justeringar föreslås därför i brottsbalkens regler om villkorlig frigivning och prøvotid.

Tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

En ny och samlad lag om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande införs

Vi föreslår att det ska införas en ny och samlad lag som reglerar under vilka förutsättningar som tid för frihetsberövande i Sverige och utomlands ska eller får tillgodoräknas en dömd som verkställighet av påföljd. Lagen ska benämnas lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Genom införandet av den nya lagen ska bl.a. 33 kap.

brottsbalken upphävas. Den nya lagen föranleder också i övrigt en rad följdändringar i andra lagar. Syftet med den nya lagen är att skapa ett så heltäckande system som möjligt. Genom en samlad och generell lag skapas också förutsättningar för en lag som till sitt innehåll står sig över tid. På så sätt främjas också en enhetlig tillämpning.

Behovet av en ändrad reglering i sak

De nuvarande grundbestämmelserna om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande i strafftidslagen bygger till stor del på lagstiftning från 1970-talet. Under den tid lagstiftningen varit i kraft har bl.a. flera förändringar genomförts på påföljdsområdet och ansvaret för tillgodoräknande av tid för frihetsberövande har flyttats över från domstol till Kriminalvården i fråga om fängelse. Bestämmelserna präglas också av en hög detaljnivå. Det innebär bl.a. att det i olika avseenden saknas förutsättningar för att tillgodoräkna tid för frihetsberövande trots att det framstår som rimligt att så borde kunna ske. Det gäller beträffande frihetsberövande i Sverige och frihetsberövande som ägt rum i ett annat land. Även i andra avseenden finns oklarheter. Det finns alltså ett behov av att reformera regelverket.

En ny och generell bestämmelse om obligatoriskt tillgodoräknande

Vi föreslår att regelverket i grunden ska koncentreras till en generell tillämplig bestämmelse som reglerar i vilka fall och under vilka förutsättningar tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd ska komma i fråga. Bestämmelsen föreslås till sin form vara obligatorisk.

För att bestämmelsen ska bli tillämplig krävs att någon dömts till fängelse eller sluten ungdomsvård. Det innebär att även frihetsberövande påföljder som dömts ut eller bestämts i något annat land och som ska verkställas i Sverige som fängelse eller sluten ungdomsvård omfattas. För att ett tillgodoräknande ska ske krävs vidare att den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar. Härmed avses dels sådana frihetsberövanden som föregått eller ägt rum i just det mål där det fängelsestraff eller den slutna ungdomsvård döms ut beträffande vilken tillgodoräknande ska ske, men avsikten är också att fånga in andra frihetsberövanden än sådana som har en direkt koppling till de brott som prövats i det aktuella målet. Beträffande det senare kan det t.ex. handla om frihetsberövanden som föregått en undanröjd dom enligt 34 kap. brottsbalken eller en utlämning för straffverkställighet i Sverige. Det kan också handla om frihetsberövande i form av redan verkställd tid i t.ex. kriminalvårdsanstalt i Sverige eller utomlands.

När det gäller frågan om vilka former av frihetsberövanden som bör omfattas anser vi att någon särskild uppräkningslista av dessa inte ska ske. Vi föreslår i stället den mer allmänna termen "frihetsberövad". Härmed avses dels s.k. straffprocessuella frihetsberövanden i form av t.ex. gripande, anhållande och häktning, dels sådana som skett t.ex. genom intagning i kriminalvårdsanstalt eller särskilt ungdomshem för verkställighet av fängelse eller sluten ungdomsvård. Det innebär att s.k. administrativa frihetsberövanden faller utanför tillämpningsområdet.

Vidare gäller att tillgodoräknande inte ska kunna komma i fråga om tiden för frihetsberövandet redan tillgodoräknats den dömde eller den dömde samtidigt har avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål.

Villkorlig frigivning efter överförande för verkställighet i Sverige

Europadomstolen har vid flera tillfällen prövat frågan om ett överförande av straffverkställighet kan stå i strid med Europakonventionen på grund av skillnader i regler om villkorlig frigivning. Enligt domstolens uttalanden kan det inte uteslutas att så kan vara fallet om den dömde efter ett överförande riskerar en markant längre faktisk fängelsestid i den verkställande staten.

Mot bl.a. den bakgrunden har en särskild bestämmelse införts i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen enligt vilken Kriminalvården under vissa förutsättningar kan fastställa en tidpunkt för villkorlig frigivning som inträffar tidigare än vad som föreskrivs i 26 kap. 6 § brottsbalken. Bestämmelsen är emellertid tillämplig endast vid överförande av straffverkställighet från en annan medlemsstat inom EU. Enligt vår bedömning finns det skäl att införa en motsvarande möjlighet även vid överförande av straffverkställighet från andra länder.

Vi föreslår därför att det ska införas en ny och gemensam bestämmelse enligt vilken det vid verkställighet av ett överfört utländskt fängelsestraff ska vara möjligt att i klara undantagsfall besluta om en tidigare tidpunkt för villkorlig frigivning än vad som annars gäller enligt 26 kap. 6 § första stycket brottsbalken. För att det ska vara möjligt krävs att det framgår att den dömde annars kommer att få avtjäna avsevärt längre tid än vad som hade varit fallet i den andra staten. En allmän riktlinje är att en förlängning i fängelsestid motsvarande skillnaden mellan ett system med villkorlig frigivning efter en tredjedel och ett system som vårt med villkorlig frigivning efter två tredjedelar, bör kunna accepteras. För fastställandet av en ny tidpunkt för villkorlig frigivning föreslår vi att det ska införas en alternativ kvotdel. Vi föreslår att den ska anges till halva strafftiden.

Bestämmelsen ska placeras i 26 kap. 6 § andra stycket brottsbalken. Kriminalvården föreslås vara beslutande myndighet i frågan. Genom införandet av den nya bestämmelsen upphävs bestämmelsen i 3 kap. 22 § lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.

1.1 Förslag till strafftidslag (2017:000)

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur tiden för sådan verkställighet ska beräknas.

2 § Bestämmelser om verkställighet av fängelse i kriminalvårdsanstalt finns i fängeselagen (2010:610).

Bestämmelser om verkställighet av fängelse i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll finns i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Inledande av verkställighet

När får verkställighet påbörjas?

3 § Ett fängelsestraff är verkställbart när en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömde, eller när en dom eller ett beslut om verkställighet av ett motsvarande utländskt straff fått laga kraft.

4 § I vilka fall ett fängelsestraff är verkställbart utan att en dom eller ett beslut som avses i 3 § fått laga kraft framgår av särskilda bestämmelser.

5 § I vilka fall ett fängelsestraff inte får verkställas trots vad som anges i 3 och 4 §§ framgår av särskilda bestämmelser.

6 § En prövning ska ske av frågan om ett fängelsestraff får verkställas.

Rätten att påbörja verkställighet

7 § En dömd har rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon begär det och straffet får verkställas.

Dömda som är på fri fot

8 § Är den dömde på fri fot när fängelsestraffet får verkställas ska han eller hon föreläggas att senast viss dag inställa sig i den kriminalvårdsanstalt där fängelsestraffet ska verkställas. Ett sådant föreläggande ska utfärdas utan dröjsmål.

Om den dömde inte följer eller inte kan nås av ett föreläggande enligt första stycket eller om det finns risk för det, ska Polismyndigheten på begäran av Kriminalvården förpassa honom eller henne till häkte eller kriminalvårdsanstalt.

Om det bedöms kunna ske utan risk för att den dömde undandrar sig verkställighet, får Polismyndigheten förelägga honom eller henne att

inställa sig i en kriminalvårdsanstalt i stället för att förpassa honom eller henne dit.

9 § Kriminalvården får avvakta med att vidta en sådan åtgärd som anges i 8 § första stycket under en tid om högst sex månader

1. för domar eller beslut på fängelse i högst tre månader om syftet är att åstadkomma en jämnare beläggning i kriminalvårdsanstalterna,

2. i avvaktan på ett ställningstagande om överförande av verkställighet av en svensk dom eller ett svenskt beslut på fängelse till ett annat land, eller

3. i avvaktan på regeringens beslut i ett ärende om nåd.

Dömda som är frihetsberövade

10 § Är den dömd häktad, omhändertagen enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i annat mål när fängelsestraffet får verkställas, ska verkställigheten påbörjas omedelbart där han eller hon förvaras.

Förvaras den dömd inte i kriminalvårdsanstalt när verkställigheten enligt första stycket påbörjas och är han eller hon inte samtidigt häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken i annat mål, ska den dömd överföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet.

Placering i häkte

11 § En dömd som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff får i anslutning till det placeras i häkte

1. i avvaktan på anstaltsplacering, eller

2. om det behövs med hänsyn till transportförhållandena.

Den dömd får i fall som avses i första stycket tillfälligt placeras i polisarrest.

12 § En placering med stöd av 11 § första stycket får inte pågå längre tid än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns särskilda skäl för en längre tid. Även om det finns särskilda skäl får placeringen inte pågå längre tid än trettio dagar.

Nöjdförklaring

13 § En dömd får förklara att han eller hon avstår från att överklaga en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff (nöjdförklaring).

Innan en nöjdförklaring lämnas ska den som tar emot förklaringen ha upplyst den som vill lämna förklaringen om innebörden och verkan av en nöjdförklaring.

14 § En nöjdförklaring får inte tas tillbaka.

15 § Om den dömd har lämnat en nöjdförklaring, ska domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff genom nöjdförklaringen anses ha fått laga kraft mot den dömd.

Förutsättningar för uppskov

16 § Uppskov med verkställigheten får, på ansökan av den dömda och om det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, beviljas under högst sex månader om det finns särskilda skäl med hänsyn till den dömdes hälsa, familje-, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra liknande omständigheter. Om det finns synnerliga skäl får uppskov beviljas under ytterligare högst sex månader.

En ansökan får inte bifallas om den dömda är häktad, omhändertagen eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i annat mål.

Återkallelse

17 § Ett beslut om uppskov får återkallas om

1. det inte längre finns förutsättningar för det, eller
2. den dömda lagförs för nya brott.

Hinder mot verkställighet innan en första ansökan prövats

18 § Har den dömda ansökt om uppskov senast den dag han eller hon enligt föreläggande som avses i 8 § första stycket skulle ha inställt sig i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet och har uppskov inte tidigare sökts i målet, får den dömda inte påbörja verkställigheten innan Kriminalvården prövat ansökan.

Beräkning av strafftid

Tidpunkten för strafftidens början

19 § Vid beräkning av strafftiden ska, om inte annat framgår av särskilda bestämmelser, tidpunkten för strafftidens början anses vara den dag då fängelsestraffet får verkställas och den dömda av den anledningen berövas friheten.

Om ett fängelsestraff redan har avtjänats före den dag som anges i första stycket, ska tidpunkten för strafftidens början i stället anses vara den dag när domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft mot den dömda.

Beräkningsgrunder

20 § När ett fängelsestraff på viss tid verkställs ska strafftiden beräknas i dagar. Ett fängelsestraff i månader och år ska omräknas till dagar så att med en månad ska avses trettio dagar och ett år trehundra sextio dagar.

21 § Om flera fängelsestraff på viss tid verkställs samtidigt, ska den sammanlagda fängelsetiden läggas till grund för beräkningen.

22 § I lagen (2017:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande finns bestämmelser om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd.

I 26 kap. brottsbalken finns bestämmelser om villkorlig frigivning och prövotid efter villkorlig frigivning.

Straffidsbeslut

23 § Den dömde ska utan dröjsmål meddelas ett straffidsbeslut som fastställer följande uppgifter

1. dagen för strafftidens början,
2. fängelsestraffets längd i dagar,
3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande, och
4. dagen för strafftidens slut.

Om fängelsestraffet uppgår till mer än trettio dagar, ska i beslutet även fastställas uppgifter om

1. tidigaste dag för villkorlig frigivning,
2. återstående strafftid i dagar, och
3. dagen för prövotidens utgång.

Om ett beslut enligt första stycket avser ett fängelsestraff på livstid ska beslutet fastställa uppgifter om

1. dagen för strafftidens början, och
2. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande om straffet tidsbestäms.

Ändring av straffidsbeslut

24 § Ett straffidsbeslut ska ändras när omständigheterna ger anledning till det.

Övriga bestämmelser

Bemyndigande

25 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om inledande av verkställighet, nöjdförklaring, uppskov och beräkning av strafftid.

Beslutsmyndighet

26 § Ett beslut enligt denna lag fattas av Kriminalvården.

Ett beslut enligt denna lag gäller omedelbart om inte något annat förordnas.

Överklagande

27 § Kriminalvårdens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Ett beslut överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte eller det frivårds kontor är beläget där den klagande var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

28 § Ett beslut får inte överklagas enligt 27 § första stycket innan beslutet har omprövats av Kriminalvården. En sådan omprövning får begäras av den beslutet angår om det har gått honom eller henne emot. Ett överklagande av ett beslut som inte har omprövats ska anses som en begäran om omprövning.

Vid omprövning enligt första stycket får beslutet inte ändras till den klagandes nackdel. Bilaga 2

29 § En begäran om omprövning ska vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet. I begäran om omprövning ska den klagande ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär.

Kriminalvården prövar om skrivelsen med begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent ska den avvisas, om inte förseningen beror på att myndigheten lämnat den klagande felaktigt underrättelse om hur man begär omprövning.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017, då lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. ska upphöra att gälla.

2. Den gamla lagen ska fortfarande tillämpas för prövning av nöjdförklaring som lämnats före ikraftträdandet.

3. Den gamla lagen ska fortfarande tillämpas för omprövning och överklagande av beslut i ärende eller mål om uppskov som har meddelats före ikraftträdandet.

4. Den gamla lagen ska fortfarande tillämpas för den som före ikraftträdandet har meddelats ett strafftidsbeslut. Vid tillämpning av bestämmelsen i 22 § den gamla lagen ska dock med 19 och 19 a §§ samt 33 kap. 7 § brottsbalken även avses lagen (2017:000) om tillgodoräkande av tid för frihetsberövande. Avser strafftidsbeslutet ett fängelsestraff på livstid ska beslutet dock anses ha meddelats enligt 23 § den nya lagen.

5. Bestämmelserna i 11 och 12 §§ i den nya lagen ska tillämpas också på sådana placeringar i häkte som med tillämpning av äldre bestämmelser pågår vid ikraftträdandet.

6. Beslut enligt 17 § den nya lagen får endast grundas på förhållanden som har inträffat efter ikraftträdandet.

1.2 Förslag till lag (2017:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om när tid för frihetsberövande i Sverige och utomlands ska eller får tillgodoräknas som verkställighet av påföljd.

Tillgodoräknande av tid för frihetsberövande i Sverige och utomlands

2 § Om någon har dömts till fängelse på viss tid eller till slutet ungdomsvård och den dömda med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, ska tiden för frihetsberövandet tillgodoräknas den dömda som verkställighet av påföljden.

Tillgodoräknande ska dock inte ske om

1. tiden för frihetsberövandet redan tillgodoräknats den dömda, eller
2. den dömda samtidigt avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål.

Villkor som uppställts vid utlämning, överlämnande eller överförande från en annan stat till Sverige ska gälla vid tillämpning av denna lag.

Beslut om att utdömd påföljd ska anses helt eller delvis verkställd

3 § Om någon döms på sätt som anges i 2 § och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt verkställd genom frihetsberövandet. En förutsättning för ett sådant beslut är att den tid som den utdömda påföljden överstiger frihetsberövandet med är ringa.

Om någon döms till böter eller ungdomstjänst och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på sätt som enligt första stycket ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

Övriga bestämmelser

4 § Vid prövning i högre rätt av ett överklagande angående utdömd påföljd får beslut i fråga som avses i 3 § ändras även om beslutet inte överklagats.

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.
2. Äldre bestämmelser ska fortfarande tillämpas för frihetsberövanden som ägt rum före ikraftträdandet.

Bilaga 2

1.3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken att 49 kap. 5 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

49 kap.

5 §¹

En tingsrätts beslut får överklagas särskilt, om tingsrätten i beslutet

1. avvisat ett ombud, ett biträde eller en försvarare eller ogillat ett yrkande om detta,

2. ogillat ett yrkande av tredje man att få delta i rättegången som intervenient eller målsägande eller prövat fråga enligt 13 kap. 7 § om övertagande av ett käromål,

3. förelagt en part eller någon annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

4. prövat en fråga om utdömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för forseelse i rättegången eller om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnad,

5. prövat en fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller enskild part eller om ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller någon annan,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottbalken,

7. avslagit en begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag utsett någon annan än parten föreslagit,

8. prövat en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälplagen (1996:1619) i annat fall än som avses i 5 eller 7,

9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part skall utgå av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket *eller*

9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part ska utgå av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket.

10. *prövat en fråga enligt 33 kap. brottbalken om avräkning av tiden för vissa frihetsberövanden.*

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

¹ Senaste lydelse 1998:601.

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 33 kap. ska upphöra att gälla¹,
dels att nuvarande 26 kap. 5 § ska betecknas 26 kap. 4 §²,
dels att 26 kap. 6–10 och 23 §§, 34 kap. 10 § och 38 kap. 2 a § ska ha
 följande lydelse,
dels att det i balken ska införas två nya paragrafer, 26 kap. 5 och
 6 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

5 §

Om verkställigheten av ett fängelsestraff pågår när hovrätten skärper fängelsestraffet, ska hovrättens dom eller beslut gälla omedelbart trots att domen eller beslutet inte fått laga kraft mot den dömda.

Om det finns särskilda skäl får hovrätten, eller om hovrättens dom eller beslut har överklagats, Högsta domstolen, besluta att hovrättens dom eller beslut tills vidare inte får verkställas.

6 §³

När två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst *en månad*, har avtjänats *skall* den dömda frigges villkorligt, *om inte annat följer av andra eller tredje stycket.*

Om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning skall den skjutas upp enligt vad som framgår av 7 §. Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning skall det

När två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst *tretti dagar*, har avtjänats *ska* den dömda frigges villkorligt.

Om den dömda verkställer en utländsk dom i Sverige, ska villkorlig frigivning ske när halva tiden av ett tidsbestämt fängelsestraff har avtjänats, om det framgår att den dömda annars kommer

¹ Senaste lydelse av

5 § 2000:175

6 § 2006:891

7 § 2003:1157

8 § 2000:175.

² Senaste lydelse av 5 § 1998:604.

³ Senaste lydelse 2006:431.

särskilt beaktas om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten.

Villkorlig frigivning får inte ske från fängelse som har dömts ut enligt 28 kap. 3 § eller från ett förvandlingsstraff för böter.

att vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställighet hade skett i den andra staten.

Villkor som uppställts vid överförande av straffverkställighet från en annan stat ska gälla vid tillämpning av första och andra styckena.

Villkorlig frigivning får inte ske från fängelse som har dömts ut enligt 28 kap. 3 § eller från ett förvandlingsstraff för böter.

6 a §⁴

Om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning ska den skjutas upp enligt vad som framgår av 7 §. Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning ska det särskilt beaktas om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten.

7 §⁵

Om den villkorliga frigivningen skjuts upp, skall det i beslutet anges en ny tidpunkt för när den dömde skall friges villkorligt. Vid denna tidpunkt skall villkorlig frigivning ske, om det inte även då finns sådana synnerliga skäl som avses i 6 § andra stycket.

När den nya tidpunkten för villkorlig frigivning bestäms skall arten och omfattningen av de överträdelser som föranleder att den villkorliga frigivningen skjuts upp särskilt beaktas. Den villkorliga frigivningen får skjutas upp högst sex månader åt gången.

Om den villkorliga frigivningen skjuts upp, ska det i beslutet anges med hur många dagar det ska ske.

När antalet dagar med vilka den villkorliga frigivningen ska skjutas upp bestäms ska arten och omfattningen av de överträdelser som föranleder att den villkorliga frigivningen skjuts upp särskilt beaktas. Den villkorliga frigivningen får skjutas upp med högst etthundraåttio dagar åt gången.

⁴ Tidigare 6 a § upphävd genom 1998:604.

⁵ Senaste lydelse 2006:431.

8 §⁶

Om flera fängelsestraff verkställs samtidigt, *skall* vid tillämpning av 6 § hänsyn tas till den sammanlagda fängelsetiden. Vad nu sagts gäller dock inte tid för fängelse som dömts ut enligt 28 kap. 3 § eller förvandlingsstraff för böter.

Såsom avtjänad tid räknas även tid *varunder* straffet *skall* anses verkställt enligt bestämmelserna i 33 kap. 6 och 7 §§ och lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Om flera fängelsestraff verkställs samtidigt, *ska* vid tillämpning av 6 § hänsyn tas till den sammanlagda fängelsetiden. Vad nu sagts gäller dock inte tid för fängelse som dömts ut enligt 28 kap. 3 § eller förvandlingsstraff för böter.

Såsom avtjänad tid räknas även tid *under vilken* straffet *ska* anses verkställt enligt bestämmelserna i lagen (2017:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

9 §⁷

Kriminalvården fattar beslut om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 6 och 7 §§. Sådana beslut gäller omedelbart om inte något annat *förordnas*.

Kriminalvården fattar beslut om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 6 a och 7 §§. Sådana beslut gäller omedelbart om inte något annat *beslutas*.

10 §⁸

Efter den villkorliga frigivningen gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst *ett* år.

Efter den villkorliga frigivningen gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst *trehundra sextio dagar*.

23 §⁹

Förklaras villkorligt medgiven frihet helt eller delvis förverkad, *skall* med avseende på frågan om ny villkorlig frigivning vad som förverkats anses *såsom straff genom ny dom*.

Förklaras villkorligt medgiven frihet helt eller delvis förverkad, *ska* med avseende på frågan om ny villkorlig frigivning vad som förverkats anses *som nytt fängelsestraff. Detsamma ska gälla vid tillämpning av strafftidslagen (2017:000) och lagen (2017:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande*.

⁶ Senaste lydelse 2000:175.

⁷ Senaste lydelse 2006:431.

⁸ Senaste lydelse 1998:604.

⁹ Senaste lydelse 1983:240.

34 kap.10 §¹⁰

Har med tillämpning av 1 § 1 genom *lagakraftvunnen dom förordnats*, att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller sluten ungdomsvård som dömts ut i tidigare mål *skall* avse ytterligare brott, och ändras den tidigare påföljden av högre rätt genom dom som *vinner* laga kraft, *skall* frågan om påföljd för sagda brott efter anmälan av åklagare på nytt prövas av domstol. Detsamma *skall* gälla, när påföljd bestäms med tillämpning av 3 § andra stycket eller 7 § andra stycket och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid eller på sluten ungdomsvård *skall* verkställas, att den dömda begått brottet innan en påföljd som han dömts till för något annat brott börjat verkställas, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, *skall*, sedan domarna *vunnit* laga kraft, domstol efter anmälan av åklagare med tillämpning av 3 § andra stycket eller 7 § andra stycket bestämma vad den dömda *skall* undergå till följd av den dom som sist *skall* verkställas.

Har med tillämpning av 1 § 1 genom *dom som fått laga kraft beslutats*, att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller sluten ungdomsvård som dömts ut i tidigare mål *ska* avse ytterligare brott, och ändras den tidigare påföljden av högre rätt genom dom som *får* laga kraft, *ska* frågan om påföljd för sagda brott efter anmälan av åklagare på nytt prövas av domstol. Detsamma *ska* gälla, när påföljd bestäms med tillämpning av 3 § andra stycket eller 7 § andra stycket och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid eller på sluten ungdomsvård *ska* verkställas, att den dömda begått brottet innan en påföljd som han *eller hon* dömts till för något annat brott börjat verkställas, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, *ska*, sedan domarna *fått* laga kraft, domstol efter anmälan av åklagare med tillämpning av 3 § andra stycket eller 7 § andra stycket bestämma vad den dömda *ska* undergå till följd av den dom som sist *ska* verkställas. *En sådan prövning hindrar inte att domen får verkställas om inte rätten beslutar något annat.*

38 kap.

2 §

Har vid straffmätning eller val av påföljd enligt vad som framgår av domen särskilt beaktats huruvida den tilltalade till följd av brottet kan komma att drabbas av avskedande eller uppsägning från arbetsanställning och har det antagande som i detta hänseende legat till grund för domen visat sig felaktigt, får den rätt som först dömt i målet efter ansökan av åklagaren eller den dömda undanröja den ådömda påföljden och döma till ny påföljd för brottet. Detta gäller dock endast om den tidigare ådömda påföljden inte har till fullo verkställts. Gör s en

¹⁰ Senaste lydelse 1998:604.

sådan ansökan, får rätten förordna att den tidigare ådömda påföljden tills vidare inte får verkställas.

Är den tidigare påföljden villkorlig dom eller skyddstillsyn och bestäms den nya påföljden till fängelse, *skall* vid straffets bestämmande skälig hänsyn tas till vad den dömda undergått till följd av den villkorliga domen eller domen på skyddstillsyn. Härvid får dömas till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet. *Undanröjs fängelse eller sluten ungdomsvård och dömer rätten till ny påföljd av nu angivet slag, skall den tid under vilken den tidigare påföljden verkställts anses som verkställighet av den nya påföljden. Rätten skall i beslutet ange den redan verkställda tiden.*

Är den tidigare påföljden villkorlig dom eller skyddstillsyn och bestäms den nya påföljden till fängelse, *ska* vid straffets bestämmande skälig hänsyn tas till vad den dömda undergått till följd av den villkorliga domen eller domen på skyddstillsyn. Härvid får dömas till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

2. Bestämmelserna i 26 kap. 6–10 §§ ska tillämpas i sina äldre lydelse för den som före ikraftträdandet meddelats ett straffidsbeslut enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Vid tillämpning av 26 kap. 8 § andra stycket i sin äldre lydelse ska dock med 33 kap. 6 och 7 §§ och lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. även avses lagen (2017:000) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 5 c § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 c §¹

Beslut om tvångsmedel gäller till dess att ärendet om överförande av verkställighet har avgjorts eller, om framställningen bifalls, till dess att påföljden har börjat verkställas i Sverige, om beslutet inte hävs dessförinnan.

Åklagaren eller rätten *skall* häva ett beslut om anhållande, häktning, reseförbud eller anmälnings-skyldighet, om inte en framställning om överförande av verkställighet görs inom fyrtio dagar från det att den dömda anhölls eller häktades eller beslut om reseförbud eller anmälnings-skyldighet meddelades.

Åklagaren eller rätten *skall* också häva ett beslut om anhållande eller häktning senast när det finns skäl att anta att den sammanlagda tid som den dömda har varit berövad friheten här i landet med stöd av 5 a § och i den andra staten uppgår till den tid som den dömda skulle ha varit berövad friheten för det fall verkställighet av påföljden hade skett i den andra staten.

Den tid som den dömda har varit berövad friheten enligt 5 a § skall enligt bestämmelserna i 19 a § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid avräknas från det straff som skall verkställas.

Åklagaren eller rätten *ska* häva ett beslut om anhållande, häktning, reseförbud eller anmälnings-skyldighet, om inte en framställning om överförande av verkställighet görs inom fyrtio dagar från det att den dömda anhölls eller häktades eller beslut om reseförbud eller anmälnings-skyldighet meddelades.

Åklagaren eller rätten *ska* också häva ett beslut om anhållande eller häktning senast när det finns skäl att anta att den sammanlagda tid som den dömda har varit berövad friheten här i landet med stöd av 5 a § och i den andra staten uppgår till den tid som den dömda skulle ha varit berövad friheten för det fall verkställighet av påföljden hade skett i den andra staten.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

¹ Senaste lydelse 2000:459. Ändringen innebär bl.a. att fjärde stycket tas bort.

1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Bilaga 2

Häriigenom föreskrivs att 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §¹

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärd som avser endast måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,
3. vid beslut som avser endast rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende och

4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid förvaltningsrätten eller vid en tingsrätt på samma ort som förvaltningsrätten. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller annan skatteförfattning,
3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet enligt 34 § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt *lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.*, mål enligt fängelselagen (2010:610) samt mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt *strafftidslagen (2017:000)*, mål enligt fängelselagen (2010:610) samt mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål rörande preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 25 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §¹

Skall enligt förordnande som avses i 2 § fjärde stycket eller 3 § verkställighet ske här i landet av påföljd för brott, för vilket lagföring ägt rum i främmande stat, gäller i fråga om sådan verkställighet vad som är föreskrivet om verkställighet av påföljd som ådömts genom svensk domstols lagakraftäggande dom, om *ej* annat följer av vad nedan sägs.

Skall verkställigheten ske i Sverige utan att ny påföljd bestämts här i landet av domstol eller annan myndighet enligt svensk lag, får verkställighet äga rum utan hinder av att påföljden är strängare än som enligt svensk lag kunnat följa på brotten. Ådömda böter får verkställas, även om bötesbeloppet överstiger det högsta bötesbelopp som kunnat ådömas enligt svensk lag. Innebär den ådömda påföljden frihetsberövande, gäller bestämmelserna i svensk lag om verkställighet av påföljd av närmast motsvarande art.

Ska verkställigheten ske i Sverige utan att ny påföljd bestämts här i landet av domstol eller annan myndighet enligt svensk lag, får verkställighet äga rum utan hinder av att påföljden är

Ska enligt förordnande som avses i 2 § fjärde stycket eller 3 § verkställighet ske här i landet av påföljd för brott, för vilket lagföring ägt rum i främmande stat, gäller i fråga om sådan verkställighet vad som är föreskrivet om verkställighet av påföljd som ådömts genom svensk domstols lagakraftäggande dom, om *inte* annat följer av vad *som anges* nedan.

Ska verkställigheten ske i Sverige utan att ny påföljd bestämts här i landet av domstol eller annan myndighet enligt svensk lag, får verkställighet äga rum utan hinder av att påföljden är strängare än som enligt svensk lag kunnat följa på brotten. Ådömda böter får verkställas, även om bötesbeloppet överstiger det högsta bötesbelopp som kunnat ådömas enligt svensk lag. Innebär den ådömda påföljden frihetsberövande, gäller bestämmelserna i svensk lag om verkställighet av påföljd av närmast motsvarande art.

Verkställighet i fall som avses i denna paragraf får *inte* i något fall ske på sådant sätt att påföljden blir att anse som strängare än den påföljd som ådömts i den främmande staten.

¹ Senaste lydelse 2000:460.

Bilaga 2

strängare än som enligt svensk lag kunnat följa på brotten. Ådömda böter får verkställas, även om bötesbeloppet överstiger det högsta bötesbelopp som kunnat ådömas enligt svensk lag. Innebär den ådömda påföljden frihetsberövande, gäller bestämmelserna i svensk lag om verkställighet av påföljd av närmast motsvarande art.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll

Bilaga 2

Häri genom föreskrivs att 11, 12, 15 och 17 §§ lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §²

Har den dömda ansökt om att få undergå verkställighet av dom på fängelse utanför anstalt, får han inte tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan *ansökan slutligt prövats*. Den dömda får dock dessförinnan tas in i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet, om

1. ansökan har gjorts efter den dag han enligt föreläggande som avses i 10 § första stycket *lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.* senast skulle ha inställt sig vid en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet,

2. han tidigare har gjort en ansökan om att få undergå verkställighet av straffet utanför anstalt,

3. det är uppenbart att ansökan inte gäller ett fall som avses i 1 § denna lag,

4. det är uppenbart att ansökan inte kan bifallas på grund av bestämmelsen i 2 § andra stycket, eller

5. han är häktad.

Har den dömda ansökt om att få undergå verkställighet av dom på fängelse utanför anstalt, får han *eller hon* inte tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan *Kriminalvården prövat ansökan*. Den dömda får dock dessförinnan tas in i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet, om

1. ansökan har gjorts efter den dag han *eller hon* enligt föreläggande som avses i 8 § första stycket *strafftidslagen (2017:000)* senast skulle ha inställt sig i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet,

2. han *eller hon* tidigare har gjort en ansökan om att få undergå verkställighet av straffet utanför anstalt,

5. han *eller hon* är häktad.

12 §³

Bestämmelser om *hur en dom ska befordras till verkställighet* och hur *tid* för sådan verkställighet ska beräknas finns i *lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.* Bestämmelserna i

Bestämmelser om *hur verkställighet ska påbörjas* och hur *tiden* för verkställigheten ska beräknas finns i *strafftidslagen (2017:000)*. Bestämmelserna i 8 § *andra och tredje* styckena och 13 §

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1998:618.

² Senaste lydelse 2005:42.

³ Senaste lydelse 2013:653. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

10 § *andra-femte* styckena och 12 § i den lagen om förpassning till kriminalvårdsanstalt m.m. och om uppskov med verkställighet ska dock inte gälla i fråga om verkställighet utanför anstalt enligt denna lag.

Vid tillämpning av 10 § första stycket *lagen om beräkning av strafftid m.m.* på verkställighet utanför anstalt enligt denna lag ska den dömda föreläggas att påbörja verkställigheten i sin bostad en viss dag. Strafftiden ska räknas från den dagen. Bestämmelsen i 25 § *lagen om beräkning av strafftid m.m.* om sammanläggning av *strafftider* ska inte tillämpas under verkställigheten utanför anstalt, om *det* sammanlagda *straffet* då kommer att överstiga sex månader.

Av 15 § första stycket tredje meningen framgår att övervakningsnämnden i visst fall ska fastställa hur många dagar av fängelsestraffet som verkställts utanför anstalt.

Övervakningsnämnden prövar, efter anmälan av Kriminalvården, frågan om upphävande av beslut om verkställighet utanför anstalt. Nämnden får också självmant ta upp frågan till prövning. Om beslutet upphävs, skall nämnden fastställa hur många dagar av fängelsestraffet som verkställts utanför anstalt. Den tid sådan verkställighet har pågått skall därvid räknas som verkställd tid, om inte särskilda skäl talar mot det. Om det finns synnerliga skäl, får nämnden besluta om återbetalning av avgift enligt 5 § som belöper på tid efter det att verkställigheten

i den lagen om förpassning och om uppskov med verkställighet ska dock inte gälla i fråga om verkställighet utanför anstalt enligt denna lag.

Vid tillämpning av 8 § första stycket *strafftidslagen* på verkställighet utanför anstalt enligt denna lag ska den dömda föreläggas att påbörja verkställigheten i sin bostad en viss dag. Strafftiden ska räknas från *och med* den dagen. Bestämmelsen i 21 § *strafftidslagen* om sammanläggning av *fängelsestraff* ska inte tillämpas under verkställigheten utanför anstalt om *den* sammanlagda *fängelse tiden* då kommer att överstiga sex månader.

15 §⁴

Övervakningsnämnden prövar, efter anmälan av Kriminalvården, frågan om upphävande av beslut om verkställighet utanför anstalt. Nämnden får också självmant ta upp frågan till prövning. Om det finns synnerliga skäl, får nämnden besluta om återbetalning av avgift enligt 5 § som belöper på tid efter det att verkställigheten utanför anstalt upphört.

⁴ Senaste lydelse 2005:981.

utanför anstalt upphört.

Bilaga 2

Beslutet om verkställighet utanför anstalt får inte upphävas efter den fastställda dagen för strafftidens slut.

17 §⁵

Om övervakningsnämnden bestämmer att beslutet om verkställighet utanför anstalt ska upphävas eller om det bestäms att beslutet tills vidare inte ska gälla, ska den dömde, om verkställigheten har påbörjats, föras till en kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska förpassa den dömde till en sådan anstalt.

Om det bedöms kunna ske utan fara för att den dömde *avviker*, får Polismyndigheten förelägga honom eller henne att inställa sig vid kriminalvårdsanstalten i stället för att förpassa honom eller henne dit.

Om det bedöms kunna ske utan fara för att den dömde *undandrar sig verkställighet*, får Polismyndigheten förelägga honom eller henne att inställa sig vid kriminalvårdsanstalten i stället för att förpassa honom eller henne dit.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.
  2. Bestämmelserna i 11 § ska tillämpas i sin äldre lydelse på ansökningar som getts in före ikraftträdandet.

⁵ Senaste lydelse 2014:622.

1.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård

dels att 10 a § ska upphöra att gälla¹,

dels att 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

I fråga om beräkning av den tid som verkställigheten *skall* pågå, *skall 19, 21–23 och 25 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.* tillämpas på motsvarande sätt.

Så snart domen på sluten ungdomsvård har börjat verkställas, *skall* Statens institutionsstyrelse fastställa dagen för verkställighetens slut. Styrelsen *skall* fastställa en ny sådan slutdag om omständigheterna ger anledning till det.

Föreslagen lydelse

11 §

I fråga om beräkning av den tid som verkställigheten *ska* pågå, *ska 19–22 §§ strafftidslagen (2017:000)* tillämpas på motsvarande sätt. *Detsamma ska gälla beträffande 1 kap. 2 § samt 12 a kap. 1 och 2 §§ fängelselagen (2010:610).*

Så snart domen på sluten ungdomsvård har börjat verkställas, *ska* Statens institutionsstyrelse fastställa dagen för verkställighetens slut. Styrelsen *ska* fastställa en ny sådan slutdag om omständigheterna ger anledning till det.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

¹ Senaste lydelse av 10 a § 2015:100.

1.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 4 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §

Om den som skall överlämnas avger en förklaring om att han eller hon avstår från överklagande och medger att beslutet om överlämnande får verkställas, får verkställighet ske utan hinder av att beslutet inte har vunnit laga kraft. I fråga om sådan nöjdförklaring tillämpas 4 och 6–8 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Den som ska överlämnas får förklara att han eller hon avstår från att överklaga beslutet om överlämnande. I fråga om sådan nöjdförklaring tillämpas 13 § andra stycket och 14–15 §§ strafftidslagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

1.11 Förslag till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)

Härigenom föreskrivs i fråga om fängelselagen (2010:610)

dels att 1 kap. 2 och 3 §§ och 12 kap. 2–3 och 5 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas ett nytt kapitel, 12 a kap., fyra nya paragrafer, 1 kap. 1 a §, 2 kap. 5 a och 5 b §§ och 15 kap. 2 a §, och närmast före 2 kap. 5 a § och 15 kap. 2 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

1 a §

Om den som är intagen i anstalt häktas med anledning av misstanke om brott, ska bestämmelserna i häkteslagen (2010:611) tillämpas.

2 §

Den som är intagen i anstalt får *medges* att vistas utanför anstalten enligt 9 kap. 1 §, 10 kap. 1–4 §§ och 11 kap. 1 §.

Den som är intagen i anstalt får *under verkställigheten* vistas utanför anstalten i *enlighet med vad som föreskrivs i denna lag. En intagen får även vistas utanför anstalten om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om utlämning, överlämnande eller om överförande av frihetsberövade för förhör m.m.*

Som vistelse utanför anstalt anses inte att en intagen, genom Kriminalvårdens försorg, transporteras utanför en anstalt med anledning av att ett beslut enligt lagen ska verkställas.

Vid vistelse utanför anstalt enligt 11 kap. 1 § första stycket 2–4 gäller inte 2–10 kap.

3 §

Bestämmelser om när *ett* fängelsestraff får verkställas och hur tiden för *verkställigheten* ska beräknas finns i *lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.*

Bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur tiden för *sådan verkställighet* ska beräknas finns i *strafftidslagen (2017:000).*

2 kap.

Placering i häkte

5 a §

I anslutning till omplacering får en intagen placeras i häkte

1. i avvaktan på anstaltsplacering, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten, eller

2. om det behövs med hänsyn till transportförhållandena.

Den intagne får i fall som avses i första stycket tillfälligt placeras i polisarrest.

5 b §

En placering med stöd av 5 a § första stycket får inte pågå längre tid än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns särskilda skäl för en längre tid. Även om det finns särskilda skäl får placeringen inte pågå längre tid än trettio dagar.

12 kap.

2 §

Bestämmelser om att den villkorliga frigivningen kan skjutas upp finns i 26 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken.

Bestämmelser om att den villkorliga frigivningen kan skjutas upp finns i 26 kap. 6, 6 a och 7 §§ brottsbalken.

5 §

I mål och ärenden om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken ska ett offentligt biträde förordnas för den intagne, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Innan ett beslut om uppskjuten villkorlig frigivning meddelas ska den intagne beredas tillfälle att yttra sig.

I mål och ärenden om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6, 6 a och 7 §§ brottsbalken ska ett offentligt biträde förordnas för den intagne, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Innan ett beslut om uppskjuten villkorlig frigivning meddelas ska den intagne beredas tillfälle att yttra sig.

12 a kap.

Avbrott i verkställigheten

1 §

Verkställigheten avbryts om en intagen

- 1. avviker, eller*
- 2. häktas av annan anledning än misstanke om brott.*

Bestämmelser om nåd i brottmål finns i 12 kap. regeringsformen. Det framgår av särskilda bestämmelser i vilka fall en dom eller ett beslut tills vidare inte får verkställas.

2 §

Ett avbrott i verkställigheten enligt 1 § innebär att den tid under vilken avbrottet varat inte ska räknas in i strafftiden.

3 §

Frågor om avbrott i verkställigheten enligt 1 § 1 ska prövas utan dröjsmål.

4 §

Innan ett beslut om avbrott i verkställigheten enligt 1 § 1 meddelas ska förhör hållas med den intagne.

15 kap.

Förpassning

2 a §

Påträffas en intagen som avvikit ska han eller hon återföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska förpassa den intagne till häkte eller anstalt. Vad som sägs i 2 kap. 5 a § 2 och 5 b § ska gälla också beträffande den som enligt första stycket ska återföras till den kriminalvårdsanstalt från vilken han eller hon avvek.

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.
2. Bestämmelserna i 2 kap. 5 a och 5 b §§ i sina nya lydelse ska tillämpas också på sådana placeringar i häkte som med tillämpning av äldre föreskrifter pågår vid ikraftträdandet.

1.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 3 § lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

3 §

Om den som ska överlämnas avger en förklaring om att han eller hon avstår från överklagande och medger att beslutet om överlämnande får verkställas, får verkställighet ske även om beslutet inte har vunnit laga kraft. I fråga om en sådan förklaring tillämpas 4 och 6–8 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Den som ska överlämnas får förklara att han eller hon avstår från att överklaga beslutet om överlämnande. I fråga om en sådan förklaring tillämpas 13 § andra stycket och 14–15 §§ strafftidslagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

1.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen
dels att 3 kap. 22 § ska upphöra att gälla,
dels att 2 kap. 10 § och 3 kap. 21 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

10 §

Om verkställigheten av den påföljd som avses i domen pågår i Sverige när den sänds över till den andra medlemsstaten för att där erkännas och verkställas, får verkställigheten fortsätta här till dess den dömde transporteras till den andra staten enligt 12 §.

Om den dömde, efter det att domen har sänts över till den andra staten, häktas i ett annat mål, tillämpas 9 § *lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.*

Om den dömde, efter det att domen har sänts över till den andra staten, häktas i ett annat mål, tillämpas 10 § *strafftidslagen (2017:000).*

Om Kriminalvården enligt 8 § har upphävt ett beslut om att sända över en dom eller om en behörig myndighet i den andra medlemsstaten beslutat att inte erkänna och verkställa domen, får verkställighet av påföljden fortsätta eller påbörjas i Sverige. Detsamma gäller om myndigheten i den andra staten har underrättat Kriminalvården om att verkställighet av andra skäl inte kan äga rum i den staten.

3 kap.

21 §¹

Verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av fängelse, sluten ungdomsvård eller överlämnande till rättspsykiatrisk vård, om inte annat följer av denna lag.

Verkställighet får ske även om påföljden är strängare än vad som enligt svensk lag hade kunnat följa på brottet eller brotten.

Den tid som den dömde varit frihetsberövad i den andra staten och i Sverige med anledning av de brott som påföljden avser ska tillgodoräknas honom eller henne vid verkställigheten.

¹ Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

Bilaga 2

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.
2. Den upphävda bestämmelsen i 3 kap. 22 § ska fortfarande tillämpas för den som före ikraftträdandet meddelats ett strafftidsbeslut enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Förteckning över remissinstanserna (SOU 2016:18)

Bilaga 3

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige, Örebro tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Luleå tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Karlstad, Förvaltningsrätten i Umeå, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Kriminalvården, Polismyndigheten, Övervakningsnämnden Luleå, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Rättsmedicinalverket, Barnombudsmannen, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Inspektionen för vård och omsorg samt Brottsofferjouren Sverige, Sveriges advokatsamfund, Lunds universitet (juridiska fakulteten) och Stockholms universitet (juridiska institutionen).

Övervakningsnämnden Uppsala, Övervakningsnämnden Malmö, Sveriges Domareförbund, Roks - Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Unizon, KRIS – Kriminellas revansch i samhället och X-CONS, har avstått från att svara.